TÂLCUIRI LA FILOCALIE

1

Arhimandrit Emilianos
Simonopetritul

EDITURA SFÂNTUL NECTARIE

AVVA ISAIA
cuvinte ascetice

TÂLCUIRI LA FILOCALIE

1

AVVA ISAIA

ARHIM. EMILIANOS
SIMONOPETRITUL

CUVINTE ASCETICE

TÂLCUIRE LA AVVA ISAIA

Traducere din limba greacă de
Ierom. Agapie (Corbu)

1

Tipărită cu binecuvântarea Prea Sfinţitului
Părinte
TIMOTEI
Episcopul Aradului

SFÂNTUL NECTARIE
editura

Arad, 2008

Traducere după ΑΡΧΙΜ. ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ
ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙΤΟΥ, ΛΟΓΟΙ ΑΣΚΗΤΙΚΟΙ, ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΣΤΟΝ ΑΒΒΑ ΗΣΑΪΑ,
Ed. Indiktos, Athena, 2005

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

EMILIANOS SIMONOPETRITUL, arhimandrit
Avva Isaia : cuvinte ascetice / arhimandrit Emilianos Simonopetritul. - Arad : Editura Sfântul Nectarie, 2008
ISBN 978-973-85817-7-7

2

Prolog la traducerea românească

Cu un vădit interes salutăm traducerea românească a tâlcuirii *Cuvintelor Ascetice* ale lui avva Isaia, făcută de Părintele nostru duhovnicesc, arhimandritul Emilianos, traducere care vine să completeze cele două volume de *Cateheze* care circulă deja în România. Aceste omilii, rezumat al tâlcuirii scrierilor lui avva Isaia, au fost rostite în anul 1978 la Mănăstirea Simonos Petras şi exprimă locul pe care îl ocupa în mănăstire cuvântul Părintelui.

Pentru Gheronda Emilianos, mănăstirea nu este un oarecare aşezământ omenesc, ci constituie o icoană vie a împărăţiei lui Dumnezeu, în care locul lui Hristos îl are Stareţul, care alcătuieşte neîncetat obştea prin exemplul vieţuirii sale ascetice şi prin cuvântul său. Aplicând învăţătura Sfintei Scripturi şi a Bisericii într-un spaţiu concret, cuvântul Stareţului este elementul care adună frăţia la un loc şi dă ritmul vieţii ei zilnice.

Astfel, plecând de la elemente din viaţa frăţiei sau, cel mai adesea, de la un text biblic sau patristic, Gheronda desluşea părinţilor frumuseţea vieţii monahale ca pregustare a împărăţiei celei cereşti şi-i întărea pe monahi în luptele cele ascetice. Era un învăţător precis, drept-lămurind în sinaxe principiile vieţuirii monahale, dar, în acelaşi timp, şi tată iubitor, arătând pogorământ faţă de neputinţa omenească a fiecăruia.

Cuvântul despre desăvârşirea îndumnezeirii în Hristos nu era o învăţătură nedefinită şi teoretică, ci o experienţă pe care o trăiam în zilnica noastră petrecere „împreună cu toţi sfinţii". Astfel, mănăstirea este o împre-

ună locuire cerească şi în ea toate se rânduiesc în legătură cu rugăciunea neîmprăştiată, care este şi epicentrul ei.

Chiar dacă învăţătura şi povăţuirea duhovnicească a Părintelui avea drept scop rugăciunea şi unirea cu Dumnezeu, rareori ne vorbea în grup despre rugăciunea minţii şi căile ei, pentru că lăsa ca acest subiect să fie lămurit în cursul legăturilor personale cu monahii, în funcţie de puterile şi cererile fiecăruia. Acum rânduia canonul personal al fiecăruia dintre monahi şi le cultiva modul comunicării lor cu Dumnezeu. Ceea ce însă sublinia întotdeauna la sinaxe erau premisele rugăciunii: mai cu seamă isihia – care nu este doar prerogativa pustnicilor –, lipsa de împătimire faţă de vreun lucru, bucuria, legătura paşnică şi armonioasă cu aproapele.

În această tâlcuire a lui avva Isaia, Părintele a ales mai cu seamă pasajele în care Avva descrie buna cuviinţă duhovnicească şi respectul din pustie pentru a atinge subiectul legăturilor noastre obşteşti, totul cu o mare subţirime psihologică şi adâncime duhovnicească. De exemplu, acceptarea celuilalt şi convieţuirea paşnică, fie într-o frăţie monahală, fie în familie sau în oricare altă obşte – este un criteriu esenţial al duhovniciei, fără de care nimeni nu poate înainta spre Dumnezeu. Dar perspectiva asupra legăturilor obşteşti este aici exclusiv din punctul nostru de vedere, de pe poziţia noastră. Ceilalţi nu sunt responsabili pentru nimic negativ. Mediul obştesc constituie un motiv de cununi şi răsplăţi cereşti atunci când este situat duhovniceşte. Când cineva îi priveşte pe oamenii cu care este chemat să trăiască aşa cum sunt, nu îi judecă şi nu cultivă gânduri despre ei, mintea lui rămâne liniştită şi, prin urmare, poate cu uşurinţă să se întoarcă către Dumnezeu.

În acelaşi fel, ne sublinia în repetate ori să nu ne îndeletnicim cu noi înşine, cu gândurile noastre, cu trecutul

nostru, nici chiar cu păcatele noastre, să nu ne măsurăm pe noi înşine, ci să privim spre Hristos care vine şi caută sălaş în inima noastră. Aceste principii se identifică cu cele pe care le găsim în Filocalie şi în toate scrierile ascetice. Aici însă sunt exprimate în prezent, într-un mod deosebit de tonic. Ascultătorii de atunci şi cititorii de acum se fac părtaşi unei experienţe unice. Trecutul şi prezentul devin una. Sfântul nevoitor al veacului IV-V vine în carne şi oase prin intermediul tâlcuirii contemporane a Părintelui din veacul XX, iar această identitate de trăire şi continuitate armonioasă a tradiţiei ascetice ortodoxe se simte în mod viu. Părintele îl ipostaticizează cu eleganţă, prin cuvântul său trăit, pe avva Isaia înaintea noastră şi atinge problemele lăuntrice ale firii umane căzute, ale patimilor care întotdeauna au supărat şi supără pe orice om.

Aceste cuvinte arzătoare, chiar şi acum când au devenit un text scris, îşi păstrează actualitatea şi puterea şi nădăjduim că pentru fraţii cititori români vor avea acelaşi rezultat şi vor aprinde în inimile lor focul pe care a venit Iisus „să-l arunce pe pământ".

În sfârşit, alesului şi iubitului nostru frate, Preacuviosul şi învăţatul Părinte Agapie, care s-a ostenit cu traducerea şi tipărirea, i se cuvin mulţumiri şi duhovnicească răsplată de la Domnul pentru truda sa. Pentru noi traducerea acestei cărţi în limba română aduce o deosebită bucurie, pentru că astfel continuăm legăturile noastre duhovniceşti cu fraţii români ai căror voievozi, precum Mihai Viteazul, au ajutat atât Sfântul Munte cât şi Sfânta noastră Mănăstire.

Egumenul Sfintei Mănăstiri Simonos Petras
Arhimandritul Elisei
26 Octombrie 2006
Pomenirea Sfântului Mare Mucenic Dimitrie

1

Porunci fraților celor dimpreună cu el

Cuvintele avvei Isaia sunt foarte simple, atât ca limbă cât şi ca înţelesuri, dar adânci ca şi conţinut. Cine le citeşte se bucură, pentru că are impresia că se află în faţa unei grădini cu flori de diferite culori şi miresme, în care simţurile sale se veselesc.

Avva Isaia este unul dintre sfinţii despre a cărui viaţă cunoaştem foarte puţine. Trebuie să fi trăit în veacul al patrulea, posibil şi în al cincilea, în Egipt, dar nu este ereticul Isaia din acea epocă. A fost numărat de către Părinţii Bisericii împreună cu sfinţii. Într-adevăr, este un sfânt, după cum arată scrierile lui. În ciuda acestor lucruri, nu există o zi de prăznuire a sa, în afara acelei în care sunt prăznuiţi toţi Părinţii care au strălucit în asceză.

Se pare că era ascet împreună cu câţiva ucenici precum Petru, Elisei şi alţii pe care îi întâlnim în scrierile sale. Exact câţi au fost, nu ştim. Ceea ce ştim este că a fost isihast şi se adresează isihaştilor. Ucenicii lui probabil trăiau împreună cu el, dar se poate să fi avut şi chilii proprii, alături de chilia dascălului lor, care-i povăţuia potrivit duhului său.

Aceste cuvinte, deşi sunt adresate fiilor lui duhovniceşti, privesc orice suflet care urmează calea duhovnicească în această viaţă. Să vedem, aşadar, primul cuvânt care constituie învăţătura începătoare a avvei Isaia către cel ce doreşte să-i urmeze calea.

În mod obişnuit, Părinţii dădeau câteva îndrumări de bază începătorului, frate de mănăstire, ca să poată să trăiască viaţa duhovnicească lângă ei. Când Cuviosul Pavel cel Simplu[1] s-a dus la Marele Antonie, toate câte i-a făcut Marele Antonie şi câte i-a arătat au devenit canonul întregii sale vieţi. Acelaşi lucru îl face şi Sfântul Isaia. Dintru început, prezintă poziţia sa faţă de ucenicii săi.

Cei ce voiţi să rămâneţi cu mine, ascultaţi pentru Dumnezeu, şi fiecare să şadă în chilia lui, în frica lui Dumnezeu. Şi nu dispreţuiţi lucrul vostru de mână, pentru porunca lui Dumnezeu. Şi nu neglijaţi meditaţia voastră şi rugăciunea neîncetată. [1, 1]

Cei ce voiţi să rămâneţi cu mine. Viaţa monahală, prin alegerea ei, este viaţa cu un anume om. Nu este acceptarea unei anumite ideologii sau satisfacerea anumitor dorinţe pe care le poate avea cineva în inima sa. Nu este împlinirea celor pe care le-a citit în cărţi. Viaţă monahală înseamnă că urmezi un om.

Prin urmare, centrul monahului este un om, Stareţul[2]. Noima vieţii lui, ideologia lui, dorinţele lui, probleme-

---

[1] Cuviosul Pavel cel Simplu a devenit ucenic al Marelui Antonie la vârsta de şaizeci de ani, după ce fusese căsătorit. Prinzându-şi nevasta cu altul, a plecat în pustie, devenind ucenic al Marelui Antonie, după o aspră încercare, pe care a primit-o cu bucurie. A ajuns la o atât de mare sfinţenie, încât scotea căpetenii de demoni, pe care nici Sfântul Antonie nu-i putea scoate.

[2] Românescul „Stareţ", de provenienţă slavonă, traduce grecescul „Gheron" însemnând bătrân. În contextul monahal tradiţional e folosit pentru a-l desemna pe părintele duhovnicesc al cuiva sau al unei obşti. De aceea, de-a lungul traducerii am folosit şi termenii sinonimi de Bătrân şi Gheronda, tocmai pentru a detaşa termenul de „Stareţ" de conotaţia administrativ-gospodărească pe care o are în mentalitatea românului, la

le lui, bucuriile lui, toate au legătură cu Stareţul. Toate depind de modul cum le va înfrunta acela, dacă le va primi sau le va respinge, dacă va zâmbi sau se va întrista. Deasupra a toate este Stareţul, deoarece pe el l-am ales ca să-mi povăţuiască calea duhovnicească.

Problema mea, aşadar, este ca el să stea înaintea mea cu putere, ca să pot să fiu şi eu monahul lui. Atunci sunt un adevărat monah. După cum fiecare om este cetăţean al unei anumite porţiuni de pe pământ, tot aşa fiecare monah trăieşte în jurul unui om şi nu poate să aparţină întregului monahism.

Cei ce voiţi să rămâneţi cu mine, ascultaţi pentru Dumnezeu. Fraza, după cum este construită, arată că Dumnezeu, deocamdată, este de nepipăit pentru ucenicii avvei Isaia, este Cineva la care s-au gândit, dar pe care nu-L cunosc, şi de aceea subliniază *ascultaţi pentru Dumnezeu.* Nu zice „ascultaţi în Hristos", cum ar zice Apostolul Pavel, pentru că „în Hristos" înseamnă împreună cu Hristos, ceva pe care-l deschide Hristos şi în această deschidere mă arunc şi eu.

Ascultaţi pentru Dumnezeu. Ascultă pe Acela care te-a chemat, pe care nu-L ştii şi nu L-ai văzut, pe care nu-L înţelegi şi pe care probabil Îl aţâţi, călcându-I poruncile, dar Care este criteriul meu, al Stareţului pe care îl urmezi, şi pe care mă urmezi pentru El.

Prin urmare, vieţuirea monahală este una personală, iubitoare, am zice. Sunt două inimi care merg împreună cu toţi fraţii cei trăitori întru Hristos. Dar în timp ce acest lucru este atât de cald, duios, dulce, înţelegător şi arătat ochilor noştri, totuşi în acelaşi timp este şi o taină, pentru că legătu-

---

fel ca şi celelalte trepte de conducere bisericească. Or, în Biserică, prima grijă a păstorilor, a conducătorilor e cea duhovnicească, de mântuire a sufletelor. (n. tr.)

ra ucenicului cu Stareţul este chipul legăturii cu Nevăzutul şi Nepipăitul Dumnezeu.

Această legătură are însemnătate pentru mine când, într-adevăr, mă conduce către Dumnezeu. Nici iubirea mea, nici iubirea ta, nici osteneala mea, nici osteneala ta, nici dorinţele noastre, nici asceza noastră, nici virtuţile noastre nu au însemnătate. Singurul lucru care are însemnătate este legătura mea cu Stareţul, ca să mă conducă în cele din urmă la un anume Dumnezeu, pe care trebuie să-L pipăi şi să-I spun: „Domnul meu şi Dumnezeul meu". Când? Când vrea dumnezeiescul har. Ceea ce are acum importanţă este să vreau să rămân împreună cu Stareţul meu.

Şi fiecare să şadă în chilia lui în frica lui Dumnezeu. Locul luptelor şi al călirii inimii, locul care restrânge gândurile, patimile şi pe noi înşine, care le strâmtorează pe toate, ca să ne facă zburători întru cele înalte, este chilia.

În frica lui Dumnezeu. Un începător – şi cu siguranţă se poate ca cineva să fie începător şi după douăzeci sau patruzeci de ani, deoarece aceasta depinde de modul în care vieţuieşte şi nu de anii pe care îi are ca monah – nu are gustul dulceţii şi frumuseţii lui Dumnezeu. Deocamdată acesta este un vis pentru el, o visare, dar frica lui Dumnezeu poate să o aibă fiecare. Fiecare suflet simte măreţia lui Dumnezeu şi caracterul Lui înfricoşător. Fiecare om trăieşte un fior când se gândeşte la caracterul neajuns şi ceresc al lui Dumnezeu. Nu există om care să nu se teamă de Dumnezeu atunci când se află în clipe grele, chiar şi în cazul când se prezintă pe sine ca necredincios.

Desigur că avva Isaia nu se referă aici la frica înnăscută, ci la frica de bună voie, izvorâtă din iubire, care este o datorie înaintea lui Dumnezeu. Când spunem că fiecare om are frica lui Dumnezeu, înţelegem simţirea că Dumnezeu

este Cel Mare, înaintea căruia tot trupul se sfârşeşte (Deut. 5, 26). Această trăire o poate avea şi începătorul.

Când pierd frica lui Dumnezeu, nu mai pot să stau în mănăstire. N-o să fiu condus nici la dragoste, nici la împlinire, nici la unirea cu Dumnezeu, deoarece frica lui Dumnezeu este începutul înţelepciunii (Ps. 110, 10; Pilde 1, 7).

Şi nu dispreţuiţi lucrul vostru de mână, pentru porunca lui Dumnezeu şi nu neglijaţi meditaţia[3] *(studiul duhovnicesc) voastră şi rugăciunea neîncetată.*

Avva Isaia urcă de la cele mai de jos la cele mai de sus, de la muncă la meditaţie şi de la meditaţie la rugăciune, pentru a înfăţişa monahului începător, mai întâi de toate, scara urcuşului duhovnicesc, dar, în acelaşi timp, şi scara de valori şi a experienţei.

Meditaţia, studiul duhovnicesc le voi urmări, dar când voi vrea să lucrez rugăciunea neîncetată, pământul şi cele de sub pământ vor cădea peste mine. O s-o încep şi o s-o las şi întreg mă voi zbuciuma. În cele din urmă, rugăciunea mi-o va da Dumnezeu. Lucrul de mână, slujirea[4] este

---

[3] Termenul grecesc μελέτη poate fi tradus prin meditaţie, studiu sau cugetare duhovnicească. Am folosit în traducere toţi aceşti trei termeni, în funcţie de cerinţele contextului. (n. tr.)

[4] Grecescul διακόνημα l-am tradus în toată cartea cu *slujire,* alegând acest termen în locul îndătinatului *ascultare.* Folosirea acestuia din urmă în locul şi cu sensul primului, mai ales la pluralul „ascultări", duce la confuzia dintre ascultare ca ideal duhovnicesc, spre care tindem, a cărei pildă desăvârşită e Hristos, şi mijloacele de căutare practică a ei: feluritele noastre slujiri faţă de frăţie, faţă de trupul lui Hristos. Deoarece ascultarea e una singură, şi prin ea aflu voia lui Dumnezeu pentru mine personal, mijloacele de „cizelare" a voii proprii nu se pot numi „ascultări". Această confuzie a dus la o percepţie deformată a ideii de ascultare, atât din partea conducătorilor, cât şi a „ascultătorilor", vizibilă în expresiile de lemn ale limbii noastre bisericeşti ca:

cel mai simplu lucru pe care cineva poate să-l facă. Nu există om care nu lucrează, decât dacă este bolnav. Slujirea monahului este mijlocul mântuirii sale, starea lui înaintea lui Dumnezeu, mijlocul desăvârşirii sale, instrumentul indirect al zdrobirii voinţei lui proprii. Este, în plus, şi mijlocul părtăşiei sale cu fraţii, locul dialogului său. Acolo poate fiecare să aibă legături cu fraţii săi, când, desigur, este vorba de o slujire care presupune conlucrare. De asemenea, slujirea este legătura unificatoare a mădularelor frăţiei, deoarece o săvârşesc pentru ceilalţi, adică pentru ca să facem faţă cheltuielilor noastre, pentru ca să ne aranjăm chiliile, biserica, trapeza. Munca şi slujirea sunt în mod limpede o legătură şi o comuniune cu oamenii.

Dar începătorul, care are încă un cuget lumesc, este leneş, are caracterul omului căzut şi nu simte toate acestea. De aceea avva Isaia rânduieşte *pentru porunca lui Dumnezeu.* Adică, chiar dacă slujirea şi munca ta încă ţi se par grele, ostenitoare, neplăcute sau plictisitoare, totuşi, pentru că o rânduieşte Dumnezeu, nu mai încape nici o discuţie. Dacă laşi lucrul tău de mână înseamnă că-L laşi pe Dumnezeul tău. Trebuie să dai timpul pe care-l ai, în felul în care poţi, după puterea pe care o ai. Această dăruire în muncă este premisa fundamentală a vieţii monahale. Din acest motiv, avva Isaia o aşează ca primă poruncă pentru ucenicii săi.

Şi nu dispreţuiţi înseamnă ca să nu lucrezi în mod simplu, ci să lucrezi cu frică. După cum mă tem de Dumnezeu, cu aceeaşi frică trebuie să mă îngrijesc şi de munca mea. Să am toată încredinţarea că ceea ce fac este slujire a

---

„ascultare canonică", „ascultarea (înţeleasă ca muncă sisifică) e mai mare ca Liturghia", „ascultarea se face până se vede mâna" (adică până la ultimul fir de lumină naturală). De aceea una e slujirea şi mai ales slujirile, şi alta ascultarea, pe care tindem să o dobândim ca stare a duhului nostru şi conţinut al rugăciunii. (n. tr.)

Domnului, este lucrarea pe care mi-a încredinţat-o Domnul. Pentru mine va fi o cinste când se va întoarce Domnul să mă găsească ca pe iconomul cel credincios, de care vorbeşte parabola evanghelică (Lc. 12, 42-44).

Aşadar, nu dispreţuiţi munca şi slujirea voastră şi nimic din ce are legătură cu ea: atelierul, cana, farfuria, hârtia, cartea. Lucrarea ce trebuie să o fac nu este a mea, ci mi-a încredinţat-o Însuşi Dumnezeu şi de ea depinde evoluţia legăturii mele cu Dumnezeu; mâinile mele şi toată fiinţa mea trebuie să tremure când se apucă de lucru.

Faptul de a-mi săvârşi slujirea mea fără grijă, să mă ia somnul şi să nu apuc să ajung la vreme, să produc pagube, să fac cum vreau eu şi nu cum mi s-a spus, să lucrez când am chef, toate acestea reprezintă dispreţuirea slujirii. Pentru mine atunci, slujirea este o simplă treabă şi nu o poruncă a lui Dumnezeu. Dumnezeu a spus să lucrezi ca un iconom credincios.

Şi nu neglijaţi meditaţia (studiul duhovnicesc) voastră şi rugăciunea neîncetată. Este evident cât de drept îşi povăţuieşte ucenicii acest om care era atât de simplu şi atât de smerit dar care, după cum se vede, avea cunoştinţa înţelepciunii celei vechi. Îndată se referă la cele trei pietre de hotar ale calităţii timpului nostru: slujirea, meditaţia (studiul duhovnicesc), rugăciunea. Nimic altceva nu trebuie să facă monahul decât acestea trei.

Despre meditaţie şi studiul duhovnicesc, Marele Antonie spune că soarele să te găsească cu o carte în mână atunci când răsare. Alţi Părinţi spun să studiezi noaptea, iar alţii, când apune soarele, să fii aflat cu cartea în mână. Astfel, ei cuprind toate răstimpurile zilei şi nopţii, ca să ne arate că toate, dar mai cu seamă noaptea, sunt potrivite pentru studiu, care este iconomia lui Dumnezeu, expresia

îndelungii Sale răbdări față de om, ochelarii pe care ni-i pune Dumnezeu din pricina miopiei inimii noastre.

Obiectul căutării noastre este Dumnezeu, deoarece pentru El l-am urmat pe Stareț. Dar pe Dumnezeu nu-L văd, nu-L aud, nu-L înțeleg, de multe ori nu cred în El – chiar dacă mi se pare că cred –, nu-L iubesc. Și totuși, sunt botezat, sunt monah, sunt ascet, sunt luptător. Dumnezeul acesta este pentru mine un Dumnezeu oarecare, încă necunoscut. Cu adevărat, locuiește în cer și nu este lângă mine. Este Dumnezeul pe care, ca să-L cunosc, „aștept învierea morților". Este Dumnezeul la care m-am rugat adesea și nu m-a auzit, adică mi se pare mie că nu m-a auzit. Este Dumnezeul pe care L-am implorat și mi-a zâmbit, dar s-a ridicat și a plecat. Eu mă lupt, mă îngrozesc de problema mea, de sănătatea mea, de dorința mea, de păcatul meu și Acela doarme în corabie, azi la prora, mâine la pupa, alteori la vâsle. Ceva face totuși Dumnezeu. Dar eu nu am putința să-L simt și să-L iubesc precum aș vrea.

Studiul duhovnicesc suplinește exact această dificultate a noastră și, de aceea, spun că este o deșertare a lui Dumnezeu pe care o face pentru noi. Dumnezeu Se deșartă descoperindu-Se pe Sine în texte, în rânduri, în litere și în înțelesuri, în duhul autorului sfânt, care și-a lăsat în scrierile sale sinea lui, legea lui, gândul lui, răsuflarea lui, prezența lui. Pot să spun că a lăsat ca pe un tezaur pe Însuși Duhul Sfânt și astfel, citind cartea, mă apropii de harul tainic al autorului și, cu lucrarea Duhului Sfânt, de Dumnezeu și de cele ale lui Dumnezeu.

Așadar, studiul duhovnicesc este o îndelungă răbdare a lui Dumnezeu care ne introduce în spațiul tainelor, al tainicei comuniuni cu Dumnezeu și de aceea, zice, nu neglijați studiul vostru. Orice motiv care m-ar face să negli-

jez studiul, meditaţia, este inconsistent, şi căderea mea de la studiu este căderea mea de la viaţa duhovnicească.

Ziua noastră, aşadar, să aibă vreme de studiu şi de meditaţie duhovnicească, mai cu seamă noaptea noastră. Desigur că ce are întâietate este rugăciunea şi fericiţi am fi să ajungem odată ca obşte, nu ca persoane, la măsura de a face din întreaga noastră noapte vreme de rugăciune. Dar cel puţin deocamdată, cât suntem începători, să ni se împartă timpul între rugăciune şi studiu, acest mijloc plăcut a lui Dumnezeu.

Mai întâi de toate, studiul este căutarea lui Dumnezeu. Dar când studiile şi lecturile noastre sunt lumeşti, atunci facem tocmai contrariul: ne umplem de gânduri, de îndoieli, de lume şi ne chinuim viaţa. Ca monahi, am lăsat tot ceea ce este lumesc în afara mănăstirii. Dar dacă mănăstirea îmi încredinţează ca slujire un studiu deosebit, pot să-l primesc. Altfel, orice lectură sau studiu lumesc este o ieşire din mănăstire.

Şi rugăciunea neîncetată. Când avva Isaia spune rugăciune înţelege tendinţa de unire a omului cu Dumnezeu, expresia dorinţei lui de a-L cunoaşte prin minte[5]. Rugăciunea este elementul uman pe care pot să-l ofer lui Dumne-

---

[5]În lumea şi scrierile Filocaliei, grecescul νοῦς, tradus în româneşte prin minte, numeşte partea cea mai nobilă a sufletului omenesc, purtătoare a chipului dumnezeiesc, aproape sinonimă cu duhul omului, al cărei adânc este inima duhovnicească. Viziunea patristică despre minte nu se acoperă nici măcar aproximativ cu cea de raţiune, deşi raţiunea este o facultate extrem de superficială a minţii *adamice*. Cu toate acestea, după păcat omul trăieşte, cu rarisime excepţii, exclusiv în sfera raţiunii. Biserica ne dă putinţa, iar Filocalia ne învaţă cum să restaurăm unitatea minţii cu adâncul ei de care s-a separat prin păcat. Aceasta este esenţa asceticii ortodoxe, fără de care nu există unire cu Dumnezeu. Cititorul e rugat să aibă în vedere aceste înţelesuri în tot restul traducerii, evitând reducerea minţii la simpla raţiune. (n.tr.)

zeu. Eu pot să mă rog, să comunic cu Dumnezeu prin intermediul minţii şi a inimii mele. Ceea ce pot să fac, şi mai cu seamă neîncetat.

Vorbeşte de rugăciune neîncetată pentru că erau eremiţi şi toate lucrările lor se făceau întotdeauna cu rugăciune. Munca desigur că nu este rugăciune, dar se poate adăpa din rugăciunea noastră. Rugăciunea neîncetată nu este doar lucrul pustnicului, ci şi al monahului de chinovie. Chilioara noastră este locul rugăciunii noastre şi al desăvârşitei tăceri. Pe lângă acestea, chinovia are o relativă libertate, o lărgime, o diversitate, nu este doar o chilioară. Dar fără îndoială că, pe cât rămâne cineva singur, pe cât lucrează neîncetat rugăciunea în chilie şi la slujire, cu atât mai repede ajunge la Dumnezeu.

Dar dacă, atunci când merg să-mi spăl rufele şi tăifăsuiesc acolo, când merg la birou să cer ceva şi acolo stau la poveşti, când găsesc cu fiecare ieşire din chilie motiv de vorbă, toate aceste discuţii împrăştie rugăciunea, o risipesc. Dacă vreţi, discuţiile sunt o dezertare de la rugăciune, pentru că ea se îndepărtează când intră gura la mijloc şi spune alte cuvinte. Din pricina râvnei Sale, Dumnezeu nu rabdă să vină în gura noastră, atunci când aceasta cuprinde alte cuvinte şi, cu atât mai mult, când mintea şi inima noastră se îndeletnicesc cu alte lucruri.

Gura este mijlocul prin care se exteriorizează adâncul inimii omului. Cuvântul este tămâierea sau mireasma inimii. Ce se află tezaurizat în ea, aceea scoate prin cuvânt. Numai ce-şi deschide cineva gura şi îţi dai seama ce are în el. Are pe Dumnezeu? Are păcatul? Are duhoare? Are desfrăbălare? Are egoism? Are lume? Îndată toate devin perceptibile. De aceea, este păcat ca gura noastră să devină o cloacă în care se învârt asemenea duhori. Este mai bine să rămână închisă, ca să rămână acolo toate acestea, ca să le

găsească Dumnezeu când va cerceta inima şi să le risipească. Deoarece atunci când ies, intră iarăşi înlăuntrul nostru, şi astfel rugăciunea se pierde cu adevărat.

Munca, aşadar, studiul duhovnicesc, rugăciunea neîncetată, constituie elementele fundamentale ale povăţuirii monahale ale avvei Isaia. Lucrul de mână ne dă putinţa unei diversităţi şi de a petrece timpul în tihnă. Studiul duhovnicesc lucrează asupra dispoziţiei noastre, ne deschide gustul pentru Dumnezeu, iar rugăciunea continuă este elementul unificator şi nemijlocit al legăturii noastre cu El. De credem că există şi altfel de monahism, ne înşelăm.

Şi păziţi inima voastră de gânduri străine, ca să nu cugetaţi ceva despre vreun om sau despre vreun lucru al veacului acestuia, ci totdeauna cercetaţi în ce înaintaţi şi siliţi-vă să vă îndreptaţi.

Într-o frază expune elementele vieţii duhovniceşti. De ce spune: păziţi-vă inima de gândurile străine? De multe ori credem că gândurile periculoase sunt cele păcătoase, dar acesta e un fel de somn duhovnicesc. După cum când visăm că suntem împăraţi, credem că viaţa noastră este tihnită, pentru că le avem pe toate, tot astfel şi când suntem treji, dar în realitate e un somn, credem că gândurile periculoase sunt cele ale păcatului.

Gândul este întotdeauna ceva străin. Se îndreptăţeşte numai atunci când îmi aţintesc mintea de voie asupra a ceva care îmi este îngăduit. De exemplu: când fac rugăciune, nu am dreptul să îngădui nici un gând în mintea mea, deoarece

mintea se abate şi unitatea rugăciunii se pierde. Atunci, gândul se uneşte cu mintea şi nu poate să se despartă. Şi invers, când citesc Sfânta Scriptură sau cartea avvei Isaia, pot să gândesc, să înţeleg sensurile, pot adică să-mi folosesc judecata, înţelegerea, cuvântul sau cugetul meu.

Dar aici nu vorbeşte despre aceasta. Se referă la gândurile care intră în minte şi sunt străine de Dumnezeu. Aerul care intră în cameră este ceva străin, frigul de asemenea. Tot astfel şi gândul care intră în mintea mea este străin de Dumnezeu, Căruia îi aparţine casa inimii mele. Aşadar, de *gândurile străine* înseamnă departe de orice gând pentru că nu este al meu. Mă duc, spre exemplu, să mă înfăţişez înaintea lui Dumnezeu. Din clipa în care mi-a intrat în minte un gând, încetează starea mea înaintea Lui şi gândul ia chip înaintea lui Dumnezeu.

Dacă însă suntem supăraţi de gânduri, dacă vreau să mă rog şi-mi vin gânduri, dacă vreau să mă eliberez desăvârşit de ele şi nu pot, acesta este o luptă, dacă într-adevăr aşa este, şi nu noi o simţim aşa. Atunci suntem înaintea lui Domnului nişte luptători, atunci suntem martiri, eroi, pătimitori. Acest război al gândurilor, de regulă, este foarte scurt. Ni-l ridică Dumnezeu dacă, desigur, avem dispoziţia ca gândurile noastre să ne lase, dacă pricepem că gândurile noastre sunt străine. Aşadar, nu vorbim despre omul care se luptă. Pe acesta, Dumnezeu îl va cerceta, îl va curăţa şi „locaş la el îşi va face" şi, prin urmare, în inima lui n-o să existe împreună şi Dumnezeu şi gândurile.

Gândul este întotdeauna un element străin. După cum ochiul nu suportă nimic străin în el şi încearcă să-l îndepărteze, exact aşa se întâmplă şi cu inima şi cu mintea noastră. Gândul însă ne atacă, pentru că găseşte în inima noastră un corespondent. Fulgerul nu cade oriunde, cade acolo unde găseşte un contact, un pom înalt, o bară metali-

că. Exact aşa şi gândul cade ca un trăsnet în inima care are elemente de contact. Gândurile noastre corespund dorinţei inimii noastre, precum visele omului, dar în acestea sufletul lucrează subconştient, în timp ce în gânduri se amestecă şi voinţa noastră.

Gândul este, aşadar, ceva pe care îl iubim şi cu care ne-am obişnuit în viaţa noastră. După cum îmi îmbrăţişez fratele adesea şi apoi vreau să-l îmbrăţişez mereu, exact aşa şi gândul este o persoană, un lucru, o voie, ceva ca un ipostas duhovnicesc sau material şi pe care l-am îmbrăţişat, l-am iubit, l-am trăit. După cum un bărbat lumesc iubeşte şi îmbrăţişează o femeie şi apoi o doreşte neîncetat, tot aşa şi eu iubesc lucrul meu cel ipostatic şi vreau să revină.

Gândurile noastre nu sunt străine de cele ce există în sufletul nostru, ci de firea noastră. În realitate, ele nu au loc înlăuntrul nostru. Noi le băgăm, lăsând deschisă fereastra, lucru ce descoperă neputinţele voinţei noastre, că nu L-am iubit, adică, pe Dumnezeu, cât trebuie, că nu I ne-am predat încă.

Gândurile vin, de asemenea, când vrem să ne îndreptăţim pe noi înşine. De exemplu: nu merg la biserică şi îmi vine gândul că, dacă aş fi mers, de vreme ce mă doare gâtul şi vremea-i rea, aş fi răcit şi seara n-aş fi putut să cânt. Gând? Nu, o simplă îndreptăţire. Urmăriţi-vă gândurile. O să vedeţi că totdeauna îndreptăţesc ceva pe care-l aveţi înlăuntrul vostru, ceva care-i rău şi vreţi să-l acoperiţi. Vreau să-mi acopăr păcatul, fapta, lenea, faptul că nu mă rog. Atunci îmi vin gândurile şi mi le rânduiesc pe toate.

În realitate gândul este o decurgere a unei patimi, al unui păcat, a satanei, a păcatului strămoşesc, „al păcatului care locuieşte în noi" (Rom. 7, 17) şi care ne face neputincioşi de a-L trăi în întregime pe Dumnezeu, ne îmbolnăveşte voinţa şi face inima neputincioasă să iubească pe

Dumnezeu, şi ne îmbolnăveşte. După cum picioarele unui bolnav paralizează şi el nu poate să stea drept, exact aşa lucrează şi în noi boala păcatului. De aceea, în cele ce urmează, ne împăcăm cu gândurile. Dar, zice, nu fiţi nepăsători niciodată, *păziţi-vă inima de gândurile străine.* Nu le îndreptăţiţi, nu le băgaţi înlăuntrul vostru, nu vorbiţi cu ele. Cu cât vorbesc cu gândurile, cu atât mă familiarizez cu ele.

În continuare, se referă la gânduri care sunt mai periculoase. *Ca să nu cugetaţi ceva despre vreun om sau despre vreun lucru al veacului acesta.* Ne înconjoară oameni şi lucruri. Aşadar, nu cugetaţi nimic, nici despre om, nici despre lucruri. De la începutul cuvântării sale, avva Isaia aşează oamenii atât în viaţa ascetului, cât şi a pustnicului, deoarece am spus că vieţuirea monahală este socială. Se spune că monahul pleacă din societate. Concepţie ultranaivă! Dimpotrivă, monahul activează în societate şi încă într-o societate cu totul aparte. Monahul este epicentrul unei vieţi sociale, a unei legături sociale.

Niciodată viaţa monahală n-a fost o viaţă închisă în ea însăşi. Acesta nu se consideră monahism, este isihasm desăvârşit. Monahul este un om care trăieşte social. Dacă, desigur, va trăi cu cinci sau cu cincizeci şi cinci, aceasta este problema alegerii lui. Întotdeauna însă are de-a face cu oameni şi de aceea chiar din prima zi, avva Isaia le spune celor care vin să locuiască împreună cu el: *nu cugeta ceva despre vreun om.*

Să luăm un exemplu: Fratele meu se află lângă mine? Lucrează oare bine? Nu lucrează bine? Este bun? Este rău? În orice fel l-ai aşeza în faţa ta, îndată Îl pierzi pe Dumnezeu. Dacă îl judeci ca bun, după aceea gândul o să te asuprească, şi-o să simţi dezamăgire şi o să te cerţi cu Dum-

nezeu. Dacă-l aşezi mai jos decât tine, o să cazi în egoism. Astfel, judeci omul şi-L pierzi pe Dumnezeu.

Părerea pe care o avem despre cineva, chiar şi un gând, devine pricină şi punct de plecare a însingurării noastre faţă de acela. Atunci sociabilitatea mea devine însingurare, în vreme ce monahul este sociabil. Îndată ce mă pun pe mine în faţă cu alt om, în mod critic sau raţional, ridic între mine şi acela ziduri întărite! Din acea zi mă despart de fratele meu şi, în continuare, şi de obşte.

De obicei, când judec, pe toţi îi scot răi. Acesta nu lucrează bine, acela nu se roagă, nu are credinţă, altul nu are dragoste, nu are nădejde, nu are pe Dumnezeu, e imoral, n-are minte, nu-L iubeşte pe Dumnezeu. În timpul foarte scurt al gândurilor, mintea mea poate deveni un loc plin de naufragii, pentru că nu e cu putinţă ca, atunci când îmi folosesc mintea, să nu-i găsesc pe ceilalţi de răi. Chiar dacă nu ştiu toate relele celuilalt, mi le va găsi satana.

Dar, precum v-am spus, chiar şi cele bune ne separă. Cele bune ale celuilalt putem doar să le spunem şi nu să le judecăm. Adică putem să lăudăm un om la nevoie. Într-o convorbire pe care suntem nevoiţi să o avem, sau într-o situaţie similară, dar nu ca să emitem judecăţi despre el. Când îl iau pe celălalt în vorbirea mea, îl iau numai pentru a-l lăuda, voi găsi faptele lui cele trupeşti, cele sufleteşti, harismele cele duhovniceşti, virtuţile şi reuşitele lui şi le voi spune. Este unul din puţinele lucruri despre care i se îngăduie omului să vorbească, dar nu să le şi judece.

Gândul este o preumblare şi o hoinăreală a inimii. Dacă cuget ceva, acela va fi „dumnezeul", care este prins prin partea conducătoare a sufletului. La acest lucru poate să ajute gândul, care este un toiag. Dar gândurile noastre sunt totdeauna despre lucrurile şi oamenii veacului acestuia.

De aceea, nu lega niciodată prietenie sau dragoste cu gândul. Te va schilodi, te va face curvar.

Rugând pe Dumnezeu întru durerea inimii și lacrimi și întru reaua pătimire, ca să vă ierte și să vă păzească în viitor ca să nu mai cădeți în acestea.

Tu poți să faci un singur lucru: să-L rogi pe Dumnezeu întru durerea inimii. Pot să fac inima să mă doară? Dacă mă împotrivesc, mă va durea? Dar avva Isaia nu se referă la această durere. *Întru durerea inimii* înseamnă: ceea ce fac să fie o scădere a sinelui meu, o tăgăduire a lui, să mă coste. Și pentru că tăgăduirea este legată de inimă, de aceea spun: *întru durerea inimii.* Să-L rog, așadar, pe Dumnezeu cu o mișcare a mea. După cum Îl lipsesc pe Dumnezeu de toate, de orice atribut, de orice trăsătură pentru a ajunge la adevărata concepție și adevărul lui Dumnezeu, tot astfel trebuie să lipsesc sinele meu de toate, ca să pot să ajung la adevărul meu constitutiv, la omul lăuntric, cu care Dumnezeu poate să se unească.

Prin urmare, *întru durerea inimii* este golirea sinelui, este deșertarea care se face în inima mea și dă rugăciunii mele hotărârea înaintea lui Dumnezeu. Inima este cea care îmi mărturisește dacă mă iubesc pe mine, sau dacă m-am lepădat de mine sau dacă sunt râvnitor sau dacă sunt dispus să primesc faptul că sunt un nimic.

În continuare, se referă la ceva exterior care are o mare semnificație, la lacrimi, iar apoi la reaua pătimire, care este o strâmtorare trupească și sufletească a omului, deoarece cel care trăiește confortabil nu poate trăi o viață creștinească.

Așadar, prin micșorarea sinelui tău și prin lacrimi, care însemnează pocăința, schimbarea și străpungerea în

faţa lui Dumnezeu, precum şi prin reaua pătimire, roagă-L pe Dumnezeu ca să te ierte şi să te găsească astfel încât să nu mai cazi iarăşi în aceleaşi greşeli.

În fiecare zi să aveţi înaintea ochilor moartea, îngrijindu-vă despre cum veţi ieşi din trup şi cum veţi trece de puterile întunericului, care ne vor întâmpina în văzduh, şi cum veţi răspunde lui Dumnezeu. Priviţi neîmpiedicat de mai înainte la înfricoşata zi a judecăţii şi a răsplătirii faptelor, cuvintelor şi gândurilor fiecăruia dintre noi.

După cum am spus, prin aceste cuvinte avva Isaia îşi povăţuieşte ucenicii. Din primele rânduri vorbeşte despre moarte, nu ca despre ceva înfricoşător, dureros, care trebuie ocolit, ci ca despre ceva dorit, iubit şi îndrăgit, ca despre ceva pe care dorim să-l întâlnim. Mai cu seamă viaţa monahală este o moarte.

De asemenea, la mănăstire merge cineva dintr-o dorinţă adâncă de a cunoaşte, de a iubi şi de a vedea pe Dumnezeu. Chemare monahală nu există fără această dorinţă. Dar când mă duc împovărat de o ideologie, atunci eşuez. Probabil că astfel îmi voi crea propriul meu dumnezeu crezând că mă închin adevăratului Dumnezeu, în timp ce slujesc idolului pe care l-am plăsmuit. Venind la mănăstire cu idealuri o să mă încredinţez că fiecare zi a mea riscă să devină foarte îndurerată, situaţie în care trebuie să am multă putere.

Alt motiv pentru care pot să merg la mănăstire este pentru că am păcătuit şi vreau să mă pocăiesc. În acest caz

idealul meu nu este omul desăvârşit şi omul virtuţii, ci calea pocăinţei. Nu merg deoarece cred că voi deveni drept şi nepăcătos, ci pentru că mănăstirea e calea pocăinţei. Atunci poate cineva să depăşească cele mai mari patimi, cele mai puternice instincte, cele mai mari păcate, şi într-un timp relativ scurt să nu mai aibă nici urmă de viaţa lui anterioară.

Pot, de asemenea, să merg la mănăstire pentru că o spune şi o preferă Dumnezeu, însă fără idealuri. Atunci, pentru că unesc sinele meu cu Dumnezeu, pentru că merg fiindcă o vrea Dumnezeu, fiecare zi a mea devine foarte tihnită şi dragă.

Pot încă să mai merg şi silit. Avem oameni pe care împăraţii i-au obligat să se călugărească. Şi în timp ce premisa necesară a vieţii monahale e voinţa omului – de aceea cel ce vine este întrebat „nu dintr-o nevoie sau silă?" – niciodată Biserica nu le-a retras acestor oameni dreptul de a rămâne, ci, dimpotrivă, i-a obligat să o primească. Deşi au fost scopiţi cu forţa şi trimişi la mănăstire, totuşi erau egali în cinste şi în demnitate cu ceilalţi monahi, şi drumul lor, pentru a putea trăi în mănăstire, era să facă răbdarea necesară, să sporească în cunoaştere, experienţă, iubire, dor dumnezeiesc. De obicei aceşti oameni aveau o bună reuşită. Chiar dacă fuseseră siliţi, îşi trăiau viaţa lor monahală şi adesea ajungeau la înalte trepte de vieţuire[6]. Aceasta deoarece din clipa în care omul hotărăşte ceva, poate să şi împlinească în mod minunat. Ce vrea, reuşeşte. Dumnezeu ne dă orice vom cere şi orice vom voi (Mt. 7, 7).

Avva Isaia ne spune să avem înainte nu pe Dumnezeul pe care-L iubim, nici dorinţele noastre, nici păcatele noastre, ci moartea. Motivul este pentru a-l feri pe începător de torpila care îl ameninţă şi care este înclinaţia

---

[6] De exemplu: Sfântul Gherman I Patriarhul Constantinopolului

lui să iubească, să cunoască şi să vadă pe Dumnezeu. Adică, ceea ce Domnul a aşezat înlăuntrul nostru, ni se face mormânt, dacă aşezarea noastră lăuntrică şi întocmirea inimii noastre nu sunt bune.

Ce a spus Domnul primului zidit când l-a făcut? Te-am zidit ca să Mă iubeşti, ca să trăieşti unit cu Mine, ca să devii dumnezeu. Te-am zidit ca să ai neîncetata părtăşie cu Mine, şi de aceea, ţi-am poruncit să mănânci în fiecare zi din rodul pomului vieţii, încât să ai această părtăşie şi această sporire a cunoştinţei şi a iubirii Mele. De te vei opri să mănânci, vei muri şi n-o să mai fii dumnezeu.

Îndumnezeirea era singurul scop al omului. Iubirea lui Dumnezeu care îmbrăţişează toate era atât de mare, încât nu Se putea imagina pe Sine însuşi iubind şi iubit numai de Sine, de către Ipostasurile dumnezeieşti. Şi a voit să zidească şi persoane care să iubească şi să fie iubite şi să fie părtaşe desfătării şi dulceţii dumnezeieşti. Dulceaţa şi desfătarea dumnezeiască şi amestecarea cu ele reprezintă îndumnezeirea omului. Dumnezeu nu a vrut să fie singurul Dumnezeu, ci să facă şi alţi dumnezei. Este iubirea preaînaltă şi înainte de veci a lui Dumnezeu, care a luat carne şi oase sus pe cruce, prin moartea Domnului pentru păcatele noastre.

Vine satana în rai şi o întreabă pe Eva:

– A zis Dumnezeu să deveniţi dumnezei?

– Da, a răspuns Eva.

– De ce să vă tot chinuiţi o viaţă întreagă, mâncând din rodul pe care vi l-a arătat Dumnezeu? Până când să tot aşteptaţi ca să fiţi dumnezei? „Vreţi să fiţi dumnezei?” Mâncaţi din acest pom, şi îndată veţi fi. Dumnezeu v-a zis să nu mâncaţi din el tocmai ca să nu deveniţi imediat dumnezei, precum este El. (Fc. 3, 1-5).

Cine ştie câţi ani va fi trăit în rai Eva şi o fi obosit aşteptând, încât diavolul să-i poată strecura în imaginaţie în acel ceas aşa un gând. Satana, aşadar, a găsit înlăuntrul ei sămânţa, dorinţa îndumnezeirii şi această dorinţă devine mormântul ei.

Acelaşi lucru îl păţeşte şi monahul. De aceea, avva Isaia spune: luaţi aminte la dorinţa cunoaşterii, a desfătării şi a vederii lui Dumnezeu, pentru care mergi la mănăstire, să nu devină ghimpele care să te înţepe. Leapăd-o! Pune în loc nădejdea. Nu te grăbi să ţi se deschidă ochii ca să vezi Dumnezeirea. Mai bine să te învrednicească Dumnezeu să ţi se închidă ochii şi atunci o să-L vezi.

Desigur, sensul avvei Isaia nu este că în această viaţă nu putem să-L vedem pe Dumnezeu, nu putem să ne desfătăm de El şi să avem o cunoştinţă simţită despre El. Sensul este de a trăi ca nevrednici, ca netrebnici, păzind în mod simplu studiul nostru duhovnicesc, slujirea şi lucrul de mână şi rugăciunea pe care o facem. De un singur lucru suntem vrednici: să murim şi să intrăm în pământ. De aceea spune: *în fiecare zi având înaintea ochilor moartea şi îngrijindu-vă despre cum veţi ieşi din trup.*

Moartea, după cum ne-o înfăţişează avva Isaia, nu reprezintă o catastrofă pentru om. Monahul vine de voia lui la moarte. Doreşte „să se desfacă" (Fil. 1, 23) şi pentru aceasta îşi programează moartea. Tendinţa omului de a-L vedea pe Dumnezeu se transformă în dorinţa de a muri.

Apostolul Pavel zice că L-a văzut pe Dumnezeu la începutul vieţii sale, mai înainte cu patrusprezece ani, (2 Cor. 12, 2) şi de aceea se şi numeşte apostol. Cine ştie de câte alte ori L-o fi văzut, dar din smerenie şi pentru că acea arătare a lui Dumnezeu a jucat un rol important în viaţa lui, se referă doar la ea. Când însă se loveşte de rutina zilnică, se întreabă: ce să fac? Să trăiesc sau să mor? Mie îmi este

de folos să mor, dar Dumnezeu să facă ce vrea, ce este de folos Bisericii (Fil. 1, 21-24). Consideră moartea ca pe un pom al vieții care ne dăruiește constant nașterea întru Hristos, fără altă moarte după aceea.

Moartea este punerea în lucrare a puterii pe care omul o are înlăuntrul lui pentru Dumnezeu, este exteriorizarea tensiunii dorinței și a iubirii sale față de El. Toți câți uită aceasta sunt în mare majoritate oameni împovărați, deznădăjduiți, ratați, care exasperează și se înverșunează împotriva lui Dumnezeu, deoarece nu au, chipurile, ceea ce le-a promis Dumnezeu, pentru că nu-L capătă pe Dumnezeu. Ei urmăresc să primească ceea ce cer, dar uită că nu acesta este scopul vieții noastre. Scopul nostru este veșnicia întru viața adevărată, cea întru Hristos. Momentul în care Dumnezeu ne va cerceta este o problemă a harului și a iconomiei lui Dumnezeu.

Deseori întâlnim printre monahi un fel de oameni care doresc să facă mai multă asceză, sau mai multă rugăciune, sau nu mănânce, numai și numai ca să ajungă să se desfăteze de vederea lui Dumnezeu. Ei se zdrobesc, pentru că Dumnezeu nu poate să le facă nimic, ca într-o armură se îmbracă față de Dumnezeu. Îl îndepărtează de lângă ei pe Dumnezeu, după cum paratrăznetul îndepărtează trăznetul. Aceștia, dimpotrivă, atrag trăznetul, devin atrăgători ai păcatului, ai dezamăgirii și ai satanei. Mai ales cad în lâncezeală și în depravare, și din înălțimea sfințeniei lor, la care doresc să îi întâlnească Dumnezeu și să li Se descopere, cad în cele mai adânci prăpăstii ale păcatului. Și, în timp ce îi judecau pe alții pentru cea mai mică greșeală, și voiau ei înșiși să-L vadă pe Dumnezeu, să-L iubească, să se desfăteze de El, să meargă în rai, cad în cele mai grosolane monstruozități și în cele mai înfricoșate păcate.

Dumnezeu ne-a chemat la El ca să ne facă dumnezei. Noi trebuie să ne facem lucrul nostru, să şedem simplu şi frumos în casa noastră şi El va veni în clipa potrivită şi-Şi va face „locaş la noi" (In. 14, 23). Să-L lăsăm pe Dumnezeu să ne facă ce vrea. Să ne încredinţăm mâinii Lui. Celelalte, graba, pretenţia sunt vlăstarele sufletului nostru bolnav de păcate, de ratare, de neştiinţă, de egoism.

Avva Isaia ne împinge însă spre ceva şi mai viu. Ne porunceşte ca moartea să o avem în fiecare zi înaintea ochilor. *Având în fiecare zi înaintea ochilor pe Dumnezeu şi îngrijorându-vă despre cum veţi ieşi din trup.* Probabil este uşor să ne săpăm mormântul şi să ne gândim că vom muri, aşa cum au făcut şi fac atâţia asceţi, printre care şi papa Tihon, Stareţul Părintelui Paisie[7].

De asemenea, ne este uşor să ne amintim că strana în care stăm este mormântul nostru, care simbolizează învierea, deoarece poziţia noastră în ea e aproximativ cea a fătului în pântecele mamei. Mormântul vârstei embrionare este pântecele matern, din care înviem spre o nouă viaţă. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu strana noastră, precum şi cu patul nostru în chilie. Dacă vreţi, chiar şi trupul nostru cel stricăcios, care va deveni mâncare viermilor, în ciuda duhorii patimilor lui, a păcatelor lui, a voilor lui şi a poftelor lui, poate să fie cel mai bun aducător aminte de moarte.

Insă, toate acestea sunt o pomenire forţată a morţii, care nu este cu putinţă, în timp ce cuvintele avvei Isaia îl arată pe omul care se schimbă, având înaintea ochilor lui moartea. Psalmistul zice: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea" (Ps. 15, 8), spunându-ne să avem

[7] Papa Tihon (1884 – 1968), rus de neam, a iubit viaţa ascetică de mic copil. La douăzeci şi patru de ani a venit în Sfântul Munte trăind într-o mare asceză până la moarte. A iubit în mod deosebit Sfânta Cruce înaintea cărei vărsa lacrimi nenumărate pentru întreaga lume.

înaintea ochilor noștri pe Domnul, îngrijorându-ne pentru moarte, deoarece moartea este deschiderea porții. După cum la sfințirea bisericii episcopul spune: „Ridicați, boieri, porțile voastre și vă ridicați porți vécinice" (Ps. 23, 7) și deschide poarta, exact o asemenea ridicare a porților este și moartea, adică intrarea noastră în adevărata viață, în Biserica Domnului. Dacă nu trăim astfel moartea, cel puțin să ne gândim la ea, să ne preocupe și să ne bucurăm. Așadar, de câte ori ne-a interesat felul în care vom muri, în care vom ieși din trup? *Cum veți ieși din trup* are un înțeles duhovnicesc, care dă minții o îndeletnicire esențială și un conținut inimii. Am putea spune că a avea neîncetat înaintea noastră ceasul morții înseamnă să ne gândim cum vom tremura, cum ne vom înspăimânta, cum ne vom înfricoșa, cum vom lua medicamente să ne prelungim viața fie și cu cinci minute. Oricum, e folositor să se gândească cineva la acestea, iar un ascet totdeauna le cugetă. Toți sfinții ne pun astfel de gânduri în inimă, dar avva Isaia nu înțelege numai aceasta. Înțelege modul în care, la sfârșit, vom realiza actul morții.

Asceza pentru creștin, precum zic Părinții, este un mijloc de accelerare a mutării sale în cealaltă viață[8]. Mulți mor din pricina înfrânării de post, de multă și grea muncă. Desigur, după cum ne-a arătat istoria umană, cel care duce o viață dură, trăiește de cele mai multe ori mai mulți ani, decât cei care duc o viață moleșită.

Se întâmplă, însă, și contrariul. Deoarece asceza îl uzează pe om, îl duce mai aproape de moarte, chiar dacă ar trăi în cele din urmă o sută cinci ani, ca Marele Antonie[9],

---

[8] Vezi Sfântul Ioan Sinaitul, *Scara* 5, *Despre pocăință*, PG 88, 773 [FR 9, 1980, p. 135 ș.u.]

[9] Sfântul Atanasie cel Mare, *Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, PG 26, 968 [PSB 16, pp. 191-246]

sau mai mulţi. Prin urmare, cuvântul *cum veţi ieşi din trup* înseamnă: lucraţi bucuroşi, cu putere, duhovniceşte, adevărat, înaintea lui Dumnezeu, faceţi ce puteţi ca să ieşiţi din trup. Trăiţi în aşteptarea felului în care veţi ieşi.

După cum atunci când aşteptăm o persoană importantă, programăm modul primirii, darurile pe care le vom cumpăra, pregătim biserica, tot aşa şi *cum veţi ieşi din trup* înseamnă cum Îl vom întâlni pe Dumnezeu, adică în ce fel ne vom înfăţişa goi înaintea Lui. Vedeţi că fraza aceasta respiră un anumit realism, este o faptă de vioiciune, o înfăţişare înaintea lui Dumnezeu, înaintea oricărei alte înfăţişări.

Cât de limpede este avva Isaia! Nu încearcă să-şi înşele ucenicii, ci îi introduce în spaţiul duhovniciei, acolo unde poate fi văzut Unul Dumnezeu. Şi continuă:

Şi cum veţi trece peste puterile întunericului care vă vor întâmpina în văzduh şi cum veţi răspunde lui Dumnezeu. Priviţi neîmpiedicat de mai înainte la înfricoşata zi a judecăţii şi a răsplătirii tuturor faptelor şi cuvintelor şi gândurilor voastre. Vedem că uneşte marginile veşniciei cu clipa de faţă. Nu vorbeşte de împărăţia de mijloc[10] a sufletului, ci uneşte clipa morţii noastre cu cea de a doua venire, când nu va mai fi timp, ci numai veşnicie. Împleteşte trăirea clipei prezente, care este o trăire a morţii celei de viaţă purtătoare, cu ziua aceea în care, mai întâi, morţii vor învia, după cum zice Apostolul Pavel, apoi trupurile celor vii, care nu vor mai muri niciodată, se vor schimba, şi toţi împreună vor întâmpina pe Dumnezeu şi vor fi judecaţi. Uneşte adică chilia, vederea şi dorinţa morţii, cu cele din urmă ale lumii.

Icoana Învierii lui Hristos, a ridicării Lui din iad, Îl înfăţişează pe Domnul prinzând-o cu o mână pe Eva şi cu

[10] Împărăţia de mijloc este timpul dintre moartea omului şi a doua venire (1 Tes. 4, 16-17)

cealaltă pe Adam, călcând peste porţile iadului şi ridicând tot neamul omenesc. Reprezentarea înfăţişează un moment eshatologic, pentru că acesta nu a avut loc, dar va avea. Dar, în acelaşi timp, a avut loc în istoria Bisericii. Tot astfel avva Isaia îşi întinde mâinile şi uneşte clipa de faţă, în care intru în chilie, cu veşnicia. Îmi dizolvă locul, timpul, apropierea, toate, mă face un om icumenic (universal), veşnic. Nu mai sunt omul superficial care am venit la mănăstire ca să mă călugăresc, ci îndată sunt cel care-l primeşte pe Domnul.

Amintiţi-vă icoana celei de a doua veniri care îi înfăţişează pe sfinţi întâmpinându-L pe Hristos, fiecare în ceata lui. Între aceşti sfinţi suntem aşezaţi şi noi. Chilia noastră este un preambul al împărăţiei cerurilor. De acum, Îl primim pe însuşi Dumnezeu. Acesta este înţelesul textului. Mai are şi înţelesul duhovnicesc potrivit căruia Dumnezeu este Dumnezeul prezentului nostru, acum cât suntem în păcat, în durere, în boală, în egoism, în ură şi vrem să ne ridicăm. Dumnezeu este în clipa de faţă, este şi în cea din urmă. Dumnezeu este totul. Nu-L căuta, aşadar, pe Dumnezeu într-un fel care te desparte de El. Vezi-L aşa, în mod adevărat.

Avva Isaia împărtăşeşte prin cuvintele sale, ucenicilor săi, trăirile proprii şi, după ce a aşezat pietrele de hotar cele mai de bază, între care viaţa lor poate să se mişte, înaintează spre probleme practice.

Fără de o mare trebuinţă, să nu vorbiţi în trapeză, iar la Liturghie să nu îndreptaţi pe vreunul care cântă, dacă nu vă va întreba acela ceva.

Deoarece monahul aparţine Bisericii, este firesc ca el să trăiască neîncetat împreună cu oameni şi, prin urmare, să fie sociabil, chiar şi atunci când este sihastru. Aproapele este cel mai palpabil şi mai real fapt din viaţa lui. Pentru pustnicii Răsăritului, încă de la Marele Antonie şi apoi de la Marele Vasilie şi de la ceilalţi Părinţi, care au ctitorit mănăstiri, se trage obiceiul ca monahii să se adune cel puţin în duminici şi în sărbători, dar şi cu alte ocazii, în aşa-zisele chiriacoane[11] pentru a putea comunica între ei. Această comunicare era neîntreruptă. Adesea se vizitau unul pe altul şi cereau cuvinte de mântuire, mai ales de la cei bătrâni.

Textul de mai sus se referă la cazul micii chinovii pe care o avea avva Isaia, precum şi la mesele obşteşti şi sărbătoreşti şi alte situaţii în care se adunau la chiriacon.

Ca să vorbească cineva în trapeză trebuia să existe un motiv absolut necesar. Nu este un motiv, de exemplu, să ceri sarea, dacă nu ai. Mâncarea se mănâncă şi fără sare. Nu ai pâine? Nu s-a sfârşit lumea. O să mănânci pâine mâine. Dacă există o absolută trebuinţă, atunci poţi să vorbeşti.

Acelaşi lucru e valabil şi la adunările de slujbă. Acestea sunt închinarea noastră, slujba obştească. De obicei, când cineva vorbea, Părinţii din vechime îl obligau – şi Pahomie avea astfel de principii în chinovia lui – să-şi desfacă centura. Legarea centurii exprimă moartea, adică tăcerea, mortificarea întru Domnul şi faptul că sunt gata să-L primesc pe Domnul. De aceea monahii întotdeauna dorm încinşi cu cureaua şi cu toiagul lângă ei. Aşadar, când

[11] Chiariaconul este biserica mare din mijlocul schitului, în care monahii chiliilor din schit fac împreună slujbele din duminici şi sărbători.

cineva vorbea, ca să-l pedepsească, îi luau centura. Era ca şi cum i-ar fi spus: dacă ai vorbit înseamnă că nu-L aştepţi pe Dumnezeu. Aruncă, aşadar, centura. Scoaterea centurii arată că, prin cuvintele şi flecărelile lor, s-au desfăcut din legătura cu Dumnezeu, au pierdut starea de gătire şi aşteptare a lui Dumnezeu. Aşadar, îi scoteau centura şi îl duceau în faţa altarului, unde îşi arăta în faţa tuturor pocăinţa şi făgăduia că nu va mai vorbi. Înţelegeţi ce lucru serios sunt cuvintele în viaţa duhovnicească a unui om.

Răul constă în faptul că cel ce vorbeşte îşi îndreptăţeşte, în mod obligatoriu, această faptă în sine însuşi. Probabil vreo oarecare simpatie, dragoste sau interes l-au făcut să vorbească. Toate acestea, în realitate, nu sunt decât îndreptăţiri care ne micşorează aripile, deoarece legea lui Dumnezeu este mai presus de orice motiv. Cauza întregului cosmos este Dumnezeu. În faţa Aceluia nu poate să stea nimic, după cum nici o stea nu poate să şadă în faţa luminii soarelui.

Cauza care adesea ne face să vorbim cu ceilalţi este faptul că dorim să-i corectăm. Dar noi nu trebuie nici măcar să le urmărim viaţa. Avva Isaia ne porunceşte aici să nu-l corectăm pe celălalt, pentru că în majoritatea cazurilor când luăm aminte la aproapele, îl scoatem cu lipsuri.

Se poate ca cineva să fie păcătos, leneş, necredincios, pervers, să nu vrea să asculte de nimeni. Atunci ne prinde dumnezeiescul zel şi vrem să-l ajutăm. Ne amintim toate cuvintele Evangheliei despre mântuirea fraţilor şi uităm de propria noastră mântuire. Din clipa în care încercăm să-l corectăm ne pierdem pacea, mai ales dacă cel pe care îl corectăm cântă, adică are legătură cu tipiconul şi cu psalmodia. Deoarece întotdeauna au fost păreri diferite în legătură cu tipiconul şi psalmodia, unii fiind iubitori de libertate, alţii fiind conservatori, lasă-i – zice – să facă ce

vor; toate să le strice, pe tine să nu te intereseze. Dacă îţi cer părerea, fără să şi-o exprime pe a lor, atunci spune-o. Dacă însă şi-o exprimă şi pe a lor, atunci misiunea ta s-a terminat.

Câte o săptămână să faceţi la bucătărie întru frica lui Dumnezeu, fără să părăsiţi studiul vostru.

Este clar că în mănăstirile şi schiturile din timpul avvei Isaia, se făcea de rând cu săptămâna, adică în fiecare săptămână îşi schimbau slujirile. Prin Marele Vasilie s-a generalizat sistemul unei singure slujiri. O combinaţie a acestor două tipicoane este cel aghioritic, care prevede schimbarea slujirii în fiecare an. Se consideră mai folositor ca monahul să rămână în aceeaşi slujire întreaga lui viaţă pentru a avea timp să o înveţe, să o studieze, să o îmbunătăţească, şi astfel să devină un element pozitiv şi creator în mănăstire. Când monahul schimbă chiar şi o dată pe an, sau la doi şi la trei ani slujirea, nu are conştiinţa permanenţei şi nu se îngrijeşte de slujirea lui, deoarece nu ştie ce va vrea următorul. Aşadar, lucrul cel mai bun este ascultarea unică, aşa cum o rânduieşte Marele Vasilie.

Fără să părăsiţi studiul vostru. Slujirea voastră să nu devină pricină de a părăsi studiul vostru cel duhovnicesc. Munca, muncă şi studiul, studiu. Fiecare lucru are propriul său loc. Nu trebuie ca slujirea să îţi absoarbă toată vlaga trupească şi timpul, încât să nu-ţi mai poţi face studiul rânduit şi, bineînţeles, nici rugăciunea, pentru că atunci lucrarea principală prin excelenţă, rugăciunea şi studiul, devine un accesoriu, iar slujirea, care este o trebuinţă şi o poruncă a lui Dumnezeu, îţi mănâncă tot sufletul.

Peste tot să nu intre cineva în chilia fratelui său.

Nimeni să nu intre în chilia fratelui său. Când cineva intra în altă chilie, primea canon. Doar o excepție exista când se accepta ca un străin să intre în chiliile lor, când acesta era îngreuiat duhovnicește.

Faptul de a nu intra nimeni în chilia fratelui este un adevărat monahism. Pentru că, pe cât se apropie cineva de celălalt, cu atât este mai mult împreună cu el, cu cât mai mult discută, cu atât se însingurează. Aceasta este o lege de netrecut a conviețuirii omenești, legea sufletelor și a trupurilor. Pe cât păstrează cineva o distanță de celălalt și tace, pe atât se leagă. Distanța și tăcerea sunt două elemente care îi leagă pe oameni. În timp ce discuția și multul contact, multa conlucrare prin cuvânt sunt toate niște elemente dizolvante. Ne întâlnim doar la muncă și la biserică. Aceasta este o premisă fundamentală a vieții duhovnicești.

Munca în comun îi unește pe oameni atunci când nu discută. Cei care sunt întâlniți adesea pe coridoare, prin chilii și oriunde, discutând, sunt în mod obligatoriu niște nefericiți și îi fac nefericiți și pe ceilalți. Numai cine trece printr-o criză serioasă fie sufletească, fie de sociabilitate, fie de familie, fie legată de profesie are dispoziția de a se întâlni continuu cu oameni. Cine este în regulă cu viața sa, cine este împlinit, preferă întotdeauna această distanță și tăcere, deoarece discuția și neîncetata comunicare nu sunt altceva decât o transmitere a noastră spre celălalt. Unde se împletesc doi acolo intră împărțirea și dezbinarea, acolo intră egoismul care le desface pe toate. În plus, omul nu mai poate ocoli păcatul, precum zice limpede cuvântul lui Dumnezeu, păcat care, nu este simplu o dezbinare, ci moarte a sufletului, a prieteniei, a frățietății, a toate. De aceea cei mai vorbăreți sunt cei mai însingurați oameni.

Se spune că un comediant a umblat în toată lumea ca să flecărească și să se distreze și același a mers la o

mănăstire ca să-şi găsească pacea şi unitatea sinelui său. Este o realitate. Când îl vezi pe cineva discutând neîncetat, să ştii că este cu totul destrămat înlăuntrul său şi vrea ca prin discuţie să ascundă destrămarea sinelui său. În loc să se concentreze, să se unifice, prin discuţie se răspândeşte cu totul şi nu poate să facă nimic. De aceea, adevărata tovărăşie este tovărăşia în muncă, în tăcere şi mai ales în slujba bisericească. Această tovărăşie îl arată pe om înţelept.

Când sunt la slujba bisericească acolo este Dumnezeu, sfinţii, întreaga zidire, pentru că zidirea nu lipseşte din împărăţia lui Dumnezeu. Când cineva trăieşte fierbinţeala acestei slujiri bisericeşti, este cu neputinţă să mai dorească revărsări exterioare. Are întreaga trăire a unităţii Bisericii şi a împreună-existenţei cu ceilalţi.

Nici să nu voiţi să vă vedeţi înainte de vreme.

Înainte de vreme nu trebuie nici să lucraţi, nici să discutaţi. *Înainte de vreme.* Cei vechi stabiliseră ca oră aproximativ ceasul şase, adică amiaza. După amiază puteau să aibă legături între ei. Noi am zice înainte de masa de dimineaţă, deoarece orele de după slujba bisericească şi înainte de trapeză aparţin lui Dumnezeu. Vrei ca atunci să te odihneşti? Odihneşte-te. Vrei să te rogi? Roagă-te. Vrei să studiezi? Studiază. Dar discuţia de dimineaţă înseamnă: nu Te iau în seamă, Dumnezeul meu, fac ceea ce îmi place. Este ca şi cum L-aş împuşca pe Dumnezeu.

Nici să voiţi să cunoaşteţi lucrul de mână al altora, de a lucrat fratele tău mai bine ca tine sau tu mai bine ca el.

Nu te uita ce face celălalt, dacă face bine, mai bine sau mai rău decât tine, pentru că aceasta te separă de celălalt. Avva Isaia revine aici la gândul său de mai înainte, legat de lucrul de mână.

Din toate acestea se vede limpede ce importanţă are adevărata unitate a oamenilor pentru avva Isaia. Pentru că, atunci când ne simţim ca un trup împreună cu ceilalţi, ca fraţi iubiţi şi cinstiţi, când nu ne băgăm în viaţa altuia şi nici acela într-a noastră, atunci simţim pace, siguranţă, libertate. Atunci celălalt nu mai devine o piedică în viaţa noastră, nu ne mai temem de prezenţa lui, nici el de-a noastră. Avem toată tihna să ne trăim viaţa, suntem sinceri, muncitori, rugători.

Dimpotrivă, când există o tulburare între doi sau mai mulţi oameni, persoanele acestea nu pot nici să se roage, nici să studieze duhovniceşte. Dumnezeu se pierde din ochii omului când se pierde aproapele. Textul care spune: „Dacă nu îl iubeşti pe fratele tău, cum Îl vei putea iubi pe Dumnezeu?" (cf. 1 Ioan 4, 20) este foarte adevărat, pentru că omul este ceva văzut. Dacă legătura ta cu fratele se strică, crezi că este cu putinţă să-L iubeşti pe Dumnezeu? Dacă nu poţi să comunici cu cel pe care îl vezi, care îţi vorbeşte şi îi vorbeşti, care are inimă, nervi, neputinţe, cum vei putea să comunici cu Dumnezeu? Dacă nu poţi să pătimeşti împreună cu el, precum pătimeşte împreună cu tine Dumnezeu, cum Îl vei iubi pe Dumnezeu?

În plus, tulburarea relaţiilor omeneşti constituie o situaţie cu totul nefirească. După cum este de neînţeles ca mâna mea dreaptă să nu colaboreze cu cea stângă, ca ochii să nu privească împreună, ca picioarele să nu meargă împreună, în mod asemănător este nefirească dezbinarea dintre mădularele aceluiaşi trup a lui Hristos. Din clipa în care pătrunde tulburarea în relaţiile noastre, toate merg

strâmb şi anapoda, toate le vom face greşit şi paguba sporeşte neîncetat.

De aceea, avva Isaia şi toţi Părinţii asceţi pun pe aproapele ca şi semn al iubirii noastre pentru Dumnezeu, ca temelie şi premisă a iubirii noastre pentru Dumnezeu şi ca întărire a vieţii noastre duhovniceşti, adică locul pe care celălalt îl are în inima noastră şi putinţa împreună-lucrării şi tovărăşiei cu el. Tot ce tulbură legătura noastră trebuie să fie îndepărtat, pentru că, obligatoriu, va tulbura şi legătura noastră cu Dumnezeu.

Iar întâlnindu-vă în trecere, să nu vorbiţi în deşert, nici să nu îndrăzniţi orice, ci fiecare să ia aminte în frica lui Dumnezeu la sine şi la lucrul său de mână, şi la meditaţie şi la sufletul său întru ascuns.

Suntem, de exemplu, în biserică şi aşteptăm să fie pregătită masa. În vremea de demult, când viaţa era mai firească şi mai simplă, exista un mic interval de timp între slujba de la biserică şi masă, şi în acel timp făceau ceva de mică importanţă. Aşadar, acel ceas nu trebuie să-l folosim pentru a grăi în deşert. De obicei, nu ştim să discutăm. Cuvintele noastre, convorbirile noastre sunt săbii care taie legăturile şi întunecă iubirea noastră. În timp ce, dacă nu vorbim, suntem minunaţi şi excepţionali, dar, numai ce ne-am deschis gura, le nimicim pe toate.

Când se întâlnesc doi oameni, fiecare doreşte să se scoată pe sine în evidenţă, astfel încât convorbirea constă din cuvânt şi contra cuvânt. Este ca şi cum s-ar întâlni un naiv cu un prost. Tu, care-ţi spui părerea, eşti prost, pentru că nu-ţi dai seama că cea mai mare prostie pentru celălalt este ceea ce spui tu, iar celălalt e naiv, pentru că are altă părere decât tine. Acum mai înţelegeţi-vă, dacă se poate! Şi

chiar dacă ar exista o oarecare nădejde de a vă uni, odată cu convorbirea s-a terminat orice nădejde a părtășiei întreolaltă.

Cuvânt și contra cuvânt înseamnă ciocnire, dezbinare și nu părtășie a sufletelor între ele. De aceea, de obicei cuvintele sunt nelucrătoare.

Nici să îndrăzniți orice. Să nu aveți îndrăzneală, să nu aveți simțământul că celălalt este al vostru, că este prietenul vostru, că este fratele vostru și că puteți să vă purtați cu bădărănie.

Ci fiecare să ia aminte la lucrul său de mână și la meditație și la studiu și la sufletul său în ascuns. Să nu te intereseze ce face celălalt. Tu ia aminte la tine însuți, la munca ta, la studiul tău și la lucrarea ascunsă a sufletului tău, adică la rugăciune. Acestea trei să te preocupe.

Iar când se isprăvește slujba la biserică sau când vă sculați de la mâncare nu vă așezați la vorbă lungă, nici la cuvinte despre Dumnezeu, nici despre lume, ci fiecare să intre în chilia lui și să-și plângă păcatele lui.

Când se termină slujba de la biserică sau când vă ridicați de la masă, nu vă adunați pentru discuții. Afară poate fi, de exemplu, un soare minunat. Nu vă adunați să discutați. Cât de limpede este! În mod obligatoriu, orice păcat ar face omul, îl face pentru că este convins că ceea ce face, pentru Dumnezeu face. Cu mult mai mult această înșelare se strecoară în cuvintele lui. Întotdeauna vorbim motivat de un oarecare motiv. Ca să limpezească și să termine acest subiect, avva Isaia spune: nici despre lume, nici despre Dumnezeu, nici despre mântuirea sufletului vostru să vorbiți, ci fiecare să meargă la chilioara lui și să-și plângă păcatele sale. Pentru că, dacă începeți să vorbiți, chipuri-

le, despre Dumnezeu, despre dogme, despre morală, despre slujbe, pur şi simplu o să transmiteţi o deşertăciune şi la sfârşit o să începeţi să vă sfădiţi.

Nu cred că Sfântul s-ar fi putut exprima mai limpede. Este uimitor în argumentele şi în simplitatea sa.

Iar de se iveşte trebuinţa să vorbiţi împreună, vorbiţi foarte puţin, cu smerenie şi evlavie, gândindu-vă că Dumnezeu ia aminte la voi.

Dacă e nevoie să vorbiţi, adică, dacă slujirea o cere – aceasta înseamnă „trebuinţa" – atunci vorbiţi *foarte puţin.* Expresia *foarte puţin* înseamnă scurt, cu voce joasă, fără îndrăzneală, nu cu glas puternic, ca să nu fiţi auziţi prin grădini şi pe munţi. Adaugă, *cu smerenie şi evlavie, gândindu-vă că Dumnezeu ia aminte la voi.* Gândeşte-te că în clipa aceasta în care vorbeşti cu celălalt, Dumnezeu ia aminte la tine, te priveşte, iar tu îţi întorci privirea în cealaltă parte. Sfârşeşte-ţi deci cuvintele, ca să-L priveşti pe Cel ce te priveşte, pe Dumnezeu.

Atunci nu poţi să flecăreşti, pentru că Dumnezeu este ocupat cu tine. Imaginează-ţi că suntem doi şi facem o plimbare discutând. Ne întâlneşte un al treilea şi tu mă laşi şi începi să vorbeşti cu acela în timp ce eu aştept. Cum mă voi simţi? N-o să mai vin cu tine. Dacă înaintea mea este însuşi Dumnezeu, cum mai e cu putinţă să mai discuţi cu un altul, în timp ce Dumnezeu te priveşte şi aşteaptă ca să te opreşti ca să-ţi vorbească?

Nu vă sfădiți între voi și nu vorbiți împotriva cuiva și nici nu judecați pe cineva, nu cârtiți împotriva cuiva. Să nu iasă din gura voastră nici o minciună. Să nu voiți să vorbiți sau să auziți ceva din cele ce nu vă folosesc.

Sfădirea este tăgăduirea, nu-ul. Dar nu există nu. Îți spun ei că măgarul zboară? Să zici și tu că măgarul zboară și discuția s-a terminat. Nu spune nimic împotriva altuia și nu te purta disprețuitor, închide-ți urechile și fă-ți lucrarea ta ascunsă.

Să nu ascundeți nici un gând și nici o întristare, nici o voie și nici o bănuială, ci descoperiți-le cu toată libertatea Părintelui vostru și siliți-vă cu toată credința să împliniți ceea ce veți auzi de la el.

În regulă cu toate de până acum. Însă nu ajung, dacă nu-l ai pe Avva al tău, Starețul tău, căruia să-ți deschizi inima și să-i spui toate direct, mai întâi fiecare gând, deoarece, precum am spus, gândul este o torpilă în suflet, care surpă temeliile. Dacă nu mărturisești un gând, n-o să-ți mai lase nimic vertical. O dată îl lași, o zi fără să-l spui, și te tulbură cu totul. Dar dacă va rămâne o săptămână, o lună, un an! Spune ce nu se potrivește cu Dumnezeu și cu tine.

Apoi continuă, zicând: *și nici o întristare.* Dacă ai o întristare trebuie să o spui Starețului. De ce? Pentru că, mai întâi de toate, întristarea o întâlnim neîncetat în viața noastră. Oriunde ar merge cineva, găsește oameni triști, apăsați, îndurerați, oameni care suferă. Întristarea este un fenomen obișnuit în viața omenească și este, oarecum, mâncarea noastră zilnică. Dar întristarea este păcat, deoarece, ca lipsă a păcii și bucuriei, dovedește prezența demonului celui rău. Unde este întristare, acolo este demon.

În al doilea rând, întristarea este rezultatul unei constrângeri. Mă întristez, înseamnă că sunt constrâns de ceva. Ce constrânge? Egoul împreună cu încă ceva. Se ciocnesc două lucruri, iar rezultatul acestei ciocniri este întristarea mea, oh-ul pe care-l va spune sufletul meu. Prin urmare, dacă sunt trist, înseamnă că înlăuntrul meu există o lucrare rea şi se produce o astfel de constrângere. Cel mai probabil este că vreo voie sau dorinţă de-a mea se ciocneşte cu ceva. Dinlăuntrul meu iese omul cel vechi care încă trăieşte, şi de aceea mă întristez. Este omul de jos, instinctele lui, fiinţa mea care vrea să supravieţuiască şi pe care cineva sau ceva o chinuie. Trebuie, de exemplu, să mă culc, dar eu vreau să discut. Îndată simt o întristare înlăuntrul meu, cele două lucruri mă răvăşesc.

Prin urmare, întristarea este consecinţa unei ciocniri lăuntrice. Omul, pentru că îşi sprijină gândirea şi voinţa pe trăire, nu poate să înţeleagă cele ale celuilalt. Recunoaşte doar ce este al său şi de aceea nu se poate echilibra. Pentru a se putea echilibra trebuie să înfăţişeze problema Stareţului, judecata să pornească de la acesta şi el să rânduiască lucrurile. Stareţul va descoperi ce se află înlăuntrul lui şi îi va arăta. Dacă cel întristat va consimţi cu Stareţul, atunci această consimţire va transforma întristarea în martiriu sau, şi mai bine, în apostolicitate a vieţii, care înseamnă martiriu, durere, ceva deosebit de întristare.

Dacă însă am libertatea lăuntrică pentru a mă dezlega de sinele meu, îndată sunt condus la bucurie şi la reuşită. Dacă nu pot să fiu martir şi nici liber nu sunt, atunci întristarea mă duce la o stare şi mai rea, se face tot mai mare şi ajung la nebunie, pentru că mă lovesc valurile unul după altul. De vreme ce există egoul, nu mai există libertate, nu există cugetul martiric, al ascultării, al primirii celuilalt, şi precum iei pe unul la palme, tot aşa şi egoul va fi lovit de o

întristare după alta, până când o să mor sau o să înţeleg şi o să spun: „Fie, Doamne, voia Ta". Îndată vine eliberarea lăuntrică. Cum îl simt pe Dumnezeu intrând în viaţa mea şi pe mine însumi stând înaintea Lui, de îndată mă strămut într-un spaţiu al eliberării.

Orice gând şi orice întristare ... descoperiţi-le ... Părintelui vostru. Întristarea este una din problemele de căpătâi pe care cineva le descoperă Stareţului său. Duhovnicii cercetează întotdeauna întristările, durerile, nereuşitele unui om pentru că acestea, în majoritatea cazurilor, au importanţă mai mare decât păcatele. Acţionează mai mult decât ar putea să acţioneze păcatul în viaţa noastră. Prin urmare, întristarea are o mare semnificaţie, deoarece reprezintă cea mai mare prezenţă a egoului şi unul dintre cele mai importante elemente corozive ale comunicării noastre cu oamenii. Când sporeşte, ne separă de orice om şi, în cele din urmă, şi de Stareţ.

Şi orice voie a voastră. Voia proprie este catapulta, este ranga pe care o bagi înăuntru şi ţi le azvârle pe toate afară. Ai voie proprie? Toate sunt pierdute. De aceea, trebuie să-i dezvălui voia ta Stareţului, precum şi *orice bănuială* care are legătură fie cu Stareţul, fie cu oamenii, fie cu lucrurile şi ce îţi spune, aceea să faci.

Vedeţi să nu nesocotiţi să păziţi poruncile mele fiindcă, iertaţi-mă, de le veţi nesocoti, nu vă voi lăsa să rămâneţi cu mine.

Acest cuvânt al unui părinte către copiii săi este foarte expresiv. Cuvântul „iertaţi-mă" are înţelesul de îngăduinţă. Pentru că ceea ce am să vă spun, o să vă spun: *nu vă voi lăsa să rămâneţi cu mine.* Dacă nu faceţi cele pe care vi le spun, dacă viaţa voastră nu este împletită din cele trei

lucrări: munca, studiul şi rugăciunea, şi dacă premisele voastre nu sunt tovărăşia cu fraţii şi câştigarea lui Dumnezeu prin această tovărăşie, prin tăcere şi prin pace, atunci – iertaţi-mă – plecaţi, ca să nu vă alung eu, pentru că nu pot să vă ajut.

Avva Isaia a început cu „cei ce vreţi să rămâneţi cu mine, ascultaţi-mă pentru Dumnezeu" şi sfârşeşte iarăşi cu aceleaşi cuvinte: aţi venit pentru mine, dar dacă neglijaţi toate câte vă spun, eu vă sunt cu totul nefolositor, nu pot să vă ajut, pentru că nu va exista niciodată Dumnezeu între noi. Dacă voi aparţineţi altui duh, altei povăţuiri, altei educaţii, *iertaţi-mă,* vă rog, lăsaţi-mă singur, ca să nu ne pierdem timpul şi să-L batjocorim şi pe Dumnezeu.

Dacă însă veţi păzi şi cele din ascuns şi cele arătate, eu voi da cuvânt lui Dumnezeu pentru voi, iar de nu le veţi păzi, El va cere socoteală despre negrija mea, ca şi despre îndemnul meu.

Dacă însă veţi păzi toate câte vă spun, cele întru ascuns, adică rugăciunea şi gândurile, şi cele care se văd, mărturisirea gândurilor, tovărăşia cu oamenii şi tăcerea, eu sunt răspunzător înaintea lui Dumnezeu, eu am răspunderea de a da răspuns pentru voi. Dacă însă nu le veţi păzi, Dumnezeu va cere cuvânt şi de la voi pentru negrija voastră, şi de la mine, pentru că am continuat să vă sfătuiesc, chiar dacă nu le-aţi păzit.

Prin urmare, fiecare îndemn pentru cel care nu-l primeşte nu numai că nu e bun, ci face şi rău. După cum, dacă continui să-ţi umpli stomacul atunci când nu îţi prieşte mâncarea, o să vomiţi, tot aşa se întâmplă şi cu Stareţul. Pentru a continua să-şi îndemne copilul şi să-i fie Stareţ, Părinte, trebuie ca ucenicul, copilul, să îndeplinească *şi cele*

dintru ascuns şi cele arătate. Atunci îi prieşte şi asimilează hrana duhovnicească, atunci există părtăşie între cele două persoane, atunci putem să înaintăm.

Dacă tu nu le împlineşti, atunci eu, Stareţul, pe de o parte sunt vinovat înaintea lui Dumnezeu, pentru că îţi dau un cuvânt pe care nu-l împlineşti şi astfel îl aţâţi pe Dumnezeu. Iar pe de altă parte, îţi fac poziţia faţă de Dumnezeu şi mai dificilă, deoarece: „Cel ce ştie şi nu face va fi bătut mult" (Lc. 12, 47). În cele din urmă, tot sfătuindu-te, te fac să le lepezi pe toate.

Să presupunem că-ţi spun să taci, şi-mi ceri să-ţi vorbesc despre iubirea lui Dumnezeu. Îţi vorbesc despre iubirea lui Dumnezeu. În continuare, îmi ceri să-ţi vorbesc despre rugăciune, despre harisme, despre împărăţia cerurilor. Îţi vorbesc despre toate acestea. Dacă însă tu nu faci cele obligatorii, toate celelalte sunt stânci care vor cădea peste tine. Nu trebuie să faci nimic. O să fii dezamăgit, şi-ntr-o bună zi o să le laşi pe toate. Atunci ne aflăm amândoi răspunzători înaintea lui Dumnezeu. Eu, pentru sfaturile pe care ţi le-am dat, tu, pentru ce ai făcut.

Iar cel ce va păzi poruncile mele, în ascuns şi la arătare, stăpânul Hristos, îl va păzi de tot răul, şi-l va acoperi în toată ispita ce va veni asupra lui, în ascuns şi la arătare.

Dacă cineva păzeşte poruncile mele, cele arătate şi cele ascunse, atunci, întrucât păzeşte poruncile mele, Cel care se învoieşte să ajute este Dumnezeu. Eu, ce pot să fac? Pot să vă îndemn, să vă ajut, dar Cel pentru care aţi lăsat lumea este Hristos. Voi îmi faceţi mie ascultare, dar Cel care intră în viaţa voastră este Dumnezeu, şi El vă va păzi şi vă va acoperi. Acoperământul lui Dumnezeu este simţă-

mântul siguranţei, al încredinţării, este faptul de a sta senin şi de a nu-ţi avea nimeni treaba; nu te bate soarele, nu vine ploaia. Acolo, Cel care acoperă, care asigură şi rânduieşte, este Dumnezeu.

Vă rog, fraţii mei, învăţaţi de ce aţi ieşit din lume, şi îngrijiţi-vă de mântuirea voastră, ca să nu fie zadarnică toată viaţa voastră şi să nu fiţi ruşinaţi înaintea lui Dumnezeu.

Învăţaţi, vă rog, că pentru acest scop am ieşit din lume şi am venit la mănăstire. Altfel, ce sens ar avea toate? Învăţaţi scopul, pentru ca viaţa voastră să nu se irosească şi să fiţi ruşinaţi înaintea lui Dumnezeu. Avva Isaia se întoarce iarăşi la ideea lui de bază. De fiecare dată când se referă la Dumnezeu, o face în legătură cu oamenii, şi, de fiecare dată când vorbeşte despre legătura dintre oameni, se întoarce la Dumnezeu. Vorbind despre părtăşia cu Stareţul şi apoi despre ascultarea faţă de Stareţ, îşi întoarce îndată cuvântul către Dumnezeu. Iar acum îi roagă să se îngrijească să nu ajungă să fie ruşinaţi înaintea lui Dumnezeu. Dar nu ajunge numai aceasta. Trebuie încă ceva:

Nesfădirea şi reaua pătimire şi smerenia şi tăierea voii tale de la toate, în bună cunoştinţă, şi neîncrederea în dreptatea ta, ca şi privirea continuă la păcatele tale, învaţă să-ţi fie ţinta virtuţii tale, pentru că odihna şi lărgimea şi slava deşartă pierd toată osteneala monahului.

Este nevoie de *nesfădire*, adică de o deplină tovărăşie cu ceilalţi, şi nu de o risipire a legăturilor, ci de *reaua pătimire şi smerenie.* Accentuează din nou reaua pătimire, precum şi voia. Reaua pătimire, faptul de a ne tăgădui pe

noi înşine în cele trupeşti, ne dă putinţa de a ne tăgădui în cele duhovniceşti, iar smerenia, care înseamnă să aibă întâietate celălalt şi voia lui, este premisa pentru tăierea voii. *Şi neîncrederea în dreptatea proprie*, ci în dreptatea celuilalt, în ce îţi spune celălalt. Îţi spune să umbli, umblă. Să pleci, pleacă. Să şezi, şezi. Pentru tine nu există voie, nici dorinţă, ci numai păcatele tale.

Privirea continuă la păcatele tale. Când îţi vezi păcatele, când faci voia celuilalt, când păstrezi tovărăşia şi unirea cu el, atunci inima îţi respiră, şi simţi libertate, odihnă, bucurie, prăznuire lăuntrică. Mergi să te culci, adormi imediat. Mergi să te rogi, mintea îţi zboară direct la Dumnezeu. Mergi să citeşti şi să studiezi, ochii varsă lacrimi.

Când nu există cele de mai sus, atunci în locul odihnei, în sufletul vostru este întuneric şi în locul lărgimii, strâmtorare, care ne face ca pe munte să ne înăbuşim, pe nesfârşitele câmpii să ne simţim ca închişi în cămări, şi, stând împreună cu o sută de oameni, să ne simţim singuri.

Cuvântul de faţă a început cu Stareţul, care este cel dintâi „celălalt”, şi a sfârşit în unitatea tuturor fraţilor, care împreună trăind, au ca principală lucrare slujirea prin muncă, studiul şi rugăciunea. De asemenea, au adânc înrădăcinată în ei conştiinţa osebitei importanţe a timpului şi a veşniciei, trăiesc cu gândul că odată şi odată vom muri, rugându-se să dea Dumnezeu ca această binecuvântată clipă să vină, şi de aceea nu aşteaptă desfătări, veselii şi îndulciri în viaţa aceasta. Adică, nu se încredinţează simţirilor şi trăirilor lor, pe care le dă Dumnezeu sau le va da.

Aşteptarea trăirilor şi a darurilor lui Dumnezeu ne face să pierdem şi pe cele prezente, şi pe cele viitoare. Atunci Dumnezeu ne pierde cu totul, pentru că nu poate vorbi duhurilor noastre. Intră în joc ceea ce este nouă priincios, şi dumnezeul nostru devine lucrul pe care-l căutăm, şi

nu Dumnezeul care ni le dă. Tăcerea este spaţiul în care trăim, iar criteriul nostru este celălalt şi, prin excelenţă, Stareţul.

Când nu faceţi acestea, zice avva Isaia, iertaţi-mă, mergeţi în drumul vostru, ca să nu vă alung eu. Dacă le veţi face, odihna şi lărgimea vor fi grădina pe care ne-o va dărui Dumnezeu, ca răsplătire pentru ceea ce i-aţi dat cu inima voastră.

De la începutul cuvântului său şi până la sfârşit, avva Isaia vorbeşte despre durere, martiriu şi întristare. În viaţa aceasta, omului îi este cu neputinţă să se izbăvească de durere, pentru că, atâta timp cât trăieşte, trăieşte şi egoul. Acele suflete, care îl depăşesc şi care reuşesc să-l depăşească, sunt mari. Dar, până să ajungă cineva în acel spaţiu, loveşte şi este lovit. Viaţa lui este o rătăcire, o peripeţie, o luptă. Este adică credinţă şi necredinţă, biruinţă şi înfrângeri, virtute şi păcate. Dacă mai socotim şi patimile, pe care probabil că le-am moştenit, fie le-am cultivat în noi, dacă mai socotim şi păcatele pe care, cu voie sau fără voie, cu ştiinţă sau cu neştiinţă, din dispoziţie lăuntrică sau din neluare aminte sau negrijă le-am făcut, dacă luăm în considerare toate cele nearătate şi ascunse ale inimii noastre, pe care nu le ştim şi ne îngreunează înţelegerea celor nearătate şi ascunse ale înţelepciunii lui Dumnezeu, înţelegeţi atunci câte pricini ne fac să suferim.

În locul tuturor acestor martirii, Dumnezeu ne dă un singur martiriu, cel pentru numele Lui, pentru dragostea Lui, pentru slava Lui. Toate câte le suferim noi sunt întune-

cări pe care le emană sufletul nostru. Depinde însă de modul în care le vom întâmpina şi cum le vom vedea.

Am, de exemplu, o patimă: sunt nervos. Patima aceasta mă face să sufăr, mă întristez şi cad din rău în mai rău. Problema nu stă în patima mea, ci în modul în care o abordez, cum o judec. De îndată ce mă simt prost din cauza patimii mele, aceasta mă şi stăpâneşte.

Alt exemplu: „Am păcătuit Domnului" (2 Împ. 12, 13). Dacă mă întorc îndată spre mărturisire, spre descoperirea păcatului, dacă mă întorc către fraţi, dacă ies din eul meu, din păcatul pe care l-am făcut, atunci mă şi alin, şi nu mai există păcat. Dacă însă înfrunt păcatul singur, eu „am păcătuit Domnului", atunci mă închid în mine însumi, iar păcatul mă omoară şi mă conduce la altele şi mai ucigătoare.

Am diferite dificultăţi. N-am destulă minte să pricep problemele duhovniceşti şi mă supăr. Vreau să lucrez, şi nu am dexteritate. Vreau să ajut la arhondaric, nu pot, nu fac faţă. Vreau să fiu sănătos, dar sunt bolnav şi nu pot să postesc. Vreau să fiu bucuros, dar inima mea este mâhnită. Nimic din toate acestea nu are importanţă decât atunci când le înfrunt singur. De îndată ce îmi îndrept dificultăţile spre Dumnezeu, spre Stareţ, spre oameni, toate acestea încetează să mai aibă importanţă. Chiar şi moartea mea devine înviere, iar umbra devine umbra lui Iisus Hristos.

De aceea, în cele din urmă, ceea ce are omul a-I da lui Dumnezeu sunt întristările lui. Vă amintiţi cât de frumos zice psalmistul: „Pune lacrimile mele înaintea Ta, dupre făgăduinţa Ta" (Ps. 55, 9). Eu pun înaintea lui Dumnezeu întristările mele, durerea mea, lupta mea, osteneala mea şi Dumnezeu le aşează pe toate acestea înaintea Lui, după cum a făgăduit. Dumnezeu a făgăduit odihnă, iertare şi îşi împlineşte în chip desăvârşit făgăduinţa.

Textul ebraic, în loc să spună întristarea mea sau întristările mele, spune rătăcirile mele. Psalmistul rătăcea mereu, ca toţi oamenii. A cui viaţă nu este o rătăcire? Rătăcire cu reuşite şi nereuşite, cu mutări de la cer la pământ, cu căderile noastre, cu durerile noastre. Toate aceste rătăciri ale mele, zice psalmistul, Ţi le înfăţişez, Dumnezeul meu. Iar Tu, pune-le în burduful Tău, precum punem noi brânza şi laptele. Şi după cum agăţăm burdufurile şi urmărim dacă s-a făcut brânza, dacă e bine laptele, tot aşa şi Tu, să le ai înaintea Ta şi să le urmăreşti. Eu nu am nimic altceva ca să-Ţi dau. Îţi dau, aşadar, rătăcirile păcatului meu, ale durerilor mele, ale dorinţelor mele, ale dorurilor mele, ale chinurilor mele, ale mărturisirilor şi ale martiriilor de bună voie, pe care le dau în fiecare zi, mai ales noaptea. Adună-le pe toate în burduful Tău, în carafa Ta, ca să le păzeşti, ca atunci când voi veni acolo sus, în cealaltă viaţă, să le ai şi să Ţi le aminteşti.

Eu ăsta sunt, Dumnezeul meu, acesta este chinul meu. Ce-mi rămâne? Să-l iei Tu, „întru făgăduinţa Ta", precum mi-ai făgăduit, ca să rămân liber, numai cu Tine. Şi continuă textul ebraic: Dumnezeul meu, acestea pe care Ţi le spun, acestea pe care le depun la Tine, chinurile mele, durerile mele, întristările mele, mărturiile mele, privegherile mele, păcatele mele, acestea nu le scrii în cartea Ta? Dacă nu le scrii pe acestea, atunci de la mine ce vei scrie? Ce aştepţi? Dacă nu le scrii pe acestea, nu am nimic altceva ca să-ţi dau. Te rog, scrie-le, ca atunci să-ţi aminteşti că-mi datorezi odihna, mântuirea, lărgimea. Întrebarea arată siguranţa, încrederea psalmistului în Dumnezeu.

De aceea, fraţilor, să-I dăm lui Dumnezeu – mai ales iarna – ostenelile nopţii noastre, bucuria noastră, durerea noastră, neputinţele noastre, indispoziţiile noastre, necredinţele noastre, crimele noastre înaintea lui Dumnezeu,

când Îl răstignim din nou, precum zice Sfânta Scriptură (Evr. 6, 6). Să-I dăm tot ce ne chinuie şi ne face să mărturisim. Fiecare păcat nu este o rătăcire? Rătăcire nu înseamnă oare că nu urmez drumul cel drept, că mă înşel? Apostazia nu este acelaşi lucru? Când le vom da toate lui Dumnezeu, cine se mai îndoieşte că devenim martiri, că devenim cuvioşi şi că Dumnezeu este Dumnezeul nostru?

2

Despre starea începătorilor şi a celor din chilii

Avva Isaia este simplu şi bucuros în cuvintele sale. În duhul lui răsună duhul monahilor din primele veacuri. Este vorba despre oameni care nu îşi trăiau călugăria absolut singuri, ci împreună cu alţii. Se pare că era un minunat sistem de vieţuire călugărească.

Cuvântul de faţă se referă acum la cei care intră în mănăstire şi trebuie să cunoască „cum să vieţuiască începătorii".

Înainte de toate, avem nevoie de smerita cugetare, gata fiind pururi la orice cuvânt pe care îl auzim sau la orice lucru, să spunem: iartă! Căci, prin smerita cugetare, se strică toate ale vrăjmaşului. [3, 1]

Smerita cugetare constă în aprecierea cuvintelor şi faptelor celuilalt şi răspunsul afirmativ la acestea. Niciodată nu spunem nu. Iartă înseamnă da. Toate cursele, pe care le întinde satana ca să ne prindă, se risipesc, pier în clipa în care nu refuzăm, ci facem ceea ce ne spune celălalt. Ce spun sau ce fac ceilalţi este pentru noi desăvârşit.

Smerita cugetare este existenţa înlăuntrul nostru a unui cuget smerit, a faptului că nu ne luăm în socoteală pe noi înşine, ci ne considerăm ca un nimic. Rezultatul este că nu ne mai interesăm de ce va zice altul sau cum va gândi despre noi. Dimpotrivă, totdeauna aprobăm cuvintele lui.

Dacă toate capcanele diavolului se risipesc când trăim şi gândim în acest fel, pricepeţi că o faptă contrară devine pregătire pentru cursele diavolului. Fiecare discuţie despre ceva ce a făcut sau a spus celălalt este o chemare a celui rău ca să ne arunce în ispite. Cine discută şi nu se înţelege, dar continuă discuţia, trebuie să pricepeţi că acest om fără excepţie, fără nici un motiv, are să îngăduie contrariul, pregăteşte războiul împotriva sa. Desigur că cel rău şi dispoziţia rea a omului găsesc motive şi cauze ca să ne împotrivim în cuvânt, ca să-l combatem pe celălalt şi să continuăm discuţia în numele lui Iisus Hristos. Toate acestea însă nu sunt nimic altceva decât o mai mare încurcătură şi încâlceală în cursele diavolului ca să ne înghită.

Nu te măsura pe tine în nici o faptă a ta ca să fii netulburat în gândurile tale.

Nu sta să te judeci pe tine însuţi pentru ceva pe care l-ai făcut – bine, rău, virtute, păcat – sau să-l compari cu ceilalţi. De câte ori nu avem de a face cu acest lucru! Să uităm cele din urmă şi să nu ne intereseze ce am făcut. Pentru că, analizând, descoperim că am făcut ceva important sau ceva rău, ceva mare şi frumos şi mai reuşit decât celălalt, sau ceva mai mic. Fie că judecăm lucrul în sine, fie în legătură cu aproapele, vom cădea în una dintre cele două capcane: fie în mândrie, dacă este ceva bun şi mai mare, fie în deznădăjduire, în mizerie, în degenerarea existenţei noastre dacă nu este bun. Aceasta, deoarece atâta timp cât credem că suntem maturi, atâta timp cât credem că avem putere înăuntrul nostru, purtăm neputinţa lui Adam şi a Evei, egoul cel şubred pe care ni l-au lăsat moştenire strămoşii. Aşadar, ca să rămâi netulburat de gânduri, nu sta niciodată

să analizezi ce ai făcut. Acesta este valabil pentru tot ceea ce ni se întâmplă.

Dar cum mă voi spovedi dacă nu judec? La spovedanie nu fac analiza faptelor mele, ci înfăţişarea păcatelor mele. Acesta e un lucru diferit, deoarece nu apreciez faptele mele, ci pur şi simplu le relatez. Nu stau să mă gândesc ce am făcut dimineaţa, ce am făcut şi ce n-am făcut, deoarece acest lucru creează în sufletul meu o atmosferă sufocantă.

Dacă ne încredinţăm că am făcut ceva mai bun, înţelegeţi în ce măsură de egoism putem să cădem. Cuvântul: *nu te măsura pe tine în nici o faptă*, este adevărata înţelepciune. Cei mai mulţi, când cădeau, cădeau şi din acest motiv. Sau îl folosim ca să ne îndreptăţim patimile. De exemplu: am păcătuit o dată şi, după aceea, îmi zic că la ce îmi foloseşte pocăinţa? Ce mizerie! Cât de mult se zdrenţuieşte astfel fiinţa noastră!

Deşi începătorul merge în pustie ca să trăiască numai cu Dumnezeu, vedeţi cum avva Isaia îi arată de la început că va avea de-a face cu persoane. Nici chiar omul din pustie nu poate să se separe de societate. De aceea, Cuvântul al treilea se referă la legătura cu aproapele.

Să ai faţa ta tristă, dar blândă cu oamenii străini, ca frica lui Dumnezeu să locuiască în tine.

Acum ne arată care trebuie să fie situarea noastră faţă de oameni. Criteriul este iarăşi aproapele. Faţa ta, în general, zice, să fie tristă. Dar atributul trist nu are atât înţelesul de asprime, cum am zice noi, ci de seriozitate, de om care are trezvie, străpungere, este concentrat. Când vezi pe unul că râde, că se distrează, că nu e serios, îţi dai seama că nici nu se roagă, nici străpungere nu are.

Ci *blândă cu oamenii străini, ca frica lui Dumnezeu să locuiască în tine.* Când însă te vizitează oameni străini sau tu îi vizitezi, să fii blând, dulce, blajin. Aşadar, singur fiind, gânditor şi trist, dar în faţa străinilor blând, să nu fii omul care râde, care se revarsă în afară.

Dacă te porţi astfel, nu-ţi vei lepăda vrednicia firii omeneşti, locul tău împărătesc pe care-l ai în sânul zidirii. În paralel, prin blândeţea ta, arăţi comunicare şi cu aproapele, ca să locuiască în tine frica lui Dumnezeu. „Ca să locuiască în tine frica lui Dumnezeu" nu are înţelesul de străin şi călător, ci înţelesul să locuiască lângă cineva, adică frica lui Dumnezeu să fie mereu înlăuntrul meu. Cu neputinţă să ai frica lui Dumnezeu când râzi, discuţi şi te împotriveşti în cuvânt. Să fii, aşadar, om serios, nevorbăreţ şi cu străinii dulce, blând, paşnic, blajin.

Dacă pleci la drum cu fraţii, depărtează-te puţin de ei ca să taci şi mergând să nu priveşti aici şi acolo, ci meditează în cugetarea ta sau roagă-te lui Dumnezeu în inima ta.

Când mergi împreună cu fraţii nu fii încontinuu împreună cu ei ca să discuţi, pentru că va fugi frica lui Dumnezeu din inima ta. De obicei, este cu neputinţă ca o discuţie să se menţină în hotarele seriozităţii mai mult de cinci sau zece minute. După aceea, va fi o simplă grăire în deşert cu aparenţa duhovniciei, prin insuflarea satanei, pentru a îndreptăţi situaţia.

De aceea, după ce spui cele necesare la început, *depărtează-te puţin*, adică mergi puţin mai în faţă sau mai în spate, în funcţie de cine este celălalt. Cine să meargă înainte sau înapoi, la dreapta sau la stânga este rânduit de buna cuviinţă, care, dacă-i valabilă pentru mireni, cu atât mai

mult pentru monahi care, ca nişte oameni duhovniceşti, este cu neputinţă să nu ia aminte la purtarea lor obştească. De obicei, o trec cu vederea oamenii care au năravuri capricioase şi trăiesc fără nici un fel de duhovnicie. Pentru că dacă nu există echilibru al legăturii cu ceilalţi nu este cu putinţă să aibă cineva viaţă duhovnicească. Dacă trebuie să fii înainte sau înapoi nu ne-o spune aici, ci este un lucru rânduit de obiceiul obştesc din acel loc şi timp.

Aşadar, tu depărtează-te de celălalt la o distanţă normală de aproximativ un braţ, cum zice Sfântul Pahomie[12], şi să meditezi *în cugetarea ta*. Cu mintea spuneau mai cu seamă psalmi, pe care-i învăţau pe de rost, dar şi diferite stihuri din Sfânta Scriptură, preferând însă psalmii. Sau *roagă-te lui Dumnezeu în inima ta*, adică spune rugăciunea.

Apoi continuă să vorbească despre legăturile dintre oameni. Ce ciudat, ar putea să spună cineva. Începătorii aleg pustia, iar avva Isaia, în loc să le vorbească despre Dumnezeu, despre dragoste, despre Sfântul Duh, le vorbeşte despre lucruri simple. Şi totuşi, acestea sunt premisele pentru ca cineva să poată trăi o viaţă duhovnicească. Cine spune că viaţa duhovnicească este deasupra acestora sau independentă de ele, sau că buna cuviinţă şi subţirimea relaţiilor sociale sunt străine de monah, cu siguranţă că îşi ascunde patimile şi netrebnicia lui pentru a face răul fără nici un fel de vină.

La ce ţi se pune înainte [la masă] întinde mâna ta când eşti silit să mănânci. Mai tânăr fiind, să nu îndrăzneşti să întinzi mâna ca să bagi în gură la altul.

[12] Vezi *Poruncile Sfântului Pahomie* 38, PG 40, 952

Când mergi undeva şi te pun la masă, să nu începi de îndată a înfuleca. Aşteaptă puţin, astfel încât să te silească. Nu arăta că ţi-e foame. Zi: nu contează, nu vă deranjaţi. Vedeţi subţirimea omului? Cu atât mai mult, dacă ţi-e foame, nu trebuie să începi imediat să mănânci tocmai pentru a-ţi birui foamea. Foamea nu este atât un fenomen trupesc, cât psihologic. De aceea, nu-ţi descoperi goliciunea sufletească. Când insistă să mănânci, întinde-ţi mâna *la ce ţi se pune înainte* şi nu te întinde peste masă la cele de departe.

Dacă eşti mai tânăr, nu îndrăzni să bagi mâncare în gura altuia, pentru că acest lucru este obraznic, nedemn, nu ţi se potriveşte. În plus, această îndrăzneală, cel mai probabil, va crea probleme celui ce vă vede. Mai ales, nu te cinsteşte pe tine ca persoană duhovnicească şi chip a lui Dumnezeu. Lucrătorul lui Dumnezeu trebuie să fie neprihănit.

În locul în care dormi, să nu te acoperi sub acelaşi acoperământ cu altul, ci fă multe rugăciuni în inima ta înainte de a te culca.

Dacă eşti obligat să dormi în aceeaşi cameră cu altcineva, măcar că e bine să te fereşti de astfel de situaţii, cel puţin nu vă acoperiţi cu aceeaşi pătură, pentru că apropierea zămisleşte primejdii de natură morală. Trupul întotdeauna tinde spre rău, spre păcat, şi nu poţi să te consideri pe tine însuţi invulnerabil, deoarece, în cele din urmă, vei cădea sau îl vei face pe celălalt să păcătuiască. Toate păcatele ne sunt la îndemână şi ar fi culmea să crezi că pentru tine nu e nici o primejdie. Aceasta este lipsă de frică.

Dacă totuşi apare nevoia de a dormi cu altul în aceeaşi cameră, este preferabil să nu dormi tu deloc, ci celălalt,

decât să vă acoperiţi cu aceeaşi cuvertură. Şi când dormiţi fiecare în patul său, fă multe rugăciuni în inima ta înainte de a adormi, ca să nu adormi cu simţământul că mai este cineva lângă tine, un alt om, ci absorbit de rugăciune şi având-L tovarăş pe Hristos, şi nu omul, pentru că e păcat ca monahul să doarmă cu un om şi nu cu Dumnezeu. Vedeţi că avva Isaia nu face nici un efort ca să-l înlăture pe celălalt, ca să-l schimbe, ca să-l alunge sau ca să-l îndrepte. Singurul lucru pe care-l face este să te facă pe tine atent la ceea ce faci, la ce spui şi la cum te porţi.

Dacă ai ostenit pe drum şi voieşti să fii uns cu puţin untdelemn pentru osteneala drumului, lasă-ţi unse numai picioarele, ruşinându-te să te descoperi, iar trupul să nu ţi-l ungi decât la trebuinţă sau la boală.

Cei vechi aveau obiceiul, când oboseau, să se ungă cu ulei, pentru că uleiul, ca şi vinul, odihneşte organismul uman. Astăzi nu mai obişnuim să ne ungem. Totuşi folosim uleiuri aromatice. Aici avva Isaia ne îndeamnă să nu urmărim odihna.

În orice caz, dacă osteneala este atât de mare încât să ai nevoie de odihnă, unge-ţi numai picioarele când te vei afla singur, nu le dezgoli în faţa celuilalt. Nu stârni trupul cu nimic. Vedeţi că înlătură şi pericolul moral, care se poate naşte din legăturile sociale, dar şi pe cel sufletesc care izvorăşte din obiceiul de a te odihni.

Dacă şezând tu în chilia ta, va veni un frate străin, fă şi tu cu el aşa: fă iubire şi ia puţin untdelemn şi foloseşte-l. Iar de nu vrea să primească, după ce s-a odihnit, nu-l sili. Iar de este un bătrân bogat în făptuire, sileşte-l până ce-l vei unge pe el întreg.

Tu nu vei primi pentru tine nici o odihnă. Dacă vine la chilia ta un străin, să-i ungi picioarele ca să-l odihneşti. Să faci exact inversul decât pentru tine însuţi. Spune-i: „Te rog, fă iubire şi ia puţin ulei ca să-ţi ungi trupul, ca să te odihneşti".

Dacă vezi că vizitatorul nu se odihneşte cu cele pe care i le spui, nu-l sili. Ce bună cuviinţă! Criteriul este întotdeauna odihna celuilalt şi subţirimea.

Dacă însă este bătrân şi, mai ales, dintre călugării aceia care umblă transpiraţi, sărmanii, şi nu se liniştesc nicăieri, sileşte-l să-şi ungă trupul întreg, pentru că are nevoie. Vedeţi că iarăşi ia aminte şi la siguranţă. Nu zice să-l ungi tu, ci să-l sileşti să ia uleiul şi să se ungă singur, fără ca să fii şi tu prezent.

Iar de şezi la masă cu fraţii, de eşti mai tânăr, nu spune în mintea ta, mănâncă, ci adu-ţi aminte de păcatele tale ca să nu mănânci cu plăcere, şi întinde mâna ta numai înaintea ta. Şi de este altceva înaintea altuia, să nu întinzi mâna ta la aceea.

Când mănânci cu alţii, să-ţi întinzi mâna doar la ceea ce este înaintea ta. La ce este departe să n-o întinzi. Când facem aşa, ne facem de râs în ochii celorlalţi, ne arătăm proasta educaţie şi neamul prost. Dăm altora prilej să gândească lucruri rele despre părinţii noştri. Facem de râs şi înjosim pe înaintaşi, pe noi înşine şi însăşi familia noastră duhovnicească.

De asemenea, să nu-ţi pui în minte: „acum o să mănânc", pentru că îndată vei simţi mulţumire, satisfacţie, îndată centrii nervoşi vor reacţiona, iar organismul va secreta sucurile corespunzătoare. Toată alcătuirea ta psiho-somatică va începe să se schimbe şi vei simţi o plăcere în gât, în

cap, în inimă, iar de către oamenii duhovniceşti vei fi considerat pământesc în acel ceas. Ca să te ajuţi, trebuie să-ţi aminteşti de păcatele tale: *adu-ţi aminte de păcatele tale ca să nu mănânci cu plăcere.*

Hainele tale să-ţi acopere picioarele şi genunchii să fie uniţi între ei.

Hainele tale trebuie să-ţi acopere picioarele. Este lipsit de cuviinţă ca să ţi se vadă picioarele. Nu doar că din punct de vedere moral este aţâţător pentru celălalt – acesta e lucrul cel mai puţin important –, ci pentru că arată un om de nimic, fără subţirime, fără simţul superiorităţii în sufletul său.

Când şezi, genunchii tăi să fie lipiţi unul de altul şi să-ţi ţii trupul drept. Nimeni să nu-ţi poată găsi un cusur. Dacă te găseşte cu vreunul, acesta-i de ajuns ca să priceapă câte zac în sufletul tău.

Iar când cei ce mănâncă sunt străini, dă-le lor cele de trebuinţă cu o privire veselă. Iar când încetează să mănânce, spune-le lor şi a doua şi a treia oară: faceţi iubire şi mai luaţi puţin.

Adeseori avem vizitatori. În faţa lor stă preotul de rând, de o parte şi de alta monahii, iar în faţă vizitatorii cinstiţi în mod special. Trebuie ca pe cel pe care îl cinstim să îl aşezăm la masa apostolică[13] ca să-i dăm cinstire. Pentru că atunci când ai un străin, acesta este Hristos. Ai un străin? Îi vei da tu vinul, pâinea, o să-i pregăteşti toate. *Dă-le lor cele de trebuinţă cu o privire veselă.* Slujeşte-l cu

[13] Este o masă osebită la care şade egumenul cu preoţii.

o faţă zâmbitoare, cu un ochi treaz şi binedispus, care să le intuiască şi să le prevadă pe toate: când să-i torni apă, când să-i dai pâine. Dă-i pâine în plus ca să nu facă economie. *Şi când încetează să mănânce*, pentru că s-au săturat, *spune-le lor şi a doua şi a treia oară: faceţi iubire şi mai luaţi puţin.* Mai luaţi, vă rog! Spune-le aşa de două sau de trei ori, dar nu mai mult ca să nu-i faci să se îngreuneze.

Iar când mănânci, să nu-ţi ridici faţa ta spre aproapele şi să nu grăieşti cuvânt deşert! Să nu întinzi mâna ta spre ceva, arătând că o voieşti, fără să spui: Binecuvintează! Şi bând apă, să nu laşi gâtlejul tău să gâlgâie precum mirenii.

În acest text avva Isaia se dovedeşte foarte tipicar, ai zice că citeşti o carte de etică. Nu este însă aşa. Când omul îl găseşte pe Dumnezeu, se uimeşte, vede că Dumnezeu este plin de bunăcuviinţă şi subţirime. Cum poate atunci el însuşi să fie altfel?

Când mănânci, nu te uita aici şi acolo, nici nu zi către cel de lângă tine cuvinte deşarte, pentru că-l vei dezamăgi şi va zice: „eu am venit să mănânc, dar acesta este un hoit duhovnicesc". Cum îţi deschizi gura şi zici ceva fără substanţă, va pricepe că eşti mort. De ce să se umple locul de moartea din sufletul şi din duhul tău, din cugetul şi din inima ta? „Binecuvintează!" – adică puteţi să-mi daţi cutare lucru? Sau pot să iau aceea?

Când bei apă, nu-ţi lăsa gâtlejul să facă gălăgie. Uneori zgomotul apei se aude de departe. De asemenea, este înfricoşător şi când se aud prea tare furculiţele şi cuţitele în farfurii.

Vedeţi că acestea se adresează asceţilor începători din pustiuri. Cu cât mai mult se potrivesc celui ce trăieşte în chinovie, unde viaţa este mai socială.

Dacă te înăbuşe căscatul, nu-ţi deschide gura şi va pleca de la tine. Să nu deschizi gura ta râzând, căci aceasta înseamnă lipsă de sfială.

Când îţi vine să caşti, nu-ţi deschide gura, crezând că te vei uşura. Se va petrece exact invers. Ochii îţi vor lăcrima şi o să-ţi vină să caşti din nou. Aşa te vei netrebnici în faţa altora. Nu-ţi deschide deloc gura, nici ca să caşti, nici ca să râzi.

Căscatul era considerat un efect al acţiunii demonice, deşi are şi cauze organice. Legătura cu acţiunea demonică nu este greşită, pentru că demonul îşi are locul său în toate cele omeneşti. Când reuşeşte să te facă să caşti, legătura ta cu oamenii îndată se prăbuşeşte. Nu mai poţi să fii serios, nici să înţelegi ce spune celălalt, şi cu atât mai puţin să te rogi. Se spune că un demon anume atinge organele gâtlejului şi produce căscatul. Din acest motiv, se păstrează obiceiul de a face cruce peste gură şi, într-adevăr, este eficace, dar mai eficace este să-ţi ţii gura închisă şi căscatul va pleca.

Dacă-ţi procuri o carte, să nu o înfrumuseţezi cu vreo podoabă, căci patimă este aceasta.

Dacă ai vreo carte care îţi aparţine, nu dori să o legi, să o faci frumoasă, să-ţi scrii numele, să imprimi pe copertă litere aurite, pentru că aceasta este patimă.

De greşeşti ceva, nu minţi din ruşine, ci fă metanie zicând: „iartă-mă!", şi greşeala trece. [3, 2]

Dacă faci vreo greşeală, nu căuta să o ascunzi cu minciuni, pentru că minciuna este cea mai mare greşeală. Mărturiseşte-o, spune „iartă-mă" şi îndată se va opri extinderea greşelii şi răul pricinuit de ea. În plus, te va preţui şi celălalt când va vedea că, deşi ai greşit, spui adevărul. Îndreptăţirea de sine este o neputinţă. E nevoie de sinceritate.

De-ţi spune cineva un cuvânt aspru, să nu-ţi înalţi inima, căci mânia lui Dumnezeu vine grabnic.

Dacă-ţi spune cineva un cuvânt aspru, nu te împotrivi. O să mă întrebaţi: este cu putinţă ca monahii în pustie să spună cuvinte aspre? Desigur, pentru că, oriunde merg, îşi duc firea umană. Ce mai aştepţi, de vreme ce trăieşti cu asemenea oameni? Unul o să te înjure, altul o să te lovească, al treilea o să se poarte sălbatic. Aşa-i toată societatea. Tu să fii în regulă!

Deci, dacă celălalt îţi spune un cuvânt aspru, nu te înălţa cu inima, nu te întărâta împotriva lui, nu-i spune „auzi acolo, să nu mă cinstească pe mine, care sunt mai mare, mai bătrân, proistamen!" Dacă te împotriveşti cuvântului aspru al celuilalt, arăţi că eşti nevrednic de Dumnezeu şi, de aceea, mânia Lui *vine grabnic* peste tine. N-o să vină peste cel care s-a purtat urât faţă de tine, ci asupra ta, pentru că el, sărmanul, dacă ar fi fost un om echilibrat, nu s-ar fi purtat aşa. Dacă se poartă urât, dur, calomniator înseamnă că este îndurerat, de trei ori nefericit şi are nevoie de milă. Este vrednic de soarta lui, de amărăciunea lui, de durerea lui. Dacă tu îndrepţi lucrurile cu propria ta duritate şi împo-

trivire, chiar şi numai în inima ta dacă vei gândi astfel, mânia n-o să cadă peste cel nefericit şi îndurerat – pe el poate să-l slobozească Dumnezeu –, ci peste tine.

De eşti mustrat de cineva pentru vreun lucru, nu te aprinde, ci pune metanie zicând: „Iartă-mă, că nu voi mai face!" Fie că ştii că ai făcut acel lucru, fie că nu ştii. Căci toate acestea sunt propăşire pentru cel tânăr.

Vine unul şi spune că ai spart un pahar. Nu spune: „nu l-am spart eu", nici „nu ştiu despre ce vorbeşti", ci zi îndată: „Iartă-mă, nu voi mai face". Vedeţi dezlegarea duhovnicească a faptei?

Nu te aprinde. Împotrivirea, apărarea, îndreptăţirea, înverşunarea sunt laşitate. După cum când prinzi o pasăre, aceasta începe să tremure de frică, tot aşa tremuri şi tu şi-ţi verşi necazul pe celălalt cu îndreptăţirea şi împotrivirea ta. Orice ţi-ar spune, nu te teme, chiar dacă este o mustrare, o minciună şi tu nu ai făcut acel lucru. Ridică tu povara şi zi: „frate, iartă-mă, nu mai fac!" Şi dacă îţi cere să-l plăteşti, plăteşte-l. Ce ai de pierdut? Se va descoperi superioritatea ta. *Căci toate acestea*, adică toate câte am spus până acum, *sunt propăşire pentru cel tânăr*. Dacă tinereţea le păzeşte, poate să înainteze duhovniceşte.

De faci lucrul tău de mână, nu te mândri, ci fă-l în frica de Dumnezeu ca să nu păcătuieşti întru neştiinţă.

Slujirea ta să nu o faci formal, tipiconal, pentru că asta arată dispreţuirea. Trebuie să arăţi interes pentru ceea ce mănăstirea ţi-a încredinţat. Să te frământi pentru acea slujire, s-o îmbunătăţeşti, s-o înnoieşti, s-o susţii. Fie că ai primit grădina, fie arhondaricul, fie trapeza, pentru toate e

nevoie de grijă întru frica lui Dumnezeu. Nu grijă pentru câte nu te privesc, ci pentru câte ţi-a încredinţat Dumnezeu. Această grijă este slujirea lui Dumnezeu. Nu poţi să fii indiferent. Te vei îngriji *întru frica lui Dumnezeu ca să nu păcătuieşti întru neştiinţă.* Este rău să păcătuieşti, chiar şi din neştiinţă. Dacă nu te frământă grija, dacă nu te problematizezi pentru slujirea ta, o să faci multe greşeli, multe pagube, vei avea multe pierderi. Se poate să nu-ţi dai seama, să nu ţi se spună, să nu ştii. Dar fie şi din neştiinţă dacă păcătuieşti, păcatul tot păcat rămâne.

Când te învaţă cineva despre orice lucru de mână, spune-i celui ce te învaţă, fără să te ruşinezi a-i spune în continuare: „Fă iubire şi vezi de e bun lucrul sau nu!”

Cuvântul se referă la ceva ce nu mai întâlnim la monahii contemporani. Nu mai îndrăzneşti să-i spui vreunui monah cum să-şi facă munca. Să presupunem că la anul vom schimba arhondarul. Cel dinainte nu va îndrăzni să-i spună nici un cuvânt celui nou, pentru că va crede că acesta le ştie pe toate, le rezolvă pe toate, pentru că a mai fost şi înainte la această slujire şi, prin urmare, va considera un lucru umilitor să-l asculte pe fratele său. Avva Isaia însă spune: fie ştii, fie nu ştii, dacă s-a schimbat slujirea şi acum ai luat-o tu, trebuie nu numai să primeşti învăţătura de la cel dinaintea ta, ci, chiar dacă acela nu are dispoziţie pentru aceasta, tu să-l rogi: „te rog, fratele meu, spune-mi cum ai făcut, ce greutăţi ai întâmpinat?” Şi înaintând în slujirea ta, iarăşi să-l întrebi: „fac bine?”.

De cele mai multe ori suntem stăpâniţi de mândrie. Nu suportăm ca celălalt să ne arate sau cel de dinainte să ne facă observaţie. În realitate, nu este atât mândrie cât surzenie, adică prostie, pentru că numai un prost nu vrea

să-l asculte pe celălalt. Surzenia înseamnă cap sec, inimă seacă. Şi dacă cel dinainte vrea să ne spună ceva, cu greu acceptăm să-l ascultăm, dacă-l ascultăm. Nu este corect aşa. Să nu ne simţim îndestulaţi cu ce facem sau ştim noi înşine.

De te cheamă un frate când eşti la lucrul de mână al tău, sileşte-te să vezi ce voieşte şi fă-l pe acela cu el, lăsând lucrul tău. De încetezi să mănânci, intră în chilia ta şi fă lucrarea ta şi nu şedea vorbind cu cei ce nu te folosesc. De sunt bătrâni care-ţi grăiesc cuvântul lui Dumnezeu, întreabă pe Avva al tău: „Rămân să aud sau intru în chilie?". Şi fă ce îţi va spune.

Dacă se termină masa, du-te la chilioara ta, nu mai sta în hol sau pe bancă să discuţi verzi şi uscate. Du-te la chilia ta şi fă-ţi treaba ta. Numai dacă îţi vizitează mănăstirea părinţi duhovniceşti, întreabă-l pe Stareţul tău: „Să merg la cutare părinte care-i un om înţelept şi duhovnicesc?" Şi ce îţi spune, aceea să faci.

Dacă Avva al tău te trimite într-un loc străin pentru un lucru, spune-i unde voieşti să mergi şi ce trebuinţe ai. Şi dacă îţi spune ce să faci, nu adăuga, nici nu-l micşora.

Dacă Stareţul tău te trimite pentru oarecare lucrare în afara mănăstirii, tu să-l întrebi îndată unde să stai şi unde-ţi spune să mergi, acolo să rămâi. Dacă te chemă la el vreun prieten sau cunoscut, nu te duci. De asemenea, nu te duci nici la mese, nici pe la biserici, nici la Liturghii. Acestea pentru un om afierosit lui Dumnezeu sunt lucruri lumeşti, păcat şi duhoare. Până ce-ţi îndeplineşti sarcina, rămâi acolo unde ţi-a spus Stareţul tău. Vei merge doar

pentru cumpărături acolo unde ţi-a spus, sau pentru sarcina pe care ţi-a dat-o.

Ce trebuinţe ai? Înainte să pleci, te vei strădui să afli toate detaliile despre lucrurile pe care trebuie să le iei, astfel încât să nu greşeşti şi să iei ceva care este după mintea ta. Pentru că s-ar putea să cumperi ceva mai bun, dar dacă nu este ceea ce vrea Stareţul, nu va fi mulţumit şi inima lui nu va binecuvânta ceea ce ai făcut, iar osteneala ta va fi degeaba. *Şi dacă îţi spune ce să faci, nu adăuga, nici nu-l micşora.* Să faci, aşadar, ce îţi spune, nici mai mult, nici mai puţin.

Dacă auzi cuvinte din afară, nu le spune altuia. Că dacă-ţi vei păzi urechile, nu-ţi va păcătui limba.

Dacă mergi la munca ta sau la casa la care te-a trimis Stareţul, nu trebuie să auzi nimic. Dacă totuşi ai auzit ceva, înainte de a intra în mănăstire, leapădă-l, ca şi cum n-ai fi auzit nimic, ca şi cum n-ai fi văzut nimic, încât să nu spui nimănui din cele ce ai văzut sau ai auzit.

Dacă ai grijă să-ţi păzeşti urechile ca să nu auzi, atunci nu-ţi va păcătui nici limba. Dacă ai auzit ceva, nu spune nimănui nimic când intri în mănăstire. Cel mult, când te înfăţişezi Stareţului, poţi să-i spui unde ai mers şi ce ai auzit, ca să nu afle de la alţii. Pentru că acest lucru este ceva care te face urât, de ruşine, şi meriţi tot dispreţul. Nimic n-ai văzut, nimic nu ştii, nimic n-ai cumpărat, nicăieri n-ai fost până ce nu-i vei spune Stareţului. Ai găsit, de exemplu, o carte. Şi faptul că ai găsit-o e păcat. Cu atât mai mult s-o arăţi sau s-o spui altuia. Te vei întoarce la mănăstire ca un surd şi orb.

Aşadar, nu introducem în mănăstire nici o informaţie, nici o idee, nici o părere. Dacă cineva face aşa ceva,

fapta lui constituie un motiv suficient pentru a fi alungat din mănăstire. Trebuie să luăm aminte ca să nu facem greşeli şi să păcătuim faţă de celelalte suflete. Gândul omului e neputincios, inimile neputincioase, sufletele chinuite. Suntem împovăraţi din naştere şi nu ştii ce ruptură, ce furtună, ce ispită o să declanşezi în celălalt. Orice vei spune, fie în vreo problemă bisericească, fie politică, fie naţională, fie duhovnicească, fie socială, fie despre vreo trebuinţă practică, să ştii că va cădea ca o bombă în inimile celorlalţi şi va produce răni înfricoşate, cu diferenţa că tu nu le ştii, ci duhovnicul acelui suflet, care le trăieşte ca pe nişte urmări înspăimântătoare ale celor auzite de la tine.

Chiar dacă te întreabă unde aţi fost şi cum aţi petrecut, nu trebuie să spuneţi nimic. Pentru că un om duhovnicesc, care are frica lui Dumnezeu şi îşi păzeşte gura şi ochii, va putea oare să-i dea altuia dreptul să-i pună câte întrebări vrea? Acest lucru ne depreciază. Nu trebuie să-i dăm celuilalt dreptul să ne întrebe în mod liber orice vrea. Poţi, de exemplu, să mergi la un ministru, care este un conducător mirean, şi să-l întrebi orice vrei? Nu poţi, o să-l cinsteşti. Aşa trebuie să te cinstească şi pe tine celălalt dacă eşti om duhovnicesc.

Dacă te întreabă înseamnă că te consideră om cu gura spartă. Trebuie să ne păzim respectul şi demnitatea noastră mai cu seamă în proprii noştri ochi. Pe un om care nu te cinsteşte, nu te respectă, care nu consideră că eşti superior nu trebuie să ţi-l faci tovarăş, pentru că te va vătăma şi te va batjocori. Mai bine să-ţi scoată ochii decât să-ţi zică neîmpiedicat şi liber orice vrea sau să te întrebe orice vrea. Numai dacă există legături dubioase nelalocul lor, de inimă, sufleteşti, duhovniceşti şi trupeşti poate celălalt să te întrebe ce vrea.

Această libertate arată că legăturile voastre sunt fără ruşine, fără frica lui Dumnezeu, că aveţi o gândire fără înţelepciune, o neînţeleaptă părtăşie între voi şi celălalt. Pentru că, dacă este ceva ce poţi să spui, o vei spune singur. Faptul de a întreba este o silire. Cum îngădui celuilalt să-ţi pună întrebări despre lucruri care nu le spui tu de la sineţi? Trebuie să ne ruşinăm dacă ne întrebă. Pentru că dacă te întreabă unde ai fost şi ce ai făcut, o să te întrebe şi alte lucruri. Una o să o aducă pe cealaltă şi nu ştii unde se va sfârşi tărăşenia. Trebuie să avem respect faţă de noi înşine. Dacă nu ne păzim noi pe noi înşine, nici Dumnezeu nu poate să ne păzească.

Dacă voieşti să se împlinească un lucru şi cel cu care locuieşti nu voieşte să se împlinească, lasă-i lui voia ta, ca să nu se nască ceartă şi să se supere.

M-ai întrebat ce să iei şi unde să rămâi, şi ţi-am răspuns. Şi tu completezi:

– Părinte, am blagoslovenie să merg la episcop să iau binecuvântare?

– Du-te, îţi spun, eşti monah şi e bine să iei blagoslovenia episcopului.

Dar, pentru că eşti găzduit, nu poţi să calci politeţea faţă de omul care te găzduieşte. Să zicem că gazda nu se are bine cu episcopul. Nu se va simţi atunci prost? Aşadar, îl vei întreba: Ce zici, să merg la episcop să-i pun metanie? Dacă vezi că-ţi spune da cu bucurie, du-te. Dacă vezi că se fâstâceşte, nu te du, *ca să nu se nască ceartă şi să se supere.* Adică, să nu fie el bântuit lăuntric de tristeţe din pricina a ceea ce faci tu.

Acesta este adevărata superioritate. Din clipa în care rămâi într-o casă străină, eşti supus omului şi principiilor

care domnesc în acea casă. Nu ai dreptul să mergi niciunde, nici să nu aduci pe altcineva. Poate că cineva ar putea socoti lucrurile acestea detalii. Nu sunt detalii. Le ştiu şi bebeluşii. Ajunge numai să fim neatinşi de păcat. Păcatul şi lipsa comuniunii cu Dumnezeu ne fac să le uităm.

Când voieşti să locuieşti cu un frate în chip trecător, nu-i porunci în vreun lucru oarecare şi să nu voieşti să fii capul lui. [3, 3]

Dacă locuieşti împreună cu fraţii tăi, să nu voieşti să le porunceşti, nici să le dai lecţii, nici să fii primul, cu atât mai mult dacă mergi în altă chilie sau în altă mănăstire, pentru că eşti subordonat celuilalt. Întotdeauna, vedeţi, îl pune pe celălalt înainte. În nici o situaţie nu premerge eul propriu.

De locuieşti cu fraţii, să nu voieşti să te măsori cu ei şi tu în cuvântul lor.

Dacă locuieşti cu alţi fraţi, să nu voieşti să te măsori cu ei în cursul discuţiilor. Deschide unul din ei un subiect teologic, nu voí şi tu să discuţi teologie. Îţi vorbeşte filosofic? Nu voí să arăţi că şi tu ştii filozofie. Nu voí să fii asemenea. Lasă-l să-şi spună părerea, filosofia, concepţiile. Asta pentru că oamenii au obiceiul ca, atunci când găsesc un nou om, să-i spună în cel mult o oră toate părerile lor, experimentele lor, teologiile lor, filosofiile lor şi, tot ceea ce spun după aceea, vă veţi încredinţa că nu este decât repetarea celor dinainte. Şi dacă trăieşti 20 de ani cu acelaşi om, 20 de ani n-o să-ţi spună nimic nou, decât aceleaşi lucruri cu alte cuvinte. Cel mult poate să găsească un nou argument ca să repete. Şi aceasta, deoarece fiecare om are

un conţinut al gândirii şi al interesului în care se mişcă, şi nu are nevoie nici de împotrivirea ta, nici de completarea ta.

De aceea, nu deschide nici un dialog cu fratele tău. Lasă-l să-şi exprime părerea şi problema s-a încheiat. Dacă ţi se spune: „Ştii, Biserica trebuie să se agiornizeze, să-şi modernizeze limba, mănăstirea să-şi închidă porţile". Zi şi tu: „Aşa-i, da, foarte frumos!" Dacă începi să te măsori cu el, cazi în mirenism. Problema care îl interesează pe autorul nostru este ca monahul să nu dea greş în relaţiile interpersonale, pentru că atunci va da greş şi în legătura cu Dumnezeu. Dacă se ciocneşte şi se împotriveşte oamenilor, se însingurează de Dumnezeu şi astfel se prăbuşeşte viaţa lui întreagă.

Dacă porunceşti cuiva, acesta îndată se va întrista şi se va produce dezbinare. Dacă începi o discuţie cu celălalt, cu siguranţă te vei însingura. Avva Isaia vrea să înlăture toate cauzele care ne îndepărtează de oameni. Suflete unite există doar acolo unde împărăţeşte supunerea duhovnicească, tăcerea şi respectul personalităţii celuilalt, ca părtaş al dumnezeieştii firi (2 Ptr 1, 4), ca şi chip al lui Dumnezeu. Unde există acest respect şi această tăcere, există şi părtăşia sufletelor unul cu altul. Acolo simţi că celălalt este fratele tău. Părtăşia şi tovărăşia o simţim la adunarea obştii, la masa comună, la biserică şi, mai cu seamă, în smerenie şi în această supunere puternică.

De-ţi va porunci ţie un lucru pe care nu-l voieşti, luptă cu voia ta până ce îl vei face, ca să nu-i superi şi să-i pierzi prin descurajare şi ca să ai locuirea paşnică cu ei.

Dacă însă cei împreună monahi cu tine nu au acest cuget duhovnicesc, şi-ţi poruncesc să faci ceva care intră în conflict cu voia ta – e clar că nu se gândeşte la păcat –,

atunci stăruieşte, *luptă-te cu voia ta ca să nu-i superi*. Pentru că, dacă-i întristezi, îl vei întrista şi pe Dumnezeu şi o *să-i pierzi prin descurajare*, vei pierde de acum înainte putinţa de a mai lucra împreună cu ei. Când îmi ceri ceva şi te refuz, legătura noastră se clatină şi nu vei mai avea curajul să-mi ceri cele de care ai nevoie.

Aşadar, să i-au aminte să nu fac nimic care-l întristează pe celălalt ca să am dreptul să stau înaintea lui cu capul sus. Să fac ce vrea celălalt pentru ca, în orice clipită m-aş apropia de el, să se simtă obligat să-mi împlinească voia. Altfel, vei strica *locuirea paşnică cu ei*, vei pierde pacea, unitatea şi te vei însingura. Dacă el o ia la stânga, tu o vei lua la dreapta, dacă el la dreapta, tu la stânga. Precum vedeţi, viaţa socială este iarăşi problema avvei Isaia.

De locuieşti cu un frate, şi-ţi spune: „Găteşte-mi ceva", spune-i lui: „Voi face ce voieşti". Şi fă ceea ce găseşte el de bine, cu frica lui Dumnezeu.

Dacă locuieşti cu un frate şi îţi cere să faci mâncare, întreabă-l ce doreşte să mănânce. Dacă spune că vrea ou, fă-i ou. Numai să nu fie zi de post şi să ai ouă, ca să nu trebuiască să mergi să faci rost şi să ţi se tulbure pacea.

De locuiţi împreună şi lucrul ce ţi-l cere este trecător, fă-l. De sunteţi mai mulţi, faceţi-l împreună şi nu cruţa trupul tău, ţinând seama de conştiinţa tuturor.

Dacă este un lucru trecător, fă-l. Nu strica relaţiile tale cu ceilalţi pentru nici un motiv, pentru că, de cele mai multe ori, conflictele noastre sunt pentru lucruri neînsemnate şi de nimic. Dacă vă veţi urmări cu atenţie, o să vedeţi că, ori de câte ori vă aflaţi într-o situaţie dificilă cu ceilalţi,

aceasta este pentru lucruri neînsemnate şi de nimic. Fă ce-ţi spune celălalt, şi nu te tulbura. Fă lucrul aşa cum socoteşte celălalt chiar dacă sunt detalii. Vei începe întotdeauna de la cele pe care ţi le spune celălalt. Unul îşi împodobeşte masa, – îl vei lăuda pentru asta. Dacă te pune să-i aranjezi masa o vei face precum voieşte. Altul are masa nearanjată – o s-o păstrezi nearanjată. Nu vei face ce ştii tu. Vei cerceta conştiinţa oamenilor cu care lucrezi. Cum gândesc ceilalţi – este voia lui Dumnezeu şi mentalitatea Bisericii noastre. *Nu cruţa trupul tău*, adică nu te întrista din pricina ostenelilor, ci observă cum gândesc ceilalţi.

Când te scoli în fiecare dimineaţă, înainte de a te apuca de lucru de mână, cugetă la cuvintele lui Dumnezeu. Iar de este ceva de făcut înainte, fie patul, fie de spălat niscai vase, fie orice alt lucru, fă aceea cu toată sârguinţa, fără zăbavă. De este un lucru care aduce o plată, să-l faci împreună cu fratele tău şi să nu-l nedreptăţeşti pe el. Iar dacă lucrul este mic, şi unul spune altuia: „Pleacă, frate vezi-ţi de lucrul tău, eu îl fac acesta singur", ascultă-l. Cel ce ascultă este cel mare.

Aici este prezentat monahul când se trezeşte dimineaţa. Înainte să-şi înceapă munca, zice, studiază şi meditează cuvântul lui Dumnezeu. Să te scoli noaptea şi să-ţi faci studiul şi rugăciunea. Imediat după slujbă, fie te odihneşti, fie citeşti. La muncă vei merge când îi vine vremea. E foarte urât ca după slujbă să ne ocupăm cu alte lucruri. Arată că mintea noastră este ca măturătura pe care o ia vântul şi-o suflă încolo şi-ncoace. S-a terminat slujba la biserică? Du-te la chilie şi fă rugăciuni sau metanii. După trapeză, fă-ţi munca. Din aceste detalii se vede limpede ce este omul.

Nu te du la chilia fratelui tău, pentru că aşa arăţi că eşti un om nepricopsit şi că nu-l respecţi pe celălalt, care în acel ceas poate că se roagă, poate că citeşte, poate că se odihneşte.

Dacă e vremea pentru muncă, *fie de făcut patul, fie de spălat vase*, să lucrezi cu râvnă, fără akidie. Dacă munca pe care-o faci este plătită, lăudată sau încununată, şi împreună cu tine mai este şi un alt frate, n-o fă singur, ci lucrează împreună cu fratele, pentru că, dacă vei fi întrebat cine a făcut asta, să-l pui şi pe celălalt, ca să audă şi el lauda sau să-şi ia şi el plata. Vedeţi cum se gândeşte îndată la celălalt! Dacă este însă un lucru neînsemnat, fără răsplată, fă-l singur. De asemenea, în cazul în care celălalt vrea să facă ceva singur, spune-i: „Să fie blagoslovit!” Fă ascultare de voia lui. E uimitor modul în care avva Isaia trece de la cele mai duhovniceşti subiecte, rugăciunea şi meditaţia, la cele mai simple.

De este cu tine un frate străin, să ai faţa ta blândă către el când îl îmbrăţişezi, iar vasul pe care îl duce poartă-l cu bucurie, şi când pleacă, fă la fel.

Dacă vine un frate străin de mănăstirea ta, faţa să îţi fie zâmbitoare, dulce, luminoasă şi să radieze de bucurie când îl îmbrăţişezi. Dacă are vreo greutate în mână, vreo valiză, să o iei tu şi să i-o duci în chilia în care va sta. Când pleacă, iarăşi să-l îmbrăţişezi zâmbind, ca să plece şi să-şi aducă aminte de dragostea ta, de bunătatea ta, de delicateţea ta. Icoana iubirii tale să rămână intactă oriunde va merge. Plecând, să-i duci tu iarăşi bagajul, să nu-l laşi să-l care singur.

Sărutul tău să fie cu grijă şi frica lui Dumnezeu, ca să nu-i fie spre vătămare.

Sărutul tău să fie cu bună cuviinţă, *cu subţirime şi cu frica lui Dumnezeu*, pentru că este o faptă trupească şi orice faptă trupească este întotdeauna periculoasă, separă sufletele. Cu cât se apropie doi oameni trupeşte, cu atât se separă cu sufletele.

Păzeşte-te să nu-l întrebi lucruri care nu-ţi sunt de folos şi fă-l să se roage. Iar când şade, întreabă-l: „Cum te afli?" şi mulţumeşte-te cu acest cuvânt şi dă-i o carte ca să mediteze la cele din ea.

Când vine un vizitator, ai grijă ca după salutare să nu începi cu întrebările, pentru că „mulţimea cuvintelor nu scuteşte de păcătuire" (Pilde 10, 19). Nu ştii unde se va sfârşi discuţia. Să se roage mai întâi şi, când şade, întreabă-l: „Ce mai faci frate? Nu cumva vrei ceva?" şi opreşte-te aici. Dă-i şi o carte ca să citească. E bine ca la arhondaric să fie cărţi pentru vizitatori.

Dacă vine după osteneală, fă-l să se odihnească, spală-i picioarele. De-ţi aduce cuvinte necuvenite, roagă-l cu iubire, zicându-i: „Iartă-mă sunt slab şi nu le pot purta".

Dacă vizitatorul este obosit, ca să-l odihneşti, spală-i picioarele. Dacă începe să vorbească despre lucruri necuvenite, nepotrivite cu vrednicia noastră duhovnicească, cu viaţa noastră duhovnicească, cu faptul că Dumnezeu ne-a făcut cu puţin mai mici decât îngerii (Ps. 8, 6), spune-i: „Iartă-mă, sunt neputincios şi nu pot continua discuţia".

Iar de este slăbit şi hainele îi sunt murdare, spală-i-le. Iar de-i lipseşte ceva şi hainele îi sunt rupte, coase-i-le. Iar de este drumeţ şi ai la tine niscai credincioşi, nu-l pune mai presus de ei, dar fă milă cu el din iubire de Dumnezeu.

Dacă este bolnav şi cu hainele murdare din pricina drumului străbătut ca să ajungă la mănăstirea ta, spală-i-le. Şi nu numai atât, dar dacă sărmanul este şi om simplu – şi câţi astfel de simpluţi se duc din mănăstire în mănăstire – şi le are rupte, să i le coşi, pentru că altfel va continua să umble cu ele rupte.

Dacă este dintre cei care se învârt de colo-colo şi ai fii sau fraţi duhovniceşti, nu-l pune împreună cu ei, pentru că o să-i strice.

Dacă un frate îţi oferă ceva, nu-l deschide ca să afli ce are în el în absenţa lui. Dar dacă se arată foarte preţios ceea ce ţi se oferă, spune-i: „Dă-mi să văd ce este în el!"

Dacă fratele a lăsat ceva sau îţi dă un dar, deschide-l înaintea lui, ca să vezi ce este şi să-l lauzi. Nu e frumos să-l deschizi când el lipseşte. Dacă însă este ceva care pare scump, nu-l deschide, ci spune-i: „Te rog, deschide-l tu şi dă-mi-l!" Asta-i norma de bună cuviinţă.

Am mers odată într-o insulă şi am luat cu mine o xilografie. Când l-am vizitat pe mitropolit, i-am spus:

– Părinte, am un dar pentru dumneavoastră. Este o xilografie de la noi de la mănăstire.

– Vă mulţumesc foarte mult, a zis, şi s-a ridicat şi mi-a dat înapoi darul cu multă cinstire, ca să-l deschid eu şi să i-l dau. S-a aplecat foarte jos ca să-l ia. A lăsat impresia

că l-a luat cu teamă, pentru că l-am adus special pentru el şi pentru că este o sculptură foarte fină.

Omul acesta ştia ce este buna cuviinţa, în timp ce noi, monahii, nu cunoaştem deloc propria noastră moştenire duhovnicească şi ascetică.

De te scoli în chilia ta ca să-ţi faci slujba ta, nu rămânea în dispreţ şi în negrijă şi în loc să cinsteşti pe Dumnezeu să te afli mâniind pe Dumnezeu, ci stai în frica lui Dumnezeu. [3, 4]

Privegherea personală a monahului este numită în scrierile ascetice liturghie[14]. Avva Isaia uneşte aici probleme care privesc viaţa personală a monahului şi care îl unesc cu Dumnezeu, cu teme care privesc viaţa socială, care privesc legătura cu oamenii şi cu Dumnezeu. Toate au o legătură una cu cealaltă.

Când te scoli pentru privegherea ta, nu începe cu lenevire, nu spune: „Oh! trebuie să mă rog", pentru că astfel o să adormi. Nu fii mizerabil şi nu te plânge că te-ar durea chipurile capul sau stomacul, ci dă-i drumul cu primele metanii ca să te trezeşti. Spală-ţi faţa, dacă e nevoie, sau fă orice altceva ca să te trezeşti. Începe bine, ca să continui bine.

Dacă atunci când te trezeşti, te aşezi niţel ca să cugeţi, cugetarea va trezi gândurile, gândurile imaginaţia, imaginaţia păcatul, iar păcatul va deveni un somn plin de nepăsare, de năluciri şi de trupisme. Sari îndată din somn, ca să stai cu frică înaintea lui Dumnezeu.

Nu te rezema de perete şi nu-ţi muia picioarele, stând într-unul şi uşurând pe celălalt ca cei fără de minte.

---

[14] De exemplu, Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţe* 12, *Cum se cuvine să şadă în linişte cel cu dreaptă socoteală* [FR 10, 1981, p. 76].

Sunt multe feluri în care putem să ne facem privegherea. Putem şedea fie pe un scaun, fie în picioare, iar ca să se odihnească puţin unii, se sprijină de perete. Avva Isaia ne spune să nu ne sprijinim de perete. Alţii iarăşi, ca să se odihnească şi mai mult, se lasă când pe un picior, când pe altul. Avva Isaia interzice şi aceasta. Nu trebuie să faci aşa, zice, nici la slujba din biserică, nici la privegherea din chilie, pentru că aceste schimbări diminuează dispoziţia inimii tale. Arată bărbăţie şi stai neclintit.

Trezeşte inima ta ca să nu caute la nevoile tale, pentru ca Dumnezeu să primească jertfa ta.

Nu te lăsa în voile care ţi se nasc în vremea privegherii. Dacă luaţi aminte, o să vedeţi că la privegherea din chilie ne vin diferite gânduri, ca de exemplu: să schimbăm fitilul care fumegă sau să reparăm suportul de carte stricat. Dar toate lucrurile noastre, masa, lumina, cărţile pe care le vom citi, ce vom face, trebuie aranjate de cu seara. Dacă le laşi pentru vremea privegherii, vei fi târât de voile tale şi, din pricina gândurilor, nu vei putea să faci ce trebuie.

Omul, fie că se află în biserică, fie în chilie, are o misiune esenţială. În chilie, să vadă slava nevăzutului Dumnezeu, iar în biserică să privească şi să se împărtăşească de slava cea văzută în adunarea bisericească. Este cu adevărat măreţ să vezi slava Bisericii la slujbe, când acestea sunt frumos slujite, şi slava lui Dumnezeu la chilie, când privegherea este bine făcută. Dar cum te vei desfăta de slava nevăzutului Dumnezeu la chilia ta şi cum te vei împărtăşi de slava Bisericii la slujbă, dacă nu ai o astfel de stare?

De cântaţi împreună, fiecare să-şi facă rugăciunea lui. Iar de este un străin cu voi rugaţi-l cu iubire ca el să

facă rugăciunile. Spuneți-i aceasta până la a doua și a treia oară, fără ceartă.

Când cântați, fiecare să-și spună rugăciunile sale, astfel încât să fie o rânduială. Prin termenul „psalmodie" se înțelege, în general, rugăciunea obștească, dar și cea personală. Psalmodia nu este ca rugăciunea lui Iisus, pentru că are o anume diversitate, o anume schimbare. Noi o facem în biserică după rânduială. Fiecare cântă ce îi revine. Și primii și cei de-ai doilea psalți cântă ceea ce trebuie. Nimeni nu trebuie să ia locul celuilalt, pentru că aceasta este un egoism arogant și o nebunie. Așa n-o să guști nici slava Bisericii, n-o să afli nici bucurie în suflet.

Când aveți oameni străini, să-i cinstiți și să le dați să citească ceva. Vizitatorii noștri se simt foarte aproape de noi și se bucură la slujbă mai ales când le dăm ceva ca să citească. Când însă nu-i băgăm în seamă, bucuria lor nu-i atât de mare. Pentru că în mănăstirea noastră avem adeseori vizitatori, nu e cu putință ca întotdeauna să le dăm ceva să citească. Dar acesta este adevărul și este un obicei frumos, urmat cu multă bună cuviință în întreg Sfântul Munte și tipicarul trebuie să îl cunoască.

În cazul aducerii darului tău, împotrivește-te gândurilor tale, simțirilor tale să stăruie în frica lui Dumnezeu, ca să te învrednicești de Dumnezeu și să te vindece pe tine Domnul.

În vremea în care te rogi și te aduci pe tine însuți lui Dumnezeu, fie în privegherea de noapte, fie la Sfânta Liturghie, să fii atent ca să stai drept *întru frica lui Dumnezeu.* Verbul „a sta" înseamnă că gândul meu este drept și inima mea cu frica lui Dumnezeu, astfel încât să mă învred-

nicesc de Trupul şi de Sângele Domnului şi de descoperirea tainelor cereşti. Dacă nu stai întru cunoştinţă înaintea lui Dumnezeu, n-o să primeşti nimic: dacă o să te împărtăşeşti, o să-L iei pe Hristos, dar pe Hristos n-o să-L ai; dacă eşti la chilie, orb o să începi şi orb o să termini.

Vezi să nu-ţi laşi trupul tău fără curăţie şi să te fure slava deşartă. Iar cel mai tânăr să se lase în toată lipsa de frumuseţe a trupului. Căci aceasta este în folosul lui. Cel tânăr să nu poarte niciodată haină frumoasă, până ce nu va ajunge la vârsta bărbatului. Căci aceasta îi este spre vindecare. Să se folosească vin până la trei pahare, în caz de trebuinţă.

Dacă eşti la o vârstă relativ înaintată, ai grijă să fii curat şi să nu-ţi rămână trupul fără îngrijirea necesară, pentru că te va fura slava deşartă. Tânărul însă să rămână neîngrijit. Aceasta o spune pentru tinerii care în vremea aceea erau cu toţii nespălaţi. Dar aceasta nu înseamnă că e îngăduit ca cineva să pută. Sfinţii practicau nespălarea, dar nu jegul şi împuţoşenia. Hrana şi întreaga lor viaţă erau de aşa natură, încât ei răspândeau mireasmă întotdeauna. Nu puţeau ca noi când rămânem nespălaţi.

Haină frumoasă să nu porţi. Nu-ţi alege cu mare interes şi atenţie stofele, nu cerceta calitatea materialului din camilafcă[15], nici marca pantofilor, pentru că astfel te înşeli pe tine însuţi. Nu e cu putinţă să te îndeletniceşti şi cu haina şi cu Dumnezeu. Una din cele două e minciună. Şi, în continuare, mincinoasă este îndeletnicirea ta cu Dumnezeu şi nu cu hainele. Tot sinele tău va fi către acestea. Orice lucrare duhovnicească ai săvârşi rămâne neroditoare şi fără

[15] Camilafca este voalul purtat de monah în timpul slujbelor.

rost. Sufletul tău care se îndeletniceşte cu hainele e cu neputinţă să-L simtă pe Dumnezeu.

Umblând cu unul mai mare decât tine, nu te du deloc înaintea lui. Oprindu-se cel mai mare şi vorbind cu cineva, nu fii nepăsător şi să te aşezi, ci stai până-ţi va face semn ce să faci.

Dacă mergi pe cale cu unul mai mare, nu i-o lua înainte, lasă-l să meargă el primul, iar tu urmează-l dinapoi, încât să se vadă că-l cinsteşti şi-i recunoşti întâietatea.

Dacă eşti aşezat undeva şi intră cel mai mare decât tine, trebuie să te ridici. Dacă mergi la Stareţul tău sau la cineva mai mare decât tine, fie în vrednicie, fie în treaptă, fie în preoţie nu poţi să te aşezi, dacă nu-ţi spune acela. Aşa porunceşte buna cuviinţă. Dacă din pricina muncii, cel mai mare intră şi iese din încăpere, nu mai eşti obligat să te ridici.

3

Despre conştiinţa celor ce locuiesc în chilii

De auzi de vreo scădere a fratelui tău, să nu spui asta nimănui, căci moarte este. [4, 1]

De vreme ce în cuvântul anterior avva Isaia s-a referit la fraţii care călătoresc, între ucenici s-a născut întrebarea: dacă tovarăşii de călătorie sunt oameni duhovniceşti şi tac, este bine, dacă însă nu sunt şi vor să discute sau bârfesc pe cineva, care trebuie să fie poziţia lor?

Dacă cineva, zice, îţi vorbeşte despre scăderile unui frate de al tău, nu-l acuza pe acesta, pentru că acuza împotriva fratelui este propria ta moarte duhovnicească. Să luăm un exemplu: ies la o plimbare cu un frate şi-mi vorbeşte împotriva unei persoane care nu e de faţă, că nu se roagă sau că a vorbit urât. Ce ţi-a spus despre terţa persoană, să nu spui la nimeni, pentru că astfel îl vei acuza, îl vei judeca pe cel absent, fără să fii martor ocular al greşelii lui, şi aşa îţi vei produce moarte pentru sufletul tău. Judecata este moarte. N-are importanţă dacă l-ai judecat pe fratele tău bine sau rău, drept sau strâmb, pe drept sau pe nedrept. Credincioşilor li se interzice să vorbească ceva care nu-l cinsteşte pe celălalt. Ţi se îngăduie să vorbeşti doar cuvinte de cinstire, altfel devii ucigaş al tău însuţi.

Ai auzit că a fost închis cutare. Dacă te întreabă despre aceasta înseamnă că nu te consideră o persoană serioasă, ci ai lăsat impresia unui om neserios. Cel puţin acope-

ră-ţi ruşinea şi nu răspunde. Zi orice, numai nu te referi la terţa persoană.

De vorbesc unii despre gândurile care te războiesc pe tine, să doreşti să nu le auzi, ca să nu fii războit de ele.

Vine, de exemplu, un frate şi-ţi spune cât de grea şi obositoare este slujba. Problema slujbei te preocupă şi pe tine. Taci! Nu-i îngădui să continue.

Vine altul, şi-ţi spune că Stareţul e foarte sever şi nu ţine seama de noi, dar acest gând îl ai şi tu. Nu-l lăsa să continue, pentru că vei cădea într-o ispită şi mai mare şi nu vei putea să te îndreptăţeşti că greşeşte doar fratele tău. Tu greşeşti, pentru că l-ai lăsat să vorbească. Dacă nu se opreşte, lasă-l şi du-te. Nu este îngăduit să ascultăm gândurile sau ispita altcuiva când e pusă în pericol mintea noastră, gândul nostru, viaţa noastră.

În general, când un om nu merge bine, când străbate o criză duhovnicească şi sufletească, are dispoziţia interioară de a-şi spune problemele celorlalţi. O face, probabil, ca să afle odihnă. În realitate însă, caută îndreptăţire. Omul întotdeauna umblă după propria sa îndreptăţire. Nimeni însă nu trebuie să-şi dezvăluie războiul din sufletul său altuia, în afara duhovnicului, sau la un părinte duhovnicesc, pentru care primeşte binecuvântare specială ca să îi vorbească. Aşadar, nu-l primi pe omul care vine la tine, chipurile, să-ţi spună durerea lui, problema lui, ispita lui, gândul lui, lupta lui, care vine să-l ajuţi, să-l odihneşti, care în cele din urmă ţi se face ispită. Dă-l afară ca să-ţi mântui sufletul.

Sileşte-te să faci multe rugăciuni, căci rugăciunea lumină este sufletului tău.

Îndepărtează-l pe omul care este pentru tine o ispită periculoasă şi stai singur, silindu-te să spui de multe ori rugăciunea; *căci rugăciunea lumină este sufletului tău*. Desigur că putem să facem ce vrem, de ajuns fiind să uităm ce ne-a spus celălalt. Cel mai bine e să ne facem rugăciunea noastră, pentru că ea este lumina sufletului. Acum avva Isaia revine la problemele care ne privesc personal.

Referindu-se la rugăciune şi priveghere, începe de la legătura noastră cu oamenii şi sfârşeşte iarăşi cu aceasta. Rugăciunea noastră depinde de calitatea legăturilor noastre sociale. Neatenţia în una duce la nereuşita în cealaltă. Sileşte-te deci pe tine să faci ceea ce este lumină sufletului tău, care-ţi risipeşte întunericul gândurilor şi al ispitelor; fă rugăciune. Aşa credinciosul revine în sine însuşi şi la rugăciunea sa, care este în fiecare clipă un element unificator cu Dumnezeu.

Prin cuvintele sale, Sfântul îşi învaţă ucenicii. Îi învaţă ce trebuie să creadă, cum să gândească. Dacă eşti monah şi crezi că ai datoria să auzi problema fratelui tău, sau că trebuie să mergi la rude şi să spui câte ţi se întâmplă, aceasta este lipsă de conştiinţă, adică a adevăratei conştiinţe. Când însă ai conştientizat în ce fel trebuie să gândeşti, cum să trăieşti, cum să crezi, ce părere să ai despre orice lucru, atunci vei putea reuşi în viaţă.

De vor locui cu tine niscai fraţi, îngrijeşte-te de ei ca să audă de la tine cele serioase. [4, 2]

Acum se adresează Stareţului şi spune că trebuie să fie sever cu fiii săi şi să nu facă neîncetat pogorăminte. Nu numai untdelemn pe răni, ci şi oţet şi bisturiu când e nevoie. În continuare se adresează ucenicilor şi zice:

De te înstrăinezi pentru Dumnezeu, nu voi să te amesteci cu cei din acel loc.

Dacă te înstrăinezi pentru Dumnezeu, nu voi să te amesteci *cu cei din acel loc*, pentru că ar fi preferabil să rămâi cu părinții după trup. Cine sunt cei din acel loc? În primul rând mirenii, care întotdeauna s-au aflat în regiunile din jurul mănăstirilor, mai ales în părțile răsăritului. Dar aici îi are în vedere mai cu seamă pe monahii care se plimbă încolo și încoace.

Pentru noi înseamnă să nu intrăm într-o legătură continuă cu alte mănăstiri, cu alți monahi, pentru că în acest fel se realizează legături, se nasc obligații. Vei merge și va veni la hramul tău. O să mergi și o să vină la sărbătoarea ta. O să-ți scrie și-i vei răspunde. De aceea, să nu ai nici o legătură cu oamenii din locul tău.

Aceasta se poate să nu aibă valabilitate absolută pentru obștea aghiorită, care este ca o familie. Este cu adevărat minunată obștea monahilor aghioriți, atât în pustiurile Sfântului Munte, cât și în mănăstiri. Totuși, în paralel fie spus, știu cât de bine se învecinează adevărul cu minciuna, răul cu binele. Se poate ca viața obștească să devină lumească, dacă nu iei aminte. De aceea, trebuie să ne amintim că nu e de folos să avem legături cu oamenii locului.

Deja oamenii care sunt împreună cu tine la chilie sau în mănăstirea ta sunt mulți pentru tine, care ai pornit pe calea monahală. Așadar, să nu ai legături cu alte mănăstiri sau cu alte locuri. Numai dacă mergi – după cum zice și Marele Vasilie – să vizitezi un Stareț duhovnicesc, important și greu accesibil, la care nu ajungi cu ușurință. Și acest lucru o dată la trei sau cinci ani[16].

---

[16]Sfântul Vasilie cel Mare, *Cuvânt ascetic* 6, PG 31, 640 [PSB 18, 1989, p. 67]

Ieşirea din mănăstire şi amestecul cu alţi monahi întotdeauna au vătămat şi vatămă pe fiecare lucrător duhovnicesc. Ar fi fost mai bine să nu vii la mănăstire şi să fi rămas cu rudele după trup, decât să mergi şi să alergi pe la hramuri, întruniri, întâlniri, adunări, vizite de dragoste şi frăţietate.

De voieşti să pleci la munte ca să te întâlneşti cu fraţii în mănăstire, rămâi la cel la care mergi şi nu te duce la altul, fără să-l întrebi pe el: „Să merg la acela sau nu?”, iar de nu afli odihnă la el, nu-l supăra până ce pleci de la el.

N-ai mai ieşit din mănăstire de şase ani şi-i spui Stareţului: „Părinte, dă-mi blagoslovenie să vizitez mănăstirile Sfântului Munte”. Mergi, ţi se dă o chilie, eşti dat în grija cuiva. Doar cu acesta te vei întovărăşi. N-o să alergi din chilie în chilie. N-o să ceri să te vezi cu alţi monahi. Nu da prilej să se creadă că umbli de la unul la altul. O să rămâi în aceeaşi chilie şi să nu dai prilejul să-ţi judece viaţa duhovnicească. Dacă vrei să iei blagoslovenie de la un anume părinte, îl vei întreba pe cel căruia ai fost încredinţat. Dacă îţi îngăduie cu bucurie, atunci du-te. Dacă însă se învoieşte cu jumătate de gură, mai bine găseşte un motiv şi renunţă, pentru că Dumnezeu nu te va binecuvânta.

De te linişteşti în chilia ta, să nu ţii la tine vreun vas care te-ar face să nesocoteşti porunca iubirii fratelui tău, dacă fratele ţi l-ar cere cu împrumut. [4, 3]

În chilie trebuie să ai cele strict necesare. Să nu ai ceva ce nu au ceilalţi, pentru că, dacă ţi-l cere celălalt, vei fi obligat să-l dai. Dacă refuzi, te separi de fratele tău, şi te

însingurezi de frăție și de Hristos. Așadar, decât să ajungi în situația de a produce o separație socială, sufletească și duhovnicească, mai bine *să nu ții la tine vreun vas care te-ar face să nesocotești porunca iubirii fratelui tău, dacă fratele ți l-ar cere cu împrumut.*

Adevăratul monah nu poate să spună „nu”, pentru că atunci sufletul îi este tiranizat, la fel și conștiința, și nu poate să doarmă. Lucrul pe care ni-l cere celălalt este o poruncă. Chiar dacă nu ți-l cere, dar îți dai seama că i-l trebuie, ești obligat să i-l dai, pentru că întotdeauna premerge celălalt. Prin urmare, e mai bine să nu ai nimic special, pentru ca să existe deplină frăție.

Dacă ai ceva numai cât îți trebuie și nu în chip prisositor, să nu voiești să-l risipești și să te tulburi pentru aceasta.

Dacă ai doar lucrurile de strictă necesitate, nu le neglija, pentru că, dacă le pierzi, îți vei pierde pacea. În mod sigur, ești dator să păzești toate câte îți sunt necesare și pot fi bun comun al tuturor fraților. Foarte înțelept și foarte sfânt acest cuvânt!

De aceea, monahul nu poate să aibă avere proprie. Când o are, orice ar fi, se află în afara rânduielii. Nici nu poate să ceară ceea ce a văzut: o icoană, o carte, o haină, pentru că Sfânta Scriptură spune: „Nu vei pofti nimic din ce este al aproapelui tău” (Ieș. 20, 17). De asemenea, nu poate să primească daruri, neavând nici dreptul de a da, nici de a primi, pentru că nimic nu este al său. Ce are aparține mănăstirii; i l-a încredințat mănăstirea ca să-l folosească un anumit răstimp. Nu poate să dăruiască nimic – nu încape loc pentru discuții că i l-ar fi dat mama sau un prieten etc. – pentru că, în acest caz, este rob legilor trupului. Așa pretind

legile duhovniceşti, ca să existe o desăvârşită armonie şi tovărăşie în legăturile noastre.

Dacă te nevoieşti, să nu prindă curaj inima ta de aici, cum că nevoinţa te păzeşte.

Este foarte corect şi important lucrul pe care-l spune avva Isaia. Uneori avem impresia că asceza şi reaua pătimire creează premisele întăririi duhovniceşti a omului, pentru că slăbeşte trupul şi se hrăneşte sufletul. O asemenea concepţie este dezastruoasă. Asceza nu-i vrednică de nici o plată şi nu are nici o putere. Ea este pur şi simplu glasul şi limba pe care le aude şi le pricepe Dumnezeu.

Când scoţi un strigăt nearticulat, o să întârzii să-ţi răspund. Dar când glasul tău este articulat, plin de sens, o să alerg să te ajut. Asceza este glasul articulat care constituie un simbol, un semn, pe care Dumnezeu îl recunoaşte şi se zoreşte spre el.

Când suntem la chinovie, adeseori ne întrebăm: Ce fac aici? Dorm şi mănânc. Mă duc în pustie, să fac mai multă nevoinţă. Aceasta însă este o voce satanică, cu scopul de a ne tiraniza în toată viaţa noastră.

Problema nu este câtă asceză vei face, ci cât te vei zbate. Acest lucru poate să fie oriunde împlinit, mai ales în chinovie. Aici îl ai deasupra ta pe Stareţ, care-ţi dă câte una pe după cap, alta peste obraz şi nu ştii unde să mai stai. Îţi faci canonul, îţi zice nu. Faci ceva rău, îţi zice nu, pentru că e rău. Faci ceva bun, îţi zice, lasă-l, că te umflă egoismul. Trăieşti cu cincizeci de fraţi şi trebuie să găseşti un mod de conlucrare şi convieţuire cu toţi. Toate acestea sunt o asceză înfricoşătoare. În plus, trebuie să-ţi faci privegherea ta, studiul tău, citirea ta şi, mai presus de toate, ascultarea ta. Această rea pătimire o înţelege Dumnezeu.

Ceva asemănător e valabil pentru cel care are chemarea pustnicească şi trăieşte în pustie, dar caută chinovia, ca să se odihnească de ceaţa neagră a pustiei, de greutăţile lucrărilor drăceşti.

De aceea, să nu crezi că asceza este ceva special. Cu asceza ta, cu priveghérea ta, cu strigătele tale îndurerate, cu tăgăduirea de sine şi cu deşertarea de sine, strigă către Dumnezeu, ca să atragi iubirea Lui.

Asceza este un mijloc, o respiraţie în viaţa duhovnicească. Precum nu poţi trăi dacă nu respiri, tot astfel nu poţi să trăieşti o viaţă creştină fără asceză. Când respiraţia nu îţi este fiziologică, te îmbolnăveşti. Când inima nu îţi funcţionează normal, nu poţi să faci plimbări, să te sui pe munţi, să sari în mare. Aşa se întâmplă şi cu asceza. Ea este inima şi plămânii sau, mai bine zis, respiraţia şi lucrarea inimii în suflet.

Când omul, aşadar, se nevoieşte pentru ca sufletul lui să lucreze drept, este cu putinţă să urce şi să coboare. Omul care se nevoieşte sănătos se întăreşte mai mult. Fiecare experienţă şi întărire duhovnicească devine premisă pentru înaintare, urcuş şi adâncire.

Totuşi, această adâncire nu se datorează respiraţiei însăşi, şi nici lucrării inimii, ci aerului, adică unui element străin de tine. Inima este a ta, plămânii sunt ai tăi, dar ce pot să facă ei dacă nu există aer? E nevoie de un element diferit, de ceva străin. Acest element străin, ca să-l amintim pe Cuviosul Nil[17], este harul lui Dumnezeu, Sângele şi Trupul lui Hristos, Duhul Sfânt care este străin faţă de fiinţa noastră.

Aşadar, este nevoie ca în asceza noastră să intre zvonul şi graiul cel străin, Sfântul Duh. Asceza este necesa-

---

[17] Sfântul Nil a fost ucenic al Sfântului Ioan Gură de Aur, iar apoi a trăit la Sinai. Unele din scrierile avvei Evagrie au fost puse sub numele lui.

ră, pentru că se face început al sporirii, al înaintării, al întăririi, dar cauza acestora este harul lui Dumnezeu. Asceza, în ea însăşi, nu foloseşte la nimic. Prin urmare, se face cu smerită cugetare, atrage harul dumnezeiesc şi are roade, nu se pierde, pentru că Dumnezeu nu este o cioplitură, ci are urechi şi ochi şi răspunde la asceza noastră. Tot lucrul pe care mi-l dă se datorează măsurii în care mă nevoiesc.

Să luăm un exemplu. Mă împărtăşesc. Măsura în care îl voi primi şi simţi pe Hristos înlăuntrul meu, depinde de asceza mea. Nu că asceza mea ar fi ceva prin ea însăşi, dar este sita prin care va trece Hristos ca să lucreze în viaţa mea. Este mijlocul prin care primim viaţa dumnezeiască, prin care Îl chemăm şi Îl primim pe Hristos. Asceza îmi deschide plămânii şi pot să primesc înlăuntrul meu tot aerul.

Nu putem să ne sprijinim pe asceza noastră, ci să urmărim să devenim receptacule ale harului, cu ajutorul unei asceze săvârşite în smerenie, în iubire, în părtăşie cu Dumnezeu. Astfel, viaţa noastră devine fiinţială, precum şi rugăciunea. Deoarece asceza este însoţită de durere, ne chinuie când trăim în odihnă, moleşit, anemic, şi ne tulbură când avem altă mentalitate. Dar rezultatele ei sunt simţite când ne modelăm potrivit cu exigenţele ei şi nu o abandonăm, din pricina împotrivirilor care există înlăuntrul nostru.

Dacă mergi pe cale cu niscai fraţi şi se află între ei vreunul pe care-l iubeşti pentru Dumnezeu, să nu îndrăzneşti să i-o arăţi în văzul celorlalţi, ca nu cumva să se afle între ei vreunul care să moară de ciudă, şi tu să-i porţi păcatul lui, pentru că i-ai dat loc să păcătuiască.

De călătoreşti împreună cu alţii şi printre ei se află unul pe care-l iubeşti mai mult, nu-i arăta o iubire aparte

sau îndrăzneală, ca nu cumva altul să vă invidieze şi tu să fii răspunzător. Îi vei vorbi frumos şi el îţi va răspunde răstit, şi-o să te întrebi ce i-ai făcut. Motivul este purtarea ta deosebită pe care i-ai arătat-o celuilalt. O să zici: atât e de slab? Aşa sunt sufletele omeneşti. Nu pot pretinde de la celălalt să fie tare. Eu trebuie să fiu tare. De la celălalt nu pot să am nici cea mai mică pretenţie. Pretenţii pot să am numai de la mine. Aşadar, trebuie să iau aminte, pentru ca starea mea să fie egală faţă de toţi.

De câtă atenţie e nevoie ca să fim cu toţii o frăţie!

Dacă mergi la cineva, să nu aştepţi să se bucure de tine foarte, pentru ca să mulţămeşti lui Dumnezeu de te vor primi.

Când mergi să vizitezi pe cineva, nu aştepta să se bucure foarte că te vede. Poate că e obosit, mâhnit, bolnav şi să nu-ţi dea atenţie. Dacă te aştepţi să fii primit cu bucurie, cel mai probabil este că vei fi dezamăgit. Dar chiar dacă e gata să te primească şi să-şi dea sufletul pentru tine, din pricină că tu ai fost atât de optimist, toate o să-ţi pară pe dos şi vei pleca mâhnit. Dacă însă mergi fără să aştepţi nimic, indiferent cum se vor purta – cu atât mai mult dacă-ţi arată puţină bunăvoinţă, puţină dragoste – te vei întoarce acasă, mulţumind lui Dumnezeu pentru marea dragoste şi cinste care ţi-au arătat.

Minunate şi excepţionale toate acestea! Ne asigură viaţa din toate punctele de vedere.

Dacă te cuprinde o slăbiciune în timp ce te linişteşti în chilie, să nu-ţi pierzi curajul, ci mulţumeşte Domnului. De vezi sufletul tău tulburat, spune-i: nu-ţi mai aduce nici

un folos aceasta în afară de gheena, în care te vei duce? Şi te vei linişti întru tine.

Momentele de boală reprezintă un pericol atât pentru viaţa noastră ca obşte, cât şi ca persoane. Când te cuprinde o boală trupească sau sufletească şi te linişteşti la chilie, fii atent să nu te întristezi, sau să te sperii, sau să te cuprindă agonia, deoarece de aici o să iasă multe pofte anormale. O să vrei ca fraţii să te viziteze, să trăncăneşti cu ei, să-ţi spună glume, să-ţi facă mâncare aparte. O să ţi se pară că nu te bagă în seamă, că întârzie să vină. Ei se scoală foarte de dimineaţă ca să meargă la biserică, şi apoi se vor odihni, dar tu o să spui că au mers la biserică, şi acum dorm, şi nimeni nu a venit să mă vadă, m-au uitat. În viaţa ta o să intre un element anormal. De aceea, mai cu seamă când eşti bolnav, să fii bucuros şi să păstrezi sufletul tău în lucrare. Nu te descuraja pentru nimic, nici nu ceda. Nici pretenţii să nu ai, nici aşteptări, ci numai să mulţămeşti Domnului.

Dacă vezi că din pricina bolii ţi se tulbură sufletul, gândeşte-te că această tulburare este un egoism, o neputinţă. Spune-i: de ce te tulburi, suflete al meu? Şi mulţămeşte Domnului şi El îndată va fi cu tine.

Dacă îţi conving demonii inima pentru o nevoinţă peste puterea ta, nu asculta de ei. Căci ei înfierbântă pe om spre tot lucrul pe care nu-l poate, până ce cade în mâinile lor şi se bucură de el. [4, 4]

Demonii se bucură când facem multă nevoinţă. Există asceza celui credincios care se face potrivit cu măsurile omului şi în ascultare. Există şi asceza pe care o insuflă satana. Demonii au o caracteristică. Dacă cineva a fost orbit

în privinţa gândului, îl fac să păcătuiască. Dacă însă îşi dă seama de păcat, atunci îl înfierbântă pentru orice faptă bună, pentru post, pentru rugăciune, pentru priveghere, până când *se bucură de el,* adică până îl fac jucăria lor. Aceasta nu este asceză.

Primeşte să mănânci, dând ceea ce e de trebuinţă trupului tău, ca să te susţină în împlinirea slujirii tale şi să nu voieşti să o părăseşti pe aceasta; dar nu mânca nimic cu plăcere, cu poftă în gust, fie că mâncarea e bună, fie că e rea.

Pune-ţi măsură ca să mănânci exact cât ai nevoie. Nu spune: mă înfrânez şi nu o să mănânc deloc sau o să mănânc mai puţin, pentru că satana o să-ţi dea bucurie şi fierbinţeală, ca să renunţi tot mai mult la mâncare. Astfel, îţi vei pierde puterile şi n-o să-ţi mai poţi face privegherea, sau dacă o vei face, dimineaţa nu vei putea ieşi la vreo muncă neaşteptată, vei fi obosit, vei spune „nu pot" şi, prin urmare, vei fi neascultător faţă de mănăstire.

Mănâncă numai o dată pe zi şi dă trupului numai ce e de trebuinţă, sculându-te încă până mai voieşti (să mănânci); iar vegherea ta fă-o cu măsură, nelipsind trupul tău de ceea ce e de trebuinţă. Fă liturghiile (rugăciunile) tale cu măsură şi cunoştinţă, ca nu cumva din multă priveghere să se întunece sufletul tău de multă încordare. Îţi ajunge o jumătate de noapte pentru liturghiile (rugăciunile) tale, lăsând o jumătate pentru odihna trupului.

Aici se pune din nou problema ascezei. Nu îngădui demonilor să te înfierbânte, ci urmează rânduiala din

mănăstirea ta. În schitul Nitriei[18], unde se nevoia avva Isaia, rânduiala era să mănânce o dată pe zi. Tu nu dori să mănânci o dată la două sau trei zile. Lasă-i pe părinţii ce urmează această rânduială, pentru că trăiesc în alt loc. Tu trebuie să mănânci în fiecare zi. Să *dai trupului ceea ce e de trebuinţă*, ca să ai putere când e nevoie şi să poţi să-ţi faci priveghierea.

Priveghierea să o faci cu măsură, fără să-ţi lipseşti trupul de cele necesare. Liturghia ta să o faci *cu măsură şi cunoştinţă.* Să ştii cu ce scop priveghezi şi te nevoieşti. Asceza fără cunoştinţă nu e nimic. E nevoie de înţelegere, de înţelepciune, *ca nu cumva din multă priveghere să se întunece sufletul tău,* nu cumva să orbească sufletul tău şi să cazi în întunericul neştiinţei.

Îţi ajunge o jumătate de noapte pentru liturghiile (rugăciunile) tale. Părinţii aveau ca măsură să privegheze iarna o jumătate de noapte, iar vara două treimi din noapte, iar restul se odihneau.

Foloseşte două ore, înainte de a te culca, rugându-te şi cântând. Şi odihneşte-te apoi. Şi când Domnul te scoală, fă priveghierea ta cu râvnă.

Înainte să te culci, afieroseşte două ore rugăciunii *Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă*, precum şi altor rugăciuni. După aceea, odihneşte-te.

---

[18] Schitul Nitriei se află în Egiptul Inferior în nordul Nitriei. A fost întemeiat de Sfântul Macarie Egipteanul. Cu timpul s-a adunat aici mulţime de monahi. Principala preocupare era lucrul de mână, lupta pentru curăţirea inimii, rugăciunea curată şi adunarea minţii, în vederea contemplării lui Dumnezeu. Acest centru monahal era suficient de îndepărtat de Alexandria, astfel încât vizitatorii să fie puţini.

Pe omul care se culcă astfel și întâmpină astfel odihna, canonul, asceza sa, îl trezește Domnul. Deoarece devine instrumentul Lui, face cu el ce vrea. Dumnezeu îi zice oarecum: „În fiecare zi, fiul meu, înainte să te culci, să te rogi și să citești două ore. Astfel, ai simțământul că nu te trezești cu deșteptătorul, ci Eu te trezesc". Și, într-adevăr, câți fac așa, se obișnuiesc și se trezesc la ora rânduită, treziți de Domnul. De ceas are nevoie un începător, sau unul care se hotărăște mereu să se trezească, dar niciodată nu se scoală. Pentru că nu-și poate obișnui organismul, are nevoie de deșteptător. Dar și deșteptătorul, ca să te trezească, zi că este clopotul pe care îl bate Domnul, și începe-ți priveghere a ta de noapte.

Fă la început efortul de a priveghea două ore seara și una înainte de slujba de dimineață. Mai târziu, străduiește-te să priveghezi două și chiar trei ore înaintea slujbei de dimineață. Dacă vezi trupul tău lenevos, întreabă-l: voiești să te odihnești în această viață scurtă și să dobândești întunericul cel mai din afară?

Dacă te silești câte puțin, îți vine puterea.

Dacă te trezești noaptea și ți se pare că nu ai nici un chef, începe să faci metanii, ca să-ți uiți de lene, și îndată îți va veni puterea. Și, într-adevăr, puterea vine. Nimeni nu s-a nevoit cu acest duh al cunoștinței, al răbdării, al înțelepciunii, până astăzi și să fi dat greș. Dimpotrivă, a dobândit o lucrare viguroasă. Ce vrea, omul face. Numai ce nu voim, nu putem să facem. Când cineva își creează obișnuințele corespunzătoare în mănăstirea sa, în chilia sa, toate devin foarte ușoare.

Avva Isaia, în cuvântul său „Despre conştiinţa celor ce şed în chilii", nu-şi învaţă ucenicii săi să facă ceea ce le spune conştiinţa. Uitaţi-le pe acestea, le zice, eu vă voi spune care trebuie să fie conştiinţa voastră. De aceea în monahism, deasupra şi a conştiinţei, se află Stareţul. Conştiinţa noastră este alăptată de voile noastre, de dorinţele noastre, de lecturile noastre. Este uşor de modelat, dar şi uşor de deviat. Ne-a dat-o Dumnezeu, dar constituie o garanţie numai atunci când am cultivat-o corect şi o hrănim corect. Cele mai multe erezii, cele mai multe schisme, cele mai multe căderi, nereuşite şi abateri demonice ale omului, provin din conştiinţă.

Cum de spune atunci Apostolul Pavel „că neamurile care nu au lege din fire fac ale legii" (Rom. 2, 14)? Aici spune, neamurile care nu au nici legea scrisă, nici dumnezeiasca Descoperire, din fire fac binele şi se feresc de rău. Dar ce este bine şi ce rău e un lucru diferit pentru cel primitiv, pentru cel civilizat şi pentru cel din lume, potrivit cu locul, cu timpul şi cu felul vieţii. Să nu ne lăsăm înşelaţi, conştiinţa este o chestiune foarte fină, altfel n-ar mai avea rost ascultarea. Cei mai mulţi dintre cei care nu ascultă, o fac în numele conştiinţei.

„Conştiinţă" înseamnă „cunosc bine şi în adâncime". Înlăuntrul nostru există punctul de pornire al săvârşirii binelui. Dar care este binele acela, îl formează inima noastră, voia noastră, pofta noastră, cartea pe care am citit-o, părinţii care ne-au crescut, fratele nostru care ne-a spus mai demult nişte vorbe pe care nu le-am uitat niciodată. Toate acestea modelează binele şi noi credem că aceasta este

conştiinţă. Conştiinţa însăşi este îmbogăţită cu un conţinut ascuns. Adică, nu are conştiinţa conţinut? Binele sau răul obiectiv sunt aşezate înlăuntrul nostru ulterior?

Conştiinţa are un oarecare conţinut moral, iar uneori şi dogmatic şi de cunoştinţe despre Dumnezeu. Chiar şi conştiinţele protopărinţilor conţin o minunată învăţătură dogmatică nediferită de cea ortodoxă, dar învăţătura lor nu este deplină şi trebuie îmbogăţită.

Cine face greşeli invocă conştiinţa. Cine vorbeşte, cine mănâncă pe aproapele cu gura, cine face observaţii, cine pleacă din biserică, invocă conştiinţa.

Conştiinţa se schimbă cu voie şi fără de voie. Când auzi de mic „vai celor ce nu binevestesc" şi înveţi că trebuie să pleci în Africa la misiune, de îndată ce cunoşti monahismul, vei suferi un conflict de conştiinţă. E normal. Sufletul ţi se va tulbura. Aşadar, are importanţă educaţia conştiinţei. În mod obiectiv există numai cuvântul lui Dumnezeu, pe care fieştecare îl împropriază potrivit cu Stareţul pe care îl are.

Vii şi-mi spui: sunt ziarist. Ziarul meu are cel mai bun conţinut, dar nu pot să nu bag şi ceva de scandal, pentru că altfel nimeni n-o să-l cumpere. O să bag, ca să pot să trăiesc. Eu îţi spun „bine", altul îţi spune altfel, potrivit cu Stareţul lui. Care este însă legea obiectivă a lui Dumnezeu, care trebuie să ţi-o împropriezi prin intermediul Stareţilor?

Există o diversitate din pricina libertăţii omului şi nu un calup pentru toate. Există iubirea pentru Dumnezeu pe care fiecare şi-o împropriază prin ridicarea crucii Lui. „Să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze Mie", zice Domnul (Mt. 16, 24). Aceasta este legea de bază a Domnului. Toate celelalte se construiesc potrivit cu împrejurările şi cu oamenii. Tu te căsătoreşti, eu mă călugă-

resc, altul pustniceşte, altul pleacă în Africa. Varnava merge în Cipru, Apostolul Pavel nu e de acord cu el şi devine apostolul neamurilor (F.A. 15, 37-41). Nu putem să punem un stăvilar. Nu există un singur tip pentru toţi vecii. Harismele şi îndrumările sunt diverse. Viaţa duhovnicească este o viaţă diversificată.

Misiunea Stareţului este să formeze conştiinţa monahului şi să facă din el un om liber. Misiunea Stareţului nu este să-i facă pe oameni sclavi, ci să le dăruiască libertatea pe care ne-a dăruit-o Hristos. Spre acest scop ţinteşte legătura cu Stareţul. Dar aceasta este problema Stareţului, nu poţi tu să doreşti să-ţi povăţuieşti gândirea sau viaţa. Acest înţeles îl are cuvântul conştiinţă.

Dacă Stareţul nu dă o povăţuire corectă, monahul poate să se mântuiască prin ascultare? Mai bine să mergi cu Stareţul tău în jos, decât singur în sus. Desigur, dacă orb pe orb va povăţui, vor cădea amândoi în groapă (Mt. 15, 14), şi de aceea greşeşte şi Stareţul care, fiind orb, a luat asupră-şi conducerea sufletelor, înainte de a-şi vindeca proprii ochi. Şi greşeşte şi ucenicul care şi-a ales un Stareţ orb. Dar, după ce l-a ales, subiectul e închis. Acum nu mai poate să nu fie de acord, nici să-l schimbe. Viaţa duhovnicească nu este o joacă.

Şi dacă, atunci când l-ai ales nu ţi-ai dat seama, ci abia mai târziu? Dacă nu ţi-ai dat seama, acum subiectul este închis. Omul se naşte o sigură dată. Din clipa în care îţi vei lepăda Stareţul, bun sau rău, începe martiriul vieţii tale, începe nereuşita ta. Nu e voie să greşeşti. Pentru că, dacă nu poţi să cântăreşti cine îţi e potrivit de Stareţ, nu poţi nici să alegi. Ai cântărit? Acum nu mai poţi să nu fii de acord cu el. Altfel demonii te vor subjuga total. E preferabil să cazi împreună cu el, decât să te sui pe piscurile virtuţii fără el. Ţi l-ai făcut Stareţ? El este tatăl tău. Nu poţi să spui: nu m-a

născut domnul cutare. El te-a născut şi nu altcineva. Nu putem să glumim şi să spunem lucruri neadevărate, devastatoare. Singurul lucru pe care pot să-l fac este să mă gândesc înainte de a mă supune cuiva. Adică să-i cunosc duhul, credinţa, dacă cele pe care le spune se găsesc în învăţătura Scripturii şi a Părinţilor Bisericii şi dacă vieţuirea lui este dreaptă.

O să-mi spuneţi: Dacă pot să le judec pe acestea şi să le cântăresc, la ce-mi mai trebuie Stareţ?

Ai nevoie ca să-ţi plineşti conştiinţa. Supunerea faţă de Stareţ nu e problemă de hotărâre personală, ci o lege a vieţuirii monahale. Fiecare monah sau om, care vrea să devină monah, este povăţuit de cineva, fără să poată să-l lase sau să ajungă să se judece cu el, rămânând nevinovat. Asta ar fi o răsturnare a firii. Este un element anormal în viaţă. Această stare este, în majoritatea cazurilor, începutul furtunii şi al durerilor, dar fără naştere şi înviere, şi care întotdeauna sunt acoperite de către conştiinţă. Dar aceasta nu este conştiinţă, ci ascultare faţă de ego. O spune şi Sfântul Simeon Noul Teolog[19] şi toţi Părinţii.

Nimeni nu şi-a schimbat Stareţul, ca mai apoi să vadă spor în viaţa sa. Dimpotrivă, câţi au ascultat un Stareţ, chiar dacă acesta greşea, s-au mântuit, au înaintat şi au fost ajutaţi chiar şi când Stareţul s-a pierdut, pentru că fiecare este judecat în mod diferit. Eu, Stareţul, voi fi judecat în funcţie de modul în care am născut şi am hrănit fii duhovniceşti, iar tu, în funcţie de ascultarea ta. Deasupra a toate este Stareţul. Nu este nici Evanghelia, nici Hristos, nici Dumnezeu, nici Sfântul Duh, numai Stareţul.

---

[19] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cateheze. Scrieri II*, Ed. Deisis, Sibiu, 2003, Cateheza 20, *Spre Hristos pe urmele părintelui duhovnicesc*, p. 222 ş.u.

Smereşte-te, aşadar, la picioarele lui şi zi: „Robul tău sunt, Părinte, mântuieşte-mă". Roagă-l stăruitor şi te va primi. Fă însă voia lui. Pentru că ce să-ţi facă dacă tu sminteşti în fiecare zi turma? Dacă tulburi, dacă strigi, dacă nu eşti de acord cu duhul frăţiei? Mergi la biserică, nu eşti mulţumit. Se face sinaxă; rugăciune – zici tu – trebuie, şi nu sinaxă. Ce să-ţi facă atunci? O să-ţi dea una ca să ajungi în prăpastie, să se mântuiască cei din jurul tău, să se mântuiască şi sufletul tău.

Gheron Iosif[20] l-a izgonit odată pe părintele Efrem, pentru că întârziase puţin la slujbă. Nu făcuse nimic serios. „Am căzut atunci – zice papa-Efrem – şi l-am rugat, l-am rugat, ca să mă primească iarăşi. Şi m-a primit".

De pleci în cetate, vinde lucrul tău de mână, netârguindu-te pentru preţul lui, ca mirenii, ci dă-i-l cuiva pe orice, ca să nu pierzi puterea adunată în chilia ta. De cumperi ceva de care ai trebuinţă, nu te târgui spunând: „De nu mi-l dai cu atâta, nu ţi-l iau"; iar de voieşti aceasta, sileşte-te puţin, şi de nu primeşti preţul lui, lasă-l în tăcere. [4, 5]

Vrei să cumperi ceva. Dacă ai câţi bani ţi se cer, cumpără, dacă n-ai, nu fă tulburare. Taci, spune „mulţumesc mult" şi du-te la altul. Să împărăţească pacea şi seninătatea în jurul tău şi înlăuntrul tău. Dacă vezi că vrea să profite de tine vânzătorul, ori nu mai fă cumpărături, ori du-te acolo unde nu profită.

---

[20] Gheron Iosif (†1959), de loc din insula Paros, a venit de tânăr la Sfântul Munte, unde a dus o viaţă foarte aspră şi isihastă. A avut puţini ucenici cărora le-a împărtăşit duhul isihast, dar a fost sfătuitor şi Stareţ al multor monahi şi monahii. Unul dintre ucenici a fost papa Efrem Katunakiotul, vrednic fiu al acestui sfânt şi cuvios Părinte.

Dar n-a născut lui Iacov copii, până ce n-a născut Lia copiii ei. Şi a împlinit slujirea pentru Rahila alţi şapte ani. [4, 10]

Se referă la Rahila şi la Lia, cele două soţii ale patriarhului Iacov. Rahila era frumoasă, iar Lia avea ochii bolnavi şi Iacov nu o iubea. Dumnezeu n-a îngăduit să dobândească copil de la Rahila, înainte de a dobândi copil de la Lia, prima femeie pe care i-a dat-o socrul său când l-a înşelat. Iar ca să o ia pe Rahila, pe care o dorea, a slujit alţi şapte ani.

Înţelesul este acesta: că de nu va săvârşi omul toată făptuirea, adevărata contemplare nu i se dăruieşte.

Chiar dacă Iacov a iubit-o pe Rahila totuşi a luat-o mai întâi de femeie pe Lia. Avva Isaia dă acestui fapt istoric o tâlcuire simbolică şi mistică. Bine este ca atunci când citim Scriptura şi avem o insuflare pentru tâlcuirea ei alegorică şi simbolică să o acceptăm, dar să nu lepădăm niciodată tâlcuirea literală, pentru că în ea se află siguranţa.

Dumnezeu a închis pântecele Rahilei până ce a născut copii din Lia. Când Lia a terminat de născut copiii ei, a început Rahila să nască (Fc. 29, 31 ş.u.). Copiii ei erau iubiţi şi de folos. Dar copiii care erau într-adevăr iubiţi de Iacov şi care au jucat un rol important în istoria lui Israil au fost născuţi din Rahila.

Lia este simbolul vieţii practice. Trebuie mai întâi să arăţi roadele ascultării, ale smereniei, ale luptei zilnice, ale

rugăciunii, cu care încă nu-L vezi pe Dumnezeu, să fii binecuvântat, să naşti fii, să ai mulţime de fii şi, după ce ai dobândit fii peste fii, adică roadele făptuirii din viaţa ta duhovnicească, atunci să intri în viaţa contemplativă.

Şi când a încetat Lia de a mai naşte, atunci şi-a adus Dumnezeu aminte de Rahila.

Dumnezeu aşteaptă mai întâi să rodim în viaţa practică şi după aceea ne dăruieşte contemplaţia. Probabil că fiii avvei Isaia au protestat: Noi am venit în pustie ca să găsim lucruri înalte, am venit pentru contemplaţie, şi tu ne cobori şi ne vorbeşti despre cum să discutăm, cum să şedem, cum să dormim, cum să prindem furculiţa şi lingura? Era pericolul să ajungă a-şi dispreţui Stareţul. Dacă l-ar fi dispreţuit, l-ar fi jignit pe Dumnezeu, ar fi necinstit legea Domnului, ar fi împărţit cuvântul Lui, ca şi cum ar avea elemente mai înalte şi altele mai joase, în timp ce toată propovăduirea lui Dumnezeu este duhovnicească, serioasă şi dumnezeiască în mod egal. În felul acesta şi-ar fi vătămat ucenicii sufletele. Pentru ca să-i prevină, aşadar, le spune: simt ispita voastră, aţi venit pentru viaţa contemplativă, dar mai întâi trebuie să aduceţi roadele vieţii practice, dacă vreţi să înaintaţi în viaţa lăuntrică.

Înţelesul e acesta: de dobândesc ostenelile trupeşti şi simţirea se eliberează de patimi, vederea (contemplaţia) adevărată descoperă minţii slavele sale. Deşi fiii Liei erau spre ajutor lui Iacov, totuşi el iubea pe Iosif mai mult decât pe toţi, adică deşi ostenelile trupeşti păzesc pe om de vrăjmaş,totuşi numai adevărata contemplare (vedere) îl uneşte pe el cu Dumnezeu.

Da, copiii mei, dinainte vă spun ceea ce-mi veţi zice, anume că vederea lui Dumnezeu este cel mai adânc element al vieţii duhovniceşti, care ne uneşte cu Dumnezeu. Dar Dumnezeu n-o să vă dea contemplaţia, dacă nu vă plecaţi gâtul, şi nu vă supuneţi şi la cel de pe urmă călugăr al mănăstirii, şi dacă nu vă faceţi pământ şi cenuşă la picioarele, la voia şi la gândul celuilalt, dacă nu învăţaţi să-l vedeţi pe celălalt cu gingăşia despre care am vorbit, dacă nu primiţi bunul simţ al celuilalt, dacă nu aveţi deplină părtăşie cu ceilalţi. Fără acestea, nu veţi putea face nimic. Pentru acestea vă va binecuvânta Dumnezeu. Părinţii au împlinit ceea ce ne învaţă maica Biserică, ceea ce ne spune cuvântul lui Dumnezeu. Acelaşi lucru trebuie să-l facem şi noi, ca să dobândim cunoştinţe pentru minte, simţiri duhovniceşti, care reprezintă adâncirea şi vederea chipurilor vieţii lui Dumnezeu.

Şi de ia aminte slujitorul la Ilie şi nu vede ceva din cele şapte patimi născându-se, vede „Un nor mic care printr-o lucrare a bărbatului aduce apă" (3 Împ. 18, 43-45) din mare, ceea ce înseamnă odihna Mângâietorului celui Sfânt. [4, 11]

Dacă nu mai ai patimi, dacă nu ai neputinţe, dacă ai depăşit cele de jos, atunci vei vedea un mic nor aducând apă din mare, care este odihna Duhului Sfânt. Atunci îţi va hărăzi Dumnezeu şi odihna desăvârşită.

Să nu considerăm ca pe un lucru simplu viaţa noastră obştească, această frumuseţe a noastră, când îmbrăţişază cu subţirime în chip adevărat, cinstit, senin, iubitor, întreaga noastră existenţă şi întreaga noastră familie, de la Părintele nostru până la ultimul frate. Când trăim lepădându-ne de ce este al nostru şi adoptând ceea ce este al celuilalt, atunci

avem nădejde că Dumnezeu ne va învrednici de slava Sa. Altfel, nici dacă ne străduim, nici dacă strigăm, nu vom putea face nimic. Oricât am vrea, oricât am alerga, oricât ne-am jertfi, nimic nu vom realiza.

Să-L rugăm pe Dumnezeu să ne dea bunul simţ de a-L găsi pe Fiul lui Dumnezeu, care S-a numit „Fiul Omului", în fiece om pe care-l avem înaintea noastră şi abia atunci vom avea dreptul să pretindem ceva de la Dumnezeu. Trebuie, odată şi odată, să avem pretenţii de la Dumnezeu. Altfel, vom fi tulburaţi de furtuni şi ne vom afunda neîncetat în neadâncimea noastră zilnică, în micimile noastre, în gândurile noastre, în păţaniile noastre. Viaţa noastră va fi o pendulă care va merge când încolo, când încoace, fără să facem nimic. Eu voi suí, tu vei coborî, tu vei suí şi eu voi coborî. Această viaţă a noastră va fi mincinoasă, în timp ce Dumnezeu ne-a adus aici la mănăstire, ne-a chemat, pentru o viaţă atât de duhovnicească.

4

Despre poruncile date celor credincioşi şi despre zidirea celor ce voiesc să locuiască cu pace împreună

Avva Isaia este un om plin de har, vorbeşte cu dulceaţă şi cu dragoste, dar pune întotdeauna ca temelie a vieţii duhovniceşti pe aproapele.

În textul care urmează ne arată cum putem să trăim în pace cu ceilalţi, astfel încât viaţa noastră să nu fie o continuă confruntare. Se referă la probleme practice care sunt trăite de toţi cei ce trăiesc lupta vieţii duhovniceşti şi de noapte.

De mergeţi împreună pe cale, luaţi aminte în toate la cugetarea slabă din voi, fie că trebuie să şedeţi puţin, fie că gustaţi ceva înainte de ora cuvenită. [5, 1]

Când călătoriţi cu alţi fraţi, s-ar putea ca unul să fie slab cu trupul sau cu sufletul şi să dorească să se aşeze puţin sau să mănânce înainte de ora rânduită. Tu, înainte ca acesta să o ceară, trebuie să-ţi dai seama că acesta vrea să mănânce sau să se odihnească. Aşadar, prefă-te că eşti obosit, ca să poată acela să se odihnească.

De ieşiţi împreună pentru un lucru trecător, fiecare să ia aminte la sine şi nu la fratele său; să nu-l înveţe pe el.

Aici criteriul iarăşi este celălalt, dar dintr-o perspectivă diferită. Lucrul monahului este studiul, rugăciunea şi slujirea sa. Orice altceva se consideră a fi o lucrare trecătoare, făcută în pauză. Aşadar, când mergeţi la o astfel de lucrare, la o lucrare a întregii obşti, fiecare să-şi vadă de el însuşi şi nu de celălalt. Dacă te uiţi ce face celălalt, o să-ţi vină gândul să-l îndrepţi şi să-l înveţi. Face bine? Face rău? Nu trebuie să-ţi scape nici un cuvânt din gură. Şi numai faptul că ai văzut şi te-ai încredinţat că celălalt ceva nu face bine, deja ai şi căzut. Cel puţin, să nu rodească răul înlăuntrul tău şi să sfârşească într-un rău şi mai mare.

De faceţi un lucru trecător în chilie sau zidiţi ceva, de pildă casa, sau orice lucru, lăsaţi-l pe cel ce lucrează să lucreze cum voieşte.

Să presupunem că faceţi un lucru trecător în chilie şi nu afară. Lăsaţi-l pe cel ce lucrează să lucreze cum ştie el.

De vă aduc niscai fraţi ceva, să nu-i întrebaţi ceva care-i vatămă. Şi dacă vă lasă aceasta în chilie şi unul din cei veniţi, neputându-se înfrâna, spune unuia dintre voi ceva din ceea ce vatămă, să nu spună cel ce a auzit acestea vreunuia dintre fraţi, ci să tacă, până va trece ceea ce au lăsat aceia de la ei, ca să nu umple inima lor de veninul morţii.

Dacă vine un vizitator, monah sau mirean, să nu-i pui nici o întrebare lumească, pentru că va intra robia la tine în chilie şi te vor robi gândurile. Orice ai întreba, vei primi un răspuns lumesc. Nu-ţi ajung ispitele tale şi gândurile tale? Cu întrebarea adaugi căcat (sic) peste căcat (κόπρον ἐπὶ κόπρον), putregai peste putregai. Îţi bagi gânduri. Ce

vrei, de întrebi? Noi grecii suntem deştepţi. Întrebăm ce faceţi, cum sunteţi, ce mai faceţi, sunteţi bine, părinţii sunt bine? Punem şapte, opt întrebări cu acelaşi înţeles şi nimic mai mult. Foarte înţelept acest lucru!

Nu-ţi lărgi sfera de interes şi de preocupări, pentru că va intra robia în inima ta. Să te prindă vrăjmaşii în afara chiliei, accept. Dar să te prindă în chilie prin omul care a venit, şi sosirea lui, în loc să fie binecuvântare, devine blestem, n-o accept.

Dacă vizitatorul nu e înfrânat şi începe să-ţi spună vorbe deşarte, tu nu le răspândi şi la ceilalţi. Ajunge că robia te-a prins pe tine, să nu ajungă şi la sufletele celorlalţi fraţi, care locuiesc împreună cu tine. Fă răbdare, taci, roagă-te, până ce robia va trece, astfel încât glonţul cel ucigător să nu iasă de la tine şi să intre în ceilalţi fraţi.

Cu cât mai largă este sfera preocupărilor, a lecturilor, a problemelor unui om, cu atât mai mare este robia la care se supune şi cu atât mai mult se desparte de Dumnezeu. Nimeni nu poate să aducă închinare lui Dumnezeu, decât atunci când se uneşte, se face un trup şi un duh cu El. Orice altceva este o desăvârşită îndepărtare de Dumnezeu, Care vine în mod firesc. De aceea, zice, pe cât poţi, îngustează-ţi orizontul. De este cu putinţă, să nu te intereseze nimic, nici măcar cele ale lui Dumnezeu, ci doar Însuşi acest Dumnezeu.

Dacă mergi la niscai străini pentru vreo trebuinţă de a ta, să nu întrebi pe vreunul de ceva ce nu-ţi aparţine, ca să poţi să intri nevătămat în chilia ta.

Dacă ieşi din mănăstire pentru vreo nevoie, nu întreba pe nimeni, pentru ca, atunci când te întorci în chilia ta, să intri sănătos. Ai pus fie şi numai o întrebare? Cu

neputinţă să mai intri sănătos în chilia ta. Vei fi legat cu lanţuri şi legături.

Cât de autentic este Sfântul Isaia şi cât de detaliat le spune! Se ocupă de fiecare detaliu ca să nu poată spune cineva că la asta nu m-am gândit şi nu am luat aminte. Ca să ne păzească de aceeaşi stâncă ascunsă în valuri, continuă:

De vă aflaţi la străini, să nu îndrăzniţi să rostiţi vreo judecată despre nici un lucru, în locul unde aţi intrat, ca să se folosească de pilda voastră, mai ales de tăcerea voastră ascunsă şi arătată.

Aici încearcă să dezrădăcineze un gând care poate să vină din dreapta, un gând, chipurile, creştinesc. Da, dar eu sunt călugăr şi oriunde merg mă aşteaptă cu braţele deschise, ca să-i învăţ, ca să le vorbesc, ca să le spun adevărul, ca să le dezleg problemele. Coborâtu-s-a monahul aghiorit din munţii cei înalţi? Îl aşteaptă cu toţii, fremătând de nerăbdare.

Nu există fantasmagorie mai mare. Nici satana nu are o idee atât de înaltă despre sine însuşi. Nu, zice avva Isaia, tu nu-ţi deschide gura ca unul care are îndrăzneală, ca un monah aghiorit, nu spune nimic. Dacă vrei să-i foloseşti pe alţii, o poţi face cu un singur lucru: cu exemplul tău, cu seriozitatea ta, cu sobrietatea ta şi, mai ales, cu tăcerea ta, care ascunde tăcerea lăuntrică, cu tăcerea minţii tale şi a gurii tale. Omul tăcut, cel nepăsător, după cum îl cred alţii, acesta poate să fie model şi exemplu de adevărat monah.

Avva Isaia, prin cele de mai sus, ne păzeşte de gândul care se poate strecura ca să ne facă să vorbim. Dar dacă vorbeşti, o să-ţi grăiască şi alţii, o să zici şi tu, şi, ca să dovedeşti că viaţa monahală este cea mai înaltă, o să dai şi exemple, şi astfel vei ajunge departe de Dumnezeu.

Dacă din micime de suflet, fratele tău îți spune un cuvânt, suportă-l cu bucurie. Căci, de nu cauți cuvântul tău în judecata lui Dumnezeu, te vei afla păcătuind. [5, 2]

Dacă lucrezi cu alți frați și un frate de-al tău din neputință sau din micime de suflet, după cum este firesc să se întâmple uneori, nu îți vorbește frumos, nu te întrista. Îndură cuvântul aspru și amar cu bucurie, pentru că, dacă nu iei aminte, va produce înlăuntrul tău gânduri care deja sunt păcat. Dacă îl judeci pentru că s-a purtat urât față de tine, îți vei îndoi păcatul, în timp ce săracul acela a arătat doar o neputință.

Prin cuvintele *din micime de suflet*, avva Isaia încearcă să explice și să justifice de ce se nasc relații proaste între monahi și între toți oamenii. Când cineva se poartă urât, noi ne împotrivim, ca și cum ne-ar necinsti și ne-ar subestima, sau ca și cum ne-ar fi dat nouă răspunderea, în timp ce, în realitate, se expune el pentru că nu se poartă frumos.

Îți spun să mergi undeva, și tu mă sudui. Eu îți zic: „Iartă!", și tu mă blestemi. Îți cer să-mi aduci ceva și tu mă numești leneș. Atunci mă împotrivesc: „Mie să-mi spună leneș, care sunt Stareț! Nu cinstește părul meu alb!" Toate acestea sunt îndreptățiri, pentru că felul urât de a se purta nu are nici o legătură cu ce i-ai spus sau ce i-ai cerut. Pur și simplu arată josnicia lui, moștenirile lui urâte, sufletul care îi este neputincios, mintea care nu-i merge bine, patimile care viermuiesc înlăuntrul lui și-l fac să nu știe ce spune, în sfârșit, caracterul lui needucat. Asta înseamnă *din micime de suflet*. Și ceva din toate acestea îl fac să nu vorbească frumos. Tu, de ce te împotrivești? În loc să-ți fie milă de el, te împotrivești?

Gura vorbeşte întotdeauna din prisosinţa inimii (Mt. 12, 34). Iar omul care ţi-a vorbit astfel îşi descoperă durerea lui, amărăciunea lui. Cine nu vorbeşte cuviincios, cine se împotriveşte în cuvânt, cine protestează nu este bine. Trebuie să-l acoperim, să-i dăm să mănânce şi să se odihnească, iar tu i te împotriveşti? Nu te împotrivi ca să nu-ţi faci păcatul tău mai mare.

Am văzut până aici patru Cuvinte şi, precum vedeţi, avva Isaia îl găseşte până acum pe Dumnezeu numai în relaţiile noastre cu oamenii. Ce realism găsim la cuvioşii Părinţi!

Dacă un frate străin vine la voi şi aţi auzit mai înainte despre el că este iubitor de vreo schismă, nu cercetaţi aceasta prin cuvinte, până nu se va arăta vouă scăderea lui. Păziţi-vă pe voi să nu faceţi ceva ce ştiţi că, de va înţelege fratele, se va năcăji.

Dacă vă vizitează un frate, despre care aţi auzit că ar cocheta cu vreo grupare schismatică, că este „semănător de cuvinte", adică unde merge produce neorânduială şi probleme, nu-i aţâţaţi partea bolnavă, nu-i aruncaţi momeala, ca să vedeţi dacă într-adevăr aşa este, nu-l cercetaţi ca să vedeţi scăderile lui. Păziţi-vă pe voi înşivă, pentru că, dacă fratele pricepe că-l ispitiţi, se va întrista. Se poate să fie „semănător de cuvinte", dar şi atunci cinstiţi-l.

De voieşti să iei ceva şi ai nevoie de aceea, să nu murmuri împotriva fratelui tău, că „de ce n-a înţeles să-mi dea ceva de la sine?", ci zi cu îndrăzneală, cu simplitate: „Fă iubire, dă-mi aceea de care am trebuinţă".

Să presupunem că vine cineva la mănăstirea noastră să se călugărească şi are nevoie de ceva. Toţi au de toate, numai acesta nu are, însă nu spune nimic. Aşteaptă ca alţii să-i dea ceea ce-i lipseşte, o cere înlăuntrul sufletului său. Lucrul acesta nu este corect, zice avva Isaia. Nu ţine şarpe în mintea ta. Orice-ţi trebuie, mergi şi spune Stareţului, ca să rânduiască lucrurile, sau să-ţi explice de ce încă nu ţi s-a dat. Să nu ai pretenţia ca, fără să spui ceva, ceilalţi să-ţi dea. Legăturile tale să înceapă de la ceea ce este arătat în ochii celorlalţi.

De se iveşte între voi întrebarea despre un cuvânt al Scripturii, cel ce cunoaşte cuvântul şi-i ştie înţelesul, după puterea lui, să lase voia lui în urma fratelui şi să odihnească pe fratele lui în bucurie; căci cuvântul care i se cere este să se smerească în faţa fratelui său. Cel ce gândeşte la judecata dinaintea scaunului dumnezeiesc, în faţa căruia va avea să se înfăţişeze, să facă tot ce poate ca să nu greşească gura lui, căci altfel nu va afla răspuns bun în ceasul acela înfricoşat.

Dacă discutaţi, dacă se deschide un subiect pe marginea unui text din Sfânta Scriptură şi se pun întrebări în legătură cu înţelesurile lui, să nu crezi că ţi se cere ca tu să tâlcuieşti textul, pentru că astfel dovedeşti că îl ştii şi te pui pe tine înaintea celorlalţi. Cea mai bună tâlcuire a Sfintei Scripturi este smerenia. Dacă ceilalţi nu ştiu, sau nu îşi amintesc, sau nu înţeleg, nu arăta că ştii tu, pentru că ceilalţi se vor simţi mai prejos decât tine. Tu să taci. Pune-te pe tine însuţi înapoia celorlalţi şi nu spune îndată ceea ce-ţi vine, cu gândul că-i vei odihni pe fraţii tăi. Întreabă-i: „Nu cumva înseamnă asta, nu cumva cealaltă?" Şi, în cursul

discuţiei, se va ivi răspunsul corect, iar fratele tău se va bucura, fără să fie rănit prin vădirea neştiinţei lui.

Căci cuvântul care i se cere este să se smerească în faţa fratelui său. Dovada că ştii adevărata tâlcuire a Scripturii este dacă ştii să te smereşti şi să te zdrobeşti înaintea celuilalt. Ia aminte şi la încă ceva: cine vorbeşte arată că nu are în minte înfricoşatul scaun de judecată şi, când se va înfăţişa în ceasul acela înfricoşat, nu se va putea apăra. Şi adaugă:

Să nu voiţi să umblaţi după lucrurile timpului acesta, ca să nu vă faceţi ca latrinele în care fiecare varsă cele din pântece, producând multă putoare. Ci vă faceţi mai degrabă altar al lui Dumnezeu în curăţie, făcându-vă preoţi lăuntrici, care puneţi totdeauna tămâie pe el, dimineaţa şi seara, ca să nu rămână altarul fără tămâie, ci siliţi-vă să fiţi întotdeauna înaintea Domnului în starea de rugăciune totală. [5, 3]

Acum vrea să restrângă orizontul fiecărui monah, ca să se îndeletnicească cu principala sa lucrare şi să-şi facă lucrul lui în pace. *Lucrurile timpului acesta* sunt temele politice, bisericeşti, lumeşti, ştiinţifice, filosofice, ediţiile care ies pe piaţă, ce se întâmplă în lume, ce este contemporan şi de moment.

După cum se merge la WC şi fiecare îşi deşartă conţinutul puturos al pântecelui său, exact aşa şi tu, când îngădui să ţi se relateze ceva actual, lumesc sau omenesc, te faci ca o latrină în care cel ce îţi vorbeşte îşi deşartă conţinutul puturos al pântecelui său. Aşadar, în loc să fiţi latrine, mai bine să fiţi altar al lui Dumnezeu, plin de curăţie şi neîntinare. Să nu aveţi nimic lumesc, nimic străin, ca să puteţi să aduceţi deasupra altarului vostru, în inima voas-

tră şi în mintea voastră, jertfe de dimineaţă şi de seară. Niciodată altarul vostru să nu rămână fără de tămâie.

Nu cred că există vreo imagine mai sugestivă pentru a arăta pe omul care aude şi întreabă şi se informează despre lucruri care nu sunt ale lui Dumnezeu. Sfântul Isaia se arată aici foarte viu.

De locuieşti cu Părintele sau cu fratele tău, să nu ai prietenie cu cineva într-ascuns sau să scrii scrisoare cuiva în ascuns, nevrând să ştie fraţii cei cu tine, fiindcă te pierzi şi pe tine şi pe aceia.

Locuieşti împreună cu alţii? Nu trebuie să ai nimic ascuns, nici prietenie, fie înăuntrul, fie în afara mănăstirii, nici corespondenţă, pentru că aceasta este mai rău decât toate. Cine are ceva osebit, mai cu seamă o legătură cu un om, şi care este legătură a sufletului, unul ca acesta nu va putea niciodată să se înfrâneze. Se va distruge şi pe sine, şi pe ceilalţi. Cu adevărat, cine are secrete sau scrisori, pe care se teme ca nu cumva să le citească ceilalţi, sau prietenii, pe care vrea să le aibă doar el, deoarece le simte ca personale, sau orice altceva care-i aparţine şi încearcă să ascundă de ceilalţi ca să nu folosească şi ei, acest om este un pierzător şi, în acelaşi timp, şi un pierdut. Junghie şi se junghie.

De locuieşti cu unul mai mare ca tine, să nu voieşti să faci vreo binefacere vreunui sărac, dacă nu-l întrebi mai întâi pe acela, şi să nu o faci într-ascuns.

Avva Isaia le analizează pe toate după criteriul părtăşiei şi al păcii cu celălalt. Interzice monahului chiar şi milostenia, făcută fără ştirea Stareţului. Monahul care are dispoziţia să facă milostenii, să facă muncă socială, care,

dacă are bani, îi dă la săraci, este un administrator, se face pe sine proprietarul lucrurilor mănăstirii şi este ca şi cum şi-ar fi lepădat rasa. De vreme ce eşti monah, şi mai cu seamă chinovit, nu poţi să faci asemenea lucruri. Cei de la chilii însă, care trăiau separat, aveau rânduiala să ţină o treime din venituri şi două treimi să împartă la alţii. Vrei, aşadar, să faci bine unui sărac? Ia aminte să n-o faci singur, ci întreabă pe fratele tău: „Să dăm ceea ce ne prisoseşte?"

De întrebi pe bătrâni despre război, să nu asculţi de cei ce-ţi vorbesc înlăuntru, mai mult decât de bătrâni, ci roagă-te mai întâi lui Dumnezeu, zicând: „Fă milă cu mine, şi ceea ce voieşti, dă Părinţilor mei să-mi spună". Şi astfel ceea ce îţi vor spune Părinţii, fă cu credinţă, şi te va odihni Dumnezeu. [5, 4]

De multe ori mergem la un Gheronda, şi mai ales la Stareţul nostru ca să-l întrebăm ceva. Acela ne spune părerea lui, dar o avem şi noi pe a noastră. Ne zice el gândul lui, dar îl avem şi noi pe al nostru. Lucrul acesta nu poate să fie, zice avva Isaia. O să asculţi fie de gândul tău, fie de Stareţul tău. Înainte să mergi la Stareţ, roagă-L pe Dumnezeu: „*Fă milă cu mine,* şi care e voia Ta, descoper-o Stareţului ca să mi-o spună acela". Dacă Stareţul îţi spune ceva contrar aşteptărilor tale şi ţi se pare că este antievanghelic, netradiţional, antipatristic, necreştinesc, tu să faci ceea ce îţi spune. Altfel, ar fi trebuit să nu-l întrebi deloc şi să faci ce vrei, să trăieşti în propria-ţi duhoare. Odată ce l-ai întrebat este dispreţ nu faţă de Stareţ, ci faţă de însuşi Dumnezeu, deoarece nu Îl asculţi pe El, şi asculţi *de cei ce-ţi vorbesc înlăuntru*, adică de demoni.

De locuieşti cu fraţii şi nu eşti odihnit (mulţumit) pentru niscai motive, de pildă pentru lucrul de mână, sau pentru legătura (ce ţi-o impui), sau pentru odihna (pe care nu o vrei), sau pentru neputinţa de a răbda, sau pentru lenevie, sau pentru că voieşti să te linişteşti, sau pentru că nu poţi purta jugul (prezenţei lor), sau pentru că nu poţi face voia ta, sau pentru că nu-ţi împlineşti trebuinţa ta, sau pentru că voieşti să te dăruieşti mai mult pătimirii folositoare, sau pentru că eşti slab şi nu poţi purta osteneala (ce ţi-o impune prezenţa lor), sau pentru orice motiv ce-ţi îndeamnă inima să ieşi, vezi să nu scapi de jug şi să ieşi cu întristare, sau să fugi pe ascuns, cu necaz, sau în vreme ce se iveşte între voi vreo lipsă de preţuire şi nu-ţi aduce aminte de frăţietate, pentru piedica ce ţi-o pune vreo răutate, ci, mai degrabă, caută o vreme de pace.

Vine cineva să rămână în mănăstirea noastră şi apoi vrea să plece, pentru că mâncarea este grea, sau cutare monah nu i-a vorbit frumos. Pretexte. Când vrea cineva să plece găseşte multe pretexte. Se poate, aşadar, să te obosească lucrul, sau să te încurci cu un oarecare frate – cine merge la mănăstire şi se va lega de un frate oarecare, cu siguranţă se va separa de obşte – sau să nu te odihneşti, sau să nu poţi să rabzi jugul călugăresc, să vrei să mergi în pustie, să nu ai ce ai vrut, sau să vrei să mergi altundeva ca să trăieşti o viaţă mai aspră. Ai grijă, toate acestea sunt pretexte. De aceea, cel mai bine este să nu pleci din mănăstire. De vreme ce acolo te-a trimis Dumnezeu şi ai spus: „O să stau cu voi fraţilor”, eşti dator să stai cu ei. Dacă însă există un oarecare motiv pentru care nu poţi să rămâi, nu-l crede, pentru că este un pretext. Nu e cu putinţă ca Dumnezeu să vrea să te separe de fraţii tăi, de vreme ce

acolo ţi-a condus paşii. Fiecare gând de plecare este întotdeauna satanic şi întotdeauna te va împovăra.

Cu toate acestea, dacă nu poţi să rămâi şi vrei să pleci, dacă ai făcut primul păcat, cel puţin nu-l adăuga şi pe al doilea: *să nu ieşi cu întristare*, să nu pleci trist, ci bucuros. Să găseşti un pretext, o îndreptăţire ca să pleci bucuros. Să-ţi îmbrăţişezi fraţii, să-i săruţi, să le spui c-o să mai vii. Adică să pleci ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, astfel încât să nu laşi în urma ta amărăciune şi cei rămaşi să aibă frământări de conştiinţă şi să înceapă să spună unul către altul că din cauza ta a plecat fratele. Şi aici, precum vedeţi, iarăşi criteriul este celălalt. Chiar şi când păcătuiesc, trebuie să iau aminte să nu-i amărăsc pe ceilalţi.

Sau să fugi pe ascuns cu necaz – să nu fugi ca un hoţ, fără ştirea nimănui.

– Unde te duci, copilul meu?

– Sunt bolnav şi merg la doctor, Părinte.

– Du-te la doctor şi după aceea pleci.

Iar dacă vrei să pleci în pustie, trebuie de asemenea să iei binecuvântarea bătrânilor şi a Stareţului. Mergi la Bătrâni şi le spui: „nu-mi găsesc odihna!” Ce să-ţi spună sărmanii. Dacă se găseşte vreunul mai naiv o să-ţi spună: „Pentru odihnă ne-am făcut noi monahi? Dacă nu-ţi găseşti odihna, pleacă”. Dar lucrul acesta nu este corect.

Sau în vreme ce se iveşte între voi o lipsă de preţuire. De asemenea, să nu pleci într-o perioadă în care sunt probleme, pentru că şi obştea este o familie şi fiecare familie are greutăţile ei, crizele ei, păţaniile ei. Nu pleca într-o perioadă de anomalii, pentru că vei adăuga şi tu la acestea, şi o să faci şi mai grele problemele fraţilor tăi, mai ales când tu le-ai generat.

Şi mai degrabă caută o vreme de pace. Când frăţia va fi liniştită, bucuroasă, când problema ta va fi uitată, când

toate vor fi paşnice, când va trece valul, atunci spune-le: „Ah! Fraţii mei, m-a prins gândul şi nu mai pot să rămân cu voi".

Pleacă, aşadar, şi du-te altundeva. În câteva zile îţi vei da seama dacă locul sau mănăstirea pe care ai ales-o este moartea sau viaţa ta. Ai rămas? Subiectul s-a închis. De aceea, ai grijă să cunoşti dinainte locul unde mergi.

De iei o chilie ca să rămâi în ea câteva zile, să nu strici în ea ceva, nici să zideşti, de nu întrebi mai înainte pe cel ce ţi-a predat-o, fie că e spre odihnă, sau nu, fiindcă aceasta este contra conştiinţei. [5, 5]

Dacă iei o chilie ca să rămâi în ea puţine zile, nu schimba nimic. Oamenii, şi mai ales tinerii, au o manie: oriunde merg, schimbă lucrurile. Li se pare că nimic nu este cum trebuie. Soba trebuie mutată acolo, masa nu e bine aici, ci trebuie să stea în mijloc. Icoana de acolo trebuie mutată, aici trebuie vopsit, dincolo văruit etc.

Nu! zice avva Isaia, acesta nu este comportament călugăresc. Cel care ţi-a dat chilia aşa o vrea să fie. Când mergi tu şi vrei s-o aranjezi e ca şi cum i-ai spune: „Nebune, de atâţia ani şi n-ai văzut asta? Eu numai ce am intrat şi îndată mi-am dat seama". Întreabă-l mai întâi dacă îi plac schimbările la care te gândeşti. Dacă este de acord, fă schimbările. Dacă nu-i plac, nu le fă, pentru că este contra conştiinţei, inconştienţă. Minunat cuvânt ca să exprime caracterul oamenilor care fac schimbări, fără să-şi dea seama că, prin acestea, îi stârnesc pe aceia care i-au băgat în chilia lor. Acelaşi lucru se poate să ni se întâmple şi nouă la slujirile din mănăstire. Îţi dau astăzi o anumită slujire. Slujeşti doi ani, apoi vine altul în locul tău. Dacă, îndată ce îşi ia slujirea, începe să spună: „Chestia asta să dispară,

cealaltă nu trebuie, asta e în plus ...", când tu o să vezi, cum o să te simţi? Te vei amărî, te va durea. Iar tu, frate, care faci schimbările, om eşti sau dobitoc? Numai dobitocul se uită în jurul lui fără să simtă sufletul omenesc. Preferi să-ţi odihneşti ochii mai mult decât sufletul acesta care poate fi lovit, îndurerat, înlăcrimat, fără ca tu măcar să-ţi dai seama.

De te linişteşti în chilia ta şi te-ai legat pe tine pentru ora mâncării, fie că nu mănânci ceva fiert, fie orice altceva, şi ieşi între străini, păzeşte-te să nu spui cuiva, şezând la masă, zicând: „Iartă-mă, nu mănânc aceasta". Altfel toată osteneala ta a ajuns deşartă în mâinile vrăjmaşilor.

Îţi pui ţie canonul de a nu mai mânca mâncare gătită sau peşte, ou sau ulei. Mergi într-un loc străin şi ţi se dă să mănânci cu ulei. Nu poţi să zici: „Iertaţi-mă, am canon să mănânc fără ulei". Pentru că îndată ce ai descoperit lucrul, toate comorile pe care le-ai adunat cu asceza ta, le vei arunca în mâinile duşmanilor tăi, demonii. Dumnezeu primeşte virtutea întru ascuns. Dacă stânga nu trebuie să ştie ce face dreapta, ce răsplată aştepţi când află de lucrarea ta un om străin? Evident, nu este vorba de cazul în care ţi se dă să mănânci cu ulei miercurea. Aceasta ar fi o încălcare a legii, nu este un canon pe care ţi l-ai dat tu. Este o lege a Bisericii. De asemenea, nu se referă la situaţia când ţi se dă carne, iar tu să o mănânci. Pentru monah, este păcat să mănânce carne, deoarece este o lege a vieţuirii călugăreşti. Se referă, aşadar, la canonul pe care ni-l dăm noi înşine şi îl ştim doar noi şi duhovnicul, eventual şi fraţii cu care locuim împreună. În general, după cum vedeţi, Sfântul Isaia, simte întristarea fratelui ca pe o separare de frate, de obşte, de Dumnezeu. De aceea, este cu mare luare aminte ca să nu fie amărât

celălalt. Dacă îl amărăşti, în acelaşi timp te separi şi de Dumnezeu, chiar şi când vei dori să exersezi virtutea pe care ai exersat-o în chilia ta. Câtă împreună-pătimire!

De faceţi un lucru împreună, orice scădere o vezi în afară la alţii, să nu o laşi să se afle în gura ta ca să spui fraţilor, căci este moarte sufletului tău, de eşti înţelept.

Când faceţi o lucrare împreună, nu urmări ce face celălalt, ce scăderi are, ci, şi dacă le vezi, dacă ai înţelepciune, n-o vei spune nimănui. Dacă nu ai, toată viaţa o să urmăreşti ce fac alţii. În plus, dacă spui *este moarte sufletului tău*. Avva Isaia încearcă întotdeauna să asigure viaţa obştească între fraţi.

De locuiesc cu tine niscai fraţi şi se ostenesc o zi, odihneşte-i înainte de ora mesei.

Dacă locuiesc împreună cu tine fraţi şi într-o zi ostenesc mai mult decât de obicei, să-i odihneşti, dându-le mâncare mai repede de ora rânduită. Vedeţi dragostea lui? De exemplu, vă trimite iconomul să faceţi o muncă obştească şi într-o singură zi, căraţi tone de lemne. Asta nu se întâmplă în fiecare zi. Dacă am fi fost la chilie, ar fi trebuit să vă dea să mâncaţi mai repede, pentru osteneala zilei. Dar fiind la mănăstire nu poate să o facă. Va găsi altceva, încât să odihnească cu adevărat sufletele monahilor.

De pleci să locuieşti într-un loc, fie singur, fie cu cei dinainte de tine, şi vezi acolo vreo meşteşugire care fie că aduce pagubă lucrurilor, fie vreo vătămare, sau se fac lucruri necălugăreşti, să nu-ţi deschizi gura şi să le critici.

Acum ne spune alt adevăr, asemenea cu cel dinainte. Când mergem undeva, de obicei, toate ni se par strâmbe. „Ce mese, ce paturi, ce robinete!” De asemenea, dacă mergi la o mănăstire şi te încredinţezi că cei de acolo sunt foarte vorbăreţi, nu-ţi deschide gura ca să-i judeci, un cuvânt nu spune.

Iar de nu te poţi linişti, pleacă în alt loc şi păzeşte-ţi limba ca să nu-i critici, căci aceasta moarte îţi este.

Dacă eşti vizitator sau frate de mănăstire, şi nu-ţi găseşti odihna în locul în care ai mers să rămâi, scoală-te şi pleacă, dar nu spune nimănui nici un cuvânt că acolo ar fi bârfitori, răi, ticăloşi. Zi numai că sunt sfinţi, deosebiţi, dar viaţa lor este atât de grea, încât n-am putut să rămân cu ei. Găseşte oareşcare vină la tine însuţi, şi nu la ceilalţi.

Dacă boleşti de patimi, păzeşte-te să nu laşi pe cineva să-ţi spună patimile gândurilor lui, ca unuia credincios, căci acest lucru este pierzător pentru sufletul tău.

Iată o altă neputinţă a vieţii de obşte a fraţilor. În viaţa chinovitică, există uneori un obicei aducător de moarte. Cine are o boală, ca de exemplu: mândria, egoismul, mânia, judecarea, îndată îl descoperă pe cel asemenea lui. Dacă sunt leneş şi merg într-o mănăstire cu trei sute de călugări, în maximum cinci minute mă voi îndrepta către leneşul mănăstirii. Dacă am o patimă, o anomalie în inima mea, în viaţa mea, îndată voi fi atras ca de un magnet de cel asemenea mie cu patimile, cu ideile, cu credinţa. Ca să mă folosesc duhovniceşte, chipurile, îi voi spune problemele mele, îi voi vorbi despre Stareţul meu, despre mănăstirea mea, o să-i cer părerea despre ideile şi lecturile mele.

Aşadar, nu-ţi deschide urechile ca să-l asculţi pe altul, din moment ce ţi-ai dat seama că suferi de aceeaşi patimă, căci *pierzanie este sufletului tău acest lucru*. Vei săpa şi groapa ta, şi pe a lui. Să nu crezi că eşti omul duhovnicesc capabil să-l ajute pe celălalt. De aceea, închide-i gura şi spune-i: „Ai Stareţ? Mergi la Stareţul tău. Dacă nu ai, să mergi şi să-ţi găseşti un Stareţ. Eu nu pot să te iau asupră-mi". Orice altceva îi vei spune, vei păcătui cu siguranţă.

De se iveşte între voi vreun cuvânt pricinuitor de râs, păziţi-vă să nu lăsaţi glasul vostru să se facă auzit, căci este un semn al necunoaşterii şi al netemerii de Dumnezeu, al lipsei de pază în voi.

Avva Isaia continuă atingând o altă temă a vieţii de obşte: râsul. Există oameni care spun cuvinte hazlii ca să-i facă pe alţii să râdă. Aceştia, pentru că n-au minte, îndată ce-i văd pe alţii râzând, li se pare c-au spus ceva important. Voi însă să nu râdeţi deloc de cuvintele unui astfel de om. Dacă nu puteţi să vă înfrânaţi, cel puţin să nu vi se audă râsul, pentru că îl veţi face de râs, dacă vreodată îşi va da seama. Dar mai întâi de toate vă veţi face de râs voi, deoarece faptul de a fi izbucnit în râs la inepţia spusă de altul, arată că sunteţi voi înşivă aşa (inepţi), că nu aveţi paza gândurilor şi a minţii, că sunteţi needucaţi, că nu aveţi frica lui Dumnezeu. Cel ce se teme de Dumnezeu este întotdeauna grijuliu. Astfel şi pe celălalt îl faceţi de ruşine, şi propria voastră goliciune şi propriul vostru păcat vi le descoperiţi.

Iată, m-am silit să vă scriu, deoarece cele de mai înainte nu v-au ajuns. Faceţi deci iubire şi luptaţi-vă de

acum să nu mai rămâneţi în inima voastră netăiată împrejur. [5, 6]

În primul său cuvânt avva Isaia a spus ucenicilor săi: „Dacă nu mă ascultaţi, nu vă voi lăsa să rămâneţi cu mine". Acum îşi termină prezentul cuvânt adăugând: „Pentru că am văzut că cele de mai înainte nu v-au ajuns, vi le-am scris şi pe acestea, deşi nu am vrut să vi le scriu ca să nu vă întristez. Totuşi am făcut-o, silindu-mi sufletul. De aceea şi voi, vă rog mult, să vă luptaţi de acum înainte ca să nu mă amărâţi, căzând în aceleaşi păcate, după toate câte v-am spus". Sfântul cunoaşte cu siguranţă rănile oamenilor cărora li se adresează şi de aceea are curajul ca să le dea pe faţă.

Si să nu mai rămâneţi în inima voastră netăiată împrejur. Dacă nu luaţi aminte la legăturile voastre cu oamenii, dacă nu sunteţi plini de nobleţe, foarte delicaţi unul cu altul, plini de dulceaţă, foarte sociabili între voi, dar şi asiguraţi în mod prevăzător cu pomenirea lui Dumnezeu, dacă în viaţa voastră nu sunteţi zi şi noapte numai voi şi Dumnezeu, mă veţi întrista. Asta nu este iubire, este inimă netăiată împrejur, adică inima care nu înţelege nimic.

Ci ajutaţi-vă în puţinele voastre zile. Şi de veţi păzi acestea, aceasta este smerita cugetare şi pacea şi răbdarea şi tăierea voii şi iubirea. Iar de nu le veţi păzi, ci este în voi pizma şi cearta, sau sfada, sau înălţarea mâniei, sau cârtirea, sau neascultarea, cheltuiţi vremea în chip rău.

Dacă le păziţi pe cele de mai sus, veţi avea smerită cugetare şi dragoste. Dacă nu le păziţi, şi veţi avea între voi certuri, sfădiri, înălţări ale inimii, cârteli, judecări, murmure, neascultări, timpul o să vă treacă rău, şi pe mine mă veţi amărî.

Puternic este Stăpânul ca să vă dea tuturor ca să lucrați și să păziți. Că a Lui este slava, cinstea și închinăciunea. Amin.

Dar Dumnezeu, care ne-a dat legea iubirii și a vieții de obște ca să o plinim, puternic este ca să vă păzească, dacă voi vreți, pentru că a Lui este slava, cinstea și închinăciunea.

Avva Isaia se sprijină pe făptuire, care însă în realitate este contemplație. Trebuie să ostenească cineva pentru a reuși în contemplație, care prin excelență caracterizează viața monahului, deoarece viața monahală este o preferare desăvârșită a lui Dumnezeu. Nu există în viața oamenilor ceva cu care poți să o compari, depășește lucrurile firești. Este cea mai înaltă cinste pe care ne-o face Dumnezeu. Când omul nu înțelege cinstea împărătească pe care i-a făcut-o Dumnezeu, atunci caută una și alta, suferă diferite schimbări lăuntrice.

Psalmul Maicii Domnului (Ps. 44) Îl înfățișează pe împărat, scoțând-o înaintea Sa pe împărăteasă ca să o arate neamurilor – „Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta", iar neamurile se minunează de hainele ei aurite și de frumusețea care iese dinlăuntru, cea străină, înaltă, duhovnicească.

Exact așa este și monahul. Este mireasa înaintea mulțimii, înaintea întregii Biserici. Hristos Și-a vărsat sângele și i-a răscumpărat pe toți oamenii, dar mai ales pe monahi, pe care îi are întotdeauna cu Sine. Este mare cinstea

pe care ne-a făcut-o Domnul ca monahi şi slăvită aşezarea noastră înaintea ochilor sfinţilor şi a îngerilor. Trebuie să ne arătăm vrednici de această cinste.

Tunderea fiecărui monah este un fapt unic în istorie, irepetabil şi incomparabil în ochii tuturor. Mii să se cunune, nu este cununia ta. Propria ta tundere este cu desăvârşire a ta. Este slava ta proprie şi un câştig pentru totdeauna al Bisericii lui Dumnezeu „pe care a câştigat-o cu Însuşi sângele Lui" (F.A. 20, 28). Hristos a mântuit trupul nostru, sufletul nostru, fiinţa noastră. Şi noi la rândul nostru trebuie să înţelegem multe. De aceea trebuie să trăim ca nişte dumnezei.

Când preotul poartă veşmântul preoţesc, nu poate să umble oriunde şi oricum vrea. Tot aşa nici noi nu putem să umblăm în alt fel, decât cu întregul simţământ că ne-am îmbrăcat în haina nestricăciunii, a veşniciei, a dumnezeirii. Numai ca dumnezei putem să trăim, să gândim şi să umblăm. Nu suntem ceva obişnuit, muritor, trecător.

Măreţia noastră nu depinde de virtutea noastră sau de posibilităţile noastre, ci de ce ne-a dăruit Dumnezeu. Ne-a cinstit cu haina revărsării de lumină, a veseliei şi a dumnezeirii. Aceasta este care ne face următori Lui, nestricăcioşi şi veşnici, aceasta este care ne dă vrednicie şi cinste, şi nu propria mea virtute sau propria ta sfinţenie, propria mea smerită cugetare sau propria ta ascultare. Acestea sunt necesare, pur şi simplu, ca să ne bucurăm noi înşine de slava noastră cu care ne-a înconjurat Dumnezeu. Dar slava nu este a noastră, este a lui Dumnezeu. De aceea, dacă dorim apostolicitatea noastră şi măreţia noastră, trebuie să ne facem sufletul mereu mai vrednic de iubirea şi sălăşluirea lui Dumnezeu.

Cu tunderea noastră monahală, L-am dobândit pe Dumnezeu. Măreţia creştinului constă în vrednicia lui, în

faptul că a primit numele lui Hristos, în faptul că s-a îmbrăcat în nestricăciune la Botez şi, dacă este monah, la tunderea lui, şi nu în viaţa lui, care rămâne o viaţă obişnuită, probabil păcătoasă. Altceva este faptul că trebuie să învăţăm să trăim fără de păcat şi cu conştiinţa a ceea ce ne-a dăruit Dumnezeu. Desigur, nu suntem eliberaţi de nici o răspundere, orice am fi, de aceea trebuie să avem toată simţirea măreţiei noastre.

Tunderea este o întâlnire cu Dumnezeu, care nu poate fi înlocuit cu nimic altceva. Moisí s-a suit pe munte, a primit poruncile, i s-a luminat faţa şi a trebuit să-şi pună acoperământ peste cap. Astfel şi haina noastră cea neagră: ne acoperă ca un văl harul, pe care l-am luat la tunderea noastră. Tunderea noastră a fost muntele în care noi ne-am suit şi Dumnezeu este Dumnezeul nostru personal.

Apostolul Pavel, în epistola sa către Evrei, spune că trebuie să lepădăm „toată povara şi tot păcatul" (Evr. 12, 1) şi să ne gândim că, sus, la jertfelnicul cel ceresc, se află toate sufletele celor înjunghiaţi (Apoc. 6, 9), împodobite cu sângele şi lacrimile lor, care au fost mai înainte de noi, dar care nu s-au desăvârşit, pentru că aşteaptă şi desăvârşirea noastră. Întreagă oştirea aceasta cerească îşi întoarce privirea către fiecare suflet ce umblă şi se apropie de felul şi locul vieţuirii lor.

Tunderea este un fapt universal pe care îl săvârşeşte Domnul, iar miile de sfinţi slăvesc şi mulţămesc Domului pentru lucrarea săvârşită. Tunderea este o taină şi monahul este o expresie a slavei lui Dumnezeu.

5

Despre cei ce voiesc să se liniștească în bună liniște

În acest cuvânt, avva Isaia se adresează celor ce vor să se liniștească întru isihia cea bună, astfel încât ieșirea lor din lume să-i conducă la găsirea lui Dumnezeu.

Isihia urmărește curățirea de patimi și vederea lui Dumnezeu. Dacă nu reușești nici una, nici alta, înseamnă că nu ai simțit căldura și lumina lui Dumnezeu, deși te-ai înfățișat înaintea Lui. Rămâi dobitocesc, plin de instinctele care încolțesc în suflet, și cu cât îmbătrânești, nu numai că nu reușești curățirea și vederea lăuntrică a lui Dumnezeu, ci trăiești tot mai mult sub influența patimilor și a instinctelor, care îi chinuie pe toți oamenii.

Este păcat însă ca un monah să se chinuie ca și mirenii. Monahul trebuie să reușească în isihie, să devină omul curățit care vede pe Dumnezeu. Tema isihiei este foarte dragă avvei Isaia și, de aceea, o elaborează în mii de feluri, înfățișând scene din viața monahilor, pe care le analizează în vederea reușitei în această îndeletnicire.

Iubirea cuiva să cerceteze Scriptura din curiozitate, naște dușmănie și ceartă. Iar plânsul pentru păcate aduce pace. [6, 1]

A cerceta Scriptura din curiozitate înseamnă ca cineva să o citească și să o studieze în mod științific cu scopul de a-și dezlega problemele sale sau nedumeririle sale. În

general, nu este interzisă citirea Sfintei Scripturi, iar studiul (meditaţia) e una din cele trei lucrări ale monahului, dar care ţinteşte spre ceva diferit, adică spre conştientizarea propriului păcat, al propriului exil, pe care îl îndurăm. Între altele, Sfânta Scriptură se referă la exilarea noastră şi la reîntoarcerea noastră în sânurile lui Dumnezeu, în sânurile Bisericii.

Când citesc Sfânta Scriptură ştiinţific, ca pe o cercetare sub prisma cunoştinţei şi a învăţăturii, sunt în afara citirii fiinţiale. Trebuie să citesc toate capitolele la rând, şi nu pe sărite, după alegerea mea. Citesc şi înaintez fără să urmăresc, să studiez, să cercetez, să descopăr. Îmi ajunge ceea ce îmi va da Dumnezeu.

Când însă îmi place să iscodesc Scriptura, aceasta, zice avva Isaia, *naşte duşmănie şi ceartă*. De ce? Pentru că modul cercetării, al iscodirii Scripturii nu ne ajută să ne întoarcem spre propriul nostru păcat, ci spre problemele şi chestiunile despre Sfânta Scriptură, situaţie în care ni se aţâţă latura noastră raţională şi cunoscătoare, fără nici un rezultat.

Simpla cunoaştere nu aduce nimic în plus. Dimpotrivă, produce încrederea în propriul simţ, îndestularea cu simpla cunoştinţă, pe care vreau să o sprijin şi să o impun şi celorlalţi. Este înfricoşător. Lucrul acesta îndată mă face potrivnic părerii şi voinţei aproapelui meu, mă face iubitor de sfadă cu fraţii mei şi mi-i fac vrăjmaşi. După cum atunci când am părerea mea şi voie proprie, nu pot să mă înfăţişez înaintea lui Dumnezeu, pentru că nu sunt golit, astfel încât să pot să fiu umplut de El, tot astfel nu pot să mă înfăţişez înaintea fraţilor mei, pentru că mă voi certa cu dânşii.

Astfel, citirea Sfintei Scripturi poate să devină o catastrofă pentru om. Corect este să o citim cu simplitate şi să-L lăsăm pe Dumnezeu să ne spună ce vrea El. Altceva e

să citeşti Sfânta Scriptură ca să înveţi, şi altceva să dobândeşti cunoştinţa pe care ţi-o dă cartea însăşi, adică pe Duhul lui Dumnezeu. Această cunoştinţă este viaţa lui Dumnezeu, venirea, întinderea, coborârea lui Dumnezeu în mijlocul nostru. Aici avva Isaia loveşte în cunoştinţa înţeleasă ca părere personală a diferitelor teme care pot să reiasă din Scriptură. De aceea, şi Părinţii uneori îndemnau să se studieze Scriptura, mai ales foarte de dimineaţă sau chiar noaptea, iar alteori le interziceau, în funcţie de monahii pe care îi aveau[21].

Dimpotrivă, *plânsul pentru păcate aduce pace*. În funcţie de măsura în care Scriptura ne conduce la lacrimi, citirea, studiul şi meditarea noastră sunt adevărate. Pot, desigur, să o citesc şi când nu am lacrimi, şi când nu am simţământul păcatului meu, dar cu nădejdea că învârtoşarea inimii mele va fi sfărâmată de către Scriptură, de către harul lui Dumnezeu.

Căci este un păcat pentru monahul care şade în chilia lui şi şi-a părăsit păcatele, dar cercetează din curiozitate Scriptura.

Cât de cinstit şi de limpede este avva Isaia! Da, zice, citeşte Sfânta Scriptură, dar nu neglija, nu abandona propriile tale păcate pentru curiozitatea faţă de Scriptură. Să nu devină Scriptura obiect de cercetare şi analiză, pentru că încetează atunci de a mai fi cuvânt al lui Dumnezeu. O vei considera ca pe ceva omenesc. Criteriul că studiezi după Dumnezeu Sfânta Scriptură este acesta: studiul ei îţi va aduce pace şi părtăşie cu Dumnezeu şi cu oamenii, şi prin intermediul ei o să conştientizezi nevrednicia ta, cât de

---

[21] Nil Ascetul, *Epistola* 4, 1, *Către ucenicul său*, PG 79, 544-545

nepotrivit şi de neîncercat eşti pentru a te înfăţişa înaintea lui Dumnezeu.

Cel ce îşi ocupă mintea lui cu întrebarea cum a spus Scriptura, aşa sau aşa, înainte de a se fi dobândit pe sine, are inima curioasă şi foarte robită.

Cine îşi întoarce inima spre Scriptură pentru a vedea ce zice într-o anumită problemă, *înainte de a se fi dobândit pe sine* – acest lucru avva Isaia îl pune ca piatră de hotar pentru momentul în care poţi să citeşti Scriptura cu scopul de a-ţi dezlega problemele – unul ca acesta are inima curioasă şi este robit.

Mulţi spun că Sfânta Scriptură este cartea care dezleagă toate problemele duhovniceşti, economice, familiale, sociale, teologice. Într-adevăr, aceşti oameni pot să-şi soluţioneze toate problemele, dar să-L piardă pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu se află în griji, ci în plecarea capului, exprimată prin strigătul: „Dumnezeul meu, Tu singur eşti sfânt, cum îndrăznesc să stau cu nevrednicie înaintea Ta!" De aceea, zice, *înainte de a se fi dobândit pe sine*. Adică pot să fac din întreaga Scriptură întregul meu câştig, să dobândesc toate cunoştinţele, după cum aş putea să fac proprietatea mea întreaga lume, dar să nu mă am pe mine însumi.

Ce înseamnă *înainte de a se fi dobândit pe sine*? După cum mă joc cu creionul în mână şi fac cu el ce vreau, tot astfel să fac ce vreau şi cu mine însumi. Să am stăpânire desăvârşită asupra mea. O să vă dau un exemplu: pot să mă stăpânesc, încât să nu am gânduri, să nu am ispite, să nu mă mânii? Pot să zic că mă voi ruga, voi dormi, mă voi trezi şi într-adevăr să le fac? Pot să fiu stăpânul meu? Pun ceasul înainte, înapoi, îi fac ce vreau. Pot oare să mă pun şi pe

mine însumi să fac ce vreau? Dacă nu pot înseamnă că eu însumi nu am devenit proprietatea mea.

Ştiu că Dumnezeu consideră, ca prim element al afierosirii noastre, dăruirea sinelui nostru, robirea sinelui nostru faţă de El. Ba chiar şi sufletul nostru trebuie să-l lepădăm şi să I-L oferim Lui, precum ne spune Evanghelia (Lc. 14, 26). Dar ca să dau ceva, trebuie să îl am. Nu pot să spun că m-am lepădat de mine însumi şi mi-am dăruit sinele lui Dumnezeu, câtă vreme nu îl am ca proprietate a mea. Nu pot să dăruiesc grădina străină. Nu pot să fac parastas cu coliva altuia, ci doar cu a mea. Trebuie să dobândesc cu putere sinele meu. Înainte să dobândesc aceasta, nu pot citi Sfânta Scriptură şi să zic *aşa sau aşa zice.*

Deoarece, precum am văzut, avva Isaia găseşte duhovnicia monahului întotdeauna în relaţiile inter-umane, prin expresia *aşa sau aşa* înţelege discuţiile pe care poate să le aibă omul, fie în mintea sa, fie cu oamenii. Unul crede că aşa zice Scriptura, altul exact invers. Unul spune că Hristos ne-a slobozit (Gal. 5, 1) şi trebuie să fim liberi, celălalt că suntem robii Domnului (Rom. 6, 22). Fiecare dă câte o tâlcuire. Ceea ce trebuie este să te dobândeşti pe tine însuţi, adică să devii lăuntric atât de liber, încât să nu fii stăpânit de sinele tău, ci tu să stăpâneşti asupra lui. Atunci fă ce vrei. De ce spune asta? În mod evident pentru că omul liber nu are nici părere, nici voie proprie. Se zice: „Iubeşte şi fă ce vrei!" Dar ce o să faci când iubeşti? Singurul lucru pe care poţi să-l faci este să poţi să spui: „Dumnezeul meu, ia-mi viaţa, pentru că Te iubesc". Nu doreşti nimic altceva decât moartea, „desfacerea de trup şi a fi cu Hristos" (Filip. 1, 23). Cine-L iubeşte pe Dumnezeu este neputincios să facă orice rău şi de aceea spune: „Iubeşte şi fă ce vrei".

Tot aşa şi aici, dacă te dobândeşti pe tine însuţi, atunci ia Scriptura şi fă ce vrei cu ea, spune ce vrei. Dar ce

vei spune? Atunci consideri vătămătoare, distrugătoare, o întoarcere la tine însuţi, consideri o pierzanie a ta, atât discuţiile, cât şi convingerea ta personală, cât şi întemeierea pe propria părere. Chiar simplul fapt de a exprima o părere, îl consideri naiv. Atunci, ce mai poţi să faci? Cine nu şi-a dobândit sinele, ci îl acoperă cu studiul Sfintei Scripturi *are inima curioasă*, nu are o inimă iubitoare de Dumnezeu, ci curioasă, *şi foarte robită*, adică este cu desăvârşire robit. A căzut într-o robie mai rea şi decât cea vavilonică, în care iudeii au ajuns sclavi[22].

Dar cel ce veghează să nu fie robit de păcat, iubeşte să se arunce pe sine pururea înaintea lui Dumnezeu.

Cine veghează, cine se luptă ca să se elibereze de sine însuşi, acesta preferă să se arunce pe sine ca un gunoi înaintea lui Dumnezeu, pentru că se socoteşte pe sine ca ultimul dintre toţi. Lucrul care este aruncat, nu-l bagi în seamă. Această stare o iubeşte monahul şi nu aceea care îi asigură posibilităţi şi drepturi de a cunoaşte, de a susţine, de a acţiona.

Aici îşi are locul şi problema studiilor monahilor. Cine este în lume e firesc să studieze. Când însă este monah, studiile reprezintă o întoarcere în lume. Ce noimă au studiile? „Cunoştinţa îngâmfă" (1 Cor. 8, 1), problematizează, aţâţă raţiunea şi, prin urmare, îndepărtează de Dumnezeu. Cunoştinţa face sufletul să creadă că există prin el însuşi, că este ceva.

---

[22] Robia vavilonică a avut două etape: prima, în 597 î.Hr.; a doua, în 587 î.Hr., când Nabucodonosor al-II-lea a cucerit Ierusalimul şi i-a dus în robie pe evrei în Vavilon. A ţinut până în 538 î.Hr. când împăratul perşilor Kirus a învins statul vavilonic şi a îngăduit întoarcerea exilaţilor.

Pentru monah cunoştinţa ştiinţifică şi lecturile felurite, cu atât mai mult a Sfintei Scripturi, sunt o cădere. Dacă lectura nu este o iconomie „ca să nu se întâmple ceva mai rău", în mod sigur este o cădere şi un pericol. Monahul va trebuie să se smerească şi mai mult şi să ştie cât de periculos este ceea ce face sau ceea ce a făcut. Când dobândeşte cunoştinţe sau face studii, viaţa lui nu mai este o lepădare înaintea lui Dumnezeu (Ps. 83, 11), chiar dacă porneşte de la o dispoziţie bună. Un singur lucru poate să-l îndreptăţească la aceasta, şi anume iconomisirea sufletului său. Dar şi cunoştinţele de mai înainte de tunderea noastră trebuie să le dăm lui Dumnezeu, ca pe o proprietate a noastră, împreună cu toate bunurile şi averile noastre.

Cel ce păzeşte cuvintele lui Dumnezeu a cunoscut pe Dumnezeu şi le împlineşte ca unul ce se foloseşte. Să nu cauţi cele înalte, ci roagă-te Lui pentru ajutor, ca să vină la tine şi să te mântuiască de păcat. Căci cele ale lui Dumnezeu vin de la ele însele, dacă locul s-a făcut nepătat şi curat.

Sfântul înaintează acum în gândul lui, el care nu este un cercetător de birou, aplecat peste scrierile şi peste cărţile lui. El este cărturarul Noului Legământ care scoate noi şi vechi (Mt. 13, 52), ca un râu, ca izvoarele de apă ce ţâşnesc din pântecele lui (In. 7, 38), din inima lui, din adâncul lui.

Copilul meu, zice, te afli aici ca să păzeşti cuvintele lui Dumnezeu? Dacă într-adevăr vrei să le păzeşti, cunoaşte-L pe Dumnezeu şi păzeşte-le ca un datornic, fără să cauţi celelalte. De la cunoaşterea din curiozitate, avva Isaia urcă la nevoia sufletului de cunoaştere lăuntrică şi duhovnicească şi de contemplaţie. Pentru că nu se expun pericolului doar cei care dobândesc cunoştinţe exterioare, ci şi aceia

care doresc descoperiri dumnezeieşti mai adânci şi mai lăuntrice: adică să-i lumineze Dumnezeu să cunoască, să înţeleagă, să tâlcuiască, să le dăruiască vedenii şi teofanii. Aud „străluceşte întru inimile noastre, de oameni iubitoriule Stăpâne, cea a cunoaşterii Dumnezeirii Tale neamestecată lumină”[23] şi aşteaptă să le strălucească Dumnezeu lumina interioară, sau chiar şi exterioară, să o vadă cu ochii cei duhovniceşti, sau chiar şi cu cei trupeşti. Această tendinţă este înnăscută firii omeneşti şi, de aceea, şi păzesc cuvintele lui Dumnezeu, fac asceză, înfrânare, post, rugăciune, privegheri, încât Dumnezeu să îi cunoască şi să dobândească harisme dumnezeieşti, precum profeţia, facerea de minuni, orice.

Avva Isaia însă spune: ia aminte la ce faci, dacă faci într-adevăr pentru Dumnezeu, să nu faci ca să-ţi dea Dumnezeu cunoştinţă, harisme, contemplaţi înalte, *să nu cauţi cele înalte.*

Dar noi pentru cele înalte am venit. „Căutaţi cele de sus”, zice apostolul Pavel (Col. 3, 1). „Sus să avem inimile”, zice preotul la Dumnezeiasca Liturghie. Nu, dragule, aceasta este treaba lui Dumnezeu. Tu să te smereşti pe sineţi şi să păzeşti poruncile, adică înfrânarea, postul, rugăciunea, îndelunga-răbdare, iubirea, ca un datornic, „slugi netrebnice suntem” (Lc. 17, 10). Să zici: „Ce să-mi spună Dumnezeu mie? Mie să mi se arate Dumnezeu? Hazos lucru!” Poţi să dobândeşti această smerenie? Dobândeşte-o, şi ce faci, fă ca robind lui Dumnezeu. Ce drepturi avea robul, sclavul, faţă de stăpânul său? Chiar şi viaţa putea să i-o ia domnul său. Aşa să judeci şi tu.

Roagă-te Lui pentru ajutor, de vreme ce încă simţi că ai nevoie de El, nu căuta cele înalte. Cine dintre noi poa-

---

[23] *Sfânta Liturghie*, rugăciunea dinainte de Evanghelie.

te să spună: Dumnezeul meu, acum nu mai am nevoie de Tine, de aceea Te rog, de vreme ce şi singur pot să-mi aranjez viaţa şi lupta, dă-mi descoperiri, dă-mi faceri de minuni ca numai să întind mâna şi să se schimbe vremea, să se oprească marea, să se pornească vântul de miazăzi-miazănoapte. Fiindcă încă mai cauţi ajutorul lui Dumnezeu, smereşte-te pe tine însuţi şi *te va mântui de păcat*. Atunci te vei mântui de păcatul care te ameninţă, de păcatul ucigător al mândriei, al cunoştinţei care îngâmfă şi de harismele care pentru tine vor fi mormântul tău, ultima cădere a vieţii tale.

Căci cele ale lui Dumnezeu vin de la ele însele, dacă locul s-a făcut nepătat şi curat. Dacă inima ta are întreg simţământul păcatului, dacă nu o pângăreşti cu pretenţiile tale, cu aşteptările tale, cu ispitele tale, atunci Dumnezeu singur ţi le va da pe toate. Dumnezeu a aşezat înlăuntrul nostru tendinţa, dispoziţia, dorul după cunoaştere şi după harisme, dar numai El singur poate să ni le împlinească. Lasă-L pe Dumnezeu să-ţi rânduiască traseul. El ştie înainte ca tu să ceri ceva.

Cere, aşadar, ca să-ţi dea pocăinţă, să-ţi ierte căderile şi despre celelalte, El însuşi ştie ce are de făcut. El ştie ce vânturi să aducă, dacă să-ţi ia întristarea şi să-ţi aducă bucurie, dacă să-ţi dea reuşită sau eşec, dacă să-ţi taie patimile sau să ţi le lase, dacă să-ţi vindece boala şi să-ţi dea sănătate, ori să-ţi ia sănătatea şi să-ţi dea boală.

Ceea ce ne dă Dumnezeu este o taină care ne introduce în împărăţia cerurilor, în timp ce propriile noastre pretenţii şi aşteptări şi cereri, de cele mai multe ori, sunt îndepărtări de Dumnezeu. Cererile inimii noastre, de regulă, sunt o proiecţie a egoului nostru. De aceea, şi Biserica dă la o parte toate rugăciunile şi ne spune: zi doar *Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine păcătosul*, nu cere nimic altceva decât mila lui Dumnezeu. Aşa locul sufletului

nostru se face neîntinat şi curat, adică nu este desfeciorit de către duhoarea şi dorinţele noastre. Atunci poate să intre Dumnezeu înlăuntrul nostru.

Cel ce se sprijină pe sine, pe cunoştinţa sa, şi ţine la voia sa, câştigă duşmănie şi nu poate scăpa de duhul care-i aduce întristare în inimă.

Cine se sprijină pe cunoştinţa lui şi răstoarnă părerea celuilalt în mod uşuratic, cine este dispus să răspundă grabnic înapoi, să se îndreptăţească, sau are voie proprie izvorâtă din viaţa lui, unul ca acesta dobândeşte ca rod duşmănia. Nu poate să se înţeleagă cu nimeni.

Aţi observat care oameni sunt iubiţi şi căutaţi? Toţi câţi slujesc, câţi sunt mereu şi mereu liniştiţi şi dispuşi să primească părerea celuilalt, dorinţa lui, gândul lui, lucrarea lui, păcatul lui, patima lui, bună-cuviinţa lui, mojicia lui, al cărui bun simţ este întors spre Dumnezeu şi spre oameni.

Dimpotrivă, cei care vor să se apere pe ei înşişi, care vor să aibă o poziţie, o părere, un gând al lor, să pretindă un drept, să-şi impună părerea – ascultă-mă, zic ei, apoi fă ce vrei – devin antipatici. De ce să te ascult, bre frate, eu asta vreau să fac. Desigur, din smerenie sau isteţime, acelaşi lucru este, te voi asculta, dar tu ai pierdut.

Cine îi lasă neatinşi pe ceilalţi de prezenţa proprie, cine îi lasă liberi să facă ce vor şi singura legătură cu ei este legătura slujirii, a muncii, a celui din urmă om, cel simplu, cel smerit, cel neafectat, acesta este întotdeauna cel iubit. Toţi câţi cer, pretind, roagă, de departe îi vezi şi fugi de ei.

Toate acestea nu au loc într-un suflet care se curăţă pe sine şi se rânduieşte pentru Dumnezeu. Cine nu ia aminte şi-şi susţine voia lui, cunoştinţa lui, părerea lui, acesta câştigă duşmănia; nu-l iubeşte nimeni. Toţi, ca şi

cum s-ar demoniza, au faţă de el un instinct de împotrivire şi vor să-i spună nu. Desigur că el îi aţâţă. Evident însă că el este răspunzător şi vrednic de soarta lui, de pătura pe care şi-a aşternut-o. Acesta *nu poate scăpa de duhul care-i aduce întristare în inimă*, nu este cu putinţă să fie mânat de Duhul Sfânt care aduce zdrobire în inimă.

Cel ce vede cuvintele Scripturii şi le împlineşte după cunoştinţa sa şi se sprijină pe sine pe ea în afirmarea că aşa trebuie, nu cunoaşte slava lui Dumnezeu şi bogăţia Lui.

Aici se referă la alt detaliu al vieţii. De cele mai multe ori, tâlcuirea Sfintei Scripturi este un purtător de cuvânt al poziţiilor noastre şi al pretenţiilor noastre lăuntrice. Prin tâlcuirea noastră susţinem modul nostru de viaţă. Ce mă preocupă? Ce părere am? Ce poziţii filozofice şi teologice am? Ce concepţii, ce teorii susţin de fiecare dată? Ce caut? Cum acţionez? Pe toate acestea le pot susţine foarte bine prin tâlcuirea Sfintei Scripturi, după cum au făcut şi schismaticii şi ereticii. Pe ce se sprijineau? Pe canoane şi pe Scriptură.

Astfel, fiecare vede poziţia lui ca pe o luminare de la Dumnezeu din care îşi îndreptăţeşte apoi viaţa. Să fiţi siguri că aproape toate lucrurile schimbătoare, potrivnice unul altuia şi de neînţeles, pot fi întemeiate pe Sfânta Scriptură.

Vrei să posteşti şi mă întrebi: Să postesc, Părinte Stareţ? Da, îţi răspund. După aceea, avem o muncă grea de făcut la mănăstire, oboseşti, te epuizezi, mergi la biserică şi te aşezi pentru că eşti obosit. Atunci o să-ţi spun: gata cu postul. Da, Părinte, îmi zici, dar n-aţi citit ce zice Scriptura: Hristos a postit patruzeci de zile, Sfântul Petru a postit, apostolii au postit, Dumnezeu le-a grăit postitorilor.

Astea pe care mi le spui sunt basme! Nu aceasta este noima Sfintei Scripturi. Scriptura le spune pentru ca să ne smerim şi să fim dispuşi să slujim. Ceea ce faci tu este o răstălmăcire a Sfintei Scripturi. Omul care-şi sprijină pe Sfânta Scriptură viaţa sa, cunoştinţa sa, părerea sa, voia sa, sinele său, nu cunoaşte slava lui Dumnezeu şi bogăţia Lui.

Iar cel ce vede şi zice: „nu ştiu, om sunt", dă slavă lui Dumnezeu.

Cine citeşte Sfânta Scriptură şi o stăpâneşte, când alţii îl întreabă, răspunde: „nu ştiu, pentru că sunt om păcătos", dar el este purtător de Dumnezeu şi ştie să citească cu adevărat Sfânta Scriptură.

În acesta locuieşte bogăţia lui Dumnezeu, după puterea şi gândul lui.

Este foarte caracteristic ceea ce spune. Bogăţia lui Dumnezeu locuieşte în omul care s-a deşertat pe sine şi citeşte Sfânta Scriptură pentru a-şi găsi păcatul său şi sfinţenia lui Dumnezeu, necinstea lui şi slava lui Dumnezeu. Acesta primeşte de la Dumnezeu luminare şi harisme dumnezeieşti. Celui smerit, simplu, neatins, îi dă Dumnezeu darurile Lui. Cum însă?

După puterea şi gândul lui. Adică potrivit cu măsura în care se smereşte şi se predă lui Dumnezeu şi potrivit modului în care Îl înţelege, Îl simte pe Dumnezeu. Dumnezeu nu îi dă omului ceva diferit de ceea ce are el trebuinţă, de ceea ce vrea în adâncurile lui. Dar îi dă fiecăruia harisme diferite, potrivit cu trebuinţa de zidire a Bisericii (Ef. 4, 11-13). Dacă îl veţi compara pe Sfântul Nicodim

Aghioritul[24] cu Sfântul Arsenie de Paros[25], veţi vedea ce oameni diferiţi erau. Fiecare avea alt gând, altă istorie, alt substrat lăuntric. Adică Dumnezeu dă harismele potrivit cu gândul omului, cu modul în care gândeşte, cu smerenia lui, cu predispoziţiile lui, cu puterea lui. Unul va lua mai multe, altul mai puţine. Unul îl va vedea pe Dumnezeu ca pe o dorinţă arzătoare, ca pe o bucurie, ca pe o căldură, ca pe o frumuseţe. Celălalt îl va vedea cu ochii fizici. Unul va lua trei daruri, altul unul, al iubirii sau al smeritei cugetări sau al străvederii.

Noi ce facem? De cele mai multe ori, stăm în faţa lui Dumnezeu şi cerem darurile Lui, cu gândul că le merităm, că trebuie să ni le dea. Zicem: „Nu a zis Apostolul Tău, Dumnezeul meu: «Râvniţi harismele cele mai mari?» (1 Cor. 12, 31). Dă-mi-le acum când Ţi le cer. Are nevoie Biserica Ta". Biserica nu are nevoie de nimic. Mândria ta are nevoie de ele. Tu simţi aşa.

---

[24] Sfântul Nicodim (1749-1809) s-a născut în Naxos din părinţi evlavioşi. A avut o educaţie şi cultură strălucită, deosebindu-se prin memoria sa fabuloasă şi judecata limpede. De tânăr a venit în Athos unde a devenit monah în Mănăstirea Dionisiu, trăind apoi pustniceşte în diferite alte locuri din Sfântul Munte. S-a îndeletnicit cu rugăciunea minţii şi cu meditarea Sfintelor Scripturi şi a Părinţilor Bisericii. S-a îngrijit de tipărirea multor scrieri patristice, scriind şi el însuşi numeroase cărţi. A fost unul din stâlpii mişcării colivade de înnoire duhovnicească.

[25] Sfântul Arsenie (1800-1877) s-a născut în Ioanina Epirului. De tânăr l-a cunoscut pe Stareţul Daniil, faimosul duhovnic al acelei vremi şi împreună cu el a venit în Athos unde a fost tuns monah. Din cauza scandalurilor din Athos, datorate practicilor diferite de împărtăşire (des – rar) părăseşte Athosul, venind în Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Paros. Aici este hirotonit preot şi mai târziu ajunge egumen. Ca duhovnic, a povăţuit mulţimi nenumărate de credincioşi din toată Grecia şi a adormit în mănăstirea de maici Schimbarea la Faţă de a cărei povăţuire se îngrijea.

După puterea lui. Se poate, de exemplu, ca eu să fiu un om adâncit în păcat. Să mă hotărăsc să ies sau să nu ies de aici, dar să cer de la Dumnezeu să-mi dăruiască darurile care aparţin oamenilor curăţiţi. Şi pe cât cad, pe atât mă hotărăsc să ies din păcat. Pe cât nu mă îndrept, pe atât îmi sporesc pretenţiile înaintea lui Dumnezeu.

O fată care vrea să se mărite se hotărăşte să-şi construiască o casă cu două etaje, pentru ca s-o ia cineva de nevastă. Trec ani şi ea spune acum că trebuie să facă o casă cu patru etaje. Dar ea nici nu lucrează, nici nu are banii. După aceea spune că trebuie să facă o casă cu şase etaje şi tot aşa până va îmbătrâni şi va muri în bordeiul în care s-a născut. Cu ea semănăm şi noi. Pe cât rămânem în căderea noastră, pe atât sporim pretenţiile pe care le avem de la Dumnezeu.

Nu pot, de exemplu, să-mi ţin gândul într-un loc, lucru ce arată cât de tulburate îmi sunt minţile. Nu pot să-mi tai mânia, nervii, împotrivirea. Numai ce mi se spune un cuvânt, şi ceva zvâcneşte înlăuntrul meu. Nici fulgerul nu cade cu atâta iuţeală din nori, cum iese din gura mea răspunsul, osândirea, judecarea celuilalt. Dacă iese din gură, cu cât mai mult din gând! Însă, vreau ca Dumnezeu să facă ce Îi spun. O să-I spun, descoperă-mi aceasta, şi El trebuie să mi-o descopere.

Ia stai puţin. Câtă vreme ai atâtea patimi, vrei ca Dumnezeu să-ţi dea harisme? Sau vrei să mergi la linişte undeva de nu se aude nici clipocitul mării, ca să nu-ţi taie rugăciunea? Nu vei auzi clipocitul mării dar vei auzi zgomotul patimilor tale. Arată mai întâi smerenia ta lui Dumnezeu şi lasă-L să-ţi dea ce vrea Acela. Harismele tale însă vor fi pe măsura puterii tale şi a gândului tău.

Nu voi să-ţi dezgoleşti gândul tău în faţa tuturor, ci numai în faţa Părinţilor tăi, ca să nu-ţi atragi întristare în inima ta.

Nu înţelege aici întristarea care aduce zdrobire, ci tristeţea care aduce moarte (2 Cor. 7, 10).

Nu dori să-ţi descoperi gândul, să-ţi arăţi gândurile şi să le spui altora. Când ne dezvelim şi ne descoperim gândurile noastre? Am, de exemplu, ceva care mă apasă şi vreau să spun. Cum văd pe cineva, îi voi spune. Într-o zi însă te vei amărî foarte mult pentru ceea ce ai făcut, pentru că respectivul îşi va pierde respectul faţă de tine şi, când vei merge să-i ceri ceva, ori te va dispreţui şi n-o să-ţi dea, ori te va vădi şi celorlalţi. Dacă tu n-ai putut s-o ascunzi înlăuntrul tău, vrei s-o ascundă gura celuilalt? „Nimic nu este ascuns care să nu iasă la arătare" (Lc. 8, 17). Ce i-ai spus în secret o va striga din balcoane ca s-o audă toată lumea. Când îţi spui problema ta, păcatul tău, dificultăţile tale, gândurile tale, celălalt încetează să se mai încreadă în tine, să te preţuiască, pentru că îţi vede neputinţele. Ce ai de spus, să spui Părinţilor tăi, adică numai Stareţului tău.

Alt motiv pentru care ne descoperim sufletul sunt ispitele, greutăţile. Am greutăţi cu Stareţul meu, pentru că nu îmi dă importanţă. Am mers, i-am spus de trei ori şi continuă să nu mă bage în seamă. Sau mă împotrivesc lăuntric faţă de fraţi, pentru că papucii unuia se aud când umblă, altul nu mă ascultă, celălalt, când cântă, seamănă cu o smiorcăială. Dacă descoperi ceea ce te priveşte pe tine sau pe alţii, lucrul acesta va fi o piatră care, într-o bună zi, se va întoarce în capul tău. Spune doar Stareţului tău, mai ales când este o împotrivire, o dificultate, o problemă, o neputinţă de convieţuire, de înţelegere, de acceptare a celuilalt

sau de plecare a capului tău. Nu ne descoperim pe noi înşine înaintea celorlalţi oameni.

Eşti monah şi ai o problemă cu omul de lângă tine, pentru că zi şi noapte nu se linişteşte. Vizitezi altă mănăstire şi îţi spui problema. Ai spus-o? Acest cuvânt al tău se va răzbuna pe tine într-o bună zi. Cine-şi deschide inima celorlalţi este mereu nefericit şi, oriunde ar merge, de obicei nimeni nu-i dă importanţă. Reţine că gândul nostru se preocupă şi de ceilalţi şi, atunci când ne exprimăm gândul nostru, descoperim şi problemele celorlalţi. Aceasta nu este numai prostie, ci şi un păcat de moarte. Este o prostie să-i spun celuilalt ce mi se întâmplă, dar este păcat să exprim ceea ce simt despre ceilalţi, este osândire, biciuire publică, dezgolire a altora. Omul care face aşa ceva va fi lovit de Dumnezeu şi va cădea într-o foarte mare supărare.

Ca să nu-ţi atragi întristare în inima ta. Vrei să nu fii nefericit? Învaţă să fii liniştit cu încredinţarea ta în mâinile lui Dumnezeu şi ale Stareţului. Celelalte sunt ca şi cum ai avea o rană pe care o zgândări neîncetat. Gândul ne înşeală. Ne spune: „zi-i şi te vei linişti". Şi în loc să te linişteşti, probabil că va avea probleme şi celălalt şi se va rostogoli împreună cu tine în groapa pe care ai deschis-o din cauza mândriei tale, a egoismului tău, a micimii minţii tale. Astfel nici tu nu ai intrat în împărăţie, nici pe alţii nu-i laşi să intre (Mt. 23, 14).

Chiar şi închiderea ochilor poate să te umple de gânduri, de păreri, de idei. De aceea, nu vei spune nimănui nimic. Dacă spui, o să-ţi răspundă şi e ca şi cum v-aţi da pumni unul altuia. Cine-şi descoperă gândul şi inima, ajunge plin de sânge. Să ţi-le descoperi numai Stareţului tău, dacă vrei să trăieşti fericit.

Păzeşte gura ta, ca aproapele tău să se afle cinstit lângă tine.

Cinstit este cel care-l cinsteşte pe celălalt. Când, aşadar, îţi deschizi gura ca să vorbeşti despre tine însuţi, despre problemele tale, despre idei, despre păcatele tale, sau despre alţii, îl faci pe cel ce te aude să nu te preţuiască, să nu fie corect cu tine. Pierzi un om care mâine ţi-ar putea fi necesar, prieten, ajutător. Îl faci să nu te cinstească. Singur câştigi lipsa de cinstire a celuilalt. Aşadar, păzeşte-ţi gura, ca să-ţi fie cinstit aproapele, ca să-ţi fie vrednic de încredere. Altfel, n-o să-ţi fie credincios niciodată, te va dispreţui. Nu-l judeca atunci, pentru că tu l-ai făcut să nu te cinstească, să nu aibă încredere în tine, să nu te iubească. Cum să aibă încredere în tine? Dacă îţi va spune gândurile lui, le vei spune altora, iar el începe să se îndoiască de tine, prefăcându-se însă că-ţi este prieten, aflându-ţi tainele şi apoi descoperindu-le. Cum să te cinstească, dacă vede ce om deşert eşti? Cum să te îngrijească, dacă vede că te împleticeşti, că nu ai nici un echilibru în viaţă?

Lasă-le pe acestea. Sprijină-te numai pe Dumnezeu. Arată-ţi liniştea, seninătatea ta. Dumnezeu este o stâncă veşnică în lungime, în adâncime, în înălţime. Pe El pot să se rezeme veacurile, pot să se rezeme dumnezeii. Toţi pot. Poţi şi tu să-ţi rezemi neputinţa ta, păcatul tău, căderea ta, necredinţa ta, blasfemia ta, iadul tău, patimile tale. Orice rezemi de El, El va risipi. Fă numai puţină răbdare. Lasă-L pe Dumnezeu să-ţi cerceteze inima când vrea şi foloseşte-I icoana, chipul Său, Stareţul tău, dumnezeul tău, pentru ca El să te poată înţelege.

Învaţă limba ta în cuvintele lui Dumnezeu întru cunoştinţă, şi minciuna va fugi de la tine.

Am arătat şi în capitolul anterior al avvei Isaia că oamenii care vor să discute se însingurează întotdeauna. Şi chiar de nu sunt însinguraţi, vor fi. Nu au nici o comunicare cu ceilalţi şi încearcă să spargă zidurile singurătăţii lor cu ghiulelele cuvintelor. Care este rezultatul? Duşmănia. Devin duşmani, rămân singuri. Vrei să fii „părtaş dumezeieştii firi" (2 Pt. 1, 4) şi părtaş iubirii omeneşti? Vrei să te iubească ceilalţi? *Învaţă limba ta în cuvintele lui Dumnezeu întru cunoştinţă.*

Îmi spui că nu poţi să taci neîncetat, dar cel mai bine dintre toate este să taci. Dar dacă, bre frate, vrei să vorbeşti, atunci învaţă-ţi limba ce trebuie să spună. După cum îţi inveţi mâinile să lovească clapele, după cum îşi înveţi limba să cânte nota muzicală, tot aşa învaţă-ţi limba să spună şi cuvintele lui Dumnezeu.

Vrei să petreci timpul cu alţii? Spune cuvintele lui Dumnezeu. Nu fă din tine unul care dezleagă nedumeririle tuturor oamenilor. Conţinutul inimii tale să fie cuvintele lui Dumnezeu, Hristos, ce îţi spune Dumnezeu în rugăciunea ta, la citirea ta, ce lucru dumnezeiesc freamătă în inima ta. Acestea, când se iveşte ocazia, când nu te înăbuşă atmosfera, spune-le, şi *minciuna va fugi de la tine.* Această viaţă mincinoasă pe care o duci, concepţia falsă pe care o ai, va pleca. Numai în tăcere şi în a spune cuvintele lui Dumnezeu se află viaţa socială şi urcuşul către Dumnezeu

Din nou avva Isaia termină acest paragraf atingând mult iubitul lui subiect, adică legătura cu aproapele. Aţi observat că, ori de câte ori începe de la Dumnezeu, coboară la aproapele şi, când începe de la aproapele, suie pe om la Dumnezeu. Dar noi, din păcate, nu ştim să spunem cuvântul lui Dumnezeu. De aceea când discutăm, de obicei judecăm, mâncăm carne de om cu gura noastră.

Catastrofa pe care fiecare cuvânt de-al nostru o aduce în viaţa celuilalt nu poate fi comparată nici cu bomba cu hidrogen. Fiecare cuvânt pe care-l spunem este o ucidere a celuilalt şi, mai întâi de toate, a noastră înşine din cauza desăvârşitei însingurări în care cădem. Şi deoarece oamenii, când discută, de cele mai multe ori fac glume, ironii, batjocuri, grăiri în deşert, ajung la judecarea celuilalt. Pentru că nu avem conţinutul nostru propriu, vederea oamenilor din afară devine conţinutul nostru.

De vorbeşte cineva pe fratele tău de rău la tine şi-l coboară şi-i arată păcatul, să nu voieşti să te înclini împotriva aceluia ca să nu te ia în stăpânire cele ce nu voieşti.

De obicei, ne îndreptăţim pe noi înşine, spunând că altul judecă în faţa noastră pe un frate şi nu noi. Acesta este un pretext. Dacă se întâmplă să-ţi vină la chilie cineva cu intenţia de a judeca, dacă eşti un domn, spune-i: „Credeam că eşti un om al lui Dumnezeu, dar tu eşti tiranul sufletului meu, te rog, pleacă". Noi însă îl primim şi începem să cădem împreună cu el. Tu nu numai să nu judeci, dar nici să nu asculţi cuvânt de judecată, pentru că, dacă auzi, o să spui şi tu.

Aşadar, dacă cineva descoperă neputinţe, probleme, dificultăţi de-ale altuia, nu voi şi tu să iei parte la discuţie, chiar dacă arăţi că nu este aşa. Îţi spune celălalt: „Acela este un ticălos", zici şi tu: „Nu, este bun, numai că uneori, sărmanul, îi mai scapă câte ceva". Cu cuvintele tale le-ai spus pe toate. Numai că nu ai folosit cuvântul „ticălos". Dar asta înţelegi. De aceea, ia aminte să nu-ţi scape nici un cuvânt despre celălalt, *ca să nu te ia în stăpânire cele ce nu voieşti*. Nu vrei păcatul, păcatul te va găsi, nu vrei necinstirea, necinstirea te va găsi, nu vrei boala, boala te va găsi.

Să te înclini împotriva aceluia. Poate să însemne a vorbi împotriva celui ce-ţi grăieşte şi, în legătură cu acest înţeles, avem o minunată tâlcuire. Adică nu te pune nici cu cel ce-ţi vorbeşte, pentru că, dacă nu eşti de acord cu el, vei exprima o părere contrară lui şi, din clipa aceea, va începe dialogul, împotrivirea, opoziţia faţă de cel ce-ţi grăieşte. Opreşte-te la ce spune celălalt. *Să nu voieşti să te înclini împotriva aceluia*, nu-l osândi nici pe el, nici pe altul. Ce poţi să faci este fie să taci, fie să pleci. Dacă eşti deştept, vei schimba subiectul discuţiei fără ca el să-şi dea seama. Dacă nu eşti, spune cel puţin: „Te rog să lăsăm asta, pentru că vreau să mă împărtăşesc şi, dacă vorbim despre o a treia persoană, trebuie să mă opresc de la Sfânta Împărtăşanie". Dacă nu poţi să faci nici asta, atunci pleacă. Dacă nu poţi nici să pleci înseamnă că nu vrei să pleci, că îţi place să mănânci carne de oameni şi nu numai de animale. Nu voi însă să cazi împreună cu el în acelaşi păcat.

Ce frumos le zice omul acesta, avva Isaia! Om este? Este un om ceresc şi înger pământesc. Cuvintele lui par simple, dar au o atât de mare adâncime.

6

Despre virtuți

Trei sunt virtuțile care necontenit veghează asupra minții și de care are nevoie: râvna firească și bărbăția și sârguința. [7, 1]

Lucrarea duhovnicească a unui credincios se săvârșește prin intermediul minții. Dar pentru ca omul să se poată uni cu Dumnezeu prin minte, prin partea conducătoare, este nevoie, zice avva Isaia, de trei lucruri: râvna firească, bărbăția și sârguința. Nu vorbește nici despre smerenie, nici despre dragoste, nici despre rugăciune. Ne impresionează. De ce ne pune înainte aceste virtuți?

Râvna firească este o însușire a omului prin care el poate urmări ceva cu ajutorul voinței, adică să știe ce vrea, ce caută, și să-și îndrepte puterea sa, cunoștința sa, voia sa spre acest scop, încât în mod firesc să se îndrepte spre el. După cum înclină spre iubirea de arginți sau spre răutate, astfel și el are această însușire firească de a-și îndrepta mintea spre Dumnezeu, iar aceasta să fie o lucrare a întregii sale firi omenești și nu numai a minții. Ce să-ți facă mintea, dacă tu nu simți în întregime unirea cu Dumnezeu și nu tinzi cu totul spre ea? Să știi că nu există alt mod de îndumnezeire decât acesta.

Bărbăția, ca virtute, se găsește și la evrei, și la vechii filozofi[26], și toate vechile manuale duhovnicești vorbesc despre ea, desigur, sub influența împărțirii din vechime a

[26] Aristotel, *Etica nicomahică,* 3, 9-12.

virtuţilor. În cazul de faţă însă, bărbăţia este ceva care premerge. Omul trebuie să se arate gata în orice clipă, răbdând până la sânge adică, să dovedească că ceea ce face, vrea şi va continua să o vrea.

Dar orice ar urmări, îndată întâlneşte opozanţii, care niciodată nu-l slăbesc. Mai întâi demonul, apoi lumea, în continuare oamenii şi mai presus de toate sinele lui, pe care îl târăşte cu el până în clipa când se va înfăţişa înaintea lui Dumnezeu, la a doua Sa venire. Sinele nostru e duşmanul nostru de moarte. Prin urmare, creştinul întâmpină mereu necazuri, curse, dureri, întâmplări neaşteptate, condiţii nefavorabile. Drumul lui nu este curat şi neted. Va trebui ca el însuşi să facă „cele colţuroase netede", să echilibreze lucrurile.

Omul care nu are bărbăţie îndată se pierde în mijlocul pericolului, se panichează. Trăieşti patruzeci de ani în pustie ca monah, şi după patruzeci de ani cazi într-un păcat, într-o ispită şi le pierzi pe toate. De mic copil eşti curat, fecior, n-ai cunoscut ispita. La cincizeci, şaizeci sau şaptezeci de ani, după cum relatează Părinţii, ţi se întâmplă o ispită de curvie. Intri în panică, te pierzi, spui: „Ce-am păţit, L-am tăgăduit pe Hristosul meu, L-am trădat". Dar ce este aceasta? Preludiul nereuşitei. Nu! Trebuie să stai cu dârzenie în faţa oricărui lucru care ţi se înfăţişează înainte. Pentru că în viaţa duhovnicească, de cele mai multe ori, condiţiile pe care le întâlnim sunt contrare celor pe care le aşteptăm.

Uneori avem naivitatea de a-L ispiti pe Dumnezeu să ne dea ceea ce credem noi. De exemplu, ne rugăm: „Dumnezeule, te rog, arată-mi dacă hotărârea mea de a-l întâlni pe cutare sau de a reuşi aceea sau de a mă asculta celălalt, este corectă!". Dumnezeu nu se îndeletniceşte niciodată cu un om care este atât de meschin, şi vrea să aibă

pe Dumnezeu în mâna lui. Dumnezeu dă cu iconomie ceea ce ştie mai dinainte cu atotştiinţa şi iubirea Lui.

Aşadar, omul cu bărbăţie este gata pentru toate. Pentru că în timp ce aştepţi pace, vine vijelia, în timp ce aştepţi reuşita, vine dezastrul, în timp ce aştepţi sănătate, vine boala. Mergi la spital, ţi-e şi mai rău. Faci operaţie, ţi-e de trei ori mai rău. Trebuie să le aştepţi pe toate. Bărbăţia înseamnă: aici stau înaintea Ta, Dumnezeul meu, şi Tu fă-mi ce vrei. Eu nu aştept nimic. Aştept numai necazuri, pentru că fără ele nu există rai.

Înţelegeţi, aşadar, că viaţa monahală este o luptă, un război, o apărare sau, mai degrabă, un atac, pentru că cel ce se apără nu câştigă nimic, numai cel ce atacă va câştiga. De aceea, e nevoie de dârzenie şi bărbăţie. Omul care se retrage şi nu rabdă, omul care la fiecare problemă şi dificultate, la fiecare întristare şi boală, la fiecare calomnie, pericol şi ispită are îndoieli – „Nu cumva nu trebuie, nu cumva Dumnezeu nu vrea, nu cumva obosesc, nu cumva nu o s-o scot la capăt?” – nu va putea să facă nimic.

În sfârşit, sârguinţa e virtutea omului care nu este doborât, nu încetează să-şi urmărească scopul vieţii. Dacă orice lucru pretinde muncă şi e o povară asupră-ţi, cu cât mai mult viaţa duhovnicească. Aşadar, sârguinţa este şlefuirea neobosită a obiectului muncii noastre sau, mai degrabă, privirea neobosită, şi fără lipsă, şi neîncetată, şi fără cădere, a lui Dumnezeu Însuşi. Când te relaxezi, când oboseşti şi cazi în lenevie, în akidie, atunci toţi vrăjmaşii tăi află loc şi vreme ca să intre în viaţa ta şi să distrugă orice ai realizat. De aceea, este nevoie dintru început de aceste trei virtuţi pentru lucrarea minţii celui credincios.

Trei sunt virtuţile pe care, dacă le vede mintea întru sine, crede că a ajuns la nemurire: discernământul şi a

deosebi pe unele de altele, a vedea toate mai-nainte de a fi şi a nu consimţi la nimic străin. [7, 2]

Trei virtuţi ne încredinţează că am ajuns la nemurire, prima din ele fiind discernământul. Omul care nu are discernământ se aruncă pe sine întotdeauna în ispite, în care nici Dumnezeu nu poate să-l ajute, nici el însuşi nu se poate ajuta. Lipsa de discernământ îl duce pe om la dezamăgire şi oboseală. Fac o asceză mai mare decât trebuie înaintea lui Dumnezeu, ca să pot să fiu vrednic de o plată mai mare, sau o asceză mai mică, de teamă ca nu cumva să obosesc. Singur acest lucru ajunge să mă arunce departe de Dumnezeu, pentru că, în continuare, voi întâlni înfricoşata realitate pe care egoismul nu m-a lăsat să o accept.

Omul trebuie să facă ceea ce îi spune Dumnezeu şi nu să hotărască el singur. Aşadar, discernământul este necesar în fiecare clipă, deosebirea duhurilor, a oamenilor, a rezultatelor unei acţiuni. Mă încredinţez cuiva, spre exemplu, trei ani, deoarece cred că este un om sfânt. În al treilea an, mă încredinţez că este exact invers decât mi se părea. Unde mă va conduce? Orb el, orb eu, amândoi vom cădea în groapă. Aici e nevoie de discernământ. Adică să stau liniştit, să nu iau nici o hotărâre, deoarece judecându-l pe celălalt, nu am siguranţa judecăţii mele. Este nevoie să-mi înfăţişez problema altei persoane, vrednică de toată încrederea, ba chiar şi la două, în funcţie de caz, şi celălalt îmi va spune ce să fac. Eu, ori voi cădea în deznădejde, ori dragostea mea şi legătura pe care o am cu el, mă va arunca în altă nedeosebire, anume, să continui legăturile cu el.

Dar cea mai bună chezăşie a judecăţii şi discernământului nostru este ascultarea, care îndepărtează sabia cu două ascuţişuri a demonului celui rău, care nimic altceva nu este decât egoul nostru. Fără discernământ, mintea noastră

cade fie în primirea de demoni, fie în simțirea pătimașă a egoului.

Avva Isaia continuă cu următoarele virtuți: *a deosebi pe unele de altele, a vedea toate mai-nainte de a fi și a nu consimți la nimic străin.* La început ne vorbește de trei virtuți, iar acum se referă și la a patra. *A deosebi pe unele de altele* înseamnă a separa poziția ta de ceilalți, încât să poți să-ți trăiești viața liber, și nu în împreunare cu alții. A mă separa pe mine de ceilalți însemnă: dacă sunt în lume, să mă separ de tatăl meu, de mama mea, de femeia mea, de copiii mei, de rudele mele, de prietenii mei, de orice iubesc, pentru că cine nu conștientizează prezența și legăturile cu oamenii, adeseori nici nu simte că iubește, că este legat de ei, că este sclavul lor. Crede că este liber. Numai când se separă de ei, va înțelege cât de înlănțuită îi este inima.

Când trăiesc cu tatăl meu, cu mama mea, se poate ca ei să-mi facă observație, să-i judec pentru viața lor, să nu le îngădui să intre între mine și Dumnezeu, să-mi urmez liber calea. Când mă voi separa, mă voi încredința că depind întru toate de ei și mă întorc spre ei în mod foarte iubitor. Conștientizez că sunt robit față de ei și că acum îmi amintesc de toate câte mi le spuneau și eu nu le băgam în seamă. Acum le înțeleg, descopăr folosul lor. Astfel, nu pot fi sigur pe cine iubesc și pe cine nu iubesc. Cine îmi slujește și pe cine slujesc. Din acest motiv, trebuie să las deoparte tot ce este în afara lui Dumnezeu, și mai întâi de toate oamenii.

Monahul își va separa așezarea lui față de vecinii mănăstirii sale, de conducători, de toți cei care merg și vizitează mănăstirea, pentru că toți aceștia sunt o pagubă și o tărăgănire a vieții lui. În continuare, se va separa pe sine însuși de toți câți sunt în interiorul mănăstirii. Desigur că nu se va separa de adunarea obștească, dar viața lui se va desfășura liberă înaintea lui Dumnezeu, pentru că fiecare are

gândurile lui, părerea lui. Dacă voiesc să îmi țes viața împreună cu viața și gândirea celuilalt, neîncetat o să rămân în urmă, neîncetat mă voi frământa cu probleme, fiecare o să-mi spună propria sa cugetare, și nu voi putea să fac nimic. Dacă mă hotărăsc să încep o viață mai duhovnicească, mă vor face egoist, unul o să-mi spună că fac puțin, altul că fac ca să fiu văzut. Nu voi putea să o scot la capăt. Trebuie să fiu liber de gândirea și viața fiecăruia. Unul singur mă leagă: Starețul meu.

Celălalt nu mă împiedică doar când eu îl bag în viața mea, ci și când el singur se bagă în problemele mele. Va trebui să reușesc să rămân neinfluențat de influențele lui, dar și să nu-i îngădui să intre în viața mea. Vine cineva și îmi spune: „Știi, lucrul acesta nu-l faci cum trebuie și o să mergi în iad". Trebuie să-i spun: „Te rog, du-te și spune-i Starețului meu". Dacă îngădui fiecăruia să-mi dea sfaturi, să aibă un cuvânt în viața mea, îmi voi pierde busola, mă voi lovi, mă voi chinui și voi ajunge un mucenic fără nici o cunună de la Dumnezeu.

Trebuie, în mod obligatoriu, ca fiecare muncitor să stea în atelierul lui și fiecare călugăr în chilia lui. Nici un monah nu trebuie să aibă treabă cu viața ta. Oricine se bagă în viața ta personală trebuie de îndată să spună care este poziția lui. Împăratul are postul lui, căpitanul pe al lui, monahul pe al lui. Locul monahului este strana lui din biserică, chilia și așternutul lui, care simbolizează mormântul. Nici un alt drept nu are monahul, cu atât mai puțin în viața altui om. Doar cei căsătoriți își conjugă viața și nu mai stăpânește fiecare pe trupul și sufletul său, ci celălalt. Monahul este liber.

Oamenii însă, fie din cauza goliciunii lor, sau mai degrabă și a vieții josnice pe care o duc, fie din cauza problemelor, a ispitelor, a neînțelegerii, a mândriei lor, a

poticnirilor lor, a stării în care se găsesc, nu au nici un adevărat război lăuntric, nevăzut, deoarece nu săvârşesc o adevărată lucrare duhovnicească lăuntrică, şi de aceea se îndeletnicesc mereu cu ceilalţi. Discută, întreabă, sfătuiesc, cer una şi alta. Tu să te aştepţi la aşa ceva, dar să nu le dai dreptul şi nici să nu-i împiedici, pentru că oamenii niciodată nu vor înceta să-ţi fie ţie ispită.

În mod obligatoriu, pe cât îi iubeşte Dumnezeu pe monahi şi vrea să-i facă îngeri, pe atât ei tind să devină demoni şi să cadă[27]. După cădere oamenii sunt atât de neputincioşi, încât nu fac ceea ce vor, ci ceea ce nici măcar nu cugetă să facă. Diferitele probleme pe care le întâmpină şi caracterul neîmplinit al vieţii lor duhovniceşti, datorat vieţii creştine mincinoase pe care o duc, îi fac să se îndeletnicească întotdeauna cu celălalt, pentru că aşa găsesc un divertisment, o satisfacţie. De asemenea, descoperă că ceilalţi nu sunt buni, iar propria lor viaţă este acoperită prin aceasta. Descoperă că ceilalţi sunt mai răi decât ei şi astfel se înşeală pe sineşi. „Înşeală-mă ca să te înşel", este viaţa acestor oameni. Şi în loc să meargă în cer, merg pe litoral. Dar şi pentru aceştia S-a răstignit şi a înviat Hristos, şi firea lor a luat-o ca s-o îndumnezeiască şi să-i dăruiască starea paradisiacă dintru început. Lui Dumnezeu nu I-a fost silă să-l ia pe omul păcătos, de nimic, căzut, rău mirositor. Dimpotrivă, primeşte să-l numească fiul Lui, să-l cheme în împărăţia cerurilor şi să-l îmbrăţişeze, chiar şi în cea mai de pe urmă clipă a vieţii lui.

Dacă îndelunga răbdare a lui Dumnezeu este atât de mare, omul nu poate să fie decât un imitator al acestui Dumnezeu preabun şi să se poarte precum Acela. Aşadar, vom imita, pe cât putem, iubirea lui Dumnezeu. Orice ne-ar

[27] De exemplu: Sfântul Ioan Sinaitul, *Scara* 1, *Despre lepădare*, PG 88, 633 [FR 9, p. 43 ş.u.]

face ceilalţi, cinstirea noastră pentru persoana lor va fi desăvârşită, iubirea noastră întreagă şi încrederea cu discernământ. Legăturile noastre vor fi legăturile mădularelor aceluiaşi trup (Ef. 5, 30). Cea mai mică îndepărtare de aceste cugete şi simţiri, precum dispreţuirea, împotrivă-grăirea, răutatea, ocărârea, osândirea, ne aruncă pe noi, şi nu pe celălalt, de la Dumnezeu.

Niciodată nu suntem îndreptăţiţi din pricina modului rău în care se poartă celălalt, orice ne-ar fi făcut sau continuă să ne facă rău în fiecare zi. Noi ne separăm viaţa, trăim singuri precum ne spune Stareţul nostru. El să ne lovească, să strige la noi, să ne facă ce vrea. Iar aceasta, cu siguranţă, nu înseamnă că nu suntem liberi.

Când, de exemplu, îl văd pe celălalt mânios şi-mi spune: „Adă-mi lucrul acela!" şi nu-mi amintesc că sunt separat, „afierosit", şi fac ceva asemănător, această faptă a mea este o răutate, nu este o separare duhovnicească de oameni. Atunci îl voi sluji ca să fac loc mâniei. Dacă mă batjocoreşte, nu reprezintă o separaţie să-i spun: „Scoală-te şi pleacă şi să mă cinsteşti!". Această purtare îmi arată că sunt o icoană lovită a lui Dumnezeu, şi nu una reală şi curată. Alt lucru este libertatea pe care o voi avea când ceilalţi se vor arunca asupra mea şi altul că lăuntric trebuie să înaintez liber de ce şi cum gândesc şi fac ceilalţi. Când se aruncă asupra mea, trebuie să fiu liniştit, dulce, nepătimaş, să nu mă intereseze dacă mă ocărăsc, dacă se poartă urât. Eu să nu devin o poticnire pentru ei (Rom. 14, 13).

Altă virtute este *a vedea toate mai-nainte de a fi*, adică să nu lucrăm înainte de a ne gândi la rezultate. Aceasta pentru că noi oamenii, de obicei, facem ceva fie îndemnaţi, fie sub influenţa gândului care ne robeşte. De câte ori ne-am hotărât să cumpărăm ceva şi după aceea l-am aruncat! Aceasta arată oameni care nu au cumpătare. Este

păcat! În orice lucru trebuie să prevedem rezultatele, căci din roade, zice Domnul, cunoaştem omul, şi nu din faptele lui. Este cu putinţă să mă lupt, să-mi dau sângele şi viaţa pentru Hristos, şi în cele din urmă să nu iasă nimic. Pentru că Dumnezeu îmi va spune: „Unde-ţi este roada? Tu ce-ai făcut?” Aşadar, este nevoie de un anumit fel de discernământ.

A vedea toate mai-nainte de a fi cred că avva Isaia o leagă de „a deosebi unele de altele”, care în mod special se referă la legăturile dintre oameni. Comunicarea cu oamenii este în general o durere, după cum toţi ne dăm seama. De aceea, chiar şi faptele noastre trebuie să fie prevăzătoare. Când nu sunt, nu putem să avem harul lui Dumnezeu peste noi şi cădem în greşeli care ne schimbă şi ne taie îndrăzneala înaintea Domnului. Nu că nu vom face greşeli şi nu vom păcătui ca oameni, dar să nu păcătuim, adică să nu greşim şi a doua oară. Nu trebuie să facem ceva, pentru că ne-a spus-o mintea noastră, sau alţii, sau Dumnezeu, precum poate să ni se pară, ci pentru că ne-a arătat-o, ne-a înfăţişat-o şi ne-a impus-o experienţa, viaţa, ascultarea.

Te văd că batjocoreşti şi vin să te mustru cu gândul că, în clipa aceea, eu sunt prezenţa lui Hristos, şi că, dacă mă asculţi, voi fi pricina mântuirii tale. Cel mai probabil este că, fiind mânios şi injurios, mă vei înjura şi pe mine, şi eu devin pricina ca tu să păcătuieşti de două ori. Şi atunci pot să spun: „După prima şi a doua sfătuire, depărtează-te” (Tit 3, 10). Dar în realitate, pe mine m-a părăsit Dumnezeu, pentru că eu nu am cumpătare şi te-am stârnit. Vinovatul înaintea lui Dumnezeu sunt eu. E nevoie, aşadar, de această prevedere în faptele, cuvintele, plănuirile noastre.

Să mai luă un exemplu. Eşti la mănăstire şi vrei să-ţi schimbi chilia, pentru că a ta este umedă, în timp ce cealaltă are mai mult soare. De ce s-o schimbi? Ce înseam-

nă: „are igrasie"? Dacă are igrasie, poţi să mori. Dar dacă mori, vei merge în rai mai repede. Este acesta un motiv ca să-ţi schimbi chilia? Sau spui: „Să scoatem asta de aici pentru că e neagră şi aminteşte de iad". Nu, n-o s-o scoatem, pentru că negrul aminteşte şi de rasă, de afierosirea către Hristos.

Pentru orice lucru, chiar şi pentru mişcările ce le vom face, pentru litera pe care o vom scrie, e nevoie să ne gândim: ce-o să iasă din ceea ce fac acum? Omul trebuie să fie, oarecum, pătimaş numai în iubirea sa pentru Dumnezeu, dar foarte nepătimaş şi greu de urnit spre orice altceva. Pentru ca mintea, inima sau gândul lui să acţioneze, trebuie să existe o raţiune prin care să prevadă rezultatul acestei fapte. Să nu acţionăm fără roade. Smochinul neroditor, cel fără nici o cunoştinţă, a fost blestemat de Dumnezeu. Cu cât mai mult noi, care avem cunoştinţă, minte şi pe Dumnezeu, care poate să ne păzească.

A nu consimţi la nimic străin. „Străini" dintru început sunt demonii, care se ascund în spatele unor însuşiri naturale, pe care le stârnesc, iar noi suntem convinşi de cel rău să credem că este ceva al nostru propriu. Demonul, spre exemplu, foloseşte Sfânta Scriptură şi poruncile ei, ne îndeamnă să priveghem, să postim. Ne dă sfaturi foarte bune prin vrăjitori, prin ghicitori, prin astrologi, dar şi prin logică. Logica este o însuşire firească a omului şi omul o foloseşte. De asemenea, foloseşte dorul omului, pentru Dumnezeu, pentru asceză, pentru dragoste, pentru culcarea pe jos, pentru misiune, pentru orice. O însuşire firească a omului este să-şi iubească mama şi tatăl. Numai ce aflu că mi s-a îmbolnăvit mama, şi mă tulbur. Mama a păţit o hemoragie stomacală, care nu poate fi nimic altceva decât o lucrare a satanei, ca să nu-i simt prezenţa şi să mă facă să-mi vizitez mama.

Bolile sunt manifestări firești pe care le folosește cel rău. Ascuns în spatele lor, ni le produce el însuși. Îi este foarte ușor ca, în orice clipă, să producă orice boală vreți. Poate să aducă chiar și orbire, sau schimbarea trăsăturilor noaste caracteristice și strâmbarea feței noastre și a mișcărilor noastre. Dacă poate să producă o schimbare a minții noastre, cu cât mai mult a trăsăturilor noastre exterioare. Noi nu vedem demonul ascuns, ci schimbarea. Și alergăm la medici, primim sfaturi, ajungem până la capătul lumii ca să punem la punct propria tragedie, dar în spatele tuturor acestora se poate ascunde rânjetul înfricoșător al demonului celui rău. E atât de deștept! Să nu ne lăsăm înșelați de acest viclean care măcelărește viața noastră și nici nu prindem de veste.

De asemenea, străin este și aproapele care devine periculos pentru viața mea. Este chiar mai rău decât satana, pentru că este și văzut. Odată ce văd că nu mă ajută în viața duhovnicească, ci uneori așa, uneori altfel, trebuie să tai orice legătură cu el.

Străin este și închinătorul sau vizitatorul care vine la mănăstire, iar noi îl vedem prin prisma așa-zisei iubiri, a înțelegerii, a simpatiei, a ajutorului, dar, în realitate, toate acestea sunt curse ca să o sfeclim în viața noastră duhovnicească. Tot cel de care ți se pare că are nevoie de tine, de sfatul tău, de scrisoarea ta, de ajutorul tău bănesc, adică orice legătură cu oamenii, este o înșelare a inimii și a minții tale, o îndepărtare de Dumnezeul tău. Îl are pe Dumnezeu care se îngrijește de el. Tu ori ești monah, ori nu ești. Dacă ai fi fost mirean, ai fi putut cu milostenia și cu dragostea ta să-i repari casa, să-l înfiezi, să ți-l faci tată adoptiv, pe aia s-o măriți sau să-i dai zestre. Dar acum, că ești monah, nu se mai îndreptățește nici un amestec în viața altora. Toți

oamenii sunt pentru tine cu desăvârşire străini, al tău este numai Hristosul tău.

Şi înaintăm spre al treilea mic paragraf. Primul paragraf s-a referit la cele premergătoare, al doilea la cele concomitente, iar acum vorbeşte de trei virtuţi care ajută mintea omului, viaţa lui înţelegătoare, legătura lui duhovnicească cu Dumnezeu.

Sunt trei virtuţi care aduc totdeauna lumină minţii: a nu vedea viclenia vreunui om, şi a face bine celor ce îţi fac rău şi a îndura fără tulburare toate care vin asupra ta. Aceste trei virtuţi nasc alte trei mai mari decât ele. Nevederea vicleniei unui om naşte iubirea, a face bine răufăcătorilor îţi aduce pacea şi a răbda cele ce vin asupra ta netulburat aduce blândeţea. [7, 3]

Ce frumos analizează sufletul! Aceasta este adevărata psihanaliză.

Aşadar, trei virtuţi aduc lumină în mintea noastră, deschid drumul către viaţa noastră duhovnicească. Prima este: *a nu vedea răul la nici un om*, a nu intra în viaţa personală a altuia, pentru că, oriunde ai săpa, vei găsi pământ, noroi, păcat. Noi, fie din curiozitate, fie din aşa-zisă iubire – „nu cumva Dumnezeu m-a rânduit să mântuiesc sufleţelul acesta?” –, fie din grija pentru noi înşine – ce om este acesta, nu cumva e imoral? De ce a zis asta?” –, păcătuim. Pentru că atunci când îţi separi viaţa ta de a lui şi ai pe Bătrânul tău, ce-ţi mai pasă ce face acela? Nimic nu poate să-ţi facă. Tu vezi ce vezi. Dacă dintr-o dată ţi se dovedeşte că nu este aşa, atunci îl vei întreba pe Părintele tău ce fel de legătură trebuie să ai cu acela. Dacă vezi că la un moment dat te duce la rău, îţi tulbură paşii, îl vei pune pe margine ca să-ţi păzeşti libertatea ta duhovnicească.

A cunoaşte viclenia unui om este o cunoştinţă care nu te ajută. Mai întâi îţi tulbură raţiunea pentru că te întrebi: „Oare toţi sunt aşa, nu există nimeni bun?" Aceasta iese ca o concluzie firească, dar în esenţă este un gând absurd. Pentru că cine poate să se îndoiască de faptul că „mai mare e cel dintru noi, decât cel din lume" (1 In. 4, 4)? Dacă Hristos este mai mare înseamnă că Hristos are mai mulţi şi că Hristos învinge, dar dacă poarta ni se pare strâmtă (Mt. 7, 14), aceasta înseamnă că noi înşine îi vedem pe toţi ca păcătoşi.

Exact aici se află puterea lui Dumnezeu. Pe cei care par sau care şi sunt păcătoşi, Hristos îi face oameni ai raiului. Pe unul prin pocăinţă, pe altul prin iubire, pe al treilea prin boală, pe al patrulea prin dezbinarea familiei. Pe toţi îi face ai Săi. Şi eu stărui în absurditatea mea cum că toţi sunt păcătoşi. Dacă toţi oamenii sunt păcătoşi, atunci cu cine se umple împărăţia cerurilor? Cu aceştia se umple. Ne-a înşelat cel viclean, ne-a distrus fiinţa noastră. Vine însă puterea lui Dumnezeu, ne schimbă, ne dă „inimă nouă şi duh nou" (Iez. 36, 26) şi „iată, toate le face noi" (2 Cor. 5, 17). „Ceruri noi face" (Is. 65, 17; Apoc. 21, 1) şi nu va putea să facă nouă şi propria mea viaţă?

Aşadar, a cunoaşte viclenia oamenilor, adică răul pe care îl fac ceilalţi, mic sau mare, ne schimbă gândirea, ne slăbeşte puterile, pentru că nu mărturiseşte împreună cu Dumnezeu. În cele din urmă avem înaintea noastră o ispită.

Aflu că un oarecare monah a ieşit din Sfântul Munte şi şi-a cumpărat un apartament şi zic: „Călugăr e acesta?" După şase luni, după un an, după douăzeci, ba chiar şi după patruzeci de ani, când vei întâmpina o greutate cu Stareţul tău, o criză de conştiinţă, o cădere, o akidie, ceva ce se întâmplă în mănăstire, vei spune: „Ai văzut? Dacă aş fi avut acum şi eu ceva, o colibioară, aş fi scăpat de agitaţia asta".

Dar n-ai gândi aşa dacă n-ai fi aflat că acela şi-a cumpărat atunci apartamentul. Deşi l-ai osândit, acum şi tu ai hotărât să faci ce a făcut acela înainte cu patruzeci de ani. Pleci, aşadar, din mănăstirea ta ca să-ţi cumperi o colibioară, nu cumva să te alunge Stareţul tău. Ce influenţă are înlăuntrul sufletului nostru purtarea celuilalt!

A nu vedea viclenia oamenilor ne ajută ca mintea să nu se răspândească şi inima noastră să nu se mişte, deoarece viaţa monahală este concentrarea minţii şi a tuturor perspectivelor noastre, închiderea orizontului nostru, ca să rămână deschis numai orizontul cerului. Şi fecioria monahului nu este doar nepăcătuire, nu este numai a nu păcătui cu o femeie, ci şi să nu văd, şi să nu aud femeie – de aceea mergem în pustie şi de aceea în mănăstirile de bărbaţi nu trebuie să intre femei – să nu citesc despre femeie, şi să nu-i văd pozele, chiar dacă este ceva firesc. Sfântul Atanasie de la Meteore nu a spus niciodată „femeie", ci „praştie"[28].

Aşadar, viaţa duhovnicească este despărţire de orice înţeles şi vedere, de orice gând şi conţinut al său. Pot, desigur, să-mi păstrez fecioria şi în mijlocul femeilor, în mijlocul gândurilor, dar atunci e valabil ce spune Marele Vasilie: „Nici femeie nu cunosc, nici fecior nu sunt!"[29] Fecioria nu este doar un fapt natural. În principal, este o legătură netulburată, de nezdruncinat, nestricăcioasă cu Dumnezeu, care legătură se sparge foarte uşor, şi atunci încetezi de a mai fi mireasă curată a lui Hristos şi devii un om al lumii. Câtă subţirime trebuie să aibă omul în viaţa lui duhovnicească!

De aceea, nu trebuie să ştiu ce face celălalt. Dacă vin şi-mi vorbesc despre alţii, le voi închide gura sau mă

---

[28] În sensul că diavolul o poate folosi pe femeie ca pe o praştie pentru a-şi arunca ispitele în bărbaţi. (n. tr.)

[29] Vezi Sfântul Casian Romanul, *Către Episcopul Castor, Despre cele opt gânduri ale răutăţii* [FR 1, 1993, p. 137].

voi ridica să plec. Şi dacă vine cineva să-mi spună durerea lui, îi voi zice: „N-ai Stareţ? Stareţului tău să-i vorbeşti". Şi dacă-mi răspunde că nu are, o să-i spun: „Găseşte-ţi, eu nu sunt duhovnic". Şi chiar dacă eşti duhovnic, să-i spui: „Iartă-mă, sunt monah, nu pot să continui cu tine, pentru că eu sunt la mănăstire, iar tu în lume. Du-te însă, să găseşti un duhovnic care va putea să te urmărească". Fugi, aşadar, tu de păcatul celuilalt. Cu cât mai invulnerabil eşti de relele celuilalt, cu atât îl ajuţi.

A nu vedea viclenia oamenilor naşte iubirea pentru oameni. Pentru că îndată ce altul îţi spune ceva rău, imediat şi decade în ochii tăi, şi iubirea ţi se micşorează, oricât ai crede că îl ajuţi. Aşa suntem noi oamenii. Întâi de toate însă, înţelege iubirea lui Dumnezeu. Iubirea noastră pentru Dumnezeu şi pentru oameni se distruge în întregime atunci când ne amestecăm în viaţa lor particulară. Aceasta este o problemă care o priveşte doar pe o persoană competentă şi niciodată pe mine ca monah.

A face bine răufăcătorilor îţi aduce pace. Toţi oamenii, în cele din urmă, ne pun piedici cu un cuvânt, cu o privire, cu mersul lor, cu bucuria lor, cu tristeţea lor, intersectează traseul nostru. De aceea e nevoie de teamă şi cutremur, ca nu cumva să ne împotrivim piedicilor pe care ni le pun şi pacea minţii şi inimii noastre să se topească, adică să nu declanşăm cumva despărţirea de Dumnezeu. E nevoie de teamă şi cutremur, ca nu cumva să-l dispreţuiesc pe fratele meu, nu cumva să-l fac răspunzător de necazurile mele, pentru că asta este căderea mea de la Dumnezeu. Sfântul Isaac subliniază: „Niciodată nu este vinovat celălalt pentru vreo greşeală, întotdeauna tu eşti vinovat"[30]. Nu este vinovat altul, pentru că tu ai obosit, ai păcătuit, te-ai

---

[30] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă 7, Despre rânduiala începătorilor şi despre cele ce se cuvin lor* [FR 10, 1981, p. 61].

împuţinat în credinţă, te-ai schimbat. Vezi pe cineva că mănâncă cu mâinile şi te revolţi. Asta arată limpede că încă nu ţi-ai început viaţa ta duhovnicească. Asceza ta este la introducere.

Ca să poţi să depăşeşti aceste stânci, să faci bine oricui îţi face rău. Împrăştie pe cât poţi bunătate. Eşti în lume, poţi să-i găseşti un loc de muncă. Locuieşti la o chilie, poţi să-i dai milostenie. Trăieşti în mănăstire, milostenie nu poţi să faci, dar poţi, dacă te blestemă, să-l binecuvintezi, dacă te loveşte peste obrazul drept, să-l rogi să te lovească şi peste celălalt. Arată-ţi iubirea potrivit cu modul în care Însuşi Dumnezeu îţi deschide şi-ţi arată drumul.

Şi a răbda cele ce vin asupra ta netulburat aduce blândeţea. Mai înainte ne-am referit la bărbăţie, dar neîncetat în viaţa noastră se întâmplă lucruri neaşteptate. Vii la mănăstire ca să găseşti viaţă duhovnicească şi întâlneşti oameni răi. Este neaşteptat. Ceri o chilie în latura fără umezeală a mănăstirii, o primeşti, dar constaţi că marea îţi produce o alergie, de nu poţi să ai pace nici ziua, nici noaptea. Îndată o să-ţi spună gândul: „Ia-te şi te du". Este neaşteptat. Mă apropii de tine cu gândul că eşti un om bun şi văd că eşti întors pe dos. Neaşteptat.

Neîncetat ni se înfăţişează înainte lucruri neaşteptate pentru că avem voie proprie şi dorinţe. Lucrurile neaşteptate sunt potrivnice voii şi dorinţei noastre, şi de aceea ni se par a fi neaşteptate, dar în esenţă nu este aşa. Deoarece omul care-L iubeşte pe Dumnezeu le aşteaptă pe toate şi întotdeauna zice: „Fie voia Ta". Să vină ploaie, grindină, furtună, trăsnete: „Fie numele Domnului binecuvântat". Dar pentru că acestea costă caracterul nostru trupesc, de aceea şi noi le vedem ca neaşteptate.

Aşadar, ca să nu te tulburi de fiecare dată şi să te întristezi, ca să nu te chinui şi să-ţi faci probleme, ca să le

aştepţi pe toate, să poţi să rabzi orice îţi vine, întotdeauna să zici: „bine ai venit, boală; bine ai venit, ticălosule – bunule om al lui Dumnezeu, înger al lui Dumnezeu, bine ai venit, dezastru; bine ai venit, martiriu". Asta aduce blândeţea, fără de care nu poate să existe nici o viaţă duhovnicească.

Patru sunt virtuţile care fac sufletul neprihănit: tăcerea, păzirea poruncilor, strâmtorarea şi smerita cugetare. [7, 4]

Ce înseamnă neprihănit[31]? Neprihănit este, desigur, cel curat, dar curăţia omului are legătură cu neprihănirea, care este separaţie de celălalt. Cunoştinţa este o corelaţie.

Aflu că s-a scufundat cutare vapor pe care lucra X. Îndată mă întreb ce s-a întâmplat oare cu el. Aceasta este o conexiune. Dacă nu l-aş fi cunoscut, nimic nu m-ar fi legat de acest eveniment lumesc. Prin urmare, neştiinţa este o curăţie şi, în consecinţă, are legătură cu separaţia. Adică neprihănit (ἁγνὸς) înseamnă sfânt, separat de oameni.

Patru virtuţi fac sufletul neprihănit. Întâi tăcerea. Tăcerea, din punct de vedere lăuntric, este separaţia sufletului de cuvânt, de dorinţe, de ce am înlăuntrul meu, iar exterior, este o separaţie de oameni. Al doilea lucru, a păzi poruncile. Nepăzirea poruncilor aduce tulburare, iar tulburarea mă face să caut sprijin. Şi unde să caut? La oameni, la lucruri, în idei, în situaţii, în filosofii.

Trei, *strâmtorarea şi smerita cugetare*. Strâmtorarea (στενο-χωρία): loc strâmt. Strâmtorarea nu înseamnă

[31] Am tradus cu „neprihănit" grecescul ἁγνὸς, care literal înseamnă necunoscător. Comentariul porneşte, mai departe, de la sensurile pe care le oferă etimologia cuvintelor din această familie: γνῶσις (cunoştinţă), ἀγνοῶ (a nu cunoaşte), ἄγνοια (neştiinţă), ἀγνότης (necunoaştere), ἁγνίζω (a face neprihănit) ş. a. (n. tr.)

necaz, cum zicem noi, ci faptul de a trăi cu măsură, punându-mi mie hotare strâmte. Strâmtorarea înseamnă să-mi strâmtorez în mod liber orizontul, astfel încât să trăiesc fără nici cea mai mică tihnă. Mi-e somn? Ia să nu beau cafea. Avem dulciuri? Ia să nu cer. Să nu vreau să am îndată lucrul de care am nevoie, care mă odihneşte. Am macaroane de la o fabrică din Tesalonic şi aflu că la Atena se fac mult mai bune. Să nu comand din Atena. Lucrurile acestea îmi deschid orizontul, în timp ce eu trebuie să învăţ să trăiesc strâmtorat, fără multe bunuri materiale, fără pretenţii, fără deplasări. Pe cât mă extind, pe atât sufletul meu se raportează la alţii şi altele, şi îşi pierde neprihănirea, adică încetează să mai fie separat de oameni şi lucruri, şi îşi pierde părtăşia cu Dumnezeu.

Strâmtorare înseamnă să nu am cărţi, să nu folosesc multe lucruri în viaţa mea, să fiu cât mai simplu cu putinţă în îmbrăcăminte, în hrană. Am smântână. La ce-mi mai trebuie şi orezul cu lapte? Îmi ajunge smântâna. Să nu dau de mâncare sinelui meu, nici cu oameni, nici cu păreri, nici cu idei, nici cu cunoştinţe. Să trăiesc pe cât se poate strâmtorat şi supus, subjugându-mi trupul şi sinele. Strâmtorând orizontul, rămân singur eu şi Dumnezeu.

Din păcate însă, trebuie să acceptăm că toţi oamenii avem dispoziţie spre tihnă, care este opusă neprihănirii lui Dumnezeu.

Mintea are nevoie întotdeauna de aceste patru virtuţi: de rugăciunea către Dumnezeu, căzând neîncetat înaintea Lui, de aruncarea înaintea lui Dumnezeu, de negrija faţă de orice om, ca să nu-l judeci, şi de surzenia faţă de patimile care îi grăiesc.

Mintea are nevoie de aceste virtuți ca să poată să zboare totdeauna către Dumnezeu. Dacă atunci când mă doare puțin urechea, iau un medicament, dacă durându-mă inima, iau un medicament, dacă la fiecare durere duhovnicească, sufletească sau trupească, îndată mă organizez, atunci când elimin toate aceste înlesniri, simt un gol. Problemele, greutățile, lipsa oamenilor îmi produc de asemenea un gol. Cum îl voi umple? Tocmai acest gol este premisa ca să-l umplu cu Dumnezeirea. Unde să intre Dumnezeu, dacă eu nu m-am golit? În locul plin nu încape nimic, nici măcar Dumnezeu.

Mintea, așadar, are nevoie de patru virtuți. Mai întâi: de rugăciunea către Dumnezeu, căzând neîncetat înaintea Lui. În al doilea rând: de aruncarea înaintea lui Dumnezeu, adică să ocupi locul cel de pe urmă. Ești la mănăstire? Ești în lume? Să ocupi ultimul loc (Lc. 14, 8). Pe cât te arăți primul înaintea celorlalți, pe cât stai drept și bățos, pe atât te coboară Dumnezeu. Tu pune-te pe tine însuți la periferie, și Dumnezeu te va slăvi.

În al treilea rând, este necesară *negrija față de orice om*, adică să fii lipsit de griji în ceea ce privește tot omul, să nu te arunci în griji din pricina oamenilor. Ce va fi cu acela? Ce se va întâmpla cu celălalt? De ce este așa, sărmanul? Lasă-l lui Dumnezeu, Starețului său, igumenului său, tu nu te amesteca, pentru că lucrul acesta este cel mai demonic. Și pe cât crezi că ai dragoste și interes pentru acela, cu atât mai mult cazi în cursele celui viclean. *Ca să nu-l judeci.* Nu doar să nu ai grija altuia, ci și ca să nu-l judeci, pentru că judecata este cea mai rea îndeletnicire.

În al patrulea rând, mintea are nevoie *și de surzenia față de patimile care îi grăiesc*, adică să nu asculți, ci să fii surd față de patimile care îți spun una și alta. Ca să ajungem la nepătimire e nevoie de atâta luptă și de atâtea alte

premise că, deşi spunem că o vom face, nu ne hotărâm niciodată. Ne costă, şi de aceea nu acceptăm. Mă hotărăsc, de exemplu, să dorm pe jos, şi îndată aud înlăuntrul meu un glas care îmi spune: „Nu o să poţi dormi aşa. O să te întorci în pat, după ce o oră sau două o să te chinui pe jos, şi apoi vei fi obligat multă vreme să pierzi, recuperând orele de somn nedormit. În timp ce stând în pat, îndată te va lua somnul şi o să-ţi ajungă două ore". Gândul pare logic, dar în realitate ni-l strecoară patima.

Mă doare stomacul. Auzi iarăşi acelaşi glas înăuntru: „Trebuie să te tratezi. Timpul pe care-l cheltui îngrijindu-te de stomac, de ce să nu i-l dai lui Dumnezeu? Operează-te şi fii gata să-i dai tot timpul lui Dumnezeu. În plus, banii pe care-i cheltuieşti pe medicamente o să-i poţi da la săraci". Iarăşi este patima omului, care vrea să trăim fără durere.

Sunt obosit şi zic: „Să beau puţin vin, ca să prind puteri". Patima îmi spune să beau vin şi nu adevărata mea sănătate. Adică, orice lucru pe care îl trăiesc, îl iubesc, îl urmăresc, poate să fie o patimă care vorbeşte.

Mă rog de două, trei, patru ori, dar Dumnezeu nu-mi vorbeşte, nu se întâmplă înlăuntrul meu nici o schimbare, nu văd să am bucurie, şi zic: „Oare trebuie să mă opresc?" Patima iubirii de slavă e cea care îmi sugerează acest gând. Dacă dau cea mai mică importanţă gândului meu, el continuă: „Nu-i exclus să aibă dreptate cei ce zic că nu există Dumnezeu. Ba nu, greu este cuvântul acesta, există Dumnezeu. Dar cei care spun că Dumnezeu este absolut şi nu are nici o legătură cu omul au dreptate". Toate par fireşti înlăuntrul meu, dar te înşfacă gândul, în esenţă cel viclean, patima.

O patimă poate să se arate în orice clipă. Să o descoperim, încât să ştim de unde porneşte ceea ce ni se

întâmplă. Găsim însă toate patimile înlăuntrul nostru când tăcem şi nu deschidem nici o discuţie cu ele.

Să ne cercetăm deci pe noi, iubiţilor, dacă fiecare dintre noi împlineşte poruncile date lui, după puterea lui, sau nu. [7, 14]

Felul în care avva Isaia îşi începe subiectul este foarte dinamic. Se vede limpede că este urmărit un anumit război la care, fie luăm parte ca adevăraţi luptători, fie ne dăm la o parte, stând în peluze. Să ne cercetăm pe noi înşine: suntem adevăraţi luptători ai căii pe care ne-a deschis-o Dumnezeu, sau nici măcar nu ne gândim să începem lupta duhovnicească.

Căci toţi suntem datori să le împlinim după puterea noastră, cel mic după micimea lui şi cel mare după mărimea lui.

Nu este cu putinţă ca cineva să spună că nu poate să se lupte, că nu poate să facă nimic. Nu este cu putinţă să creadă că el va rămâne în urmă în luptă. Numai cel ce nu vrea poate să facă aceasta. Prin urmare, toţi trebuie să urmăm calea pe care ne-a introdus Dumnezeu, ajunge să avem smerenia de a ne accepta pe noi înşine şi puterile noastre, de a accepta că suntem mici sau mari, stare potrivit cu care, va fi şi rodirea noastră.

De multe ori credem – desigur că ni se pare că e de la harul lui Dumnezeu – că puterile noastre înaintea lui Dumnezeu sunt mari. Atunci Dumnezeu cere de la noi, potrivit cu părerea noastră, multă duhovnicie şi multe rezultate. Fără îndoială că, în acest caz, ne va lăsa singuri, ca să ne dovedim nouă înşine dacă suntem cu adevărat aşa cum

credem sau nu. Dar independent de ce simte fiecare şi potrivit cu smerenia sau mândria lui, există şi un adevăr obiectiv, în sensul că unul are putinţe mici, şi altul mari. Unul poate să facă din două, patru, şi altul din cinci, zece.

Dacă ne aflăm bănuitori şi cu împotrivire faţă de această dreptate a lui Dumnezeu, de multe ori inexplicabilă pentru noi, atunci suntem deja învinşi, pentru că nimeni nu poate să pătrundă voia şi înţelepciunea lui Dumnezeu. Lucru cel mai sigur este că fiecare a primit o harismă personală de la Dumnezeu şi, prin urmare, şi lucrarea ei poate să fie foarte mare, dar potrivit cu puterea pe care ia dăruit-o Domnul: unul mic, după micimea lui, altul mare, după mărimea lui.

De câte ori încercăm să facem ceva ce nu este la măsurile noastre! Şi când simţim că nu ne socotesc vrednici pentru ceva mai mare, ne împotrivim. Aceasta este cea mai mare frământare a noastră şi arată că nu am intrat în smerenie, ca cei ce sunt nimic, în templul Domnului, înaintea lui Dumnezeu Tatăl. Fiecare poate să facă în mod desăvârşit câte sunt necesare pentru propria lui mântuire. Dar eu, dar tu... când vreau să am o harismă sau puterea altuia, mă întristez, mă frământ şi nu reuşesc. Când însă mă las în mâna lui Dumnezeu, atunci ceea ce fac, chiar dacă din perspectivă omenească pare foarte mic, pentru Dumnezeu este foarte mare.

Căci cei ce aruncau darurile lor în vistierie erau bogaţi, dar cel mai mult s-a bucurat de văduva săracă, pentru cei doi bănuţi ai ei. Căci Dumnezeu ia aminte la voinţa noastră. Să nu dăm deci loc akidiei în inimile noastre..., ci să împlinim slujirile noastre după sărăcia noastră.

Mulţi bogaţi aruncă comori întregi în visteria templului, dar Domnul a lăudat văduva care a dat numai doi bănuţi. S-a întors cu bunăvoiţă spre văduva cea săracă, şi care dăduse un dar foarte sărac (Mc. 12, 41-44). Deoarece Domnul cercetează dispoziţia noastră şi lupta noastră împotriva akidiei în inima noastră, adică dacă ne împotrivim posomorârii, dezamăgirii, nestatorniciei, faptului că una hotărâm şi alta facem, una spunem şi alta lucrăm, una credem despre noi că am fi în stare să facem şi altfel ne aflăm. Dumnezeu are în vedere dispoziţia noastră. Lucrul spre care ai dispoziţie, pe care crezi că vei reuşi să-l faci, acela fă-l. Şi ce faci cu desăvârşită libertate a voinţei tale, acela este iubit lui Dumnezeu. *Ci să împlinim slujirile noastre după sărăcia noastră.* Cel neputincios, cel mai puţin capabil, zeroul, poate să ajungă tocmai acela la care Dumnezeu ia aminte, ajunge numai să ducă această luptă.

Avva Isaia începe într-un mod care aminteşte de un imn războinic, ca şi cum ar trâmbiţa cu o trompetă ca să ne creeze simţământul că, numai dacă sunt sărac, pot să mă înfăţişez înaintea Domnului şi să fac o minune. Şi minunea nimic altceva nu este, decât propria mea îndumnezeire.

Intrăm în perioada Triodului, etapă a luptei de-a lungul căreia Părinţii ne ung cu înţelesurile sărbătorilor ca să ne pregătească să dobândim izbânda cea mai mare, adică să ne desfătăm de vederea feţei lui Dumnezeu, care ne-o va da cu desăvârşire în ziua aceea.

Chiar şi numai existenţa Triodului dovedeşte duhovnicia Bisericii noastre, apostolia ei harismatică, caracterul ei

absolut, dar în acelaşi timp atât de omenesc, orizontul eshatologic pe care-l deschide înaintea noastră. Omul care reuşeşte să trăiască Triodul e cu neputinţă să nu devină un om duhovnicesc.

Prin duminica Vameşului şi Fariseului, Biserica ne pune în faţă o mare problemă: cum este cu putinţă ca cineva să-şi lepede propria sa dreptate şi să se înfăţişeze înaintea lui Dumnezeu ca un păcătos? Problema nu este, pur şi simplu, cum să fie cineva smerit, să nu se mândrească, ci cum poate sta înaintea lui Dumnezeu aşa cum este el cu adevărat, ca un nimic. Să se înfăţişeze ca un adevărat ipostas, ca să se poată uni în Ipostasul dumnezeiesc al Cuvântului, şi Dumnezeu să dobândească dreptul de a fi Dumnezeul lui.

Să vedem ce spune despre acest subiect avva Isaia, care vorbeşte atât de simplu, dar atât de dinamic şi de duhovniceşte.

Patru sunt virtuţile care ajută tinereţii după Dumnezeu: studiul şi meditaţia duhovnicească în toată vremea, nelenevirea, privegherea şi a nu se măsura pe sine. [7, 6]

Avva Isaia analizează viaţa adevăratului monah în diferitele ei aspecte, trecând-o prin prisma simţirii lui duhovniceşti. În vremea luptei sale duhovniceşti, monahul nu-şi măsoară virtuţile, nici nu zice: „Acum sunt la cutare sau la cutare aspect al virtuţii". Îşi trăieşte în modul cel mai simplu viaţa sa şi, am zice, fără să gândească şi fără deosebire, dar, în mod sigur, sângeros. Celelalte i le îndrumă însuşi Duhul cel Sfânt. Noi numai să iubim şi să suferim. Despicând conţinutul iubirii şi al suferinţei noastre, găsim toate cele de mai sus, precum culorile curcubeului.

Aici se referă la tinereţe, pentru că roada vieţii depinde mai ales de aceşti ani. Când cineva seamănă în tinereţea lui, va secera când va îmbătrâni. Este perioada pe care Dumnezeu i-o dă omului ca să poată să-şi creeze viitorul său duhovnicesc, veşnicia. Dacă tinereţea se prosteşte sau se ofileşte, bătrâneţea va fi osteneală şi durere, fără multă bucurie.

După Dumnezeu, patru virtuţi ajută tinereţea. Prin urmare, Dumnezeu nu poate să facă nimic dacă tânărul şi, în general, fiecare om, nu are aceste patru virtuţi: *studiul şi meditaţia duhovnicească în toată vremea, nelenevirea, priveghere a.*

Despre unele dintre ele, avva Isaia ne-a vorbit de multe ori, el, care este un realist, aşa cum ne-am încredinţat. Nu scrie un manual ştiinţific, ci, ca un părinte, loveşte şi iarăşi loveşte, spune şi iar spune toate câte sunt de trebuinţă şi câte ies din experienţa sa personală, a patimii şi a vieţii pe care a dus-o în tinereţea sa.

Prima virtute este: *meditaţia în toată vremea*. Părinţii, prin meditaţie, înţelegeau întâi de toate Psaltirea, citirea de bază a monahilor, dar şi a întregii Biserici; de asemenea, Sfânta Scriptură, cărţile patristice şi canonice, dar şi orice citire hrănitoare cu înţelesul de contemplaţie, de înainte vedere a minţii şi a sufletului omului.

Prin urmare, a medita, meditaţia arată încotro priveşte omul în toată clipa, încotro i se îndreaptă mintea. Este o luptă de bunăvoie, la început dureroasă, pentru ca mintea să nu se împrăştie, ci să cugete neîncetat la Dumnezeu. Adică, nu trebuie să ni se pară că Dumnezeu este problema câtorva clipe, a câtorva ore din noapte sau din zi, ci o neîncetată împărtăşire a Sa cu omul, peste tot: la slujiri, în mişcare, în bucurie, în întristare, în sănătate, în boală, în urcuş, în coborâş. Meditare în toată vremea, face acela

care-L iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu şi vrea să trăiască cu El. Într-adevăr, meditaţia este o împreună-călătorie şi o împreună-trăire cu Dumnezeu.

Nelenevirea, a nu se lenevi cineva, este a doua virtute. Aici loveşte boala mortală a akidiei. Nu zice în mod simplu să nu ne cuprindă akidia, ci să avem nelenevirea minţii şi a energiei active a sufletului, ca să putem să lucrăm şi să ne împotrivim la orice se înfăţişează înaintea noastră. Este cu putinţă ca omul să doarmă, dar să aibă simţurile treze, precum şi dimpotrivă, să aibă ochii deschişi, şi să doarmă.

Nelenevirea înseamnă ca omul să aibă simţurile sale în stare de veghe, încât să poată surprinde repede sensul fiecărei clipe şi să acţioneze. Adică, să ştiu că acum trebuie să tac, acum să vorbesc, acum să mă rog, acum să răspund, ca să nu cad în nepăsare şi puturoşeală. Nelenevirea este privegherea duhului omului, astfel încât să facă tot lucrul în clipa în care trebuie, şi se realizează mai ales prin concentrarea minţii şi prin tăcere. Fără acestea, omul este o slugă leneşă (Mt. 25, 26). Este de trebuinţă, aşadar, de meditaţie, dar şi de nelenevire, care înseamnă că trăiesc continuu în priveghere.

Privegherea. Altă virtute care ajută tinereţea este privegherea, în înţelesul de canon de noapte, dar şi ca înţeles mai general. După cum nu există animal fără picioare, plantă fără rădăcină, tot astfel nu e cu putinţă să existe viaţă duhovnicească fără priveghere. Noaptea cheltuită pentru orice altă lucrare sau activitate, dar nu pentru cugetarea duhovnicească la Dumnezeu, înseamnă a semăna în vânt şi a culege nimic.

Privegherea este ceva de nedezlipit de viaţa tânărului. Dacă la tinereţea lui nu priveghează şi nu va fi fără lenevie, când le va face? Vă amintiţi de Sfântul Nicodim

care se plângea la sfârşitul vieţii sale că nu mai putea să-şi stăpânească mintea, obosea şi-i fugea rugăciunea. Bătrâneţea nu vine niciodată singură, aduce cu ea toate greutăţile. Adunarea minţii la tinereţe alungă bătrâneţea şi îi dă omului o mare putere de rezistenţă.

A patra virtute este: *a nu se măsura pe sine*. Nu privi unde te afli, ce ai reuşit, ce ai făcut. Nu te uita dacă ţi-ai atins idealurile, dorinţele. Mai întâi de toate, nu te compara cu alţii, nu eşti nimic altceva decât un mort, un păcătos care încă nu a pus început pocăinţei. Când te înfrunţi pe tine însuţi astfel, atunci ai reuşit. Aceste patru virtuţi sunt temeliile pe care se întemeiază tinereţea şi cu acestea poate să înainteze. Una dacă lipseşte cu adevărat, nu poate să trăiască.

Când cineva se măsoară pe sine însuşi în orice lucru, va cădea fie în mândrie, fie în întristare. Când nu priveghează, în zadar lucrează orice altceva. Când nu este neleneş, este mort. Când nu are meditaţia duhovnicească în toată vremea, armele lui sunt o întoarcere spre exterior. Dacă nu avem înlăuntrul nostru mângâierea lui Dumnezeu, dacă nu avem simţire, dacă nu avem lacrimi, dacă nu avem apropierea de Dumnezeu, dacă pentru noi nu există Dumnezeu, este pentru că nu există meditaţia şi celelalte despre care vorbeşte aici. Urmându-le pe acestea, îndată ai întreg simţul prinderii lui Dumnezeu, şi simţi că ai duhul tău în mâna ta şi faci cu el ce vrei. Prin urmare, calea îţi este deschisă către Domnul.

Prin patru lucruri se întinează sufletul: prin preumblarea prin oraş, prin nepăzirea ochilor, prin prietenia cu o femeie şi, în general, prin prietenia cu cei slăviţi ai lumii, şi prin iubirea părinţilor după trup în mod firesc. [7, 7]

Întinarea sufletului ne aminteşte imediat de desăvârşita curăţie, de neprihănirea şi integritatea monahului, care nu reprezintă o simplă abţinere de la păcat, ci şi de la pricinile păcatului. Aşadar, patru lucruri murdăresc sufletul unui monah.

Primul este: a umbla prin oraş şi a nu-ţi păzi ochii. Când eşti în oraş, nu e cu putinţă să-ţi păzeşti ochii. Nu înţelege aici faptul că-ţi laşi ochii liberi, iar păcatul se destrăbălează înlăuntrul tău. Se presupune că ai toată buna dispoziţie ca să te păzeşti pe tine însuţi, dar, orice ai face, te întinezi, pentru că nu poţi să te păzeşti. Orice vezi este străin de tine şi, dacă nu este păcătos, este totuşi lumesc. Nu este al veacului la care tu meditezi şi pentru care te pregăteşti. Este o distragere, un bombardament, făcut prin intermediul ochilor, prin care intră, ca prin nişte porţi, moartea. Astfel, în mod obligatoriu, îţi pierzi curăţia şi integritatea sufletului. De aici izvorăşte virtutea monahală de a nu ieşi monahul afară din mănăstire.

Astăzi probabil este un lucru rar să nu mai iasă monahul, dar după cum vă daţi seama, ieşirea în lume este o nevoie neplăcută care trebuie, pe cât se poate, evitată. Poate însă să fie o dragoste a inimii, o respiraţie a sufletului care nu a învăţat să trăiască cu Dumnezeu, şi de aceea are nevoie de toată această lume, ca să-şi risipească dificultatea pe care o întâlneşte în legătura sa cu Dumnezeu.

Ieşirea în oraş, atunci când nu este o nevoie presantă şi de neevitat, este o îmbogăţire a omului bolnav şi, cu siguranţă, ceva nepotrivit pentru un monah, fie c-o face din ascultare, fie cu de la sine putere. În viziunea monahală bisericească, nu e cu putinţă să stea împreună monahismul şi oraşul. Ieşirea este fie rezultatul unei adevărate trebuinţe, care e un pogorământ al lui Dumnezeu, fie rezultatul propriei noastre nevoi, care înseamnă părăsirea sau mânia

lui Dumnezeu. De exemplu, mă îmbolnăvesc şi trebuie să mă duc la doctor. În general, faptul de a fi silit să ies în lume, reprezintă o lipsire de Împărăţie, un gol, o deşertare, fie c-o simţim, fie că n-o simţim. Cel puţin, să avem smerenia s-o mărturisim.

Prin prietenia cu o femeie. Sufletul se întinează şi prin a avea prietenie cu orice femeie. Aici se referă la femeia care putea apărea în pustia unde trăiau asceţii. Când cineva are legătură cu o femeie şi, mai ales, când are *prietenie cu o femeie*, adică o legătură, un interes pentru ea, sau al ei pentru el, atunci în faţa sa se găseşte o privelişte diferită de ceea ce îi este lui rânduit. Inima lui, vrând şi nevrând, are o flecăreală cu cineva, pentru că femeia este ceva subţire, nobil, cu bun simţ, gingaş, fraged, frumos, tocmai opusul a ceea ce trebuie să aibă înaintea lui bărbatul, şi mai ales monahul, a cărui viaţă trebuie să fie austeră, o smerenie, o durere.

Femeia este o inimă care se dă. Să nu uităm că este făcută de Dumnezeu ca să înfrumuseţeze viaţa unui om, să-i ţină tovărăşie, să dăruiască iubire, odihnă, lucruri opuse celor pentru care monahul a ieşit din lume. Încetează asprimea vieţii lui, încetează şi singurătatea, pe care o caută şi trebuie să o aibă. Femeia este mângâiere şi ajutor. Astfel, monahul care este un înger, se amestecă într-un oarecare mod duhovnicesc cu femeia, şi-şi pierde integritatea sufletului.

Poate ca cineva să aibă posibilitatea de a trăi liniştit în mijlocul femeilor şi să nu păcătuiască. Aceasta însă nu înseamnă că prietenia şi preumblarea cu femeie nu întinează sufletul chiar atunci când acesta se curăţă pe sine şi trăieşte feciorelnic. De aceea, singura femeie pe care au iubit-o monahii a fost Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, nu doar

aici în Sfântul Munte, ci şi în întreaga lume. Lucrul acesta este rostit de mii de guri şi este scris în toate cărţile.

Sufletul se întinează *prin prietenia cu cei slăviţi ai lumii*. Monahii au avut întotdeauna înclinaţia să se aibă bine cu cei slăviţi ai pământului. Avva Isaia este un pustnic, un monah dintr-o bucată şi foarte bun, şi vrea să spună adevărul. Cei slăviţi ai lumii îl distrag pe om, îl odihnesc, îl îngrijesc, îl apără şi, prin urmare, nu rămâne el singur cu Dumnezeu. Îi introduc în viaţă un element care trebuie să lipsească cu desăvârşire: paza şi siguranţa omenească sau, dimpotrivă, elementul peripeţiilor, în funcţie de oamenii cu care se încurcă cineva. Se schimbă condiţiile, precum se întâmplă totdeauna, iar monahul îşi pierde echilibrul şi liniştea.

A patra cădere prin care sufletul se întinează este: *iubirea părinţilor după trup în mod firesc*. „În mod firesc" înseamnă că există relaţii normale, îndrăzneală, curaj, între părinţi şi monah, astfel încât există o legătură continuă între mintea şi inima lor, concretizată prin contacte, corespondenţă, vizite reciproce.

Părinţii sunt primul lucru pe care-l părăseşte monahul. Iubindu-şi, aşadar, părinţii şi interesându-se de ei, săvârşeşte o faptă de curvie, pentru că părintele devine femeia lui, sau bărbatul, călugăriţei. Va veni o clipă în care firea duhovnicească a vieţii monahale se va răzbuna. Monahul îşi va părăsi peştera, îl va părăsi pe Hristosul său şi va începe să se intereseze de părinţi. Legătura cu părinţii este o înlănţuire care poate să rupă înlănţuirea de Dumnezeu, pentru că Dumnezeu nu acceptă două înlănţuiri în acelaşi timp. Monahul va cădea în tot felul de peripeţii odată cu bolile şi problemele părinţilor, până la moartea lor. Dar şi după moartea părinţilor, va povesti cum au murit, cum a greşit medicul de i-a omorât mama sau tatăl.

Legăturile și dragostea față de părinți sunt o faptă cu adevărat curvească. Ajunge să ne gândim numai la faptul că Hristos, chiar și mirenilor, le impune cinstirea părinților, dar nu vorbește despre o asemenea iubire care înlănțuie. Primul element pentru o viață reușită, fie în căsătorie, fie în necăsătorie, este deplina și desăvârșita părăsire a părinților, închiderea ochilor față de părinți. A spune că relațiile mele sunt firești și nu mă absorb este o îndreptățire. Inima deja a fost înlănțuită și, fie nu-mi dau seama, fie nu am smerenia să mărturisesc că mă aflu în păcat. De aceea, în cel mai bun caz, nu te îndreptăți și nu-ți mai îngădui legături cu părinții, deoarece pentru tine nu mai există părinți trupești.

Prin patru lucruri se întețește curvia în trup: prin dormirea pe săturate, prin mâncarea până la saț, prin grăirea zeflemitoare și prin împodobire. [7, 8]

Patru lucruri produc stârniri păcătoase în trup. Care sunt acestea? *A dormi pe săturate* înseamnă somn mult. Într-adevăr, somnul mult hrănește trupul și nu mai poate să trăiască o viață curată. Atunci monahul dobândește o trândăvie și își pierde nelenevirea, de care am vorbit mai înainte, pierde privegherea, pierde meditația. Somnul mult vatămă pe fiecare om care voiește să reușească să facă ceva în viața sa.

A mânca până la saț. Porunca Părinților este să mănânci doar atât cât să-ți menții viața și să-ți fie foame mereu[32]. Foamea este un element al pomenirii lui Dumnezeu. Invers, burdușirea stomacului este caracteristică omului care trăiește fără Dumnezeu, care este leneș în viața lui duhovnicească și nu săvârșește nimic duhovnicesc. Nu

[32] De exemplu: Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile Mari* 18, PG 31, 965 [PSB 18, p. 251]

trăieşte firesc şi echilibrat şi, de aceea, încearcă să înlocuiască firescul vieţii cu multa mâncare. Mai ales dacă mâncarea ne place, atunci avem de-a face cu un păcat deplin.

Grăirea zeflemitoare. Zeflemeaua nu este doar a spune cuvinte nepotrivite, ci şi grabnica alunecare spre vorbe. Un om înclinat spre vorbe, chiar dacă nu se află în dispoziţii desfrânate, fie şi acoperit cu mii de acoperăminte, va cădea cu siguranţă. Aceasta pentru că înclinaţia spre vorbire este unul din elementele cele mai chinuitoare din viaţa oamenilor care vor să se afierosească lui Dumnezeu, şi descoperă învârtoşarea inimii şi absenţa lui Dumnezeu.

Când te afli în faţa cuiva mare, nu vorbeşti, ci doar priveşti şi asculţi, sau răspunzi la ce te întreabă. Faptul de a vorbi arată că nu am înaintea mea vederea lui Dumnezeu, nu am perspectiva care mă conduce la cer. Cuvintele sunt semne care ascund toate păcatele, interioare şi exterioare, pentru că şi mintea, şi inima, şi judecata omului sunt încurcate. Vorbind sau ascultând pe alţii care vorbesc, te amesteci cu întreaga lume pe care o aduci înaintea ta sau ţi-o aduc ei. Atunci ţi se pustieşte sufletul, ţi se dezgoleşte duhul, iar trupul neputincios să compenseze binele, ce va face? Va cădea în toate împuţiciunile.

Prin împodobire. Împodobirea este grija şi aranjarea noastră, a mediului în care trăim, a oricărui lucru de-al nostru, dorinţa de a fi toate frumoase. Mai cu seamă, împodobirea noastră înşine – spălatul, pieptănatul, haina migălită –, oricât am spune că ne-o impune timpul sau locul, în realitate arată un mirenism lăuntric. Aşadar, mâncarea peste măsură, somnul excesiv, grăirea zeflemitoare şi împodobirea, sporesc curvia în trup.

Prin patru lucruri se întunecă sufletul: prin urârea aproapelui, prin disprețuirea și pizmuirea lui, și prin cârtire. [7, 9]

Una urmează după cealaltă, pentru că avva Isaia vrea să ne arate legătura lor și modul în care ele produc întunericul în suflet. De la începutul cuvintelor sale spune că, pentru ca omul să aibă viață duhovnicească, să aibă lumină în viața sa, trebuie să aibă o comunicare desăvârșită cu mediul său. Din clipa în care nu mai are această simplă, firească și tihnită lepădare de sine și predare față de celălalt și, prin urmare, trăirea celuilalt ca pe un mădular propriu, nu poate să-l aibă pe Dumnezeu. De aceea, sufletul se întunecă când se clatină legătura lui cu oamenii.

Cum însă se clatină? *Prin urârea aproapelui.* A urî pe aproapele are ca principal înțeles un sens activ și înseamnă: a lovi, a tăgădui, a mă pune împotriva celuilalt. Exprimă dispoziția agresivă a sufletului. În loc să am o relație firească cu celălalt, să-l pun la inimă, eu am ura care este ieșire a celuilalt din inima mea și din viața mea. Ura, așadar, este să-l văd pe celălalt ca pe unul diferit, să-l arunc afară din inima mea, să nu-l mai văd ca pe firea mea. Este stricarea vederii omului care ajunge să vadă lucrurile dublu. În loc să văd că celălalt sunt eu, văd că este ceva diferit. Asta poate să fie firesc pentru oamenii lumii, dar pentru noi, care suntem trupul lui Hristos, este nefiresc.

Ura este dintre păcatele cele mari, pentru că izvorăște dintr-o mare împătimire, arată că omul a robit mulți ani păcatului și patimilor, iar inima i s-a învârtoșat atât de mult, încât a devenit oarecum anormală și, nu numai că nu poate să iubească, dar și urăște. E nevoie de multe lacrimi ca să scape cineva de ură. Nu este o chestiune de o simplă hotărâre sau de luptă de o zi. Când urăsc pe cineva,

nu pot să spun că mă hotărăsc să nu-l mai urăsc. Pot să spun că mă hotărăsc să nu-l lovesc, să nu-l vatăm, dar pentru ca să nu-l mai urăsc, este nevoie de o curăţie lăuntrică. Ura faţă de aproapele arată un mare grad de împătimire şi, de aceea, şi întunecă sufletul.

Prin dispreţuirea lui – adică a-l smeri pe celălalt – întunecă, în mod evident, sufletul. Dispreţul are aici sensul adânc de a-l judeca pe celălalt. Când însă îl judec, îl găsesc întotdeauna mic, neînsemnat, un nimic. Atât de mare este egoismul omului, încât nimic nu poate să stea înaintea judecăţii sale, nici măcar Unul Dumnezeu, cu atât mai puţin un om. A-l considera pe celălalt mai prejos, cu atât mai mult a o şi spune, este un păcat de căpătâi.

Prin pizmuirea lui. Altă formă a legăturii noastre cu oamenii, care tulbură pacea şi unimea, este invidia în toate înţelesurile. Pizmuiesc pe cineva din iubire, pentru că-l consider al meu şi mă unesc nedespărţit de el. Această unire nu este în trupul lui Hristos, ci este o degradare a trupului lui Hristos la o legătură omenească. De asemenea, este o energie lăuntrică deplin curvească.

Dacă luăm invidia în sensul că îl invidiez pe omul acesta şi-l resping, atunci invidia este expresia unei neputinţe lăuntrice, dar şi a unei iubiri anormale. Adică îl iubesc într-un mod egoist şi exclusivist, cred că am drepturi în viaţa lui şi că el are obligaţii faţă de mine, că trebuie să-mi dea socoteală unde merge şi ce face.

Invidia, aşadar, este o tulburare a legăturilor noastre datorate prisosului de energie lăuntrică sufletească, psihică. Invidia este orice întoarcere către celălalt, care porneşte de la ceva exagerat, dintr-un zel, dintr-o fierbere. Prin urmare, zelul[33] poate să fie interesul meu, iubirea mea, grija mea

[33] În greceşte cuvântul zel, ζῆλος, este din acelaşi radical ca şi invidia, ζήλεια (n. tr.)

de-al mântui, de-al ajuta să iasă din păcat, să ajungă copil al lui Dumnezeu. Această fierbinţeală este o goană lăuntrică nefirească, o înregimentare duhovnicească nefirească.

Opus lui „a pizmui" este „a cârti", care vine de asemenea dintr-o neputinţă a sufletului. Cârtesc înseamnă că protestez, neg, mă plâng, sunt strâmtorat, nu sunt satisfăcut. Această cârtire o exprim în jurul meu, în scrierile mele, în rugăciunea mea. Cer, de exemplu, ceva de la celălalt sau aştept, sau pretind ceva. Însă nu mi-o dă, pentru că şi el este absorbit de propria lui luptă şi dorinţă, de propriul lui gând, de propriul păcat, de propria bucurie, de propria lui destrăbălare, sfinţenie sau virtute. Atunci cad într-o cârteală, deoarece sunt marginalizat în gândul lui. El se roagă, iar eu cred că mă lasă singur. Se interesează de mine, iar mie mi se pare că nu o face din iubire sau că o face cu lipsuri.

Cârtirea este insatisfacţia pe care o simţim în viaţa noastră şi provine dintr-un egou aflat în inferioritate. Invidia provine dintr-un egou hipertrofiat, în timp ce dispreţul, dintr-un egou autohrănit şi auto împuternicit, fără Dumnezeu, şi care-l vede pe celălalt mai prejos şi de nimic. Ura este diferenţierea, înlăturarea celuilalt din existenţa noastră.

Prin patru lucruri se face sufletul deşert: prin umblarea din loc în loc, prin iubirea împrăştierii, prin iubirea materiei şi prin meschinărie. [7, 10]

Avva Isaia este adânc în cuvintele lui, dar şi foarte cuprinzător. Are o concepţie sferică. Era un om foarte simplu, azi am zice un caracter simplu, dar şi isteţ, inteligent, un adevărat tată.

Prin patru lucruri se face sufletul deşert. Deşert înseamnă nelocuit, uscat, duşmănos, nelocuibil, pustiu de Dumnezeu, fără roadă. „Umblarea din loc în loc" este o

mare ispită, înnăscută vieţuirii monahale, ca şi vorbăria. Pe acestea două le seamănă Satana înlăuntrul nostru, deoarece găsesc un teren favorabil în sufletele noastre. Când cineva se preumblă din loc în loc, fie că merge în oraş, fie mai adânc în pustie, fie de la o chilie la alta, fie de la unul la altul ca să flecărească – sădeşte şi smulge, fără a reuşi nimic. *Prin umblarea din loc în loc* este vădit că nu i se îngăduie monahului să reuşească ceva.

Prin iubirea împrăştierii. Sufletul devine deşert şi prin iubirea împrăştierii în diferite lucrări, în diferite interese, în diferite dorinţe, în noi planuri. Împrăştiere înseamnă a sta cu toţii de jur împrejur, iar în centru întotdeauna noi înşine, şi nu Dumnezeu. Dumnezeu nu poate să rămână într-un om care se împrăştie, pentru că-l vrea cu o privire neîmprăştiată.

Uneori împrăştierea se întâlneşte în vieţuirea monahală ca un martiriu. Aceasta se întâmplă când cineva întâlneşte împrăştierea şi nu o poate evita din pricina slujirii. Dar nici atunci nu înseamnă că împrăştierea este bună. Din contră, reprezintă paşii celui rău, capcanele lui, reuşita lui de a-şi pune piciorul în mănăstire. Dar aici este vorba de a iubi împrăştierea, de situaţia în care monahul însuşi doreşte împrăştierea. Acest lucru pustieşte sufletul. Pentru că atunci când eşti obligat să fii în ispită, primeşti binecuvântare sau te învredniceşte Dumnezeu să te eliberezi de ispită. Când însă o vrei şi ţi-o produci, nu mai există posibilitatea să te ajute Dumnezeu. Singur te îndrepţi către ispită, singur îl pierzi pe Dumnezeu.

Sufletul devine deşert şi prin *iubirea materiei şi meschinăriei*. Materia, am putea zice, este ceva care nu există, ci cuprinde câteva elemente care unesc, îmbrăţişează

şi dau siguranţă locului gol în care ea se află. Muşiţa[34] este o mică insectă care pişcă. Pentru că nu e mare, nici n-o observi. Când vine peste tine un leu, te păzeşti, dar când vine o muşiţă, te pişcă, şi abia apoi te trezeşti, ţi se irită pielea, simţi o mâncărime în tot corpul.

Lucrurile meschine sunt cele mici cărora nu le dăm importanţă. Meschinăria are aici mai ales înţelesul de vorbire uşuratică, adică se referă la micile vorbe pe care le aruncăm cu uşurinţă. Acolo de unde stai, arunci câte un cuvinţel ca o tachinare, ca o ironie, ca o glumă. Făcuşi o mică pişcătură. Câte astfel de flecăreli aruncăm, cărora nu este număr! De asemenea, meschinăria este şi a vorbi despre lucruri lipsite de importanţă. Aceasta se întâmplă când omul nu are un conţinut lăuntric. Meschinăria este, aşadar, vorbirea uşuratică, purtarea cu îngustime de suflet, a nu te cinsti pe tine însuţi, a nu fi serios, a nu avea simţământul siguranţei, al încredinţării, al superiorităţii, a nu fi un om cu greutate, ci ceva pe care îl suflă vântul.

Prin urmare, cuvântul „meschinărie" îi cuprinde pe cei mici la suflet, care nu văd bine, care nu au perspectivă în viaţă, nu au seriozitate pentru a reuşi. Sunt oameni fără vedere cuprinzătoare, fără cer. Meschinăria reprezintă o preocupare a omului cu lucruri care nu rezistă la jugul şi la judecata Domnului. De aceea oamenii uşori, hazlii, grabnici a-şi face relaţii, să discute diferite probleme şi să dea răspunsuri, nu pot fi o grădină bine cultivată.

Prin patru lucruri sporeşte mânia: prin neguţătorie, prin ţinerea la voia ta, prin dorinţa de a învăţa pe alţii şi prin a te socoti pe tine înţelept. [7, 11]

---

[34] Din nou, Părintele Emilianos îşi întemeiază tâlcuirea pe jocul etimologic de cuvinte. Muşiţa – σκνίπα – e din aceeaşi familie cu meschinăria – σκνιπεία. (n. tr.)

Mânia, adică indispoziţia sufletului care explodează din cauza lipsei de unitate lăuntrică, sporeşte prin neguţătorie, adică prin a da şi a lua. Neguţătoria este schimbul lucrurilor, al banilor, al gândurilor, contactele sociale, şi arată că înlăuntrul nostru există dorinţe şi că este cultivată partea poftitoare din sufletul omului. De aceea, când nu îţi dau ceva ce ceri, sau când ţi se cere neîncetat, îţi pierzi pacea, te mânii.

Prin ţinerea la voia ta. Mânia, de asemenea, sporeşte prin a voi să-ţi impui voinţa. Nu există lucrare mai mare şi mai proastă decât să doresc să se facă voia mea. Voia este cel mai mare duşman al omului. Pentru că fiecare om în jurul meu are propria lui voie, dacă doresc şi eu să se facă voia mea, voi ajunge neîncetat în conflict cu ceilalţi şi nu voi avea o adevărată legătură cu ei.

Prin dorinţa de a învăţa pe alţii. A vrea să dau lecţii altuia, să-i dau sfaturi, să-l corectez mă duce întotdeauna la o ciocnire cu el şi îmi dezvoltă un egou bizar. De altfel, lucrul acesta este o părtăşie la o însuşire al lui Dumnezeu, pentru că a învăţa pe altul nu este dreptul nostru, şi celălalt nu ne aparţine ca să-l putem dăscăli.

Prin a te socoti pe tine înţelept. De asemenea, faptul de a crede că sunt înţelept prin mine însumi, că am greutate în gândire, îmi sporeşte mânia. Lucrul acesta iarăşi este naiv.

Trei sunt lucrurile pe care cu greutate le dobândeşte omul şi care păzesc toate virtuţile: plânsul, lacrimile pentru păcate şi a avea moartea înaintea ochilor. [7, 12]

Trei lucruri dobândeşte omul cu greutate, nu pentru că în ele însele sunt grele, ci pentru că noi înşine le facem

grele, deoarece se ciocnesc de egoul nostru. Ele însă păzesc virtuţile şi sunt: plânsul, lacrimile pentru păcate şi pomenirea morţii.

Plânsul este temelia inimii, este întristarea bucuroasă care se naşte din întoarcerea spre cele lăuntrice şi din unirea minţii şi din simţământul a cine sunt eu înaintea Domnului. Plânsul este seninătatea firească a sufletului în care Dumnezeu poate să se vadă pe Sine însuşi. Cei ce plâng sunt fericiţi de către însuşi Domnul (Mt. 5, 4).

Lacrimile pentru păcate reprezintă o faptă mai exterioară a omului, dar şi o neîncetată îndeletnicire a sa, pentru că neîncetat păcătuim. Şi când ştim şi când nu ştim, şi când credem c-am păcătuit şi când credem că n-am păcătuit, adevărul este că am păcătuit şi că păcătuim. Prin urmare, cel mai hotărâtor lucru pe care-l avem de făcut pentru a-L cunoaşte pe Dumnezeu este să ne plângem păcatele noastre.

A avea moartea înaintea ochilor. Când ai pe cineva lângă tine şi-l vezi cum se chinuie, cum se luptă cu moartea, ştii că va muri. Tot aşa să ştii şi tu că vei muri cu siguranţă. Toţi Părinţii subliniază în mii de feluri faptul că cine nu se gândeşte că va muri se minte pe el însuşi, deoarece nu cunoaşte adevărata naştere care-l aşteaptă. Seamănă cu embrionul care nu se gândeşte că trebuie să se nască sau crede că nu se va naşte deloc. *A avea moartea înaintea ochilor* este dezvoltarea şi întregirea embrionului. Când nu mă gândesc la moarte este ca şi cum aş nega ieşirea mea din pântece şi intrarea mea în ţara luminii, în ţara lui Dumnezeu.

Trei sunt lucrurile care stăpânesc sufletul până ce nu ajunge la o mare măsură. Şi acestea sunt cele care nu îngăduie virtuţilor să locuiască împreună cu mintea: robia, lenevia şi uitarea.

Trei sunt patimile care stăpânesc sufletul până să ajungă la măsuri mari, şi acestea nu-l lasă pe om să dobândească virtuţile şi să fie părtaş vieţii altuia: robia, lenevia şi uitarea. Patimile acestea sunt un rezumat al răutăţilor la care s-a referit până acum.

Robia este ceea ce mă stăpâneşte, ceea ce în general îmi atrage gândul şi inima, adică interesul, îndeletnicirea cu ceva, patima. *Lenevia* este faptul de a nu ţine piept energic în viaţa mea duhovnicească şi *uitarea* este să-L uit pe Dumnezeu, să uit ceea ce am în faţa mea.

Să depunem, aşadar, iubiţilor, osteneala noastră cu sârguinţă şi cunoştinţă, împlinind cuvântul Celui care zice: „Cel ce Mă iubeşte, va păzi poruncile Mele" (In. 14, 25) [7, 15]

Aşadar, iubiţii mei, să ne luăm în serios calea, şi osteneala noastră să fie cu sârguinţă şi întru cunoştinţă. Întru *cunoştinţă* înseamnă să ştim precis ce facem, de ce facem, ce urmărim. Să ştim că nu suntem în stare de nimic, ci numai Dumnezeu. Noi putem să înţelegem doar osteneala noastră, pentru a ne elibera şi a ne dezancora din toate cele ale lumii. Să o facem cu toată puterea şi sârguinţa noastră, cu tot interesul nostru, cu toată silinţa şi constrângerea care ni-L dăruiesc pe Dumnezeu – „cei silitori răpesc împărăţia cerurilor" (Mt. 11, 12) – şi cu întristarea, care are drept „distilat" pe Domnul Însuşi.

Astfel împlinim cuvântul lui Dumnezeu: „Dacă Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele" (In. 14, 15). Aceasta deoarece o iubire, care nu este lucrătoare şi nu constituie o deplină şi desăvârşită întoarcere către Dumnezeu *cu sârguinţă şi cunoştinţă,* nu este iubire, ci o păcăleală, un fals, o înşelare a inimii noastre.

7

Apoftegme

Perioada în care intrăm, a Triodului, este prin excelenţă o perioadă de pocăinţă în care, fie se hotărăşte cineva să sară pentru a ajunge în cer, fie aşteaptă jos pe pământ. Postul Mare are o astfel de dimensiune, încât cuprinde toate dorinţele şi toate putinţele omului de a se înălţa. Nu este cu putinţă ca această perioadă să treacă neobservată de către luptătorul duhovnicesc, deoarece exemplul vieţuirii ascetice oferit de textele Marelui Post este atotcuprinzător. Aşadar, pentru că centrul Triodului este pocăinţa, vom continua textul lui avva Isaia.

Spunea avva Isaia: acum mă văd pe mine ca pe un cal rătăcitor care nu are stăpân, şi cine-l află se aşează pe el şi, când îl lasă, altul îl prinde şi se aşează pe el. [8, 1]

Spunea avva Isaia. Felul în care începe cuvântul de faţă arată că acestea sunt cuvinte scoase fie din epistolele avvei Isaia către fiii săi, fie din catehezele pe care le-a făcut într-un mediu familial, către doi, trei ucenici. Era un om foarte simplu şi ce spunea era izvorât din experienţa lui zilnică.

Pe cât trece timpul şi mă maturizez, zice avva Isaia, mă observ pe mine însumi şi văd că seamăn cu un cal care rătăceşte încoace şi încolo, pentru că nu are stăpân care să-l conducă. Oricine îl găseşte şade pe el şi, după ce-l foloseşte cât vrea, îl lasă, şi apoi îl înşfacă altul aşa cum îl găseşte, şi-l poartă pe drumuri şi prin pustii.

Aceste cuvinte caracteristice ale avvei Isaia ne arată unde îl duce păcatul pe om. În timp ce a fost făcut atât de liber, păcatul l-a netrebnicit cu desăvârşire, l-a dezarticulat, l-a făcut neputincios, încât să nu aibă nici cea mai mică posibilitate de a se conduce pe el însuşi, i-a cotropit personalitatea. Astfel, una gândeşte, alta vrea şi alta face, precum zice Apostolul Pavel (Rom. 15, 16). Ajunge deci un cal rătăcitor, neputându-se stăpâni nici el pe sine însuşi, şi nici altul neputând să-l stăpânească, pentru că nimeni nu poate să-i anuleze libertatea. Este un naufragiat în care lovesc dinlăuntru şi din afară, unele după altele, valurile patimilor, ale impulsurilor drăceşti, şi îl duc unde vor. Mai ales când crede că acum vrea ceva, aceea este tocmai ceea ce nu vrea. Şi când acţionează cu convingerea că el însuşi lucrează, atunci un şarpe ascuns în iarbă – demonul sau vreo patimă, sau ceva respingător – îl îndeamnă la distrugere.

Astfel, omul devine un demonizat care rătăceşte prin pustie. Dumnezeu nu poate să-l ajute, pentru că nu îi înlătură harisma libertăţii pe care i-a dăruit-o, chiar dacă el nu o onorează. Dumnezeu i-a făcut un dar pe care nu i-l mai ia niciodată înapoi, dar nici un om nu poate să i-l ia. Poţi să plângi pentru el, poţi să te chinui, să te rogi, să-l implori căzând la picioarele lui. Dacă el însuşi nu vrea să se scoale, printr-o voinţă mai lăuntrică, printr-o dispoziţie dinamică, dacă nu doreşte să scuture stăpânirea păcatului – singurul stăpân care-l conduce – tu nu vei putea să-i faci absolut nimic. Lacrimile tale, ostenelile tale, trudele tale, toate vor fi zadarnice. Pentru că dacă Crucea lui Hristos Însuşi nu poate să-l ajute, cu cât mai puţin omul. Încercările nimicniceşti ale împreună-omului lui nu-l ridică nici cu un deget peste capul său.

Deci, cine găseşte pe omul acesta care nu are nici un stăpân şade pe el, primul fiind demonul. Astăzi al mândriei,

mâine al curviei, poimâine al mâniei. Nu se prevede cine va şedea mai întâi pe acest cal nestăpânit. Glasul lui, dar şi tânguirea inimii şi a conştiinţei sale se aud peste tot, dar nu se poate opri din rătăcire. Acu' se opreşte, acu' aleargă mai tare.

În al doilea rând, se aşează pe el mulţi oameni: cel care are interes, cel nebun, egoistul, cel care îl dirijează cu cuvântul, cu gesturile, cu exemplul său, cu imitarea şi cu păcatul său. Câţi pot să şadă pe un astfel de om!

Înfricoşătoarea imagine a destrăbălaţilor poate să fie aplicată fiecărui om şi fiecărei etape din viaţa duhovnicească. Minciuna pe care mi-o vei spune, îndreptăţirea pe care mi-o vei aduce, ideologia pe care mi-o vei înfăţişa, înştiinţarea pe care mi-o vei face din ziare sau din vreun periodic, toate devin o înstăpânire asupra mea, pentru că sunt atât de neputincios, încât nimic din ele nu se pierde. Dacă nu se pierde protonul, cea mai mică parte a materiei, cu atât mai puţin se poate să se piardă ceea ce aruncă asupra mea celălalt, şi care are putere în veşnicie, nu doar în lumea prezentă. De aceea sfinţii accentuează că trebuie să fii un om mort, încât să nu primeşti nimic şi nimeni să nu poată să şadă pe tine.

Şi când îl lasă, altul îl prinde şi se aşează pe el. De multe ori, chiar şi demonii ne apasă şi încetăm să mai avem un interes pentru ei şi devenim ai lor. Tot astfel şi oamenii care ne exploatează în mii de feluri cu discuţiile lor, cu problemele lor, cu deschiderile inimii lor, cu păcatele lor. Şi ei aleargă să găsească alt cal, iar noi suntem uşa gătită pentru a veni un al treilea că să ne exploateze: vreun om, vreun drac, vreo voire, vreo dorinţă stăpânească, vreo poftă, sau orice altceva poate să fie stăpân pentru un om care păcătuieşte.

Soarta oamenilor care nu au posibilitatea să-şi înalţe statura şi să se tăgăduiască pe ei înşişi este să se vândă lui Dumnezeu ca să fie cu adevărat liberi. Aşa suntem cu toţii, chiar când nu ne dăm seama, dar mai ales atunci când credem fără nici o îndoială că noi nu suntem aşa.

Vrea cineva, de exemplu, să te antreneze într-o faptă rea. Încearcă prin o mie şi una de feluri ca să te îndepărteze de carte, încât să nu mai ai nici un chef de citit. Cel care vrea să te târască la rău poate să fie un gând, sau cel rău, sau altceva care vrea să-ţi distragă atenţia şi interesul. La sfârşit o să ajungi să nu mai ai poftă nici să-ţi deschizi ochii, darămite cartea. Ajungi să te îngreuneze satana şi să te îngreunezi tu însuţi pe tine. De aceea şi ceri să-ţi schimbi cărţile, locul, rugăciunea, chilia, cuvintele, ca să poţi să găseşti un oarecare interes pentru viaţă.

Tot acest vârtej al omului este exprimat în această primă şi simplă zicere a avvei Isaia. Putem zice că Psalmistul, care a spus: „ca un dobitoc m-am făcut" (Ps. 72, 22), adică am ajuns înaintea Domnului ca un dobitoc, nu s-a exprimat literal, pentru că această expresie nu poate să redea mărimea căderii omului stăpânit de păcat. Omul ajunge nu numai ca un dobitoc, ci şi mai rău decât dobitoacele.

Spunea iarăşi: „Sunt asemenea cuiva pe care, prinzându-l vrăjmaşii lui şi legându-l, l-au aruncat într-o groapă cu noroi şi, dacă strigă către Stăpânul lui, îl opresc cu lovituri să tacă". [8, 2]

Avva Isaia îşi completează gândul de mai înainte şi le arată copiilor săi iadul în care vor cădea, dacă nu înaintează energic şi statornic încă de la începutul vieţii lor duhovniceşti. Să luăm un exemplu simplu pe care îl întâlnim în lume, şi uneori şi în mănăstiri.

Oamenii obişnuiesc să vorbească în deşert. Dacă văd pe cineva serios şi care nu vrea să flecărească cu ei, îi spun că vrea să fie sfânt, ca şi cum ei n-ar vrea să fie sfinţi, ca şi cum n-ar fi rânduiţi şi ei pentru sfinţenie, ca şi cum n-ar fi aceasta şi propria lor chemare. În felul lor reuşesc să-l înrobească atât de mult pe omul acesta, încât să nu mai îndrăznească să apară la vreo întrunire. Şi dacă totuşi merge, va simţi că trebuie să fie primul la discuţii, adică primul la păcat, ca să poată să stea în mijlocul lor.

Să luăm o altă imagine din lume. Când cineva duce o viaţă curată, se spune despre el că este un om anormal, nefiresc, contra firii. Dar când trăieşte în păcat, atunci spune că este firesc. Denaturează orice, îi creează o asemenea mlaştină de gânduri, de criterii, de idei, din care nu mai poate să iasă. Orice ar face acest om, descoperă că duşmanii lui l-au aruncat într-o groapă cu mocirlă din care nu mai poate să iasă. Şi nu numai atât, dar nu poate nici dacă va striga către Domnul.

Cum să strige de vreme ce duşmanii *îl opresc cu lovituri ca să tacă*? Chiar şi prietenii lui cei mai apropiaţi şi „mai de aproape ai săi" ajung primii lui vrăjmaşi (Ps. 37, 12), îl pedepsesc, nu-l lasă să-şi ridice privirea înlăcrimată sau uscată de anii petrecuţi fără lacrimi, pentru că nu vor să-l lase să vorbească lui Dumnezeu. Îi produc neîncetat răni noi, şi dispoziţia lui de a se pocăi devine cauză de a cădea şi mai adânc în păcatul său. În cele din urmă tace, adică este deziluzionat. Nu mai crede că există nădejde de îndreptare, de aceea se şi obişnuieşte cu viaţa lui, cu lenea lui, cu compromisurile lui, cu somnul lui, cu orice s-a obişnuit, nu cumva să-l lovească mai mult.

Într-adevăr, când vrem să ne ridicăm, să ne pocăim, nu doar în sens de spovedanie, ci al unei schimbări radicale, al unei căi foarte grabnice către Dumnezeu, simţim lucrul

acesta ca pe ceva foarte dificil, greu şi periculos şi spunem: „Nu ştiu ce-o să-mi mai rezerve de acum înainte viaţa", în timp ce drumul moleşelii şi al păcatului, ştim unde duce. Însă ne-am obişnuit cu rănile noastre, cu miasma mocirlei noastre, am dobândit imunitate, de aceea şi rămânem în păcatul nostru.

Avva Isaia ne descrie omul care a ajuns nu numai să fie sclavul păcatului, dar nici să nu mai vrea să se ridice, pentru că se teme de consecinţe. Apoi înaintează, în continuare, la un al treilea subiect. Omul acesta este batjocorit nu numai de satana, ci şi de orice alţi vrăjmaşi, care pot fi el însuşi, dorinţa lui, patima lui, sau prietenul lui care şade în chilia de alături şi care până în clipa de faţă părea un sfânt.

Spunea iarăşi: „Sunt asemenea unei păsări al cărei picior e legat de către un copil şi, dacă acesta slăbeşte legătura, îndată pleacă, socotind că s-a dezlegat. Dar dacă copilul trage înapoi, iarăşi coboară. Aşa mă văd pe mine. Aceasta o spun: că nu trebuie să rămână cineva fără grijă de sine până la ultima răsuflare". [8, 3]

După cum copiii mici se joacă cu păsările, tot aşa se joacă cu mine şi vrăjmaşii mei zi de zi. În viaţa mea duhovnicească simt că sunt ca o pasăre legată de picior de către un copil care uneori slăbeşte sfoara, iar pasărea crede că e liberă şi dă să plece. Cum vede copilul că pasărea dă să plece, o trage înapoi şi o aşează jos, ţinând-o în continuare legată.

Exemplul acesta arată strădaniile noastre care nu duc la nici un rezultat, dacă nu ne eliberăm lăuntric, dacă părerea noastră, dorinţa noastră, fiinţa noastră nu se eliberează de povara sinelui nostru. Strădaniile şi dorinţele

noastre pentru Dumnezeu, sunt atât de neputincioase, uităm atât de uşor toate dorinţele noastre, hotărârile noastre, visele noastre, încât nu au mai multă putere decât o mică sforicică cu care copilul a legat pasărea.

Într-adevăr, dacă cercetăm dorinţele noastre pentru o înnoire a vieţii noastre duhovniceşti, pentru pocăinţă, pentru schimbare, vom vedea că ele durează nu zi sau ore, ci câteva minute. În aceeaşi clipă în care ne-am hotărât să ne schimbăm, este cu putinţă ca o patimă să ne ducă în cele mai de jos ale iadului.

Cu primul exemplu, al calului rătăcitor, avva Isaia ne-a descoperit că suntem nişte sclavi. Cu al doilea, că nu reuşim să strigăm către Dumnezeu, deoarece ne temem de lupta care se va deschide înaintea noastră. Cu al treilea, al păsării, că şi aceste strădanii ale noastre de a ne elibera lăuntric sunt atât de anemice, încât nu durează decât puţine clipe. De aceea, ne spune, aminteşte-ţi cel puţin de acest lucru: *Aceasta o spun, că nu trebuie să rămână cineva fără grijă de sine până la ultima răsuflare*". Şi chiar dacă, precum crezi, ai ajuns la cele mai înalte măsuri ale dreptăţii şi sfinţeniei, şi dacă cu strădaniile tale imperceptibile vezi că poţi să zbori, nu fi fără grijă până la moarte.

Spunea iarăşi: „De dai vreodată ceva cuiva, de i-o ierţi, imiţi firea lui Iisus, de o ceri, imiţi firea lui Adam, iar de ceri şi dobândă, te arăţi mai jos şi de firea lui Adam". [8, 4]

S-ar părea că textul acesta este fără legătură cu cel dinainte. Şi, într-adevăr, textele noastre ascetice cuprind mici capete independente unul de altul. În realitate însă unul îl completează pe celălalt ca să conducă la o concluzie finală. Aici ni se înfăţişează modul în care omul este legat de aproapele său, devine sclavul lui şi îi imită păcatul.

De dai vreodată ceva cuiva, de i-o ierţi, imiţi firea lui Iisus. Se referă la trei feluri de legături cu oamenii, folosind exemplul simplu al dării şi al luării. Într-o bună zi cineva îţi cere bani. Dacă îi dai şi trece termenul, trebuie să ţi-i dea înapoi. Dar nu ţi-i dă. Dacă tu nu-i vei cere, atunci imiţi firea lui Iisus, care spune că dacă cineva îţi cere haina, dă-i şi cămaşa (Mt. 5, 40). De o ceri, imiţi firea lui Adam, care încă nu a cunoscut harul desăvârşit pe care l-a adus cel de-al doilea Adam[35], adică Iisus. De ceri şi dobândă, te arăţi mai jos şi de firea lui Adam.

De asemenea, sunt împotriva firii când am bani şi-i folosesc rău. Dacă i-aş folosi bine, imit firea omului obişnuit, pământesc. Dacă nu am deloc bani, atunci am virtutea sărăciei şi imit firea celui de-al doilea Adam, a lui Hristos. Avem adunate în acelaşi text reaua folosire, folosirea bună şi duhovnicia. Avva Isaia face acest urcuş ca să ne spună care trebuie să fie legăturile noastre cu alţii, pentru că ne aflăm în pericolul ca celălalt să devină stăpânul nostru, fără ca măcar să ne dăm seama.

Când legăturile tale cu celălalt nu sunt decât o pretenţie, atunci te afli în stadiul împotriva firii. Pentru că din clipa în care pretinzi ceva de la celălalt: să-ţi vorbească corect, să împlinească legea, să fie bun, să iubească pe Dumnezeu, să vină la biserică la fel ca tine, să facă linişte ca tine, cazi în ultimul hal de robie.

[35] Al doilea Adam este Hristos, în care locuieşte plinătatea Dumnezeirii.

Când accepți ca celălalt să facă ce vrea, de ajuns fiind să nu te vatăme, avem legătura omenească, lumească, pământească. Ceea ce cauți este pe de o parte un lucru moderat, dar nu se poate împlini, deoarece nu se poate ca celălalt să nu te deranjeze. Oamenii, de obicei, trăiesc lovindu-i și șicanându-i pe ceilalți. Prin urmare, ori accept că ceilalți mă vor împiedica, mă vor șicana, mă vor anihila, mă vor acuza, mă vor calomnia, mă vor desconsidera, mă vor îmbrânci neîncetat, și trebuie să învăț să trăiesc în această îmbrânceală, ori nu voi putea să trăiesc și voi rămâne pământesc.

Al treilea tip de legătură este duhovnicesc. Învață să-ți ia lucrurile, să ți le răpească. Învață să te lovească, să te acuze, să te zdrobească. Învață să te jertfești, să-ți verși sângele, să trăiești ca și cum n-ar exista ceilalți, dar în același timp, ca și cum ar fi binefăcătorii tăi, chiar de te-ar duce la martiriu.

Prin urmare, sunt om duhovnicesc atunci când nu mă îndreptățesc pe sine-mi în nici o împrăștiere de-a mea, în nici o problemă de-a mea, în nici o luptă sau ciocnire cu oamenii. Așa cum mă apăr cu umbrela de ploaie și cu hainele de frig, tot așa trebuie să învăț să mă păzesc și de ceilalți, fără să vreau să le schimb purtarea sau dispoziția, pentru că niciodată nu încerc să opresc frigul sau ploaia din văzduh. Așadar, nu trebuie niciodată să-mi dau mie dreptate când altul mă deranjează, pentru că întotdeauna sunt deranjat de propria fire, de mine însumi, de patimile mele și nu de ceilalți.

Avva Isaia ni-l descoperă aici pe despotul nemijlocit, zilnic și văzut, egoul nostru care apoi ne silește să fugim în pustie ca să ne aflăm libertatea. Dar nu este cu putință să o găsim, dacă nu dobândim o desăvârșită libertate lăuntrică, ne-stăpânirea noastră de către alții, care este ceva lăuntric în

cel mai înalt grad, pentru că astăzi mă deranjezi tu, mâine mă va deranja acela, poimâine altul, astăzi îmi spui minciuni, mâine mă vei acuza, îmi vei lua ceva sau mă vei trezi în clipa în care vreau să dorm. Câte nu se pot întâmpla!

Spunea iarăşi: dacă te acuză cineva pentru un lucru pe care l-ai făcut, sau nu l-ai făcut, de taci, aceasta este după firea lui Iisus, iar de răspunzi şi spui: „Ce am făcut?", aceasta nu este de aceeaşi fire. Iar dacă te opui cuvântului, cuvântul tău este împotriva firii. [8, 5]

Acum se ocupă de cel mai înfricoşător element al legăturilor dintre oameni: cuvântul.

Acolo unde şed şi mă liniştesc, şi mă rog, şi mă molcomesc, şi mă pocăiesc, şi plâng pentru păcatele mele, vine altul şi-mi face observaţie pentru ceva. Mă cheamă înaintea lui Dumnezeu sau a Stareţului sau a judecătorului. Primul lucru pe care pot să-l fac este să tac, primind acuzaţia: Ai zis că sunt aşa şi pe dincolo? Aşa sunt! Am furat? Am furat! Greşesc? Greşesc! Nimeni altul nu greşeşte. Câtă vreme primesc în tăcere toate cele pe care mi le spune celălalt, acţionez potrivit cu firea lui Iisus. Dacă răspund, această stare a mea nu mai este a firii lui Hristos, nu acţionez potrivit cu exemplul lui Hristos.

Dacă te opui cuvântului, cuvântul tău este contrar firii. Îl întâlnesc pe acuzatorul meu şi îl întreb: „De ce mă acuzi, pot să-ţi dovedesc că greşeşti, nu eu am făcut asta, ci acela, du-te să-l întrebi". Din perspectivă omenească, este foarte normal să fac aşa. Dar purtarea mea este împotriva firii, pentru că mă susţin pe mine însumi, mă dezvinovăţesc şi, din clipa în care mă dezvinovăţesc, este evident că nu mai am nici o legătură cu Dumnezeu, pentru că sinele meu

este în locul lui Dumnezeu, este idolul pe care îl înalţ înaintea lui Dumnezeu.

Spunea iarăşi despre Sfânta Împărtăşanie, că e numită unire cu Dumnezeu, întrucât până ce suntem biruiţi de patimi, fie mânie, fie pizmă, fie de voinţa de-a plăcea oamenilor, fie de slava deşartă, fie de ură, sau de altă patimă, suntem departe de Dumnezeu. Deci, unde mai este unirea cu Dumnezeu? [8, 10]

Prin toate câte ni le-a spus de la începutul cuvântului său, avva Isaia ne-a zugrăvit foarte frumos robia omului care nu poate să se pocăiască, pentru că este atât de legat cu legăturile egoului său. Acum ne aduce în inima slujirii dumnezeieşti, la Sfânta Împărtăşanie, precum şi la patimile care sunt în inima noastră.

Zici că te împărtăşeşti şi că dumnezeiasca Împărtăşanie este unire cu Hristos. Printre altele, asta înseamnă împărtăşire. Dacă însă înlăuntrul tău există vreo patimă de care eşti biruit şi, cu toate acestea, te împărtăşeşti, eşti departe de Dumnezeu. Se poate să existe vreo patimă, de exemplu, a mâniei, dar să nu fii biruit, să nu dai loc mâniei, sau să existe patima mândriei, dar să te smereşti înaintea oamenilor şi astfel să fii biruitor. Câtă vreme deci patimile ne biruiesc, *suntem departe de Dumnezeu,* adică suntem purtaţi încoace şi încolo. *Unde mai este deci unirea cu Dumnezeu*? Cum poţi să spui că dumnezeiasca Împărtăşanie este pentru tine unire cu Hristos, har dumnezeiesc, dar al lui Dumnezeu, roadă duhovnicească, câtă vreme patima lucrează în tine?

Spunea iarăşi: „De împliniţi slujirile (liturghiile) voastre şi după aceea se mişcă în inimile voastre vreo pati-

mă, toate ostenelile voastre sunt zadarnice. Căci Dumnezeu nu le primeşte". [8, 11]

Aici se referă la noapte. Avva Isaia încearcă să analizeze toate laturile vieţii noastre ca să ne ajute să înţelegem ce înseamnă sclavia şi ce libertatea. Începe de la grupul de cunoscuţi şi prieteni, trece la dumnezeiasca Împărtăşanie şi, în continuare, ajunge la viaţa noastră de noapte.

Îţi faci priveghерea şi, când termini, vezi că ceva se mişcă în inima ta: un răzvrăt, o patimă, o neputinţă, o şovăială, o mânie, o lene, un gând împotriva vreunui om. Aceasta înseamnă că *ostenelile voastre sunt zadarnice.* Nu că ţi-ai pierdut ostenelile tale, ci că ostenelile tale nu sunt adevărate. Dumnezeu nu te uneşte cu El şi tu nu rămâi lipit de El, ci eşti foarte departe de El.

Deci cel ce voieşte să vină la odihna Domnului şi să nu fie biruit (de vrăjmăşie), se desparte de oameni în orice lucru, spre a nu critica pe cineva şi a lăuda sau îndreptăţi, sau ferici pe altul şi a arăta dreptatea lui, sau a-l supăra pe acela în vreo privinţă, sau a observa scăderile lui. [8, 13]

Vrei ca într-adevăr chilia să-ţi dea odihna Domnului? Ia aminte la legătura ta cu oamenii. Demonii sunt nevăzuţi, patimile tale înăuntrul tău şi alunecă, şi-ţi fac ce vor. Numai harul poate să le biruiască. Tu aranjează-ţi legătura ta cu oamenii şi atunci toate vor merge bine. Vei dobândi odihna chiliei, adică ceea ce cauţi, vei găsi la tine în chilie. Altfel, şi chilia şi însingurarea şi monahismul tău vor fi pierdute.

Ce vei face? Ca să nu fii învins de vrăjmaşi şi să te faci vânatul lor, ai grijă să păstrezi o distanţă firească de fiecare om şi lucru. Asta înseamnă *a nu critica pe cineva*, să

nu acuzi pe nici un om, căci cu siguranţă te vei încurca. Se va răzbuna, te va urmări, îţi va crea o atmosferă în care nu vei mai avea nici o urmă de pace. *A lăuda sau a îndreptăţi*, adică nici să nu lauzi pe omul care este lângă tine. Desigur, altceva este să-l lauzi în faţa altuia şi altceva când îl lauzi personal, mai ales când el reprezintă pentru tine o problemă.

A ferici – nici chiar să-l fericeşti, pentru că astfel este ca şi cum ţi l-ai da ţie exemplu spre a-l imita, iar atunci vei fi imitatorul şi subordonatul patimilor lui şi al neputinţelor lui, şi nu un om liber. *Sau a arăta dreptatea lui* – nici să spui altora dreptatea sa, pentru că acest lucru va crea o legătură care te va războí apoi. *Sau a-l supăra* – ia aminte, întâi de toate, să nu superi pe cineva, pentru că atunci nu te va mai lăsa niciodată liniştit. Ai întristat pe vreun om? Din clipa aceea ţi-ai pierdut pacea. *Sau a observa scăderile lui* – şi nici să nu iei aminte la scăderile pe care le are (de ce face asta, de ce face cealaltă) pentru că, cu siguranţă, te vei încurca, vei cădea şi tu în patimi şi te vei pierde şi pe tine însuţi.

Şi a nu lăsa vreun ac de duşmănie în inima ta împotriva lui şi a spune voia ta neînţeleptului. De vei face aşa, te vei cunoaşte pe tine şi vei înţelege ceea ce te vatămă.

În plus, ca să nu te încurci şi să devii sclavul oamenilor, nu voí să spui ceea ce ştii celui care nu are cunoştinţă, chiar dacă te întreabă. Numai dacă te forţează, poţi să-i spui. Toţi oamenii trăiesc în neştiinţă. Când vei dori să spui altuia părerea ta sau ceea ce ştii, tu vei deveni victimă.

Neştiinţa, şi mai cu seamă neştiinţa legii lui Dumnezeu, este de cele mai multe ori din voia proprie. Nici un motiv care invocă neştiinţa nu te absolvă de respectarea

legii. Cine spune că nu ştie – adică se preface că nu ştie – nu vrea să ştie. Aşadar, nu spune ce ştii, pentru că te ciocneşti de adâncurile sufletului celuilalt, care îl fac să nu ştie. Dacă-i faci cunoscut adevărul, se va oşti împotriva ta şi te va prigoni. Aceasta este o experienţă foarte adâncă, o vedem zilnic.

De asemenea, ai grijă să nu-ţi spui voia ta *neînţeleptului*. Nu-ţi exprima voia ta, dorinţa ta unui om care nu este serios, adânc. Vreau, de exemplu, să mă învrednicească Dumnezeu, odată şi odată, să ajung pustnic. Mă plimb cu un frate într-o zi şi mă întreabă ce fac, iar eu îi spun: „Slavă Domnului, bine. Dumnezeu mă binecuvintează. Tare aş vrea să mă învrednicească să ajung pustnic". I-am spus voia mea. Dar, ca să spun voia mea, părerea mea, gândul meu, trebuie ca cel căruia îi spun să fie serios, nevorbăreţ, om sigur, statornic, să fie o personalitate duhovnicească. Dacă găseşti un astfel de om, atunci spune-i. Dacă nu găseşti, vei deveni sclavul lui, sclavul patimilor lui.

Dacă te asiguri pe sineţi din partea celorlalţi, atunci *te vei cunoaşte pe tine şi vei înţelege ce te vatămă*, adică vei putea să lupţi cu patimile tale şi cu demonii. Dacă nu te păzeşti pe tine de oameni, de prietenii tăi, de fraţii tăi, de vecinii tăi, nu poate fi vorba să reuşeşti ceva.

Dar cel convins de dreptatea lui şi care ţine la voia lui, nu poate scăpa de duşmănie, nici nu se poate odihni, nici nu vede ceva din cele ce-i lipsesc. Acela, când va ieşi din trup, trebuie să se ostenească să afle milă.

Dacă în loc de toate acestea, crezi că eşti în regulă, că eşti drept şi, prin urmare, nu mai eşti sub lege, atunci când vei ieşi din trup, este îndoielnic dacă vei găsi milă la Dumnezeu.

Omul care nu se asigură din partea celorlalţi oameni, în cazul de faţă de tovarăşii de mănăstire, nu va ajunge la nepătimirea legăturilor cu oamenii, ci legătura lui va fi robia lui, obligaţia lui. Unul ca acesta nu are nici o siguranţă a mântuirii. Când depinde de părerea şi voinţa altuia, când participă la păcatul lui, când depinde sentimental, când are o legătură de iubire sau de interes, atunci nici toată mila lui Dumnezeu nu-l mai poate milui.

Iar ţinta tuturor ostenelilor trebuie să fie stăruinţa pe lângă Dumnezeu şi a te ruga lui Dumnezeu pentru ajutorul Lui şi pentru milă.

Tu urmăreşte libertatea ta faţă de oameni şi, în acelaşi timp, stăruie, cere de la Dumnezeu mila Lui, că poate aşa vei reuşi ceva.

Omul trăieşte robit. Robia lui se află în voinţa lui, adică nu vrea să se elibereze. Chiar şi când plânge, chiar şi când protestează împotriva păcatului său şi când se spovedeşte, face efortul numai pentru a se izbăvi, dar nu şi pentru a se împăca cu adevărat cu Dumnezeu, numai ca să supravieţuiască şi nu ca să trăiască plenar cerul. Atât de adânci sunt rănile pe care le-a făcut păcatul în om. Ori de unde l-ai prinde, „nu este tămăduire în trupul lui" (Ps. 37, 4). „În trupul lui" adică în firea lui, în trupul şi sufletul lui, nu mai este cu putinţă vindecarea, pentru că nu există această dorinţă a adevăratei libertăţi faţă de patimă şi de păcat. Omul păcătuieşte cu voia sa. Desigur că prin Botez s-a realizat o deplină slobozire de păcat. Dar păcatele săvârşite după Botez îl leagă iarăşi. De aceea avva Isaia spune următoarele cuvinte înfricoşate:

Vai sufletului care a păcătuit după Sfântul Botez! Căci nu poate un astfel de om să fie fără grijă, aflându-se în păcat sau odată căzut în păcat cu trupul, fie că a furat, sau a săvârşit o altă greşeală faţă de cineva, sau a privit cu ochiul în chip pătimaş vreun trup, sau a gustat ceva pe ascuns, sau a cotrobăit în traista lăsată de cineva la dânsul, ca să vadă ce se află în ea. Cel ce face aceasta Îl dispreţuieşte pe Iisus. Şi l-a întrebat pe el cineva: „Atâta acrivie se cere, Părinte?". [8, 18]

Vai omului care a păcătuit iarăşi după Botez, pentru că la Botez a luat harul şi, prin urmare, avea toată puterea ca să trăiască o viaţă duhovnicească. Dacă a păcătuit înseamnă că a vrut să păcătuiască. Cel nebotezat, neavând harul, e cu neputinţă să nu păcătuiască, chiar dacă l-ar ajuta toată Legea lui Moisi. Pentru că şi legea care a fost dată pentru izbăvirea lui Israil i-a condus, în cele din urmă, pe israeliţi la păcat (Gal. 4, 5). Numai harul a adus nepăcătoşenia (1 In. 3, 6, 9). De aceea, dacă ai făcut şi cel mai mic păcat, nu fii fără de grijă până în cea din urmă clipă al vieţii şi întotdeauna să te pocăieşti.

Se referă la câteva păcate pe care omul le consideră zilnice şi neînsemnate. Nu se referă la păcate colosale, ci la cele în care cădem în fiecare zi, la cele care sunt „iota şi cirta" (Mt. 5, 18). *Căzând cu trupul.* Un păcat este să trăieşti într-un mod trupesc, ca şi cum n-ar exista duh, sau să cazi în păcate trupeşti. Oamenii, de obicei, sunt stăpâniţi de astfel de păcate. Alt păcat zilnic este furtul. De asemenea, poate fi târât cineva la răul pe care-l fac alţii. Bârfeşti tu, bârfesc şi eu, dormi tu, dorm şi eu, în fiecare zi cădem în astfel de lucruri. Unul îl aruncă pe celălalt.

Sau ochiul tău a privit în chip pătimaş vreun trup. Văzând un trup, a simţit împătimire înlăuntrul său. Orice

vede cineva, poate să fie pricină de împătimire. Nu spune: am văzut, dar n-am vrut. Chiar dacă n-ai vrut şi totuşi ai văzut, înseamnă că eşti răspunzător şi trebuie să te pocăieşti.

Sau a gustat ceva pe ascuns, având grijă să nu fie văzut de altul. Mergi la arhondaric, şi arhondarul lipseşte. „Ia să mănânc ceva, zici, că tot nu mă vede nimeni" – şi înşfaci o prăjitură. Ajunge asta. Eşti pentru totdeauna sub pocăinţă, pentru că aceasta arată că înlăuntrul tău se află mocirla de care am vorbit şi nu poţi să-ţi înalţi glasul tău către Dumnezeu.

Sau a cotrobăit în traista lăsată de cineva la dânsul, ca să vadă ce se află în ea. Cineva îşi lasă traista şi rasa la tine ca să meargă undeva. Toţi aveau traiste la fel şi nu se deosebeau întru nimic. Mergi şi i-o inspectezi. De unde ştii că nu are ceva care te va sminti? Cu atât mai mult, să nu-l spionezi pe celălalt ce face, unde merge, cum trăieşte ziua şi noaptea.

Cel ce face acestea îl dispreţuieşte pe Iisus. Şi l-a întrebat cineva: „Atâta acrivie se cere, Părinte?" Aşa sunt de serioase lucrurile Părinte, trebuie să fim atenţi şi la detalii?

Şi i-a spus lui: „precum cel ce a făcut o gaură în zid şi a luat pe acolo bani, a fost înşelat de vrăjmaşi, la fel s-a întâmplat cu acesta. Căci precum l-a biruit pe acela, l-a biruit şi pe acesta. Fiindcă fiind biruit în cele mici, e biruit şi în cele mari".

Cineva nu poate să fure. Îşi ia o unealtă, face o gaură în zid şi reuşeşte să sustragă pe acolo banii. Cum i-a zburat mintea la aşa ceva? L-a înşelat satana. Dacă el a fost înşelat de satana, cu adevărat în aceeaşi înşelăciune ai căzut

şi tu când ai mâncat prăjitura. Şi dacă ai fost biruit în cele mici, cine îţi garantează că nu vei fi biruit neîncetat şi în cele mari?

Căci n-a umbrit nourul cortul până ce-i lipsea ceva, ci cortul împlinit. Aşa şi peste templul clădit, n-a umbrit nourul până ce-i lipsea ceva, ci când a fost împlinit şi s-a introdus în el sângele şi grăsimile arderilor de tot şi Dumnezeu a primit mirosul bunei miresme, atunci a umbrit nourul casa. Adică, de nu va iubi omul pe Dumnezeu cu toată mintea şi nu se va lipi de El cu toată inima, nu vine peste el acoperământul odihnei lui Dumnezeu. [8, 22]

Face o referinţă la Vechiul Testament. Cât timp a lipsit ceva din Cortul mărturiei făcut de Moisí şi Aaron, nu s-a pogorât peste el norul slavei. Când cortul a fost terminat, abia atunci s-a produs şi teofania (Ieş. 25, 1). Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu primul templu al lui Solomon[36] (3 Rg. 5, 15), dar şi cu al doilea, al lui Zorovavel[37]. Când zidirea s-a terminat şi au adus sângele şi grăsimile arderilor

[36] Templul lui Solomon este primul templu al iudeilor. A fost zidit de împăratul Solomon. Lucrările de construcţie au început în 962 î.H. şi a fost sfinţit în 955 î.H. A fost distrus în 587 î.H. de împăratul Vavilonului, Nabucodonosor.

[37] Între anii 520-515 î.H. s-a reconstruit templul distrus al lui Solomon, după vechile planuri, dar cu mai puţină strălucire, de către iudeii care s-au întors din robie sub conducerea lui Zorovavel.

de tot[38], a simţit Dumnezeu mireasma lor şi norul atunci a umbrit templul.

Acelaşi lucru se întâmplă şi cu omul. Poate să fie afierosit, dăruit lui Dumnezeu, poate să fie casă şi cort al lui Dumnezeu, dar slava lui Dumnezeu va coborî numai când Dumnezeu va mirosi mireasma grăsimilor şi a sângelui jertfelor, a desăvârşirii. Cât timp există înlăuntrul nostru ceva vrednic de dojană şi nedesăvârşit, luptă şi construire a cortului nostru, da, suntem cort al lui Dumnezeu şi tot ce avem şi ne priveşte aparţine lui Dumnezeu, dar Dumnezeu nu este încă mulţumit împreună cu noi, pentru ca norul Lui să coboare, ca să ne dea vederea slavei Lui. El aşteaptă sfârşitul, desăvârşirea. Dacă încă am patimi, dacă încă am păcate, neputinţe, voiri, înseamnă că încă nu este terminat cortul meu, biserica mea proprie. Încă n-am adus grăsimile, adică ceea ce este puternic, ce este al meu, lucrul de care mă bucur. Încă nu i-am adus bucuria mea – grăsimea exprimă bucuria – nici nu mi-am pus înaintea lui Dumnezeu sângele, viaţa mea întreagă. Ţin ceva înlăuntrul meu, fie şi numai un păcat, şi de aceea nu poate norul să se coboare.

Numai când va fi terminat totul, iar omul se va lipi cu tot cugetul şi cu toată inima sa de Dumnezeu, atunci coboară şi-l umbreşte acoperământul odihnei lui Dumnezeu, adică norul care a umbrit, ca un acoperământ, cortul.

Spunea iarăşi că, dacă mintea ar voi să se urce pe cruce înainte ca simţurile să se odihnească de slăbiciune, mânia lui Dumnezeu vine peste el, că a început un lucru peste măsura lui, înainte de a fi vindecat simţurile lui. [8, 23]

[38] Arderile de tot erau cea mai importantă jertfă a iudeilor. Era adusă pentru întreaga obşte, iar jertfa era arsă în întregime pe jertfelnic (vezi Lev. 1).

Dacă simțurile nu încetează să fie bolnave, adică nu se vindecă de înclinația lor pământească, dacă nu încetează să se desfăteze de cele lumești, dacă nu se înstrăinează de orice lucru, astfel încât să trăiască numai pentru Dumnezeu, dacă simțurile încă suferă de împătimire și de înclinația către păcat, omul trebuie să știe că nu și-a desăvârșit cortul său, încă nu a venit vremea să aducă grăsime și sânge, încă mireasma tămâiei sale nu a fost bine primită de Dumnezeu. De aceea, nu-ți lăsa mintea să se urce pe cruce, pentru că dacă o lași, mânia lui Dumnezeu va veni peste tine.

De câte ori nu întâlnim această realitate în viața noastră. Cu cât mai împătimit sau mai păcătos este omul, cu atât mai mari hotărâri ia, cu atât mai mari înfăptuiri dorește să realizeze, cu atât mai multe vedenii și măreții cere de la Dumnezeu.

Sunt, de exemplu, plin de păcate. Când mă voi concentra și voi lua hotărâri, voi cere de la Dumnezeu daruri mari. Visul meu este să reușesc să împlinesc faptele Sfinților. În practică, desigur că va fi exact invers. Cu cât iau hotărâri mai mari, cu atât mai mari căderi voi avea. Și pentru că păcatele mele se fac tot mai multe, când mă înfățișez înaintea lui Dumnezeu, îi voi cere ca dovadă de iubire daruri și mai mari. Dacă la început ceream să fac vindecări, acum voi cere să înviez morți. Dacă am cerut pacea gândurilor, acum voi cere să am pace cu satana. Cu cât mai multe patimi urlă înlăuntrul meu, cu atât mai multe pretenții am de la Dumnezeu, și cu atât mai mult îi făgăduiesc lui Dumnezeu că mă voi răstigni pentru El. Asta arată un om care nu are simțul neputinței sale, al bolii sale.

De aceea, nu-ți lăsa mintea să se suie pe cruce, nu voi să simți că ești un răstignit. Mintea ta să știe că ești un păcătos și să ceară doar un lucru: slobozirea de păcat.

Mânia lui Dumnezeu vine peste el, că a început un lucru peste măsura lui, înainte de a fi vindecat simțurile lui. Primul lucru pe care trebuie să-l faci este să sporești în lepădarea de tine însuți, să-ți vindeci simțurile, să plece patimile, să ajungi la nepătimire, și abia apoi cere de la Dumnezeu crucile mai mari, jertfele cele mai mari și darurile cele mai mari ale prezenței Sale.

De lucrează întinăciunile (miasmele) în tine, și te încrezi în ele, și conlucrezi spre nașterea stării produsă de ele, și nu te întristezi cu durerea inimii, te afli într-o stare contrară firii lui Adam.

Tu deci ia aminte ca nu cumva să te întinezi cu trupul, cu sufletul și cu mintea de gânduri, de amintiri și de pofte. Nu cumva să discuți cu ele și să le primești, să consimți cu ele, trăind astfel în moliciunea așternutului patimilor și păcatelor tale, deși ai făgăduit să te răstignești și să mori pentru Hristos.

De asemenea, ia aminte ca nu cumva să trăiești situații și stări care te conduc la întinări. Știi, de exemplu, că dacă dormi mai mult te vei întina trupește, sufletește, duhovnicește, vei avea gânduri, și totuși continui să dormi. Când mănânci în afara programului, vezi că nu poți să te rogi, și totuși iarăși mănânci. Știi că atunci când vorbești cu un anume om nu ajungi la un rezultat bun, ci te umple de gânduri, și totuși iarăși stai cu el. Conlucrezi, adică, la nașterea acestor întinăciuni în sufletul tău.

Și nu te întristezi cu durerea inimii de ele. Dacă nu te întristezi în inima ta, dacă nu plângi cel puțin cât o mamă care și-a pierdut copilul, atunci să știi că orice faci este împotriva firii și, prin urmare, nu poți să primești Duhul.

Dar dacă inima ta a învins prin fire păcatul, şi s-a despărţit de cele ce-l nasc pe el şi ţii înaintea ta chinul cu cunoştinţa ajutorului tău (Stareţul), rămânând împreună cu el, fără să-l superi întru nimic, ci plângi înaintea lui şi zici: „A Ta este mila, Doamne, a Celui ce m-ai mântuit pe mine, căci eu nu pot să scap de mâinile (vrăjmaşului) fără ajutorul Tău". Iar de ai grijă de inima ta şi nu-L superi nici pe cel ce te învaţă după Dumnezeu, aceasta e propriu după fire lui Iisus. Şi El te va păzi pe tine de tot răul.

Pentru ca viaţa ta să fie după firea lui Iisus sunt de trebuinţă câteva premise: întâi, inima ta să învingă păcatul prin fire. Adică, după cum era pentru tine firesc până acum să păcătuieşti, să gândeşti, să vrei, să pofteşti, acum îţi este să nu pofteşti nimic decât numai pe Dumnezeu, să nu-ţi pese de nimic, să nu te bucuri de nimic, să nu te întristezi de nimic, decât numai pentru Dumnezeu. Al doilea, să te depărtezi de *cele ce nasc* păcatul, de orice poate să te ducă la păcat, punând în faţa ta iadul, rămânând împreună cu Bătrânul tău, făcând toate cu cunoştinţa lui. Pentru că totul este un iad duhovnicesc şi de bunăvoie, dacă nu se face *întru cunoştinţa ajutorului tău*.

Al treilea *fără să-l superi întru nimic*, adică să trăieşti fără să-l întristezi cu ceva pe ajutorul tău, pe Stareţul tău. Dacă îl întristezi cu ceva, atunci oricâte faci sunt împotriva firii şi pornesc de la egoism. Întristarea pe care i-ai pricinuit-o arată că toată lupta ta, tot plânsul tău – chipurile duhovnicesc – şi toată dispoziţia ta pentru viaţă creştină este o minciună, o acoperire şi o îmbrobodire a egoismului tău, pe care-l ocroteşti şi într-o bună zi te va îneca cu totul. Al patrulea, ci *plângi înaintea lui*, înaintea Stareţului tău – adică plânsul tău şi bucuria ta, şi lupta ta să fie cu cunoştin-

ța lui – și să mărturisești lui Dumnezeu că numai El poate să te izbăvească.

Deci dacă ai patimi, dacă vezi în tine întinăciuni trupești, sufletești, duhovnicești, încă ești în stadiul împotriva firii, dacă însă ai dobândit simțul păcatelor tale, al desăvârșitei tale neputințe, dacă vezi înlăuntrul tău că începe curățirea patimilor tale și dacă nu-l întristezi deloc pe Stárețul tău, *pe cel ce te învață după Dumnezeu*, atunci lupta ta este după firea lui Iisus, este o luptă duhovnicească. Acum începe pocăința ta și drumul tău duhovnicesc, iar Părintele tău duhovnicesc te va păzi de tot răul.

Sfatul Stárețului, de-a lungul traseului nostru duhovnicesc, este descris minunat și foarte viu în sfârșitul cuvântului „Lucrarea plânsului", și de aceea merită să îl vedem.

Urmarea este că suntem păcătoși, deoarece nu vrem să ne ridicăm, pentru că iubim păcatul nostru. Este o minciună să spunem că vreau, dar nu pot, pentru că a putea este al lui Dumnezeu. Este o minciună să spunem că vreau, dar nu mă lasă, pentru că ceilalți sunt independenți de viața mea. Sunt eu și Dumnezeu. Este minciună să spunem că vreau, dar n-am reușit, pentru că lovim în Dumnezeu. E ca și cum am spune că Dumnezeu e neputincios. Zice, așadar:

Este un glas în urechile mele că m-așteptă iadul, fiindcă n-am curățit încă cu adevărat inima mea. Rănile s-au cicatrizat în trupul meu, dar încă nu s-au împuțit ca să caut leac. [14, 3]

Simt că viaţa mea e vrednică de un singur lucru, de iad, pentru că încă nu mi-am curăţat inima şi, prin urmare, vrăjmaşul este înlăuntrul meu. Avva Isaia înfăţişează aici drama omului care, în timp ce îl doare păcatul, continuă să-l iubească. Trupul meu, zice, s-a umplut de răni otrăvitoare, adică de patimi şi păcate. În întregime m-am făcut o cicatrice. M-am înăsprit atât de mult, încât peste tot sunt numai o rană întărită, de nevindecat. Nici nu mă doare, nici nu caut să mă slobozesc.

Încă nu s-au împuţit rănile ca să caut leac. În timp ce înlăuntrul meu au sporit atât de mult rănile încât în întregime sunt numai o cicatrice, totuşi rănile, mele nu mă conving să le vindec. Rana este păcatul care a fost produs de săgeţile satanei. Cicatricea este semnul pe care l-a lăsat rana, este întărirea pielii. Pielea se înăspreşte şi, după aceea, nu mai doare. Avva Isaia foloseşte iarăşi o imagine din viaţa obişnuită.

Am, de exemplu, o băşică plină de puroi. Îmi spui: „Hai să-ţi scot puroiul cu un ac", dar eu mă tem de înţepătură şi te refuz. Când puroiul va spori şi nu mai suport, atunci te las să mi-l scoţi, dar vreau s-o faci în modul cel mai nedureros cu putinţă. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu trupul meu. Văd că se murdăreşte, îl curăţesc puţin, dar nu vreau să mă vindec. Când voi putrezi cu totul şi voi puţi, atunci o să caut leac, dar încă nu am ajuns în faza aceasta că să pricep că am nevoie de leac.

Acopăr rănile săgeţilor faţă de oameni şi nu pot răbda să le înlăture doftorul.

Îmi acopăr rănile, vătămăturile produse de săgeţile diavoleşti şi de zvâcnirile patimilor, pentru că nu-mi doresc libertatea. Ascund de oameni rănile mele – vinovăţia mea,

păcatul meu – cu îndreptățiri, cu dreptatea mea cea mincinoasă, cu surogate, cu schimbarea locului meu, a vieții mele. O mie unu de surogate poate să găsească cineva numai că să-și păstreze păcatul.

Și nu pot răbda să le înlăture doftorul. Nu suport să merg la medic, să-mi dezgolesc rănile pe care mi le-au făcut săgețile și să-mi scoată săgețile, adică patimile. Doftorul este duhovnicul, smerenia, însuși Hristos. Nu-mi dau rănile lui Hristos. Continui să mă implic în păcat, acoperindu-mi rănile cu oricâte îndreptățiri pot.

Și continuă, descriind încercarea pe care o face Starețul, duhovnicul, Hristos, ca să-mi curețe rănile, dar noi iarăși ne lepădăm.

Acesta m-a sfătuit ca să acopăr rănile, dar n-am inimă tare ca să rabd asprimea lor.

Dacă descopăr Starețului meu rănile, mă va mustra, probabil mă va desconsidera, mă va pedepsi. Dacă le mărturisesc lui Hristos, cum voi sta înaintea Lui? Astfel mă îndreptățesc și mă ascund. Caut în orice chip să fug de durere. Deși îl tăgăduiesc pe Hristos și pe Starețul meu, iubirea lor și mila lor mă urmăresc.

În timp ce-mi fac munca, în timp ce dorm, în timp ce discut cu medicul, îmi spune să acopăr rănile ca să mă vindec. Însă nu intră în viața mea. Pune înaintea mea plasturele ca să-l pun singur, dar nu am curajul ca să rabd asprimea, strânsoarea lui. Așa cum punem astăzi plasturi sau alifii ca să scăpăm de durere, tot așa pe atunci puneau peste rană oblojeli, adică bucăți de pânză îmbibate în apă caldă sau alt lichid, cu diferite ingrediente, pentru ca să se înmoaie rana și să se vindece. Oblojeala trebuia s-o pună pe

locul dureros şi s-o strângă, astfel încât organismul să absoarbă căldura şi ingredientele, şi să se vindece.

Şi doftorul este bun şi nu cere plată de la mine, iar lenea nu-mi îngăduie să merg la el, ci vine el la mine ca să mă vindece şi mă află mâncând cele ce mă scapă de răni.

Medicul îmi arată cu multă bunăvoinţă mijloacele de vindecare şi mi le pune înainte. Cuvântul lui, iubirea lui, zâmbetul lui, mânia lui sunt daruri. Medicul, mai cu seamă Hristos, nu-mi cere plată. Cauza cea mai profundă a nevindecării mele este lenea mea, care nu-mi îngăduie să merg la medic pentru a mă tămădui. Pentru că nu merg singur, deoarece este atât de bun, vine el.

Continuarea imaginii este uimitoare. Sfântul Isaia intră în adâncime exprimând mai multe sensuri. Vine medicul să mă vindece şi mă găseşte într-o stare foarte jalnică şi înfricoşătoare, care exprimă durerea şi iadul omului păcătos. Mă află mâncând cele pe care mi le-a rânduit, nu cumva să le vadă pe celelalte şi să-mi spună: „gata cu astea", ca să te faci bine. Adică, omul încearcă să taie chiar şi ultima sa legătură cu duhovnicul lui, în esenţă cu Hristos, încât să nu mai existe nici o nădejde de pocăinţă, de slobozire, de mântuire.

Dar iarăşi medicul nu se mânie, iarăşi nu-şi opreşte strădania de a mă ajuta.

Mă roagă să mă opresc de acum, dar plăcerea gustului lor amăgeşte inima mea.

Durerea are o plăcere. Iadul păcatului este ceva care mă atrage, altfel nu aş păcătui. Cu lingura îmi mănânc în fiecare zi păcatul meu, duhoarea mea, căcatul (sic) meu.

Dar m-am obişnuit şi prefer să continui să-mi mănânc căcatul.

Când mănânc, mă căiesc, dar căinţa mea nu este adevărată. Îmi trimite mâncare spunând: „Mănâncă, să te faci bine" şi răul meu obicei nu-mi îngăduie ca să o primesc. La sfârşitul tuturor acestora nu ştiu ce să fac.

Stareţul sau Dumnezeu nu se bagă în viaţa mea, dar nu încetează să se intereseze de mine, nu încetează să mă iubească. Îmi trimite, aşadar, alt chip de mântuire, alt leac, altă dragoste, altă rugăciune, altă jertfă. Nu se arată înaintea mea. Nu-mi spune nimic. Îmi trimite mâncare, ca şi cum ar vrea să-mi spună: „Ia, copilul meu, mănâncă, slobozeşte-te, curăţeşte-te, *ca să te faci bine*". Nu mi-o spune, mi-o sugerează, mi-o propune.

Şi răul meu obicei nu-mi îngăduie ca să o primesc. Dar răul meu obicei de a mânca căcatul (sic) păcatului meu nu mă lasă să primesc hrana sănătoasă pe care mi-o trimite Stareţul meu. *La sfârşitul tuturor acestora nu ştiu ce să fac.*

Plângeţi deci împreună cu mine toţi fraţii mei, cei ce mă cunoaşteţi, ca să-mi vină ajutorul cel mai presus de puterea mea şi să mă ia în stăpânire, ca să mă fac ucenic vrednic al Lui. Că a Lui este puterea în veci.

Plângeţi, fraţii mei, voi, care sunteţi la o masă cu mine, împreună slujitori în biserică, împreună priveghetori la chilii, ca să-mi trimită Dumnezeu un ajutor dincolo de puterea mea şi să mă stăpânească, să depăşească patima mea, încăpăţânarea mea. Pentru că cu multă încăpăţânare şi putere ţin păcatul meu ca să nu mi-l ia cineva. Să poată cineva să depăşească puterea mea, să învingă însăşi voinţa

mea, ca să fugă păcatul meu, să stăpânească peste păcătoasa mea stăpânire, ca să mă înrobească şi să devin adevărat.

Ca să mă fac ucenic vrednic al Lui, să ajung vreodată ucenic al Său. *Că a Lui este puterea în veci*. El este singurul care poate să mă determine să mă predau.

Avva Isaia este minunat!

8

Apoftegme despre lucrarea plânsului

Omul, chiar şi atunci când vrea să trăiască singur viaţa cea duhovnicească, va veni în mod obligatoriu în legătură cu fraţii care trăiesc aproape de el. Avva Isaia abordează problema aceasta şi o dezleagă. Zicem că iubim pe Dumnezeu, dar uităm că Dumnezeu este prezent în tot trupul Lui, adică în toţi cei care ne înconjoară. Existenţa oamenilor, a celor de aproape şi a celor de departe, este nedespărţită de Dumnezeu Însuşi.

Deoarece legătura noastră cu oamenii este neîntreruptă, în mod obligatoriu înregistrăm la acest capitol o mare cădere prin faptul că devenim judecători, critici şi plini de pretenţii faţă de oamenii care ne înconjoară. Aceasta este căderea noastră şi care pute. Este zdreanţa terfelită a sufletului nostru, pe care o aruncăm de colo-colo şi care împute totul cu duhoarea ei.

Aproapele, pe care ni l-a pus Dumnezeu alături ca să fie icoană a Sa şi, prin urmare, prin ochii lui, prin gura lui, prin buzele lui să se dea sufletului nostru prilej de înălţare, de amintire a cerului, devine în cele din urmă pentru noi piatră de poticnire. Nu că greşeşte piatra, pentru că ea rămâne acolo unde se află, ci pentru că noi mergem şi o lovim, noi mergem şi ne spargem capul de ea.

Legăturile noastre cu oamenii au drept scop, fără să ne dăm seama, fasonarea celorlalţi după propria noastră fire sau după propria noastră judecată. Vrem să-şi nege firea

proprie, să se depăşească pe ei înşişi, să-şi depăşească neputinţele şi să fie nişte oameni reuşiţi şi sfinţi şi împreună cu ei să fim şi noi reuşiţi şi sfinţi. Dar lucrul acesta nu poate să fie. Omul în acest fel nu mai este pus înaintea noastră ca icoană a lui Dumnezeu, ci ca slugă a noastră, care trebuie să fie precum vrem noi. Această pretenţie a inimii noastre, această proiecţie a sinelui nostru însuşi se exprimă de obicei într-un fel dăscălitor, spunându-i celuilalt cum trebuie să fie şi ce trebuie să facă. De aceea, avva Isaia leagă înfăţişarea noastră înaintea lui Dumnezeu, lupta noastră personală şi pocăinţa noastră de ceilalţi, şi mai cu seamă de tendinţa de a învăţa şi a dirija pe alţii.

Spunea iarăşi despre învăţarea aproapelui privitor la porunca lui Dumnezeu: de unde ştiu că am primit eu de la Dumnezeu să spun altuia: „Fă aceasta sau aceea", câtă vreme mă aflu în pocăinţă pentru păcate. [8, 14]

În timp ce porunca este ca noi să împlinim legea lui Dumnezeu, noi cerem ca s-o împlinească celălalt, producând astfel un conflict în zidirea vieţii.

Dar cum este cu putinţă ca eu, care urmăresc viaţa celuilalt, să ştiu că sunt primit de Dumnezeu, astfel încât să pot să-i spun ce să facă, câtă vreme eu însumi sunt în pocăinţă pentru propriile păcate? Dacă pot să fac vreun lucru în această viaţă, înaintea mea şi a fraţilor mei, acesta nu e altul decât pocăinţa.

Căci omul care a căzut o dată se află sub pocăinţă şi nu are siguranţă, întrucât nu ştie de i s-a dat iertarea.

N-ai căzut, zice, niciodată? Şi o singură dată de ai căzut în viaţa ta, eşti pentru totdeauna sub pocăinţă. Eşti un

plângător[39], un vameş care trebuie să-şi plece capul şi să nu îndrăznească să privească la nimic. Deci, de vreme ce ai păcătuit şi nu eşti sigur că Dumnezeu te-a iertat, nu ai nici o siguranţă, nu numai pentru a fi luat simpla iertare a păcatelor tale, ci şi dacă ţi-ai asigurat locul tău înaintea lui Dumnezeu. Vedeţi cât de realist este Sfântul Isaia? Pune înaintea noastră marea realitate a păcatului nostru, care „înaintea noastră este pururea", şi totuşi noi trăim ca şi cum n-ar exista. Chiar şi când ne spovedim şi ne rugăm cu lacrimi: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului" (Lc. 18, 13), şi atunci în realitate nu avem înaintea noastră păcatul nostru, ci pofta noastră de a cunoaşte, de a-L trăi pe Dumnezeu, de a ne îndreptăţi. Îi înfăţişăm Domnului atunci şi păcatul nostru, dar nu ca să dobândim siguranţa iertării, ci ca să ne îndreptăţim precum fariseul.

Fiindcă păcatul a fost săvârşit cu siguranţă, dar mila este a lui Dumnezeu. Căci nu poţi să fii fără de grijă în inima ta până ce nu vei veni la judecata lui Dumnezeu.

Dar o să spui: „Da, am păcătuit, dar acum mă lupt, postesc, nu mă împărtăşesc, plâng în fiecare zi". Lucru sigur şi prea adevărat este, pe de o parte, că ai păcătuit. Celelalte nu au importanţă, pentru că nu ele o să-ţi dea iertarea, ci mila lui Dumnezeu. Prin urmare, problema este dacă mila lui Dumnezeu a ajuns până la tine, sau ba.

Căci nu poţi să fii fără de grijă în inima ta până ce nu vei veni la judecata lui Dumnezeu. Înainte să ajungi la stadiul ultim al judecăţii, nu poţi să fii fără de grijă în inima ta, chiar dacă ai păcătui o singură dată în viaţă, fie şi la

[39] Ceată a celor ce se pocăiau în primele vremi creştine. Plângătorii stăteau în faţa uşilor bisericii, cerând cu lacrimi rugăciunile de la creştinii care intrau.

vârsta copilăriei. O singură grijă este îngăduită credinciosului, omului lui Dumnezeu: grija pentru păcatul lui. Orice altă grijă, chiar dacă este încununată de grija pentru „gloria lui Dumnezeu" – în sensul catolic al expresiei – chiar dacă este, chipurile, pentru iubirea de Dumnezeu sau ceilalţi, este mincinoasă. Este o chinuială şi o „îndelungare de zile" încoace şi încolo în lumea aceasta. Aşadar, să ai neîncetat înaintea ta grija pentru păcatul tău, încât să ajungi odată la măsura desăvârşitei siguranţe, că ai fost judecat definitiv şi iertat de Dumnezeu.

Îndată însă se naşte întrebarea firească: cum voi pricepe că mi s-au iertat păcatele? Nu ajunge să le spovedesc şi să-mi citească preotul rugăciunea de dezlegare?

Iar de voieşti să ştii că ţi s-a dat iertare de păcatele tale, să ţii seama de aceasta: de nu se mişcă în inima ta nimic din cele ce ai păcătuit, sau vorbindu-ţi altul despre ele, să nu mai ştii cum au fost. Atunci ţi s-a făcut parte de milă. Dar de trăiesc încă în tine, stăpâneşte-le şi plângi pentru ele. Să ai frică şi cutremurare şi durere, de nu eşti îngrijorat de ele, până vei răspunde la scaunul de judecată al lui Dumnezeu.

Nu mă îndoiesc, zice avva Isaia, că prin spovedania pe care o faci vine harul lui Dumnezeu, prin care preotul cere ca Dumnezeu să-ţi ierte păcatul. Dar aceasta nu înseamnă că păcatul s-a şters, ci doar a încetat vinovăţia pentru el. Înlăuntrul tău încă există rădăcina şi puterea păcatului, pofta şi plăcerea păcatului, iubirea şi îmbrăţişarea păcatului. Iertarea pe care ai luat-o la spovedanie, nu numai că nu trebuie să te odihnească, ci cu atât mai mult trebuie să te facă să te îngrijeşti, pentru că s-ar putea ca, deşi ai primit mult har, să-l risipeşti, şi să nu conştientizezi frica pe care

trebuie să o ai înaintea lui Dumnezeu şi cât de mult ai păcătuit înaintea Lui.

De nu se mişcă în inima ta nimic din cele ce ai păcătuit. Te-ai spovedit că te-ai mâniat. Nu cumva se mişcă iarăşi mânia în inima ta? Te-ai spovedit că ai furat, că ai avut gânduri ruşinoase. Nu cumva iarăşi se mişcă în inima ta cele pe care le-ai spovedit?

Sau altul vorbindu-ţi despre ele, să nu mai ştii cum au fost. Trebuie să ajungi la un asemenea grad de uitare, de neţinere de minte şi de nepătimire, încât altul să-ţi spună păcatele tale şi tu să nu-ţi mai aminteşti nimic. Să-ţi spună: „Nu eşti tu cel ce-ai făcut asta?" Iar tu să te miri: „Eu, când?" Atât de mult vrea avva Isaia ca omul să fie străin de înţepătura păcatului, şi cu atât mai mult faţă de simţirea şi plăcerea lui. Nimic să nu se mişte înlăuntrul tău, nici amintire, nici patimă, nici plăcere, nici iubire. Dacă, aşadar, altul vorbind despre păcatele tale, nu doar refuzi păcatul, ci nici nu cunoşti ceva din el, atunci poţi să spui că mila Domnului a ajuns până la tine.

Psalmistul spune: „Domnul meu eşti Tu, că de bunătăţile mele nu ai trebuinţă" (Ps. 15, 2). Tu, zice, eşti adevăratul Dumnezeu şi nu idolii, pentru că n-ai nevoie de bunurile mele şi de aceea te-am primit ca Dumnezeu al meu. Textul ebraic, fiind în armonie cu tot duhul lui Israil, zice că omul nu poate să facă nimic, adică facerea lui de bine nu ajunge până la Dumnezeu. Oricât mi-aş întinde dorinţa mea, virtutea mea, dragostea mea şi orice alt lucru bun ar exista înlăuntrul meu, acestea nu ajung până la Domnul ca să spun: Doamne, îmi eşti dator. Orice aş face este un nimic.

Gândeşte-te că ai ceva în mână şi că-l arunci, vrând să ajungă până la cer. Cine te vede va râde. Pentru că nu ajunge nici până la acoperişul mănăstirii, cum să ajungă

până la cer! Şi totuşi, când eşti naiv, crezi că reuşeşti ceva mare. Aşa suntem noi oamenii în mod obligatoriu. Nu ne dăm seama că nu putem face absolut nimic. Toată virtutea noastră şi toată dreptatea noastră nu trece nici mai sus de capul nostru. Adică nu suntem decât nişte fiinţe nevrednice, înrobite păcatului, pe care l-am ales noi singuri şi de aceea întotdeauna „ce nu voim, aceea facem" (Rom. 7, 16).

Prin urmare, înţelesul cel mai adânc al Psalmistului este: binele meu, Dumnezeule, nu ajunge până la Tine, ci numai păcatul meu. Dar Tu eşti Dumnezeul cel adevărat, de aceea şi îndrăznesc să Te osebesc de dumnezeii cei mincinoşi şi să trăiesc cu toată încredinţarea şi nădejdea că voi fi auzit, pentru că a Ta este mila (Ps. 61, 13). Dacă deci credem că Dumnezeu este Dumnezeul nostru, trebuie să simţim că nu El ne este dator pentru ceea ce facem, ci noi. Noi avem datorii şi cerem să ni le şteargă. Omul care nu stă ca păcătos şi ca neputincios înaintea lui Dumnezeu nu va putea niciodată să pipăie sfinţenia Lui.

Traducătorii Septuagintei au făcut în textul lor o mică schimbare a textului ebraic, apropiindu-l de mentalitatea grecului care, în timp ce-l citeşte, filosofează şi zice: dacă binele meu nu ajunge până la Domnul înseamnă că Domnul nu are nici o nevoie de mine şi că nu aşteaptă nimic altceva decât să stau înaintea Lui, cunoscând că nu pot să-I dau nimic.

Bunătăţile mele nu-Ţi trebuie. Este ridicol să cred că fac ceva pentru a-I oferi lui Dumnezeu bunătăţile mele. Râde atunci Domnul, după cum râdem noi de un copil mic, care crede că a făcut ceva sau crede că poate să facă ceva. Domnul nu aşteptă nimic de la noi, decât să aruncăm sabia noastră, păcatul nostru. Pe acesta vrea să-l părăsim ca să nu-I mai fim potrivnici.

Iar de-ți cere cineva, învață-l pe el.

Acum continuă cu problema învățării altuia. Bine, va zice cineva, eu nu voi învăța pe aproapele meu, dar când vine el la mine și mă ispitește, mai ales cu ispita cea mai mare, cerându-mi să-l învăț, să-i spun ce trebuie să facă pentru a se mântui, pot eu atunci să fiu indiferent? Nu ar fi aceasta o lipsă de dragoste? Înfricoșătoare ispită!

Fiecare ispită, chiar și cea mai mare și mai puternică, în realitate este un imbold dat tuturor patimilor lăuntrice. Dar această ispită urnește și patima cea mai rea, leul pe care nimeni nu-l poate lega, taurul pe care nimeni nu-l poate îmblânzi, adică egoismul omului care-l face să creadă că este ceva. Dar în clipa în care va simți că este ceva, a căzut. Și de aceea Iacov, fratele lui Dumnezeu, zice: „nu vă faceți învățători" (Iac. 3, 19). Altceva este să te cheme Dumnezeu cu stăruință și insistență pentru a te face învățător, și altceva dacă te faci cu de la sineți putere învățător al altuia, numai pentru că ai, chipurile, cutare mărturie sau nevoie sau preferință.

Și dacă dându-ți sufletul spre moarte ca să-i grăiești lui libertatea, iarăși se va întoarce la tine, aceleași cerându-ți, ca unul ce n-a folosit nimic din cele ce i-ai spus, deci nu le-a săvârșit, desparte-te de el, căci astfel omoară sufletul tău.

Sfântul Isaia, după cum singuri vă puteți da seama, nu este doar pătrunzător în gândirea sa, adânc și cuprinzător în conținut, dar are și o înlănțuire care le cuprinde pe toate, astfel încât să nu mai fie ceva ce ne-ar putea înșela. Zice, așadar: dacă-ți cere cineva sfatul, încearcă să eviți dificultatea situației, spunându-i ceva simplu. Lucrul de care trebuie

să te fereşti este să nu-i ţii lecţii, crezându-te în stare de a-l ajuta. Spune-i ceva de vreme ce cere şi insistă, dar opreşte-te aici. Dacă el este un om care se mulţumeşte, va spune că ţi-ai împlinit datoria.

Dându-ţi sufletul spre moarte. Spune-i ceva, dar să ştii că îndată ce ai vorbit, ţi-ai dat sufletul tău spre moarte. Să nu ai impresia că cele pe care le faci, în cele din urmă, te vor înnobila, sau că sunt o virtute sau un drept al tău, pentru că băgându-te în viaţa altuia, învăţându-l, cerându-i să facă asta sau aia, îţi dai sufletul spre moarte. Este ca şi cum te-ai sinucide, de vreme ce unul este învăţătorul, Hristos (Mt. 23, 8).

Ca să-i grăieşti lui libertatea. De aceea, vorbeşte-i în libertate, când îţi cere sfatul, spune-i părerea ta, dar lasă-l liber, pentru că omul face numai ceea ce vrea. E o minciună să creadă cineva că poate să-l îndrepte pe altul cu învăţătura sa. Omul este cel mai mare revoluţionar şi devine cel mai mare răzvrătit când simte că vrea ceva înlăuntrul lui şi tu îl împiedici.

Aşadar, ceea ce vei încerca să faci este să-i aminteşti de libertatea lui, de puşca ce se află înlăuntrul lui, şi care foarte probabil că este îndreptată către el însuşi. Foloseşte-ţi libertatea în mod drept, iar cuvântul pe care poţi să-l dai cui îţi cere sfatul să fie scurt. Când însă vezi că nu merge bine sau că este un om rău, nu-i mai spune nimic. Numai când te duce într-o ispită de moarte, spune-i ceva, dar şi atunci lasă-l liber, după cum crede.

Iarăşi se va întoarce la tine, aceleaşi cerându-ţi, ca unul ce n-a folosit nimic din cele ce i-ai spus, deci nu le-a săvârşit. Mă întrebi ce să fac ca să nu cad în păcatul judecării? Şi eu îţi spun: cred că cel mai bine este să nu mergi la chilia altor monahi, să nu vrei să răspunzi la câte te întreabă şi să nu spui decât „Binecuvintează”. Apoi vii şi mă întrebi

a doua şi a treia oară despre acelaşi păcat. Ce o să-ţi mai spun atunci? Închide-ţi gura, zice avva Isaia, şi nu-i mai spune nimic. Faptul că te întreabă despre aceeaşi greşeală arată că el nu are nici o dispoziţie să se îndrepte. Libertatea lui este legată de el însuşi.

Desparte-te de el, căci astfel omoară sufletul tău. Mai înainte, de dragul lui ţi-ai dat sufletul spre moarte. Te-ai trecut cu vederea şi te-ai băgat în marea ispită ca să-i spui ce trebuie să facă. Dacă revine, înseamnă că nici nu s-a îndreptat, nici nu se va îndrepta. Pentru tine el este un pericol de moarte. Să nu crezi că prin a-i repeta a doua sau a treia oară sau cu bătaia o să scoţi ceva. În loc să-l ajuţi, să ştii că vei muri tu însuţi. El nu se îndreaptă. Dacă ar fi vrut să se îndrepte, de îndată ce ţi-ar fi auzit cuvântul, ar fi priceput că răspunsul tău este foarte duhovnicesc, şi îndată s-ar fi schimbat. Dar pentru că nu se schimbă, este cu adevărat osândit de sine însuşi.

Căci este un lucru mare pentru om ca să-şi lase voia proprie şi îndreptăţirea sa, pe care o socoteşte conformă cu Dumnezeu, şi să păzească cuvântul celui care-l învaţă după Dumnezeu.

Dacă omul poate să facă ceva mare în viaţa lui, atunci aceasta este: să-şi lase voia sa, dreptatea sa, orice simţire despre sine însuşi şi, mai ales, să lepede ideea că este îndreptăţit de altul. De exemplu, eşti îndreptăţit ca să fii cinstit, iubit, ajutat, să ţi se îngăduie să şezi în locul cuvenit, să fii recunoscut. Lucrul care te îndreptăţeşte, ceea ce aştepţi de la alţii, aceea să laşi şi, în plus, voia ta. Aceste două lucruri sunt cea mai mare reuşită pe care poţi s-o realizezi în viaţa ta, mai cu seamă când crezi că voia ta sau dreptatea ta sunt după Dumnezeu. Dacă într-adevăr îl

iubeşti pe Dumnezeu, eşti chemat să părăseşti ceea ce crezi tu că vrea Dumnezeu şi să păzeşti *cuvântul celui care te învaţă după Dumnezeu.*

Dar când cineva crede că are cunoştinţa voii şi dreptăţii lui Dumnezeu, iar tu îi spui să împlinească *cuvântul celui care-l învaţă după Dumnezeu* e ca şi cum i-ai zice să săvârşească o fărădelege, un păcat, o minciună, un rău, ceva periculos şi distrugător. Aşadar, un lucru mare este să faci ceea ce ţi se pare rău, periculos, greşit, dar pe care ţi-l spune cel ce te învaţă după Dumnezeu, şi nu ceea ce eşti tu sigur că este voia şi dreptatea lui Dumnezeu.

În continuare, avva Isaia relatează o întâmplare pentru a arăta că legătura noastră cu Dumnezeu se realizează în inima noastră. Suntem atât de mânioşi, încât niciodată nu-L iubim cu adevărat pe Dumnezeu. Când mai cu seamă simţim că Îl iubim, exact atunci descoperim că nu-L iubim. „Mincinoşi suntem", zice Evanghelistul Ioan (1 In. 2, 4). Deci nu există nimeni care să-L iubească pe Dumnezeu? Există: cel care crede numai în păcatul lui, dar nu-l iubeşte, ci-l părăseşte. Libertatea lui este concentrată în Dumnezeu, şi nu în gândul lui şi în voia lui.

Mesajul primei duminici a Triodului este că generalul, când trebuie să meargă la război, îşi adună ostaşii, îi încurajează, le povesteşte istorii şi pilde ca să se entuziasmeze şi să se repeadă împotriva duşmanului. Tot aşa face şi Sfântul Isaia cu pilda pe care ne-o relatează.

Căci omul lui Dumnezeu, avva Nistero, văzând slava lui Dumnezeu şi având pe fiii surorii sale locuind împreună cu el, nu le-a poruncit nimic, ci l-a lăsat pe fiecare în voia lui, fie că se făceau buni, fie răi, neîngrijindu-se de ei.

O să vă dau un exemplu, zice avva Isaia ucenicilor săi, dar să nu mă răstălmăciţi. Vă amintiţi de avva Nistero? El a ajuns la o aşa măsură de virtute, încât odată a văzut slava lui Dumnezeu. Înainte de a o vedea, probabil că a avut o purtare diferită, dar după aceea, a ţinut cu străşnicie următorul mod de vieţuire: trăia atunci împreună cu fiii surorii sale, dar niciodată nu le-a poruncit ceva, niciodată nu le-a spus faceţi asta sau aceea, niciodată nu le-a dat o poruncă, niciodată nu a răspuns la întrebările lor. I-a lăsat să facă ce vor, fără să se îngrijească de ei. Şi ceva rău dacă ar fi făcut, nu se îngrijea, şi nu avea simţământul că el greşeşte sau că el îi povăţuieşte la rău.

Întâmplarea probabil că este provocatoare pentru câţi cred că pot să facă ce nu poate face Dumnezeu. Dumnezeu nu intervine niciodată ca să-I acceptăm învăţătura, ca să-L simţim. Dacă, de exemplu, Îl întreb înlăuntrul meu pe Dumnezeu: „Dumnezeule, să-l fur pe ticălosul acesta care-i asupreşte pe săraci?" voi auzi glasul: „Fură-l, că merită!" şi dacă întreb: „Să-l omor pe criminalul acesta?", voi auzi: „Desigur, omoară-l, pentru că sângele celui ucis strigă!", Dumnezeu niciodată nu grăieşte împotrivă, pentru că ştie că vom face ceea ce vrem.

Sunt însă oameni care cred că depăşesc puterea lui Dumnezeu şi pot să impună celuilalt ceea ce este drept. Şi pentru că aşa ceva este întotdeauna provocator, editorul textului avvei Isaia se referă în însemnările sale la nişte monahi, care l-au vizitat pe avva Pimen, pe marele dascăl, pentru că s-au smintit când au auzit această întâmplare şi l-au întrebat:

– Cum era cu putinţă ca avva Nistero să nu-şi sfătuiască ucenicii, mai ales pe acela care era atât de rău şi neîncetat păcătuia?

Şi răspunde avva Pimen:

– Dacă aşa fi fost eu în locul lui avva Nistero, atunci l-aş fi şi acoperit. Dacă eu aş fi avut un astfel de om nesupus, nu numai că nu l-aş fi sfătuit, ci şi pernă i-aş fi dat ca să doarmă mai odihnitor şi să-şi facă păcatul cum vrea.

Şi spune atunci monahul Anuv:

– Avva Pimen, nu m-am aşteptat de la tine la un astfel de răspuns! Bine, dar dacă-l laşi liber să facă ce vrea, ce răspuns îi vei mai da lui Dumnezeu? Dacă te întreabă Dumnezeu de ce nu l-ai mustrat când l-ai văzut că păcătuieşte, ce-I vei răspunde?

Şi răspunde avva Pimen foarte simplu şi adevărat:

– Îi voi spune deci, că Tu mi-ai zis: „Scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi şi paiul din ochiul lui" (Mt. 7, 5). De ce mă mustri, Dumnezeul meu? Una ne spui, şi alta ne ceri? Uiţi că mi-ai spus să scot mai întâi bârna din ochiul meu şi apoi paiul din ochiul fratelui meu? Cum să-l învăţ, când şi eu însumi sunt păcătos[40]?

Uneori, când problema care îl preocupă pe cineva este de viaţă şi de moarte, se poate să meargă şi la alt Bătrân, care să nu ia în considerare adevărul obiectiv, ci sufletul omului care întreabă. Va stabili cu precizie conţinutul problemei şi-i va da răspunsul care-l aşteaptă, pentru că toţi îl vom lăuda pe Stareţ, dacă ne spune ceea ce voim să auzim. Dacă ne spune altceva, vom rămâne nemulţumiţi şi vom merge la al doilea, sau la al treilea, ca să ne dezlege nedumerirea.

Avva Varsanufie, pentru a-l linişti pe unul ce s-a scandalizat şi l-a întrebat dacă are dreptate avva Nistero, i-a zis:

– Ascultă să-ţi spun. Avva Nistero l-a sfătuit de multe ori înainte să vadă slava lui Dumnezeu, dar ei nu s-au

---

[40] *Patericul, Pentru avva Pimen,* Alba-Iulia, 1990, p.164.

pocăit, şi atunci el, ce să facă? I-a lăsat să facă ce vor că poate se vor ruşina vreodată şi se vor schimba singuri[41].

Adevărul, desigur este unul: amândoi au îndreptăţit poziţia Sfântului, pentru că numai aşa putem să stăm înaintea celorlalţi.

Aşadar, dacă avva Nistero nu făcea nici o observaţie celor ce locuiau cu el, cu cât mai mult nu trebuie să facă observaţie fraţilor săi orişicare monah. Nu trebuie să aşteptăm nimic de la celălalt, ci, aşa cum este fiecare, să credem că este Dumnezeu, să vedem în ochii lui pe Dumnezeu, desăvârşirea lui Dumnezeu, să vedem propriul nostru păcat în celălalt, şi nu pe al lui. Atunci putem să stăm înaintea Domnului. De aceea, numai când te întreabă, poţi să te amesteci.

Zicea despre Cain şi Avel că, nefiind încă nici Lege şi nici Scriptură, oare ce-i învăţa pe ei să facă aceasta sau aceea? Pentru că dacă Dumnezeu nu învaţă pe om, în zadar se osteneşte.

Când Cain a făcut răul, iar Avel binele, încă nu exista lege. Cine l-a învăţat pe Avel binele? Dumnezeu. Şi cum a simţit Cain că ceea ce a făcut era păcat şi s-a înfiorat şi s-a mâhnit, precum zice Sfânta Scriptură în Septuaginta (Fc. 4, 6)? De ce şi-a pierdut pacea şi seninătatea, după cum zice textul ebraic (Fc. 4, 7)? Pentru simplul motiv că Dumnezeu l-a învăţat binele, el însă a făcut ce a vrut. Prin urmare, dacă nu-l învaţă Dumnezeu pe om, în zadar se osteneşte. Orice ai face ca să-l ajuţi pe celălalt, dacă nu vrea el însuşi, nu vei reuşi, de vreme ce nici Dumnezeu nu poate să-l înveţe. Trebuie ca sufletul să vrea să se izbăvească de

---

[41] Sfinţii Varsanufie şi Ioan, *Scrisori duhovniceşti*, 655 [FR 11, 1990, p. 603].

păcatul lui, care îi înrobeşte voinţa. E nevoie de o dispoziţie pentru adevărata schimbare, pentru ca descătuşarea din libertatea pe care credem că o avem să se producă.

Totul începe de la om şi de aceea, în cele din urmă, problema este: iubesc păcatul meu sau nu? Nimeni nu poate să spună că păcătuieşte, deoarece nu poate face altfel. Fără îndoială, nu toţi au aceeaşi putere, unul poate mai puţin, altul mai mult. Altul poate cu mai mare hotărâre, altul cu mai multă trudă. Ce e sigur e că, în cele din urmă, ceea ce vrea, face. Deoarece fie că ai doi talanţi, fie că ai cinci, dacă îi sporeşti, Dumnezeu îi primeşte şi-ţi va trimite mila Lui. Dacă nu ajunge binele tău la Dumnezeu, ajunge totuşi la tine mila Lui şi te slobozeşte de păcatul tău, numai că trebuie să stai contra păcatului până la sânge.

De cele mai multe ori noi vrem să stăm picior peste picior şi să ne plece păcatele. Ne temem de moarte, ne temem de martiriu, de adevărata pocăinţă şi rămânem în ticăloşia noastră. „Om ticăloşit ce sunt, cine mă va izbăvi?" (Rom. 7, 24) – ne întrebăm, în timp ce Dumnezeu există şi mila Lui ajunge până la noi. De aceea, Sfântul Isaia continuă şi spune:

Vai mie, vai mie, că încă n-am fost eliberat de focul gheenei.

Vai, vai, că nu m-am slobozit de ceea ce mă trimite direct în focul gheenei. Adică păcatele mele, căderile mele, poftele mele, neatenţiile mele, toate câte mă fac să păcătuiesc, nu sunt doar sania care mă duce în gheenă, ci aparţin gheenei, diavolului. Prin urmare, sau sunt în împărăţia cerurilor, sau sunt în gheenă. Nu există a treia situaţie. E valabil aici principiul terţului exclus. De vreme ce împărăţia cerurilor a venit şi este înlăuntrul nostru, atunci înlăuntrul meu

este fie împărăţia, fie gheena, dar, zice, din toate câte aparţin gheenei nimic nu am lepădat. Înlăuntrul meu am toată duhoarea, tot pârjolul gheenei.

Cei ce mă atrag spre ea rodesc încă în mine şi mişcă în inimă toate lucrurile ei.

Cei care îmi trag inima în gheenă încearcă, nu numai să semene înlăuntrul meu, ci şi să secere roade din sămânţa lor. În inima mea se mişcă toate faptele iadului.

Avva Isaia ni-l descrie pe omul care, deşi vrea să se elibereze de păcat, rămâne marele vinovat. Nu zice că *cei ce mă atrag* aruncă sămânţa, ca în pildă, adică noaptea, în timp ce dormeau, un om străin rău şi viclean a venit şi a aruncat sămânţa de neghină, iar neghina a crescut şi a înăbuşit grâul (Mt. 13, 25-26) – adică într-o clipă de akidie, lene, ispită, este cu putinţă să vină vicleanul, *cei ce mă atrag*, sau să ţâşnească dintr-o dată patima şi să arunce sămânţa ispitei. Ci zice că noi înşine cultivăm sămânţa pe care au aruncat-o noaptea, o udăm şi o reudăm, iar sămânţa rodeşte şi dracii adună roadele şi le duc unde vor şi odată cu ele şi pe noi. Şi astfel în inima noastră se mişcă întotdeauna faptele gheenei. Adică în loc să avem în inima noastră recolta de grâu, avem recolta celor ce ne atrag spre iad.

Cei ce mă scufundă în foc se mişcă în trupul meu, voind să rodească.

Cei ce vor să mă arunce în focul cel veşnic se mişcă în trupul meu, îl stăpânesc, vor să rodească. Dar şi eu le-am dat dreptul să-mi facă ce vor, să-şi facă lucrarea de distrugere a mea până la capăt.

Căci încă n-am cunoscut unde voi merge de aici, încă nu mi s-a gătit calea cea dreaptă, încă n-am fost slobozit de energiile (lucrările) celor aflaţi în văzduh, ale celor ce mă vor împiedica din cauza lucrurilor lor rele care sunt în mine.

Când avva Isaia îl analizează pe păcătos, perspectiva lui este deplină, el însuşi fiind plin de trăiri izvorâte din lupta lui, din harul lui Dumnezeu şi din libertatea cea întru Hristos. Pentru el, Dumnezeu nu este un necunoscut, ci Cel cunoscut, Cel milostiv, mila, pentru că el însuşi s-a luptat până la moarte şi în clipele când era gata să moară, Domnul îl învia. Foarte frumoase sunt cuvintele lui şi merită să le citim astăzi când intrăm în perioada pocăinţei.

Căci încă n-am cunoscut unde voi merge de aici. Cum pot să-mi dau seama că înlăuntrul meu nu stăpâneşte încă Dumnezeu, ci puterile întunericului? Din faptul că nu am siguranţa unde voi merge după moartea mea. Încă nu am îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu şi deplina cunoştinţă a faptului că am câştigat locul pe care mi l-a gătit Dumnezeu. Încă trăiesc între stricăciune şi nestricăciune. Încă mă aflu între Dumnezeu şi iad. Când sunt sigur că voi merge în rai, atunci e adevărat cuvântul: „Iubeşte pe Dumnezeu şi fă ce vrei". Când nu am în mod deplin această încredinţare şi îndrăzneală, atunci sunt încă înlănţuit.

Încă nu mi s-a gătit calea cea dreaptă. Avva Isaia se referă la elementele care descoperă nu numai că omul s-a oprit în chip simplu de la păcat, ci şi că s-a slobozit de păcatele sale, şi drumul lui înaintea lui Dumnezeu este liber. Când înlăuntrul lui puterile întunericului nu mai pândesc, înseamnă că a dobândit îndrăzneala şi siguranţa că este omul cel mântuit, că este omul cerului, că i *s-a gătit calea cea dreaptă.*

„Drepte faceţi cărările Lui" (Mt. 3, 3), zice Evanghelia. Ceea ce înseamnă: pregătiţi-vă să-L primiţi pe Cel care era înaintea mea şi Care este mai tare decât mine (Mt. 3, 11). Pentru că ceea ce eu vă înfăţişez ca şi chip, El va face realitate. El va pregăti calea în inima voastră prin botezul duhovnicesc. *Calea cea dreaptă*, calea mântuirii, calea raiului, calea cerului, este deschisă în Biserică. Mulţimi de oameni intră în rai şi neîncetat sfinţii sporesc.

Dar oare pentru mine gătitu-s-a calea cea dreaptă? Fără îndoială, calea mea duce la cer, dar pentru mine urmarea lui Hristos nu este drumul tihnit, uşor, de-a gata. Da, mă lupt, dar obosesc, nu reuşesc, cad, mă doare. Hotărăsc să nu păcătuiesc şi apoi păcătuiesc iarăşi. Întâmpin dificultăţi. Mi se pare grea Crucea lui Hristos şi că greu ajunge cineva în rai. Mi se pare că, şi dacă aş vărsa lacrimi cât apele oceanelor, tot nu-mi vor fi de ajuns. *Încă nu mi s-a gătit calea cea dreaptă*. Hristos a spus: „Jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară" (Mt. 11, 30). Împărăţia cerurilor s-a deschis şi este înlăuntrul vostru (Lc. 17, 21). Acestea arată că omul poate să înainteze în viaţă cu Hristos, dacă se descătuşează de puterile întunericului şi înlăuntrul său stăpâneşte Hristos. Atunci calea lui este tihnită.

Eu însă vreau să citesc, şi cititul mi se pare de nesuportat. Merg să mă rog, şi simt o mare greutate, un întuneric fără sfârşit. Până la urmă, unde-i Dumnezeu ca să-I pot vorbi? Vreau să mă lupt ca să dobândesc neprihănirea, smerenia şi eroismul şi toate mi se par de neîmplinit şi foarte grele, şi zic: „O, Hristosul meu, de ce ne-ai făcut viaţa aşa de grea?"

În mine au putere păcatul şi demonii care lucrează păcatul, şi nu Tu, o Hristosul meu. Calea pentru mine încă nu s-a făcut dreaptă. Cum alunecă copiii pe tobogan, aşa de uşoară este viaţa în Hristos pentru cel cea câştigat în luptă şi

s-a slobozit de păcate. Dar pentru mine este o povară de neridicat.

Încă n-am fost slobozit de lucrările celor aflaţi în văzduh. Încă simt că demonii mă trag, când încolo, când încoace. Încă simt că patimile mele mă pogoară în adâncurile iadului. Să înalţ de acolo glasul meu? Mi se pare că nu va ajunge până la Tine pentru că înlăuntrul meu lucrează păcatul, demonii cei răi.

Desigur, încă n-am fost slobozit de lucrările celor aflaţi în văzduh, ale celor ce mă vor împiedica din cauza lucrurilor lor rele care sunt în mine. Cuviosul este aici uimitor în ce priveşte desăvârşirea expresiei, siguranţa cuvintelor şi simţirea a ce se va întâmpla în jurul şi înaintea morţii. Este foarte adânc. Nu m-am eliberat, zice, nici de lucrările care sunt înlăuntrul meu şi pe care le văd şi le simt, nici, mai cu seamă, de lucrările care sunt în văzduh.

Deşi avva Isaia se referă la demoni, totuşi aici vorbeşte despre lucrările lor. Ştie cât de sofisticat este demonul şi cu câtă artă se ascunde, înfăţişându-şi voile sale ca voiri ale lui Dumnezeu, iar pe sine ca fiu al lui Dumnezeu. Se ascunde ca să facem faptele lui, ca să fim puşi la treabă de el.

Demonul este o persoană, este un ipostas. Demonul este o zidire a lui Dumnezeu. Ca fiinţă spirituală, nu poate să se unească de nedespărţit şi neîmpiedicat cu noi, ci doar să acţioneze asupra noastră. Aceasta pentru că omul a fost făcut ca să se unească în întregime cu Dumnezeu prin energiile dumnezeieşti. Dumnezeu, în El Însuşi este neapropiat. Putem însă să primim energiile Lui şi, prin ele, să devenim una cu El. Energiile nezidite sunt Însuşi Dumnezeu, strălucirea esenţei Lui. Exact aşa, şi energiile demonului sunt demonul însuşi. Atenţie, să nu le amestecăm!

De ce noi ne zdrobim şi nu reuşim? Pentru că facem deosebire între demonii cei răi şi energiile lor. Am un gând rău şi mă întreb: demonul mi l-a insuflat sau este o simplă energie demonică sau o patimă? Dar demonul şi energia sunt exact acelaşi lucru. În spatele energiei se ascunde demonul, după cum în spatele razei se ascunde lampa aprinsă. De asemenea, se ascunde înapoia gândului, înapoia poftei, sau înapoia mişcării sufletului şi a trupului. Noi însă percepem ca energii efectele acestora, care seamănă şi rodesc înlăuntrul nostru. De aceea, vorbeşte aici despre energii (lucrări).

Încă n-am fost slobozit de energiile (lucrările) celor aflaţi în văzduh, ale celor ce mă vor împiedica din cauza lucrurilor lor rele care sunt în mine. Încă nu m-am eliberat de energiile demonilor care sunt în văzduh, de vămile văzduhului, cum le numesc alţi Părinţi, de cei ce pândesc să-mi răpească sufletul, şi să mă împiedice în calea mea către cer. Îngerii lui Dumnezeu, Dumnezeu Însuşi se luptă ca să elibereze făptura Lui, chiar şi în ultima clipă, şi s-o urce la cer, fie şi cu un singur „Doamne Iisuse". Dar demonii pândesc până în ultima clipă ca să-l câştige. Cu o nemulţumire, sau cu un „nu" pe care-l va spune sufletul şi pe care poate să-l spună, deoarece întotdeauna este liber.

Demonii au pregătit în mod perfect planul de pieire a omului. Se mişcă înlăuntrul lui, intră şi ies, pentru că nu au putinţa să se unească cu sufletul nostru, fiind fiinţe şi ipostasuri. Pot însă să modifice învelişul sufletului, energiile lui şi să domnească asupra noastră. Dar, conform planului pe care l-au alcătuit ei, nu avem de-a face doar cu demonii, care intră şi ies din noi, ci şi cu cei care au luat în stăpânire toate avangardele drumului ce duce până la poarta cerului. Să nu uităm că sufletul, deşi este duhovnicesc, are totuşi o oarecare materialitate, la fel ca demonii. Prin urma-

re, cerul, ca şi iadul, sunt, în mod clar, şi un loc de vieţuire. Există o mişcare a sufletului în acestea şi în cele de dinaintea lui.

Astfel, faptele mele, despre care cred că eu le vreau, eu le fac, în realitate sunt strălucirea demonilor. Sunt aruncătura sinelui lor, pe care eu o înşfac cu convingerea că sunt liber şi fac ce vreau. În clipa în care cred că sunt liber, nu-mi dau seama că sunt marele înlănţuit, şi de aceea mă lupt să mă mântuiesc, dar iarăşi mă înec. Mă înhaţă atunci ghearele călăului, pentru că nu am cunoştinţa faptului că singurul lucru pe care într-adevăr îl vrea sufletul meu este Dumnezeu, deoarece pentru El s-a născut, pe El îl caută şi în El se odihneşte.

Orice altceva pe care cred că-l vreau este o minciună, o înşelăciune, o falsificare, un balast, pe care-l aruncă asupra mea cel viclean. Şi eu, purtându-mă în acest fel, îmi pierd echilibrul şi cred că vreau răul. De aceea, şi zice „răul este legat de mine" (Rom. 7, 21), răul şi moartea pe care o seamănă, pentru că el însuşi este moarte. Când, de exemplu, sunt mânios, sunt rău sau stăpânit de orice altă patimă, în realitate acestea sunt *lucrurile rele ale demonilor care sunt în mine*.

Demonii se unesc cu noi nu ca persoane, intrând înlăuntrul nostru, ci prin lucrurile lor rele şi întunecate, pe care le fac cu noi. Cu noi se uneşte atât viclenia demonului, cât şi harul lui Dumnezeu, pentru că „legat de mine" este şi Dumnezeu şi virtutea, iar noi devenim fie întunecaţi, fie luminaţi. Când păcătuiesc nu înseamnă pur şi simplu că am făcut rău ceva, ci că s-a dus o întreagă luptă, un întreg război şi am fost biruit. Prin urmare, păcat nu înseamnă că fac ceva, îl spovedesc şi sunt iertat şi, dacă iarăşi îl fac, iarăşi voi fi iertat. Păcat înseamnă că uit de ce m-am născut, uit că numai Dumnezeu poate să odihnească sufletul meu şi

că sufletul nu poate să rămână neprihănit, decât dacă se unește cu Dumnezeu. Păcatul meu este, așadar, căderea în afară, greșeala, înșelăciunea, scăpătarea, faptul de a nu fi putut nimeri drept la țintă. Nereușita mea este păcatul meu.

Înclinarea voinței mele către păcat nu este în realitate propria mea voie de a păcătui, ci este contopirea voinței mele cu voința demonului celui viclean, care intră în acest fel înlăuntrul meu, în timp ce eu cred că este ceea ce am căutat. Pentru că de fiecare dată când fac ceva, simt că mă unesc cu ceea ce fac. Așa se explică plăcerea, amintirile păcatului și întoarcerea la păcat, care vatămă întreaga mea ființă. De aceea, avva Isaia zice că încă nu mi s-a deschis calea cea dreaptă, încă nu m-am slobozit de energiile demonilor. Trebuie ca fiecare mișcare, chiar și cea mai mică, să se oprească înlăuntrul meu, ca să spun: acum încep să mă unesc cu Dumnezeu.

Încă nu am văzut venind să mă mântuiască de ele. Căci încă rodește răutatea lor în mine.

Hristos S-a născut, Mântuitorul a venit, dar eu încă nu L-am văzut, nu am devenit casnicul Lui, nu L-am pus înlăuntrul meu pe Mântuitorul Hristos, nu m-am unit cu El.

Încă n-am văzut. Deoarece verbul ὁράω (a vedea), are de regulă înțelesul de a primi, a se sătura, atunci expresia înseamnă „nu m-am săturat de Mântuitorul Hristos, nu L-am primit înlăuntrul meu pe Mântuitorul, deși a venit să mă mântuiască". Răutatea demonilor, a energiilor viclene, încă rodește înlăuntrul meu.

Încă n-am văzut o îndrăzneală între mine și Judecătorul. Încă n-am fost declarat că nu sunt vrednic de moarte. Încă nu m-am depărtat de făcătorii de rele.

Încă nu pot să stau cu îndrăzneală înaintea lui Hristos şi să-I spun: „Iată, Hristosul meu, sunt liber, fă cu mine ce vrei. Du-mă unde vrei, sunt al Tău”. Încă ceva mă încredinţează că nu pot să stau cu bună nădejde înaintea Judecătorului: îmi tremură picioarele şi mă chircesc. Dacă nu am îndrăzneală, *încă n-am fost declarat că n-am fost vrednic de moarte*. Nu am încă mărturia că sunt vrednic de viaţă. Simt că sunt vrednic morţii. *Încă nu m-am depărtat de făcătorii de rele*. Problema este nu ca ei să plece de la mine, că treaba lor este să intre şi să iasă, ci ca eu să mă depărtez de ei.

După cele de mai sus putem să înţelegem de ce tâlcuirea primei duminici a Triodului numeşte această perioadă, perioadă de război, de lupte duhovniceşti, stadion de lupte. Într-adevăr, ce luptă se duce şi de care noi nici nu ne dăm seama! Ce planuri se fac! Noi ştim numai să dormim în puful păcatului nostru şi să avem capul liniştit, crezând că suntem creştini, că suntem monahi. Dar, ce luptă se duce! Ce puteri ale luminii şi ale întunericului, ce dumnezei vicleni şi buni se luptă ca să câştige sufletul nostru, şi noi credem că viaţa noastră este atât de simplă! De ce? Pentru că singurul lucru pe care-l trăim este păcatul nostru, durerea noastră, şi nereuşita noastră. Această nereuşită a omului păcătos o exprimă avva Isaia, zicând:

Nu se veseleşte cel ce face răul, păzit fiind în închisoare. Nu-şi poate face voia lui, legat fiind în lanţuri de fier.

Dacă cineva e închis în puşcărie, orice i-ai duce nu se bucură de nimic. Singurul lucru pe care-l vrea este să iasă din puşcărie.

Nu-şi poate face voia lui, legat fiind în lanţuri de fier. Poate cel întemniţat, care are mâinile şi picioarele legate în lanţuri de fier, să facă ce vrea? Aşa şi noi, nu putem să ne facem voia noastră, adică nu ştim ce vrem în adâncul sufletului nostru. Cel viclean ne strică gândurile şi „ceea ce nu vrem, aceea săvârşim" (Rom. 7, 20), ca şi cum am vrea. Îmbrăţişăm răul, îl iubim, îl credem, îl săvârşim şi adeseori credem că acesta este lucrul drept şi voit de Dumnezeu. Cele mai multe fapte ale noastre le îndreptăţim.

Mergi la cineva şi spune-i: „De ce, fratele meu, iarăşi grăieşti în deşert?" Te vei încredinţa că nu are convingerea că grăirea în deşert este păcat. Pentru că, dacă ar fi ştiut că este o suflare şi energie de moarte, nu l-ar fi repetat. Cine intră iarăşi în puşcărie odată ce a gustat lanţurile de fier? Dacă o face din nou înseamnă că nu are simţul că ceea ce face sunt nişte înfricoşate lanţuri. Zi altuia: „Nu asta, nu aia". Şi-ţi va spune: „Nu înţeleg, nu simt". Nu înţelege lanţurile cu care l-au legat şi va muri înlănţuit, crezând că zboară.

Nu învăţa pe altul, fiind închis cu butuci de lemn.

Revine la imaginea celui întemniţat, înfăţişându-l acum pe cel cu picioarele prinse în butuci, aşa cum fusese legat apostolul Pavel şi mulţi alţii (F.A. 16, 24). Cel întemniţat nu învaţă pe altcineva despre libertate, despre virtute, despre Dumnezeu. Urmăreşte doar să-şi plângă ferecarea lui de lemn.

Nu-şi aminteşte de odihnă cel ce se află în osteneli, nu mănâncă cu plăcere cel cu grumazul legat.

Du-te la un înlănţuit şi spune-i: „Ce frumos petreceam noi mai demult!” Ce să-ţi spună acum când este în chinuri? Când cineva a fost legat, nu mai gustă nimic cu plăcere. Toate sunt amestecate cu durere şi chin. Omul păcatului, orice ar face, nu poate să se bucure.

Ne rugăm şi protestăm că nu găsim bucurie la rugăciune. Cum să te bucuri, zice avva Isaia, de vreme ce eşti legat cu păcatele tale? Citim şi spunem că nu înţelegem nimic. Cum să înţelegi? Te lasă demonii cei răi să înţelegi ceva? Eşti legat şi cu lanţuri de fier şi cu butuci de lemn. Dacă ai înţelege câte citeşti, ţi s-ar fi bucurat sufletul. Omul păcatului nu primeşte decât durere.

Despre toate relele şi chinurile ce i se pricinuiesc spune: „sunt vrednic de ele”, cugetând pururea la cele ce vor fi pentru el cele din urmă ale lui, cugetând la pedepsele şi la păcatele lui, inima lui nu se îngrijeşte totuşi să nu judece pe altul, deşi osteneala chinurilor mănâncă inima lui.

Deoarece cel întemniţat înţelege cât de înfricoşător lucru sunt lanţurile, încetează să mai observe ce fac alţii, încetează să-i mai deranjeze, să-i judece, să-i sfătuiască. Ia aminte numai la osteneala chinurilor care mănâncă inima lui. Acceptă toate pedepsele, pentru că se consideră vrednic de ele şi se gândeşte la cele care vor fi ultimele.

Citirea şi meditaţia îi este un vai amar. [14, 2]

Când citeşti şi ţi-e greu să înţelegi, îndată te ia somnul. Dar îndată ce ţi se vorbeşte despre cineva, ochii ţi se deschid şi inima la fel. Îndată ce ţi se spune să mergi la o

treabă în afara mănăstirii, arăţi zel. Când ţi se spune să citeşti, nu poţi.

Nu întăreşte pe alţii să nu se lenevească. Preocuparea lui nu este grija de mâncare. Ştie de milă celor ce fac milă cu el. Dar nu o gustă, fiind întristat, pentru că a păcătuit în toate.

Cel legat nu-i sfătuieşte pe alţii să fugă, să se lupte, deoarece vede că nu poate să facă nimic. Nu se îngrijeşte nici de mâncare, nici de lucrurile de afară. Tot ce vrea este să se slobozească. Desigur, în jurul lui se găsesc oameni plini de iubire, dar el, sărmanul, din pricina întristării sale nu poate să guste dragostea lor, să priceapă bunătatea lor, pentru că *a păcătuit în toate*. Pentru că este scufundat în întregime în păcatul lui.

Într-adevăr, când un om păcătuieşte, se izolează de ceilalţi şi simte că ceilalţi nu-l iubesc, că nu-l vreau, că nu se gândesc la el, că nu-l bagă în seamă. După cum limba care îşi pierde simţul gustului nu mai simte mierea, tot astfel şi omul păcatului suferă de o boală: nu simte iubirea oamenilor, le răstălmăceşte şi le strâmbă pe toate, crede că toţi îi vor răul, că toţi trăiesc din plin şi se bucură, în timp ce pe el l-au părăsit. Şi chiar dacă îţi verşi sângele pentru el, va da altă interpretare iubirii tale. Dacă îi vei spune un cuvânt bun, va crede că intervii în viaţa lui. Dacă îi spui: „Şezi aici", va crede că-l dispreţuieşti. Omul păcătos trăieşte lanţurile păcatului şi înfricoşătoarea temniţă a însingurării sale.

De asemenea, când cineva încearcă de multe ori şi trage concluzia că nu-l iubesc, că nu-l vor, că nu-l ajută, că greşesc în ceva, cu siguranţă că a păcătuit. Cine însă s-a eliberat de păcat, simte că toţi îl iubesc, toţi îl vor, pe toţi îi

simte ai lui, pe toţi vrea să-i îmbrăţişeze, pentru că toţi sunt plini de milă faţă de persoana lui. Aşadar, pe cât mă eliberez de păcat, pe atât mă unesc cu toţi. Dimpotrivă, pe cât păcătuiesc, pe atât mă separ de toţi.

Batjocorit, nu le răspunde cu mânie. Rabdă ostenelile, zicând: vrednic sunt. Râsul dinţilor e departe de el... De aude cuvinte, nu zice despre ele bine sau rău, de sunt bune sau rele. Auzirea lor nu e primită. Din genele lui curge apă pentru ostenelile în care este ţinut.

Când omul conştientizează că este păcătos, nu se mai ocupă cu ce-i spun alţii, nu-i judecă niciodată, nu le spune niciodată ceva contrar. Dacă îi spun ceva rău pe nedrept, el nu va răspunde nimic, nu-şi pleacă urechea la gura celuilalt. Cuvintele celuilalt sunt săbii aducătoare de moarte. Ştie că numai tăcerea uneşte cu celălalt şi cu Dumnezeu. Orice i-ar spune celălalt, bine sau rău, se îngrijeşte să rămână el însuşi neatins. Pentru că, deschizându-şi urechile la cele bune, pe neaşteptate vor intra odată şi cele rele înlăuntrul lui, şi îi vor stăpâni sufletul. De aceea, are urechile închise faţă de oameni, ca să şi le ţină deschise numai pentru Dumnezeu, iar *din genele lui curge apă pentru ostenelile în care este ţinut*, ochii lui varsă lacrimi, pentru că trăieşte durerea păcatului său.

Căci fiecare îşi duce povara sa.

Dacă vrei să eliberezi omul de păcatul lui, nu poţi, pentru că el însuşi trebuie să înseteze de libertatea lui. Nu poţi să ridici tu povara lui. Dar de ce să fim noi oamenii aşa? De ce să fim chinuiţi de păcatele noastre?

Răspunsul ni-l dă avva Isaia în cuvintele care urmează şi care ne strămută din gheenă în rai, din energia vicleanului, la harul lui Dumnezeu. Fiţi atenţi cât de experimentată îi este expresia. Asemenea idei poate să exprime numai un mare sfânt, care e foarte mare înaintea lui Dumnezeu şi nimic înaintea propriilor săi ochi. Este însă atât de adânc întru smerenia şi simplitatea lui, încât ne aduce aminte de Sfântul Efrem Sirul.

Până când deci mă voi îmbăta fără vin şi mă voi lenevi, având-le pe acestea în faţa mea! Uscăciunea inimii mi-a uscat ochii şi meditaţia îngrijorată mi-a uscat capul, şi împrăştierea inimii mi-a adus uitarea până la ceasul întunericului. [14, 3]

Vorbim despre pocăinţă, citim tâlcuiri la psalmii de pocăinţă, dar ce lucru greu este să se pocăiască cineva! De ce? Pentru că se întâmplă ceea ce zice: „ne îmbătăm fără vin". Să se îmbete cineva cu vin e normal, dar a se îmbăta fără să bea vin e un lucru anormal, străin de firea omenească. Dumnezeu a dat vinul ca omul să se bucure (Ps. 103, 15). Vinul şi untul-de-lemn au fost folosite de Biserica noastră ca să exprime în general însuşirile lui Hristos.

Până când deci mă voi îmbăta fără vin? Până când, aşadar, voi trăi şi voi simţi bucurie fără Hristos? Ideea este că există beţie adevărată şi beţie străină de om. Beţia este, în mod evident, veselia sau, mai bine, depăşirea veseliei

până la măsura în care omul încetează să se mai stăpânească pe sine însuşi.

Când cineva se obişnuieşte cu ceva, o face fără să se mai gândească. Omul nu ar fi săvârşit păcatul, dacă păcatul nu ar fi fost o beţie, dacă nu i-ar fi dat o satisfacţie, dacă nu i-ar fi adus o mulţumire. Păcatul este satisfacţia omului egopat, care consideră că face ce vrea. Dacă îi spui să facă aceasta, el va face aceea. Spune-i să facă una, şi el va face alta. Ajunge să aleagă el ceea ce vrea. Astfel, omul trăieşte în fiecare zi într-o beţie nebună, într-o veselie, într-o mulţumire, într-o „reuşită" şi într-o „odihnă", într-o încântare şi mulţumire de sine. În fiecare zi se odihneşte pe un aşternut care provine din feluritele lui păcate, dar în realitate se bea şi se mănâncă pe el însuşi. Cu sinele lui îşi dospeşte propria fiinţă.

Cine va putea supravieţui la cea mai mare durere dacă nu va avea şi o oareşcare bucurie? Am bucuria femeii mele, bucuria nădejdii, a recunoaşterii mele, a banului meu, diferite bucurii. De fiecare dată găsesc câte ceva. Se poate să citesc un periodic şi să mă absoarbă cinci ceasuri. Această absorbire este o beţie fără vin. Ştim însă că nu e cu putinţă să existe adevărată veselie fără lacrimi şi adevărată bucurie fără întristare. De asemenea, nu e cu putinţă să existe întristare după Dumnezeu, adică pocăinţă adevărată, fără voioşie, fără bucuria lui Hristos, fără prezenţa Lui. Tristeţea este după Dumnezeu, când este o tristeţe bucuroasă, şi bucuria este adevărată, când iese din lacrimile de pocăinţă.

Aşadar, e cu putinţă ca omul să se bucure, să aibă o mie şi una de satisfacţii, dorinţe sau fapte, să fie sau să pară bucuros, dar bucuria lui să fie mincinoasă, dacă nu are vinul lacrimilor. Numai lacrimile dau adevărata bucurie. Dar şi toate lacrimile care nu aduc beţia, bucuria, reuşita sunt mincinoase, egopate, cu scădere, bolnave, demonice, nu sunt

duhovniceşti. Lacrimile, în ele însele, nu au importanţă. Importanţa lor constă în beţia pe care o produc, iar autenticitatea beţiei, este confirmată de provenienţa ei din adevăratul vin. De aceea, avva Isaia spune: până când voi avea bucurii fără lacrimi de pocăinţă şi până când ochii mei vor scoate lacrimi fără să fiu beat, fără să fiu bucuros?

De câte ori ne pocăim şi nu avem bucurie! E sigur atunci că vom cădea iarăşi. De câte ori ne spovedim, iar inima noastră nu ia foc şi nu se îmbată! Cu siguranţă vinul acesta este mincinos. De câte ori credem că am găsit adevărul sau bucuria, dar nu avem vinul, lacrima duhovnicească! Până când deci bucuria mea, întristarea mea, vor fi mincinoase, mincinoase metaniile mele, toate darurile şi jertfele mele pentru Dumnezeu? Până când voi fi fără de grijă şi voi trăi această înşelăciune?

Uscăciunea inimii mi-a uscat ochii. M-am îmbătat, dar nu am vin, nu am lacrimi, deoarece uscăciunea inimii mele care s-a îngroşat, care s-a făcut îndărătnică (Deut. 32, 15) – după ce L-a gustat şi L-a mâncat pe Hristos – care s-a făcut atât de grea de desfătările şi de darurile lui Dumnezeu, a uscat ochii mei. Din inimă ies toate. Când inima este învârtoşată, ce să scoată ochii?

Şi meditaţia îngrijorată a uscat capul meu. Nu numai inima mi s-a făcut atât de uscată, încât să nu pot să mă pocăiesc, ci uscăciunea a cuprins şi capul şi a netrebnicit totul împrejurul ochilor, cu rezultatul că, dacă vreodată inima se va mişca, să fie deja târziu ca ochii să mai poată lăcrima. Aceasta se datorează meditaţiei îngrijorate care, oarecum, netrebniceşte ochii, îi „dezinervează" ca să nu mai poată vărsă lacrimi.

Este peripeţia vieţii noastre datorată diferitelor griji şi interese pe care le avem, adică de fiecare dată ceva ne preocupă, ceva străluceşte în ochii noştri ca pofte. Astăzi

mă interesează să reuşesc asta, mâine să îmi aranjez mănăstirea într-un fel mai bun. De fiecare dată ceva ca un cariu, roade şi usucă rădăcina inimii mele şi, mai departe, a capului meu, şi mă netrebniceşte.

Şi împrăştierea inimii mele mi-a adus uitarea. Împrăştierea cugetului şi a inimii reprezintă netrebnicirea definitivă a omului. Grija, precum zice Sfânta Scriptură, duce la situaţii fără ieşire (Is. Sir. 30, 24; 31, 1). Poftesc şi nu am, poftind şi neavând, fie urmăresc şi mai mult împlinirea poftelor mele, fie caut alte orizonturi, ca să pot avea propria mea beţie. Astfel, cad într-o împrăştiere a inimii, trăiesc de ici colo, trăiesc peste tot, dar nu trăiesc adevărata mea existenţă. Rezultatul acestor felurite îndeletniciri şi împrăştieri este să le uit pe toate. Uit că nu am vin, uit de uitarea care se naşte înlăuntrul meu.

Ce înseamnă uitare? De exemplu, dacă l-am uitat pe cutare înseamnă că respectivul este inexistent pentru mine. Prin urmare, *împrăştierea inimii mele mi-a adus uitarea* înseamnă că rezultatul uitării este înlăuntrul meu, eu sunt locul absenţei lui Dumnezeu. Grijile mele, şi poftele mele, şi luptele mele, şi bucuriile mele, toate aceste beţii ale mele cu care trăiesc, mi-L îndepărtează pe Dumnezeu. Mă fac ca un fără-de-Dumnezeu în lume (Efes. 2, 12).

Până la ora întunericului. Deoarece am tras beţii, trăiesc crezând că-L am pe Dumnezeu, până în ceasul când mă voi scurge în întuneric. Se apropie ultima clipă a vieţii mele, în care „nu este cel ce te pomeneşte" (Ps. 6, 6), şi încă nu am descoperit că trăiesc fără Dumnezeu. Acesta este rezultatul bucuriei fără lacrimi şi a lacrimilor fără bucurie.

N-am avut un prieten ca să vorbească despre mine, nici nu am un dar ca să-l trimit cetăţenilor.

Această frază ne aduce aminte de Evanghelia care spune că încă fiind departe potrivnicul tău, nu te porni asupră-i, ci trimite-i solie de pace (Lc. 14, 31-32). Mergi şi te înţelege cu el. Trimite-i oameni şi daruri ca să-l îmbuneze. Astfel, nu numai că vei birui, dar te vei izbăvi şi de pericolul de moarte care te ameninţa. Şi dacă celălalt iubeşte bogăţia, „fă-ţi prieten din mamona nedreptăţii" (Lc. 16, 9), fă-ţi-l prieten cu darurile tale, cu harismele tale, cu cei pe care-i trimiţi să vorbească pentru tine. *Nici nu am un dar ca să-l trimit cetăţenilor*. Cine sunt cetăţenii cu care trebuie să intru în legătură? Desigur, sunt prietenii mei, casnicii mei, cei care stau în opoziţie faţă de mine.

N-am avut un prieten ca să vorbească despre mine, nici nu am un dar ca să-l trimit cetăţenilor. Fraza aceasta îl înfăţişează pe omul care a fost făcut pentru cer şi, cu toate acestea, trăieşte fără cer. Prietenii lui sunt prietenii lui Dumnezeu, sfinţii, care înconjură jertfelnicul lui Dumnezeu cu veşmintele lor albe (Apoc. 7, 9) şi cu înfăţişările lor slăvite, şi totuşi el nu îndrăzneşte să meargă acolo. Sfinţii sunt străini de el.

De câte ori omul, când păcătuieşte, îi simte pe sfinţi ca duşmani ai săi, se ceartă cu ei, ba chiar şi cu Dumnezeu! Când păcătuiesc, e firesc să mă am rău cu omul de lângă mine pe care îl văd, care mă iubeşte, care îmi vorbeşte, căruia îi vorbesc. Cu atât mai mult e firesc să mă însingurez faţă de sfinţi, fiindcă nici măcar nu-i văd. Toţi câţi înconjură jertfelnicul ceresc al lui Dumnezeu, sfinţii, îngerii şi Dumnezeu, sunt pentru mine inexistenţi. Desigur, nu pentru că aceasta ar fi realitatea, ci pentru că eu mă îngrop în inexistenţa mea prin propriul meu păcat, eu devin inexistent pentru ei. Ei îmi par inexistenţi, pentru că ei există în Dumnezeu iar pe mine mă desparte de Dumnezeu păcatul şi, prin urmare, Dumnezeu şi prietenii lui

Dumnezeu, devin vrăjmaşii mei. Nu am, aşadar, nici un dar ca să-l trimit cetăţenilor pentru a-L ruga pe Dumnezeu, pentru ca Cinstitul Înaintemergător să se roage pentru mine, sfinţii să mijlocească, îngerii să-mi meargă înainte, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu să primească ruga mea. Nu am nici un dar. Singurul dar ar fi fost Botezul, dar din pricina păcatului şi pe acesta l-am întinat.

Vestirea faptelor mele rele nu-i lasă să mă cunoască.

La cerescul jertfelnic toţi mă aşteaptă. Dar, cum trăiesc eu păcătosul! În păcat, în deznădejde, despărţit de oameni, de Dumnezeu şi de sfinţi. Şi dacă presupunem că voi putea vreodată să plâng sau cineva va putea să mijlocească pentru mine înaintea lui Hristos şi a sfinţilor, va fi deja prea târziu. Pentru că numai astăzi pot să mă pocăiesc, „până ce se poate zice astăzi" (Evr. 3, 13). Nimeni nu-şi poate schimba viaţa când vrea, ci numai când îl aşteaptă Dumnezeu. Dacă mi-o voi schimba mâine, nu ştiu dacă mă va auzi Dumnezeu, pentru că fiecăruia îi dă timpul potrivit. Dacă mă voi pocăi târziu, *vestirea faptelor mele rele* va ajunge prima în cer, adică prietenii mei cei răi, demonii, vor merge şi vor spune lui Dumnezeu toate faptele mele cele rele, zicându-I: „Acesta nu este al Tău". Astfel, Dumnezeu şi sfinţii din cer nu mă vor putea recunoaşte ca al lor.

De-i rog, nu-mi dau atenţie.

Însingurarea sufletului sporeşte. Ziceam mai înainte că omul însingurat din cauza păcatului său simte că nimeni nu-l aude, nimeni nu se gândeşte la el. Şi nu numai atât, ci

şi dacă îi va ruga pe Sfinţi şi pe Dumnezeu, i se pare că nu-l aud.

De câte ori nu spunem că L-am rugat pe Dumnezeu şi nu ne-a făcut nimic. I-am spus Sfântului Gheorghe şi nu m-a auzit, m-am adresat Sfântului Nicolae şi nu şi-a plecat urechea, i-am vorbit Maicii Domnului şi nu mi-a răspuns. De puţine ori simţim că rugăciunile noastre rămân fără răspuns? De ce, însă?

Căci mă văd că nu m-am odihnit încă din durerile mele. Fiindcă nu-i rog cu inimă întinsă spre ei, nici viermele păcatelor mele nu s-a făcut o prezenţă neîncetată muşcând inima mea.

Pentru că simt că încă nu am încetat cu rănile păcatului meu şi pentru încă un motiv. Pentru că inima mea se întoarce învârtoşată şi nu *întinsă* către Domnul, nu simte neîncetat înţepăturile păcatului, nu a înţeles ce lucru înfricoşător este păcatul. Rămân, aşadar, însingurat de cei de aproape şi de cei din cer, despărţit de Biserică, nu trăiesc unitatea trupului celui unul.

Inimă întinsă. Am zis mai sus că bunătatea omului nu ajunge până la cer, că într-adevăr omul nu poate să facă nimic. Dar lacrimile şi tinderea rugătoare a inimii reprezintă chestiunea noastră personală, de vreme ce este brodată cu păcat. Pentru că Dumnezeu un singur lucru înţelege, pocăinţa, şi un singur lucru vede, lacrimile, pe care înşişi îngerii le duc la cer, dar eu nu *mă rog cu inimă întinsă*. Când m-am pocăit, pocăinţa mea a fost fără întinderea inimii. Inima mea este mică pentru ca să ajungă până la Dumnezeu. Pot însă să o fac săgeată ca să o azvârl şi să ajungă până la Dumnezeu. Însăşi inima mea, dacă vreţi, se poate întinde atât de mult, încât să se facă mare şi să ajungă la

Dumnezeu, dar eu Îl simt pe Dumnezeu inexistent şi de aceea mă întreb: „Unde este Dumnezeu? Nu există Dumnezeu". Altul, desigur, Îl vede cu atâta putere ca existent şi adevărat, încât zice: „Marele Dumnezeu!"

Într-adevăr, prin lacrimi, prin pomenirea lui Dumnezeu, inima devine atât de mare, încât încape în ea aproape tot cosmosul dimpreună cu nimicul de mine. Când mă golesc de mine însumi, atunci încap tot cosmosul, încap pe Dumnezeu, am simţirea că inima mea începe la pământ şi ajunge până la cer, că îmbrăţişează toate. Dar încă n-am reuşit să-mi întind atât de mult inima. Ce voi face?

Plângeţi, deci, împreună cu mine toţi fraţii mei, cei ce mă cunoaşteţi, ca să-mi vină ajutorul mai presus de puterea mea şi să mă ia în stăpânire ca să mă fac ucenic vrednic al Lui, că a Lui este puterea în veci.

O singură nădejde îmi mai rămâne: să mă întorc spre voi, pe care nu vă înţeleg, îmi păreţi străini, dar totuşi sunteţi fraţii mei. Spre voi, Sfinţilor, care îmi păreţi duşmani, care-mi sunteţi inexistenţi şi la care nu ajung darurile mele. Voi, toţi fraţii mei care mă cunoaşteţi, în timp ce eu nu vă înţeleg, nu vă simt, ci văd toate ale voastre ca pe ceva străin şi inexplicabil, voi să plângeţi.

Avva Isaia îi cheamă la plânsul de obşte pe toţi fraţii chiliei, şi pe toţi sfinţii, şi întreaga lume. *Plângeţi,...cei ce mă cunoaşteţi*, voi, cărora m-am spovedit şi aţi priceput că sunt un gunoi uscat, fără o lacrimă, *plângeţi,... ca să-mi vină ajutorul mai presus de puterea mea şi să mă ia în stăpânire, ca să mă fac ucenic vrednic al Lui*, fiindcă eu nu mă pocăiesc, fiindcă nu vreau să mă pocăiesc, voi să plângeţi, ca să mă cerceteze *ajutorul mai presus de puterea mea şi să mă ia în stăpânire.* Sensul frazei este că pofta

mea pentru păcat este atât de puternică, sinele meu s-a amestecat atât de mult cu iadul egoului meu, mi-am robit atât de mult libertatea, încât nu mai pot să fac nimic şi „ce nu voiesc, aceea săvârşesc" (Rom. 7, 16). Puterea mea a devenit distrugătoare. Distruge şi omoară sinele meu. Deci, vă rog să cereţi de la Dumnezeu să-mi trimită ajutorul cel mai presus de puterea mea.

Vedeţi cum omul devine atât de puternic, încât învinge şi bunătatea lui Dumnezeu. Atât de mult hrănim sinele nostru şi păcătoşenia noastră, încât devenim atotputernici. Demonul, desigur, este nimic înaintea lui Dumnezeu. O singură privire să-i arunce Dumnezeu şi îndată se va găsi în tartar. Şi totuşi, demonul este stăpânitorul lumii (In. 12, 31; Efes. 6, 12). Are toată puterea să clatine întreaga lume şi pe noi înşine. Exact aşa devine şi omul. De aceea zice, vă rog, plângeţi pentru mine, poate se va milostivi Dumnezeu şi-mi va da ajutorul care întrece propria mea putere, adică neputinţa mea, neştiinţa mea cea de bună voie, NU-ul pe care îl spun lui Dumnezeu. De vreme ce nu mă pocăiesc, de vreme ce dispoziţia mea este în mod voit negativă, oare va putea Dumnezeu să stăpânească puterea mea cu mila Lui, *şi să mă ia în stăpânire*. Oare va putea să mă lege şi vreodată să mă slobozească?

Ca să mă fac ucenic vrednic al Lui. Port haina de ucenic al Lui, dar încă nu m-am făcut ucenic al Lui. Fie ca să ajung odată ucenic adevărat al Său! *Că a Lui este puterea întru toţi vecii.* Vă rog, fraţii mei, căci mărturisesc că Dumnezeu are putere. Fiindcă eu nu am putere, de e cu putinţă, spuneţi-I voi să-mi zdrobească voinţa ca să biruiască El.

Textul lui avva Isaia este foarte puternic. Vedeţi cu câtă subţirime şi profunzime teologică tâlcuieşte Sfântul viaţa omului păcătos. Cele mai frumoase cuvinte despre păcat, le-au spus Sfinţii. De ce? Pentru că omul sfânt, cu cât mai mult se sfinţeşte, cu cât mai mult se depărtează de păcat, cu atât mai mult conştientizează sfinţenia lui Dumnezeu şi atunci înţelege că el nu este ca Acela. Prin urmare, trăind şi văzând sfinţenia lui Dumnezeu, surprinde înţelesul propriei sale păcătoşenii, care se întinde şi dincolo de păcatul lui în firea cea căzută.

Păcătosul experiază trăirile păcatului său, le suferă, le rabdă, se înţeapă neîncetat, se loveşte, se zvârcoleşte de dureri, dar are trăirea beţiilor lui, a autoînşelărilor lui şi, de aceea, rămâne în păcatele sale.

Cine însă Îl simte pe Dumnezeu, pe cât se curăţă, pe cât se sfinţeşte, pe atât se subţiază, şi percepe în mod adevărat înţelesul păcatului care sălăşluieşte înlăuntrul lui, de aceea şi are toate aceste trăiri şi plânge, ca şi cum ar fi primul dintre păcătoşi şi ultimul dintre credincioşi, dacă şi el însuşi s-a curăţit de păcatul său.

Eu, chiar dacă mă voi scufunda întreg în sângele vărsat de mâinile mele, nu voi putea să conştientizez mărimea păcatului meu, precum va conştientiza un sfânt faptul de a-i fi scăpat o simplă privire[42].

Îmi amintesc de lacrimile Părintelui Dimitrie Gagastathis, pe care îl cunosc din 1961. Pe cât treceau anii şi pe cât se apropia de Dumnezeu, nu puteţi să vă imaginaţi cât de înflăcărate şi cât de multe i se făceau lacrimile, şi cât de uimitoare curăţia lui. De câte ori, când venea să se spovedească, spunea: „De unde găseşte trupul ăsta scheletic

---

[42] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţe 7, Despre rânduiala începătorilor şi despre cele ce se cuvin lor* [FR 10, 1981, p. 61]

atâtea lacrimi? Nu poate să aibă înlăuntrul lui atâta apă, câte lacrimi". Şi totuşi avea, pentru că s-a sfinţit pe el însuşi[43].

Omul păcatului nu simte ce este păcatul. Simte numai iadul lui, înşelăciunea lui, singurătatea lui, faptul că-i străin faţă de alţii. Din toate acestea îşi face o idee despre păcat. Poate însă să se pocăiască, dacă meditează asupra sfinţeniei lui Dumnezeu şi se bucură de ea. Biserica noastră, la Sfânta Liturghie, ne pune neîncetat în faţa sfinţeniei şi slavei lui Dumnezeu cu scopul de a înţelege lipsa noastră de slavă şi păcătoşenia noastră. Lipsa de slavă înseamnă adevărata noastră inexistenţă.

Problema este însă că nu vrem să ne pocăim, pentru că nu L-am iubit pe Dumnezeu. Un om păcătos, care nu l-a cunoscut pe Dumnezeu, probabil că va putea vreodată să se pocăiască. Dar noi, care l-am cunoscut pe Dumnezeu, care am intrat între zidurile Ierusalimului, însă poftim iadul eghiptienesc[44], cum vom putea oare să ne mântuim?

Nu putem să nu recunoaştem, fraţii mei, că beţiile noastre sunt fără vin, şi că vinul nostru este fără beţie. Şi dacă plângem, şi dacă ne bucurăm, nu avem aripile trebuitoare ca să mergem lângă Acela. Viaţa noastră este atât de neautentică! Şi totuşi, de îndată ce vom vrea să cerem vinul lui Dumnezeu, îl găsim. Samariteanul a adus

---

[43] Preot de mir simplu şi sfânt din satul grecesc Vania (1902–1975). Pentru detalii vezi: Părintele Dimitrie Gagastathis, *Amintirile unui sfânt*, Ed. Bunavestire, Galaţi, 2003.

[44] Părinţii asceţi asemuiesc adesea starea în păcat a omului cu chinurile iudeilor în Eghipet în perioada celor patru sute de ani în robie.

vin iudeului (Lc. 10, 34), iar Hristos n-o să ni-l dea şi nouă, care suntem mădulare ale trupului Lui (Efes. 5, 30)?

Dacă încă nu ne-am pocăit, este pentru că iubim puterea noastră şi nu dorim să o ia în stăpânire Dumnezeu. Este pentru că nu ne-am întins inima noastră, nu am cucerit-o ca să fie aşa. Ce vom spune aşa cum suntem? Mi se pare că cel mai bun lucru pe care l-am avea de făcut, acum când am intrat în Triod, este să cerem de la fraţii noştri, şi de la îngeri, şi de la sfinţi să plângă pentru noi. Vrednici suntem numai de plâns.

Dacă însă trăim iadul, iadul nu este adevărul, ci raiul este adevărul. Iadul este absenţa raiului. Dacă trăim întunericul nostru, amărăciunea noastră, durerea noastră, dacă trăim mărăcinii noştri, încă fără să ne pocăim, nu este pentru că adevărul ar fi păcatul nostru, ci pentru că păcatul nostru este absenţa harului pe care îl închidem afară din inima noastră. Nu lăsăm harul lui Dumnezeu să ajungă la noi.

Am intrat în Triod. Să lăsăm, pe cât putem sinele nostru afară din Triod. Ce ni se pare, ce ştim, ce am făcut, toate sunt false. Există însă adevărul pe care l-au trăit miile de sfinţi către care nu îndrăznim să privim, miriadele de sfinţi care sunt în cer, şi de sfinţi care sunt în jurul nostru, şi noi nici nu ne dăm seama de ei.

Să fie această perioadă a Bisericii noastre plânsul fiecăruia dintre noi în faţa aproapelui său, şi mai ales în faţa sfinţilor, rugăciunea noastră, cererea noastră întinsă. Să ne rugăm întins, cu stăruinţă, iară şi iară, să-i rugăm pe fraţii noştri: plângeţi voi pentru mine, ca să plâng şi eu pentru voi, poate-poate reuşim ceva.

Textele liturgice ale acestei perioade sunt excepţionale ca să ne povăţuiască întru pocăinţă.

9

Porunci celor ce s-au lepădat

De te-ai lepădat de lume şi te-ai dat lui Dumnezeu, să te pocăieşti, să nu laşi gândul tău să te năcăjească pentru păcatele tale de mai înainte ca şi cum nu ţi s-au iertat, nici să nu dispreţuieşti poruncile Lui, că altfel nici păcatele nu-ţi vor fi iertate. [9, 1]

Dacă ai început drumul pocăinţei descris în cuvintele anterioare, dacă ţi-ai părăsit păcatele şi înlăuntrul tău nu se mişcă patimile, te pândeşte un pericol: să-ţi amintească gândul vechile tale păcate cu scopul de a te întrista. Ia aminte, şi nu-i îngădui.

Avva Isaia luminează iarăşi din toate părţile lupta celui ce se pocăieşte, pentru că ştie toate felurile în care satana îl ispiteşte pe om şi dărâmă şi cele mai puternice ziduri.

Se ştie că păcatul nu are fiinţă, este ceva fără ipostas, este absenţa binelui[45]. Păcat este când îmi lipseşte Dumnezeu, îmi lipseşte lumina, îmi lipseşte Sfântul Sfinţilor. Păcatul, aşadar, este lipsa slavei şi a sfinţeniei lui Dumnezeu. Tot ce se întâmplă în întreaga mea existenţă, în trup, în suflet, în duh şi în cugetul meu sunt simptomele fireşti ale acestei absenţe. După cum la plecarea soarelui se face frig şi se întunecă, iar dacă străluceşte la zenit sufăr arsuri şi ochii îmi orbesc, adică totul depinde de existenţa

---

[45] Sfântul Ioan Damaschin, *Expunere exactă a credinţei ortodoxe* 2, 4 (18), PG 94, 876.

sau inexistenţa soarelui şi de modul lucrării lui, la fel se întâmplă şi în legătura mea cu Dumnezeu. Totul depinde dacă există sau nu există, dacă Dumnezeu există pentru mine bun sau rău.

Păcatul este fărădelegea, zice Evanghelistul Ioan (1 In. 3, 4). Când păcătuiesc, sunt vinovat pentru că nu-L am şi nu-L văd pe Dumnezeu, pentru că slava Lui nu mă inundă. Însă, din clipa în care mă voi pocăi, pocăinţa Îl introduce pe Dumnezeu în viaţa mea, şi El mă păzeşte de tot răul. Prin urmare, nu încape nici o întristare, nici o strâmtorare, nici un necaz, în inima omului care s-a pocăit şi s-a lepădat de satana şi de toţi slujitorii lui[46].

De aceea, când gândul îţi aminteşte păcatele şi te strâmtorează, avva Isaia spune că, pe de o parte, păcatele sunt inexistente, iar pe de alta întristarea ta este un păcat nou pe care îl săvârşeşti. Acum răul este întristarea, şi nu păcatul lipsit de ipostas.

Satana, insinuându-se în chip mincinos la tine ca şi la Adam şi Eva (Fc. 3, 1-5), nu-ţi descoperă noul păcat, ci te convinge să te întristezi, pentru că ai făcut atâtea păcate şi l-ai întristat pe Dumnezeu. Este o cursă în care cădem aproape toţi oamenii.

Aceasta ţi se întâmplă pentru că întristarea este înălţare a egoului. O înviere a omului vechi. Este mândria ta, egoismul tău, care încearcă să supravieţuiască înlăuntrul tău, fiindcă l-ai îngropat cu cunoaşterea voii lui Dumnezeu. Întristarea, strâmtorarea pentru ce ai făcut sunt cel mai mare păcat al tău. E ca şi cum ai prinde un idol care a căzut, l-ai aşeza iarăşi şi i te-ai închina din nou.

Cu această întristare a ta netrebniceşti ştergerea zapisului păcatelor tale, care s-a făcut odată cu pocăinţa ta

---

[46] Slujba Sfântului Botez.

și ceri iarăși zapisul. Lipești la loc bucățile lui rupte și păcatele tale, pe care Dumnezeu le-a acoperit, tu I le înfățișezi iarăși înainte (Col. 2, 14). Să fii sigur că vei cădea iarăși în aceleași păcate. Mai întâi, așadar, ia aminte să nu simți nici o întristare pentru păcatele tale, pentru că această întristare este o întoarcere la omul cel vechi, scufundare în plăcerea păcatelor tale de mai înainte. Astfel, pierzi tot ce ai câștigat până acum.

Nici să nu disprețuiești poruncile Lui, că altfel nici păcatele nu-ți vor fi iertate. În al doilea rând, dacă vrei ca Dumnezeu să-ți ierte păcatele tale, ia aminte să nu disprețuiești poruncile Lui, bucuria pentru pocăința ta și faptul că trăiești deja în lumină.

În continuare, se referă la câteva lucruri pe care oamenii le consideră amănunte, dar care au foarte mare importanță pentru viața chinovială și, am zice, pentru viața fiecărui om și, de aceea, cere ca ele să fie păzite până la moarte.

Păzește-le acestea până la moarte și să nu le disprețuiești: să nu mănânci cu femeie și să nu ai prietenie cu cei mai tineri, nici să nu te culci până ești tânăr cu cineva pe o rogojină, decât cu fratele tău și cu Avva al tău, dar și cu ei cu teamă, și nu cu nesocotință. De se ivește trebuința de vin, ia până la trei pahare.

Întâi, să nu mănânci cu o femeie. Al doilea, să nu ai prietenie cu cei mai tineri și să nu dormi cu un tânăr pe același așternut.

De ce toate acestea? Pentru că pericolul păcatelor trupești este foarte aproape. Să nu uităm că și cel mai puternic om este o trestie uscată, care ia imediat foc. Dacă s-a încrezut mai înainte în puterea lui sau în experiența lui,

această încredere în el însuşi poate să devină o iască de aprins focul şi să cadă în păcate morale. Iar dacă păcatele morale pot să existe în gândul omului, în inima lui şi în pofta lui, cu atât mai mult există pericolul să apară într-o viaţă chinovitică, de vreme ce fiecare, fără să-şi dea seama, poate să devină o miasmă şi o întinăciune pentru celălalt. E nevoie, aşadar, de o prevedere morală.

Dar avva Isaia nu abordează aici problema în mod superficial. Merge mult mai adânc, deoarece păcatul trupesc este sfârşitul unei întregi istorii care a premers. Duhul omului poate de-a lungul anilor să străbată distanţe mari de păcate ca să ajungă în cele din urmă la acesta.

A nu mânca cu o femeie. Femeia se poate să nu te conducă la păcat dar, deoarece are caracter diferit, îl face pe bărbat să simtă o anume împlinire şi, prin urmare, o oarecare pornire a fiinţei lui către ea. Acest lucru este foarte firesc şi atunci când nu-l înţeleg şi îl neg, nu înseamnă că nu se întâmplă. Desigur că asta nu este păcat. Dar pentru că femeia este o umplere a sufletului bărbatului, eu, cel necăsătorit, ajung să am femeie, chiar dacă nu e la mijloc nici un păcat şi nici pericolul de a cădea.

Împlinirea şi completarea bărbatului de către femeie sau a femeii de către bărbat, în realitate, nu este trupească, ci sufletească. Este ceva pe care Dumnezeu l-a făcut să fie astfel. De aceea, Sfânta Scriptură spune că nu e bine ca omul să fie singur (Fc. 2, 18). Dar de vreme ce monahul nu şi-a luat femeie, singura lui împlinire poate să fie Dumnezeu. Alegându-şi ca drum pe cel după firea lui Iisus, nu poate să trăiască drumul împotriva firii, al lui Adam celui căzut, pentru că va cădea în viaţa cea lumească.

În plus, simţul împlinirii bărbatului de către femeie îl face pe bărbat să vrea să o protejeze, s-o povăţuiască, să-i ofere siguranţă, să fie pretenţios faţă de ea, ca şi cum ar fi

vorba de propria lui femeie. Iar această legătură poate să fie numai de câteva minute, foarte simplă şi firească.

Pe cât femeia îşi descoperă sinele ei – şi are întotdeauna dispoziţia de a se destăinui înaintea unui bărbat, şi mai ales a unui monah – pe atât bărbatul sau monahul se umple şi devine şi mai mult protectorul ei, cu rezultatul creării unei dependenţe reciproce şi a unui sprijin al femeii de către bărbat. Bărbatul începe să descopere că are obligaţii faţă de ea şi, în continuare, începe să aibă grijă de el însuşi, de cuvintele lui, de îmbrăcămintea lui. Devine un om lumesc. Şi toate acestea în timp ce nu există urmă de păcat.

Şi să nu ai prietenie cu cei mai tineri. Când prietenia este cu cei mai tineri, îi are în vedere, desigur, pe cei de acelaşi gen, atunci este şi mai nefirească, pentru că nu există umplerea pe care o produce celălalt gen şi nu se produce împlinirea bărbatului şi a femeii pe care le-a aşezat Dumnezeu în firea omenească. Din acest motiv niciodată prietenia unui om serios cu unul mai tânăr nu a adus la sfârşit bucurie, rodire şi căldură. Dimpotrivă, a adus însingurare sufletească, răceală, amărăciune şi a pregătit în mod foarte ucigător păcatul trupesc, precum şi moartea sufletului în el însuşi prin însingurarea în care cade sufletul.

Când vede cineva doi bărbaţi că au relaţii, că se iubesc într-un cadru mai general, este sigur o mie la sută că ei sunt două existenţe nefericite, care vor cădea în mii de sminteli şi în mii de păţanii şi de nereuşite, şi în cele din urmă îl vor pierde pe Dumnezeu dacă nu-şi schimbă starea.

Cel mai bătrân se expune, desigur, la încă un pericol: să cadă în tinerismele tânărului şi să păcătuiască din pricina pogorământului său. Asta o spune şi Marele

Athanasie în cuvântul său către fecioare[47]. Cel mai tânăr are întotdeauna pofte, idei, experienţe tinereşti. Cunoaşte şi trăieşte lumea contemporană. Nu a cuprins încă tradiţia, autenticitatea, ci experienţa limitată a vârstei lui.

Aşadar, pentru ca cel mai bătrân să se poată înţelege cu cel mai tânăr, trebuie să coboare pe tărâmul ideologiilor şi al trăirilor lui, să râdă, să pălăvrăgească, să glumească, să facă ce face acela. Prin urmare, prietenia cu cei mai tineri este scrântitoare, deoarece te scoate din ceea ce este mai matur, lumesc sau monahicesc, din maturitatea şi posibilitatea de a trăi ca un bărbat experimentat şi te face să trăieşti ca un copilandru. Cu ce l-au folosit anii lui, vârsta lui, experienţa lui? La toate le-a dat cu piciorul o tânără făptură care a intrat în viaţa lui.

Nici să te culci până eşti tânăr cu cineva pe o rogojină – pentru că şi aceasta conduce la acelaşi pericol. Este ca şi cum s-ar fi hotărât amândoi să pună între ei moartea care îi conduce la păcat. Avva Isaia vorbeşte de rogojină, pentru că nu aveau aşternuturi ca noi. Pentru noi înseamnă să nu ne acoperim cu aceeaşi cuvertură. Aceia se acopereau fiecare cu propria lui haină. De aceea, Domnul zice că, dacă îi iei cuiva haina drept gaj, să i-o dai înapoi înainte de apusul soarelui, chiar dacă n-a putut să-ţi plătească datoria, deoarece nu are altceva cu care să se acopere (Ieş. 22, 26-27).

Decât cu fratele tău, sau cu Avva al tău, dar şi cu ei cu teamă şi nu cu nesocotinţă. Aşadar, nu-ţi este îngăduit, mai tânăr fiind, să dormi cu altul pe aceeaşi rogojină, decât în caz de nevoie cu Avva al tău sau cu fratele tău, dar şi atunci cu frică şi cu socotinţă. În mod evident, acest lucru nu are legătură cu viaţa chinovială. Îi priveşte pe monahii

---

[47]Sfântul Athanasie cel Mare, *Despre feciorie* 14, PG 28, 268.

care trăiesc doi sau trei într-o colibioară şi sunt nevoiţi să doarmă temporar împreună, pentru că nu au încă posibilitatea de a trăi separat.

De se iveşte trebuinţa de vin, bea până la trei pahare şi să nu calci porunca pentru prietenie.

Dacă e nevoie să bei vin poţi să o faci până la trei pahare. Dacă însă un frate îţi spune: „Hai, fă dragoste şi bea şi pe al patrulea", tu să nu calci porunca pentru prietenie.

Editorul textului avvei Isaia în însemnările sale notează că în acest subiect cele trei pahare corespund unicului pahar de care vorbeşte Sfântul Teodor Studitul în catehezele sale, adică aproximativ 32 de drame (aproximativ 100 ml). Încearcă adică să echilibreze lucrurile, deoarece alţi Părinţi soluţionează diferit problema.

Avva Sisoe spune că nu trebuie să bei nici cel de-al treilea pahar. Când se afla odată în muntele lui avva Antonie şi i-au dat şi al treilea pahar, a spus: „Încetează frate, nu ştii că există satana?" Iar când l-au întrebat dacă pot să bea sâmbătă şi duminică după Liturghie trei pahare, a răspuns: „Dacă nu există satana, beţi! Dar fiindcă există, să nu bem"[48]. Altul iarăşi zice: „Monahul care bea mai mult de trei pahare de vin să nu se roage pentru mine"[49]. De ce unii vorbesc de trei, alţii de unul? Foarte simplu. Pentru că aveau în vedere altfel de pahare. Cele trei corespundeau la unul.

Părinţii interzic monahului în mod limpede să bea vin. Îl îngăduie numai în caz de boală, după un post îndelungat şi în situaţia unor munci grele, când cineva are

[48] *Patericul, Pentru avva Sisoe* 2, 8, [trad. cit., p. 207]
[49] Codexul sinaitic 448, p. 273a

nevoie să se întărească sau să se încălzească[50]. Dar simplul fapt că vinul încălzeşte sau întăreşte este suficient ca să nu-l bei. Pentru că, la ce mai trebuie atunci să postim? De ce să ne mai înfrânăm? Ne înfrânăm ca să slăbească trupul şi să se atrofieze carnea.

Să nu locuieşti într-un loc în care ai păcătuit lui Dumnezeu şi nu dispreţui slujirea (liturghia) ta, ca să nu cazi în mâinile vrăjmaşilor tăi.

Care om nu a păcătuit nici o dată în viaţa sa? Fiecare din noi, odată sau cumva, a păcătuit. Eu am mers odată la casa aceea şi am păcătuit. Tu ai mers în oraşul acela şi ai păcătuit. Trebuie să tăiem cu desăvârşire prilejurile păcatului şi, mai ales, să nu ne întoarcem în locurile în care am păcătuit o dată.

Un iepuraş nu va merge iarăşi acolo unde a fost prins. Tu, cum vei merge acolo unde te-a prins satana? Mergând din nou, chiar dacă îţi vei lua toate măsurile, este ca şi cum ai zice: „Te rog, satană al meu, nu mă lăsa să plec aşa". Păzeşte-te, aşadar, de orice posibilitate de a repeta oricare păcat. Dacă însă nu te fereşti de pricinile păcatului şi dispreţuieşti priveghereа ta, cu siguranţă vei cădea în mâinile duşmanilor tăi.

Sileşte-te pe tine însuţi la meditarea psalmilor, pentru că aceasta te păzeşte de robia întinăciunii. Iubeşte toată reaua-pătimire şi toate patimile tale vor fi umilite.

---

[50] Vezi Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia I despre post* 10, PG 31, 184 [PSB 17, 1986, p. 347 ş.u.]; *Patericul, Pentru avva Pimen* 19, [trad. cit., p. 169]

Când cineva păcătuieşte, devine greu, greoi, din cauza egoismului său. Nu poate să se roage, nu poate să citească, pentru că rugăciunea i se pare un munte. Nu poate nici să îngenuncheze, pentru că i se pare că i se vor sparge genunchii. De asemenea, pentru că păcatul este întotdeauna împotriva firii, i se strică toată legătura cu cosmosul. I se pare că-l judecă, că nu-l iubesc. I se tulbură coerenţa lăuntrică şi atmosfera din jurul lui şi nimic nu poate să facă cu tihnă.

Din acest motiv *sileşte-te pe tine însuţi la meditarea psalmilor*. Fiindcă nu poţi să te rogi, nici să priveghezi, cel puţin sileşte-te pentru tine însuţi să citeşti şi să meditezi psalmii. Psalmii exprimă o rugăminte, o pocăinţă, o slavoslovie, o mulţumire, cuprind simţăminte şi trăiri care-l învie şi pe cel mai neputincios om. Când celălalt îşi pierde simţurile sale, îi dai puţin rachiu şi îşi revine. Exact aşa îşi revine cineva cu psalmii. Citeşte, aşadar, psalmii şi vei vedea că o să înviezi şi tu.

În acelaşi timp însă *iubeşte toată reaua pătimire şi patimile tale vor fi umilite*. Să iubeşti reaua pătimire, greutatea, pentru că toate câte vei voi să faci ţi se vor părea grele. După cum altul iubeşte aşternutul pe care doarme, mâncarea pe care o mănâncă, tot astfel şi tu să iubeşti reaua pătimire. Cu nimic nu este Dumnezeu mulţumit atât de mult cât cu reaua pătimire. De aceea, iubeşte-o.

Orice lucru ne vlăguieşte. O să ne pună să muncim? Ni se pare că suntem sfârşiţi de greutate. O să ne spună să ascultăm? Ni se va părea ascultarea insuportabilă. O să ne pună să stăm în chilia aceea? Ni se va părea foarte scundă. O să ne pună să şedem pe scaun? O să ni se pară tare. Noi, oamenii, nu ne găsim odihna nicăieri. Soluţia este să nu cerem nimic şi să iubim reaua pătimire, osteneala, truda

lupta, asudarea, lacrima. Atunci vom vedea că patimile noastre pleacă. Şi repetă obişnuita sa frază:

Îngrijeşte-te să nu te măsori pe tine însuţi în vreun lucru şi să ai grijă să-ţi plângi păcatele.

De câte ori ne-a tot spus-o până acum. Nu se teme, nici nu se ruşinează. Ai grijă să nu te măsori pe tine însuţi, să nu iscodeşti ce ai făcut şi ce n-ai făcut, ce-ai reuşit şi ce n-ai reuşit, ce ai câştigat şi ce n-ai câştigat, pentru că vei cădea în întristare şi în mândrie, şi atunci vei păcătui.

Dacă însă te porţi liber, dacă te pocăieşti şi înaintezi, dacă te pocăieşti şi te bucuri şi cânţi şi nu-ţi pasă de nimic lumesc, atunci *ai grijă să-ţi plângi păcatele tale*, atunci te vei linişti, îţi vor pleca păcatele şi vei înceta să mai plângi pentru ele. Îţi va rămâne numai pacea.

Păzeşte-te de minciună, căci ea alungă de la tine frica lui Dumnezeu.

Minciuna este una din cele mai viclene păcate ale omului. Aici înţelege mai cu seamă modul mincinos de vieţuire. Uneori ne ascundem de Dumnezeu şi de oameni, dar ne înşelăm. Văd, de exemplu, că mă atrage trăncăneala. Imediat îmi camuflez păcatul şi spun că iubirea mă îndeamnă, că aşa vrea Dumnezeu sau că trebuie să avem tovărăşie. Minciună!

Acelaşi lucru se poate întâmpla şi cu gândurile noastre. Un gând este un element heteroclit. După cum ochiul meu nu rabdă nimic străin, la fel nici mintea nu poate să cuprindă ceva străin. De vreme ce am gânduri înseamnă că mintea mea a fost prinsă, nu numai că a fost asediată, dar şi biruită şi înlăuntrul meu a intrat cel rău. Atunci nu

spun că gândul meu dovedește că sunt o țară cotropită, jefuită și distrusă, ci mă îndreptățesc cu ideea că toți oamenii au gânduri.

Ce înseamnă un gând? După cum dacă bag un burete în mare se umple cu apă, exact așa și eu m-am afundat în adâncul celui rău, și de aceea mintea mea are gânduri. Gândul nu este ceva firesc pentru mintea omului curat, ci în loc să mărturisesc adevărata mea stare, mă autoamăgesc cu ideea că toți au gânduri, o spun și cărțile.

Să luăm încă un exemplu. Sunt neputincios la rugăciune. Încerc o dată, de două ori, de trei ori, dau în bară și apoi cad în dezamăgire, care este o minciună. Dezamăgirea înseamnă: nu există Dumnezeu. Dar Dumnezeu există.

Dacă luăm cuvântul minciună în sensul lui obișnuit, și atunci este la fel de tragic. În acest caz, minciuna este înrobirea măreției, inteligenței, voinței și puterii omenești. Minciuna arată omul ale cărui articulații nu pot să stea și de aceea cade grămadă. Adică minciuna se descoperă în desăvârșita lipsă de putință și de voință a omului.

Să nu descoperi înaintea tuturor gândurile tale, ca să nu pricinuiești sminteală aproapelui tău.

Dacă te-ai pocăit și ai început să te lupți, vei avea greutăți, ispite. Ai grijă însă, nu începe să spui altuia problemele tale, gândurile tale, păcatele tale, pentru că vei fi sminteală aproapelui și pricină de cădere, iar oamenii te vor disprețui.

Descoperă gândurile tale Părinților tăi, ca harul lui Dumnezeu să te acopere.

Gândul tău, îndoiala ta, necredinţa ta, nemulţumirile tale, spune-le numai Stareţului tău, Părintelui tău. Astfel şi tu vei fi păzit, nu vei cădea în păcat şi nici altuia n-o să-i dai prilej să păcătuiască. Oamenii care-şi descoperă gândurile şi ispitele lor, în mod obligatoriu, urmăresc să tragă după ei pe cineva, deşi au impresia falsă, sau se prefac, că fac aceasta pentru a fi ajutaţi. Nimeni nu merge la altcineva ca să fie ajutat, decât la Stareţul său, în afară de cazul în care Stareţul îi spune să vorbească şi cu altcineva.

Poate că cineva va protesta: din cauza păcatelor mele de mai dinainte, nu pot nici să mă rog, nici să citesc. Atunci, avva Isaia zice:

Sileşte-te la lucrul tău de mână şi frica lui Dumnezeu se va sălăşlui lângă tine.

Sileşte-te să lucrezi, să slujeşti şi vei vedea că munca îl va face pe Dumnezeu să locuiască aproape de tine. Aşa cum tu îţi priveşti ceasul şi când vrei îl laşi, aşa şi Dumnezeu îţi va fi atât de la îndemână în munca ta, încât vei putea să-L prinzi, să-L foloseşti şi chiar să-L îmbrăţişezi, aşa cum faci cu ceasul tău.

Munca prin care urmărim dobândirea lui Dumnezeu, ni-L dă întotdeauna pe Dumnezeu, în timp ce nelucrarea, întârzierea, lenevia, încetineala, ne aduc moartea. Când vedeţi pe cineva că întârzie la munca lui sau că nu lucrează toate orele programate pentru muncă, să fiţi siguri că este întinat de gândurile lui, de imoralităţile lui, de păcatele lui, de desfrânarea lui şi de minciunile lui. Un om serios niciodată nu întârzie şi nu rămâne fără lucru nici chiar un minut. Şi cel mai duhovnicesc, dacă va rămâne fără lucru, va cădea. Fi-ţi atenţi însă la încă ceva:

De vezi vreo sminteală, dar nu spre moarte, nu disprețui pe fratele tău, ca să nu cazi în mâinile vrăjmașilor tăi.

Toți oamenii din jurul tău vor păcătui, unul cu gândul, altul cu fapta, altul prin neîmplinirea datoriilor. Tu, orice ar face, nu-i disprețui. Pentru că dacă-i judeci, dacă-i necinstești, dacă-i acuzi sau îi osândești, cu siguranță, încet și sigur vei cădea în mâinile dușmanilor tăi, întâi de toate ale satanei. Este un adânc de mândrie, de desfrânare și de satanism ca cineva să-l disprețuiască sau să-l acuze pe cel ce păcătuiește, pentru că omul care este lângă noi și a păcătuit este un bolnav.

Pe cel bolnav îl îngrijim, îl iubim, îl îmbrățișăm, îi vorbim cu dragoste și iubire, îl ocrotim. Ne cere pește? Îi dăm pește. Ne cere carne? Îi dăm carne. Ne-o cere acum? I-o dăm acum. Ne-o cere după? I-o dăm după. Întotdeauna ne retragem, pentru că cel bolnav este ușor de învins: cade în nemulțumire, în dezamăgire și se face astfel jucăria demonilor, dacă nu am grijă eu, care sunt lângă el. De aceea, celui bolnav îi spunem întotdeauna „da", niciodată „nu". Cu „nu" este în pericol.

Așadar, celui bolnav cu trupul îi faci multe pogorăminte. Când rănile lui put, strângi de nas și rabzi. Când îi pute în chilie, intri zâmbind ca să nu-și dea seama. De ce când fratele tău pute de păcat și cădere nu arăți aceeași iubire, ca să-l salvezi, ci îl judeci și îl acuzi ca fiind păcătos? Să știi că după cum te va lovi vijelia care se apropie, exact așa te va lovi și moartea. *Vei cădea în mâinile vrăjmașilor tăi.* Te vor prinde vrăjmașii tăi, te vor strânge, te vor face gunoi și vei cădea într-un păcat mai rău decât cel pe care l-ai osândit.

Fereşte-te să nu fii robit de cele în care ai păcătuit, ca să nu se împrospăteze în tine.

Îl vezi pe altul că păcătuieşte? Lasă-l în mila Domnului. Este şi el un mădular al lui Hristos, chiar dacă a păcătuit. Uită-te în ce hal eşti tu. Tu, care te crezi sfânt, eşti un păcătos. Păzeşte-te pe tine însuţi, nu cumva să fii robit în cele în care ai păcătuit. Dacă îl acuzi pe fratele tău sau dacă nu ai grijă de el, vei recădea în vechile tale păcate şi vor fi cele din urmă ale tale mai rele decât cele dintâi.

Iubeşte smerenia şi ea te va păzi de păcatele tale. [9, 2]

Iubeşte să te smereşti, să fii nimicit, dispreţuit, să suferi lipsuri, să ai ultimul loc, să fii acolo unde nimeni altul nu poate sta. Numai o astfel de smerenie te poate ajuta, pentru că te acoperă Dumnezeu de păcatele tale.

Nu fii iubitor de ceartă ca să nu locuiască în tine tot răul.

Iubitor de ceartă este cel care se iubeşte pe sine şi exprimă această iubire prin dorinţa de a fi întotdeauna învingător, prin dorinţa de a fi cel dintâi, de a fi recunoscut de ceilalţi, de a fi o persoană cinstită de ceilalţi. Nu suportă să rămână în urmă. De vreme ce iubeşte victoria şi nu slujirea, nici smerenia, în mod obligatoriu cade în ceartă, în sfadă, în dezbinare, în neorânduire.

De aceea avva Isaia spune: nu fii niciodată prieten al biruinţei, preferă locul cel din urmă şi nereuşita, preferă smerenia. Dacă pentru a te îndreptăţi spui chiar şi un „nu", sau „Ce ai zis?" – atunci *tot răul va locui în tine.* Dumnezeu

locuieşte lângă tine, dar cel rău va locui în tine, vei deveni subjugatul demonilor, te vei împotrivi, vei tăgădui, vei grăi împotrivă, te vei împotrivi celorlalţi. Numai unul înhăţat de demon refuză şi grăieşte împotrivă fratelui său.

Când cade peste tine un trăsnet, nu-ţi dai seama ce se petrece. Dacă nu te arde, îţi pierzi minţile. Şi dacă nu-ţi pierzi minţile, nu mai poţi să te controlezi. Exact aşa se întâmplă cu cel lovit de demon. De aceea, ajunge la starea nebunească, sau împotriva raţiunii, de a fi în opoziţie cu propriul său trup, cu propriul său mădular, cu aproapele adică. Ca să poţi să eviţi toate acestea, fă următoarele:

Predă inima ta spre ascultare Părinţilor tăi şi harul lui Dumnezeu va locui în tine.

Oricâte păcate ai fi făcut, în oricâte căderi ai fi căzut şi chiar dacă te-ai fi îndrăcit, dacă nu poţi nici să te rogi, nici să citeşti, dacă te-au înrobit cu totul, atunci cel puţin *predă inima ta spre ascultare Părinţilor tăi şi harul lui Dumnezeu va locui în tine.*

Există câteva stări bolnave, sufleteşti sau duhovniceşti, care apar mai ales când omul doarme sau dă să adoarmă, situaţii în care cade într-o desăvârşită neputinţă de mişcare. În acele clipe simte o strângere în suflet şi, în acelaşi timp, ca şi cum cineva l-ar strânge de gât sau i-ar umbla pe piept, şi nu mai poate să respire. Simte că nu mai are inimă şi plămâni, ca şi cum ar fi mort. Are siguranţa că este ceva fizic lucrul care îi produce această stare şi de aceea, încearcă să-şi facă cruce, dar nu poate. Încearcă să zică „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine păcătosul”, Crezul sau Tatăl nostru ca să se elibereze, dar nu poate.

Oamenii aceştia, dacă reuşesc să spună Tatăl nostru, sau Doamne Iisuse Hristoase, sau să-şi facă cruce, îndată se izbăvesc de acest demon sufletesc sau duhovnicesc – pentru că este de ambele feluri, când una, când alta – şi se eliberează de data aceea sau chiar pentru totdeauna. Alteori nu pot să facă nimic, nici să articuleze vreun cuvânt, nici să-şi mişte buzele, nici să-şi facă cruce. În aceste situaţii, în această durere, în acea gheaţă, în acea greutate, în timp ce văd moartea că se apropie, în timp ce li se pare că totul e pierdut şi că-şi dau sufletul, le vine o luminare, un gând luminos: predă-te lui Dumnezeu, dă-te pe tine însuţi lui Dumnezeu. Îndată ce îşi predau lui Dumnezeu inima lor care se strânge, loveşte şi se luptă, îndată acel ceva încetează.

Această scenă o împrumută aici avva Isaia şi zice: şi când te-au robit demonii, fă ultimul lucru care-ţi mai rămâne: *predă inima ta spre ascultare Părinţilor tăi şi harul lui Dumnezeu va locui în tine.* Zice: *Părinţilor tăi,* în loc de Părintelui tău, deoarece se adresează la mulţi şi vrea să-şi facă cuvântul mai înţeles. Aşadar, când îţi dai inima ta Părintelui tău vor fugi demonii, vor fugi toate şi în timp ce Dumnezeu era lângă tine, acum *harul lui Dumnezeu* va locui întru tine şi atunci toate se vor schimba, vor reînvia, se vor face frumoase, paşnice, se vor lumina.

Predă inima ta înseamnă dă-ţi cele dinlăuntru, încrederea ta, nădejdea ta, bucuria ta, pofta ta, pentru ca harul lui Dumnezeu să izvorască mir în toată existenţa ta. Acest mir produce atmosfera cea mai frumoasă şi mai sobornicească în mănăstire.

Cred că, într-adevăr, voi daţi primii inima voastră Părintelui vostru şi apoi mi-o dau şi eu pe a mea vouă. Nu vă ascund faptul că mă simt întotdeauna sclavul copiilor mei, care s-au legat pe ei înşişi de micuţul de mine. Fie ca

această legătură reciprocă să nu înceteze niciodată, nici atunci când harul lui Dumnezeu va locui înlăuntrul nostru. Această sălăşluire a harului în inima noastră va avea caracteristicile păcii, seninătăţii, fericirii, auzirii lui Dumnezeu şi a simţirii lumii duhovniceşti, iar tăcerea noastră va fi mai grăitoare decât conferinţele. Vom cunoaşte şi vom trăi toate câte se săvârşesc în cer. Dar cerul suntem noi, este inima noastră, şi în inima noastră este Dumnezeu, pentru că toate devin una.

Un înger poate să lumineze întreaga lume, iar un demon poate s-o întunece. La fel, şi pe oricare suflet. Dacă îngerul luminează întreagă lumea, nu poate harul lui Dumnezeu să lumineze şi să refacă sufletul nostru? Toate poate să le facă. Să devenim în întregime har. După cum fierul, când intră în foc, devine foc, după cum sticla devine lumină când lumina soarelui vine pe ea, tot aşa să devenim şi noi în întregime har.

Să-l urmăm pe Sfântul Isaia care atât de frumos strigă în urechile noastre şi în inima noastră cuvintele Domnului şi să rugăm pe Domnul care este lângă noi să locuiască în inima noastră.

10

Despre bucuria făcută sufletului care voieşte să slujească lui Dumnezeu

Bucuria este o temă foarte dragă pentru avva Isaia, care nu poate să conceapă un creştin fără bucurie şi fără lacrima cea de bucurie făcătoare. Textul de faţă începe ca o epistolă, fiind vorba de un cuvânt scris.

Întâi te îmbrăţişez în frica lui Dumnezeu şi te rog să-L mulţumeşti deplin, ca osteneala ta să nu fie fără folos, ci să o primească Dumnezeu cu bucurie de la tine. [16, 1]

Întâi te îmbrăţişez în frica lui Dumnezeu, Care este premisa lacrimilor şi a bucuriei, şi te rog să fii desăvârşit, ca să primească Dumnezeu cu bucurie osteneala ta. Verbul „te rog" (παρακαλῶ) are înţelesul de astăzi, dar şi înţelesul de „reamintesc" (ὑπομιμνήσκω), adică încerc să-ţi dau curaj ca să te hotărăşti să devii desăvârşit.

Problema fiecărui suflet creştin este că lasă prima sa iubire şi, după cum cineva care primeşte o lovitură puternică ameţeşte şi nu ştie unde merge, tot aşa şi un astfel de suflet uită desăvârşirea, care este principalul lui scop, mai cu seamă al monahilor. Monahii sunt uneori atât de simţitori la o mare diversitate de probleme, încât nu şi-o mai pot aminti pe cea a desăvârşirii. Dacă şi-ar aminti-o, ar trebui să părăsească toate pe care le gândesc, le spun şi le fac. Avva Isaia spune că, dacă nu iei aminte la desăvârşire,

atunci osteneala ta va fi zadarnică, se va pierde. Omul nu are ca să-i dea nimic lui Dumnezeu, pentru că totul este darul lui Dumnezeu. Îi dă numai osteneala lui de zi şi de noapte. Să i-o dea atunci întreagă, sănătoasă, desăvârşită, vrednică. Osteneala constituie dovada iubirii inimii, sau a uitării lui Dumnezeu. Prin osteneală îşi exprimă cineva pocăinţa sau mulţumirea sa către Dumnezeu, dorirea după Dumnezeu sau împrăştierea sa lumească şi pierderea timpului, din cauza vieţii sale leneşe.

După cum obişnuiesc Părinţii, tot astfel şi avva Isaia foloseşte exemple din viaţa zilnică, încât să îndemne sufletul care se luptă să-i imite cel puţin pe oamenii din lume.

Căci oricine îşi dă osteneala şi câştigă, se bucură şi nu socoteşte ostenelile pe care le-a răbdat, pentru că a învăţat.

Cel care în lume face comerţ, afaceri care-i aduc câştiguri, atunci când câştigă, nu-şi numai aduce aminte de ostenelile şi de nedormirile lui, pentru că experienţa l-a învăţat că ostenelile i-au adus câştigul. Tot geniul lui comercial şi toată strădania i s-ar fi pierdut, dacă n-ar fi depus osteneala necesară.

Cel ce s-a căsătorit cu o femeie, dacă ea l-a odihnit şi el a păzit-o bine, se bucură inima lui de ea şi-i arată încredere.

Alt exemplu din viaţa cotidiană a oamenilor sunt cei căsătoriţi. Pentru ca o nuntă să poată reuşi, se cer, după avva Isaia, două premise care au legături corespunzătoare în viaţa duhovnicească. Nunta este cel mai frumos simbol pen-

tru devenirea duhovnicească a unui om şi de aceea îl folosesc atât de mult toţi Părinţii. Dacă cineva nu reuşeşte în căsătorie, a eşuat cu desăvârşire în viaţă, care devine foarte obositoare, fără bucurie şi trece din schimbare în schimbare, din nefericire în nefericire, din despărţirea inimii în despărţirea vieţii, până ajunge la despărţirea de Dumnezeu. Căsătoria nereuşită arată că sufletul nu ştie să trăiască şi să iubească pe Dumnezeu.

Se bucură inima lui. Dacă bărbatul se bucură înseamnă că femeia l-a odihnit, iar el a păzit-o bine. Căsătoria presupune ca femeia să aibă însuşirea de a-l odihni pe bărbat, să-i aducă bucurie şi mulţumire, încât gândul lui să nu trebuiască să meargă altundeva. Dacă femeia nu are putinţa de a-l odihni, este firesc să-l împingă la preacurvie.

Dacă l-a odihnit. Bărbatul reuşeşte în căsătorie când alege o femeie care cu adevărat ştie, poate, reuşeşte să-l odihnească, ale cărei purtări, gândire, dragoste, suflet, trup, toate sunt dăruite lui.

Dacă a păzit-o bine. Din text rezultă clar că fraza se referă la bărbat, care trebuie să-şi păzească bine femeia ca pe un vas mai slab. Ne aminteşte de Apostolul Petru, care ne spune cât de simţitoare, de subţire şi de plăpândă este femeia. Din clipa în care ai o inimă ce bate pentru tine, deodată o vezi devenind un cristal fin în mâinile tale sau în braţele tale. De aceea Apostolul Petru spune soţului, dar şi fiecărui bărbat, că trebuie să se poarte cu femeia cu multă subţirime şi bună cuviinţă, dar mai ales cu multă cinstire (1 Ptr. 3, 7).

Iubirea este ceva care este propriu femeii. Bărbatului îi este proprie cinstirea, demnitatea şi purtarea, care o înalţă pe femeie. Este singurul mod în care poate cineva să-şi ţină femeia acasă. Dacă nu-i arată preţuire şi cinstire, o va pierde cu siguranţă, pentru că ea se va simţi zdrobită

şi-şi va căuta altundeva cinstirea care n-o primeşte. De aceea, bărbatul reuşeşte ca soţ când ştie să aibă subţirimea conştiinţei şi să-şi preţuiască femeia sa.

Când Tovit l-a trimis pe fiul său Tovie ca să ia banii de la rudele lui pentru a-şi satisface nevoile economice, îngerul, care l-a condus pe Tovie, i-a dat nu numai banii, ci şi femeia pe care o căuta şi pe care tatăl lui o dorea. Când a ajuns la casa rudelor sale şi îngerul le-a spus că v-am adus un bărbat în familie, Tovie s-a închinat părinţilor fetei, iar apoi cu multă bună cuviinţă şi respect s-a întors către ea. A binecuvântat-o, i-a vorbit cu cele mai bune cuvinte, a lăudat-o, a cinstit-o. De atunci, ea a devenit pentru tot restul vieţii sclava lui, tocmai pentru că s-a purtat în acest fel cu ea. Astfel şi-a făcut-o a lui şi a aşezat-o lângă el (Tovit. 4, 20 ş.u.).

Aşadar, când bărbatul o găseşte pe femeia care-l odihneşte şi este capabil s-o ţină lângă el, atunci inima lui se bucură.

În continuare, avva Isaia foloseşte şi un al treilea exemplu, dar vom reveni mai târziu la exemple, ca să le vedem simbolismul.

Cine a purtat un război şi şi-a dispreţuit moartea luptând pentru împăratul lui, a înaintat până s-a încununat.

Altă arenă a vieţii este armata. Dacă cineva intră în armată – armata era pe atunci voluntară – este încununat, dacă întâmpină moartea cu curaj şi luptă până la moarte pentru împăratul său. Urmează să primească cinstire şi să primească diferite vrednicii, până la aceea de a fi un apropiat al împăratului.

Acestea sunt fapte ale lumii acesteia care piere.

Acestea sunt măreţiile, câştigurile, fericirile, procopselile şi încununările, pe care le reuşesc oamenii în lumea aceasta care piere şi se stinge.

Dar omul se bucură de ele, deoarece s-a procopsit prin lucrarea lor.

Împlinind toate acestea, se bucură pentru că a dobândit câştig în munca pe care a ales-o. Ce fel de bucurie este aceasta, nu ne interesează acum. Este umbra bucuriei. Este o rămăşiţă care a lăsat-o Dumnezeu omului după pierderea raiului, ca să-şi amintească omul de desfătările pierdute ale raiului.

Câtă bucurie crezi că va avea sufletul care a început să slujească lui Dumnezeu şi şi-a desăvârşit lucrarea lui?

Poţi oare să măsori bucuria sufletului omului care slujeşte pentru Dumnezeu şi-şi săvârşeşte lucrarea sa din punct de vedere duhovnicesc în mod desăvârşit? Dacă omul lumesc se bucură, atunci cum se exprimă bucuria duhovnicească pe care o gustă creştinul?

Referindu-se la negustor, avva Isaia accentuează două caracteristici ale sale: exclusivismul scopului său şi osteneala pe care o depune, în general, pentru reuşita lucrului său. Accentuează aceasta cu scopul de a arăta că sufletul, dacă vrea să aibă o bucurie adevărată, trebuie să fie stăpânit de un singur exclusivism: să urmărească desăvârşirea şi să trăiască în nearătare.

Un comerciant nu-şi mai aminteşte nici de femeia lui, nici de distracţii, nici de desfătări. Ca un nebun aleargă

după câştig, iar osteneala îi este până la extenuare. Lucrurile făcute pe jumătate nu aduc nimic. Îndeletnicirea cu multe nu aduce câştig. Viaţă tihnită nu există. Orice s-ar gândi cineva să realizeze, trebuie să pătimească, să se ostenească.

În continuare, pune în legătură imaginea femeii cu nunta credinciosului cu Biserica şi cu Domnul care a spus: „Veniţi la Mine ... şi Eu vă voi odihni pe voi" (Mt. 11, 28). Înfăţişează legătura de nuntă cu Dumnezeu, Care ori este, ori nu este pentru noi Cel ce odihneşte. Şi noi ori suntem, ori nu suntem cei în stare de a-L ţine pe Hristos.

Domnul a spus limpede că ne poate odihni. Prin urmare, dacă cineva nu se odihneşte în viaţa duhovnicească, dacă nu se desfată în ea, dacă nu are o desăvârşită satisfacţie duhovnicească, aceasta este o hulă şi o bârfire a lui Dumnezeu.

Imaginează-ţi un monah care, pentru ca sufletul să i se destindă, pentru ca să-şi umple timpul, ca să-şi satisfacă nevoile, pretenţiile, este silit să se ocupe cu fratele, şi nu cu Dumnezeu. Nici o îndeletnicire cu fratele nu ne-a fost pusă în faţă de avva Isaia. Ne-a poruncit doar să-i facem voia şi să-i spunem întotdeauna „da". Noi, dimpotrivă, lăsăm pe Dumnezeu şi-l punem înainte pe fratele ca să-l ajutăm, ca să-l învăţăm. Starea asta a noastră este un soi de curvie.

Astfel îl calomniez oarecum pe Dumnezeu, cum că nu mă odihneşte, şi găsesc alte surse. El îmi dă bucurie la rugăciune, la isihie iar eu caut tovărăşie. Îmi dă bucurie în osteneala nopţii, iar eu caut somnul. E ca şi cum soţul ar spune că nu-l mulţumeşte soţia, şi de aceea merge la alta. Îl necinstesc adică pe Hristos când nu sunt un creştin împlinit, credincios şi mulţumit. După cum zic Părinţii, dar şi mulţi alţi tâlcuitori, dacă cineva a devenit frate de mănăstire, nu mai are dreptul să-şi scoată rasa odată ce a primit-o, pentru

că e ca şi cum ar spune: „L-am încercat şi pe Hristos, dar nu m-a satisfăcut. Plec să caut viaţa de căsătorie". Acest comportament este o dispreţuire a lui Hristos şi o scandalizare mare a pliromei Bisericii. De aceea fratele, sau va rămâne cu hainele mireneşti, sau, dacă va primi haina monahală, nu trebuie să o scoată. Altfel, cleveteşte pe Dumnezeu.

Cu mult mai mult cleveteşte pe Dumnezeu un monah dacă spune că Dumnezeu nu îl odihneşte. Se poate desigur să n-o spună cu gura, ci cu fapta, cu diferitele lui căutări. O carte poate să fie pentru el odihnitoare. Poate să o citească şi să se bucure, dar când merge să se înfăţişeze înaintea lui Dumnezeu, ochii i se închid imediat. În clipa aceea, este ca şi cum ar fi prins în curvie. Monahul nu poate să spună că a eşuat în viaţa monahală, deoarece Domnul îl poate odihni.

Şi a păzit-o bine. Bărbatul îşi păzeşte femeia, dar oare eu pot să-L ţin în mână pe Dumnezeu? Dumnezeu, desigur, niciodată nu ne părăseşte, nu ne uită. Dumnezeu ne-a scris pe palma Lui, pe umărul Lui şi în inima Lui[51]. Dumnezeu lucrează neîncetat în sufletul fiecăruia. Chiar şi atunci când dormim şi lucrăm, nu este nici un moment în care să nu fie aplecat asupra noastră pentru a ne da ceea ce trebuie. O clipă numai să uite să se plece asupra noastră, şi ar veni sfârşitul vieţii noastre. (Ps. 103, 30).

Dacă-L pierdem pe Dumnezeu, dacă-L uităm, dacă n-avem simţul prezenţei Lui, este pentru că nu ştim să-L ţinem, n-am găsit modul de a ne ţine ochii întorşi numai spre El. Bărbatul găseşte modul de a-şi ţine femeia acasă,

---

[51] Se referă la arhiereul iudeilor, care era tipul lui Hristos. Purta pe umeri două pietre care aveau gravate numele seminţiilor lui Israil şi aşa se înfăţişa lui Dumnezeu, aducându-l aminte de întregul norod. Vezi şi Ieşire 28, 9-23.

dar noi nu găsim modul de a ţine Biserica, femeia sufletului nostru, mireasa care urcă deasupra norilor şi fuge în pustii (Apoc. 12, 6), oriunde poate, numai să găsească chiar şi un suflet care s-o iubească.

Criteriul reuşitei noastre este dacă putem să atragem privirea Domnului. Nearătarea Lui duhovnicească şi absenţa Lui fizică sunt dovada că nu avem experienţa corespunzătoare pe care o are orice om căsătorit, şi de aceea căsătoria noastră cu Hristos a eşuat.

Într-adevăr, care om poate să trăiască viaţa sa monahală atunci când nu are simţul odihnei şi când nu simte că Îl ţine pe Dumnezeu? Cine poate să trăiască când se plânge că Dumnezeu nu-l vede, că nu-l înţelege, că nu-l ştie? Doar trăirea lui Dumnezeu umple existenţa monahului şi dă putinţa să înainteze şi să ajungă până la cele mai de pe urmă lupte ale martiriului. Omul care nu are trăirea odihnei şi a ţinerii mâinii lui Dumnezeu este orb, surd, nesimţit, unul pe care poţi numai să-l deplângi înainte ca el să închidă ochii.

Am eşuat noi în alegerea Lui? Dacă nu avem bucuria Lui, dacă nu-L avem pe El, dacă nu L-am prins cu mâinile noastre, atunci căsătoria noastră până în prezent este un divorţ.

Al treilea exemplu, cel cu soldatul, exprimă acelaşi sens adânc într-o altă formă. Soldatul, ca să reuşească în misiune îşi dispreţuieşte moartea, se trece pe sine cu vederea, luptă cu duşmanul piept la piept, ştiind că poate muri. A încetat să se intereseze de el însuşi şi să se amestece cu grijile vieţii, precum zice Apostolul Pavel (2 Tim. 2, 4). Fiecare soldat pune înainte biruinţa, reuşita şi slava împăratului.

Trecerea cu vederea a vieţii este caracteristică şi creştinului care vrea să înainteze, orice altă odihnă înseam-

nă nereuşită. Sporul lui începe cu moartea sa şi cu slava împăratului Dumnezeu, fie în această viaţă, fie în cealaltă.

Iată elementele lumii care piere. Dar această lume ne dă putinţa să ne gândim la propria noastră viaţă plină de bucurie, dacă slujim adevărat lui Dumnezeu.

Căci la ieşirea lui din lumea aceasta, lucrul lui va merge înaintea lui şi îngerii se vor bucura cu el, când îl vor vedea scăpat de stăpânirile întunericului.

Aici înfăţişează sufletul omului care după moartea omului urcă la cer. Suişul sufletului la cer este o învăţătură patristică curată şi foarte cunoscută.

Omul nu este numai trup, nici numai suflet. Fiecare dintre ele este un element care alcătuieşte fiinţa umană, iar ceea ce sparge această unitate firească este moartea. Sufletul păstrează şi după moarte întreaga sa viaţă şi existenţă umană, caracterul ei schimbător, conţinutul său muritor, stricăcios sau de nestricăciune, până ce va ajunge în sânurile Părinteşti.

În lumea aceasta, stăpâneşte în suflet demonul cel rău pe care, precum zice Biserica noastră, Dumnezeu l-a pedepsit şi l-a aruncat pe pământ, în adânc şi în văzduh. Demonul este stăpânitorul văzduhului, al atmosferei şi al naturii. Toată această stăpânire demonică, omul o va întâmpina şi trebuie să o depăşească pentru a ajunge la faza finală a vieţii duhovniceşti.

Avem, aşadar, pe demoni, dar şi pe îngeri care ocrotesc viaţa omului şi sufletul său, până va ajunge în

sferele duhovnicești. Demonii își pretind drepturile, deoarece lor li s-a dat pământul și plinirea lui. Pentru că Dumnezeu le îngăduie, ei simt că oamenii sunt proprietatea lor și au drepturi asupra lor, fiindcă trăiesc încă jos pe pământ și, prin urmare, simt ca ale lor și sufletele oamenilor, înainte ca ele să ajungă în sânurile lui Dumnezeu.

La ieșirea din lumea aceasta. Sufletul, la ieșirea din această lume, luptă să se izbăvească de stăpâniile întunericului. Acum se vede caracterul personal și toată „jurisdicția demonilor". Avva Isaia îi înfățișează în diferite cete, aproape și departe, asediind omul, ca să poată să-l cucerească. Demonii se mișcă cu ușurință în afara și înlăuntrul omului, dar nu pot să se apropie de duhul lui, de cele mai lăuntrice ale sufletului lui.

Pot să aibă în mână și să influențeze doar învelișul sufletului, atmosfera sufletească a omului. Prin intermediul acesteia, produc diferite boli trupești, sufletești și duhovnicești, gânduri, dezlănțuie nori în suflet, producând stări întunecate, cu scopul de a întuneca vederea feței lui Dumnezeu. Dar și împărăția cerurilor este înlăuntrul nostru (Lc. 21, 31). La fel ca și pe pânzătura legată în patru colțuri lăsată din cer pe pământ, plină de dobitoace necurate (F.A. 10, 10-16), tot așa și cel viclean are drepturile lui, pentru că vedem că a ajuns, viclean fiind, chiar până la Sfânta Treime, cerând să-l ispitească pe Iov (Iov. 1, 6-12).

Cel viclean inventează modalități diferite, are în stăpânire temnițe temporale, dar și spațiale. Este în crânguri, în păduri, în râuri, în adâncuri, în orice. Nu lasă loc, mormânt, țeastă de mort, gaură de șarpe, pe care să nu și le facă locuință[52]. Dar sunt și cetele demonilor care cuprind aerul, atmosfera până la ultimul loc în care le dă Dumnezeu

[52] *Patericul, Pentru avva Macarie* 13, [trad. cit., p. 134]

dreptul să aibă stăpânire. De aceea vorbește avva Isaia de stăpânirile lumii. Demonii aceștia sunt cunoscutele „vămi", la care se referă cărțile ascetice. Sufletul va întâmpina pe toți acești demoni cu mare groază, pentru că e în pericol să fie înșfăcat de ei. Dar cel care scapă câtă bucurie are!

Acum nu mai are nici o valoare bucuria pământească a omului deoarece, când sufletul se desparte de trup, faptele omului, ostenelile lui *vor merge înaintea lui și îngerii se vor bucura cu el când îl vor vedea scăpat de stăpânirile întunericului*. Se luptă omul, se luptă și sufletul după moarte, pentru că se poate fie să cadă, fie să urce. Abia când se va izbăvi și de ultimul stăpânitor al întunericului, doar atunci îngerii își vor arăta întreaga lor bucurie pentru că sufletul a biruit.

Cuvântul Sfântului are aici putere și realism. Pornește de la depășirea timpului și a spațiului din lumea văzută, trecând în cea veșnică, care începe din această viață. Omul care nu poate să simtă unitatea vieții pământești cu cea care începe după moarte – moartea este noua lui naștere, nașterea obiectivă întru duhovnicească stricăciune sau nestricăciune – trăiește un fel de dezbinare a personalității sale. Are o trăire lăuntrică și conștiința că existența lui se sfâșie, și ajunge atât de lipsit, încât îi este greu să mai înțeleagă ce este Dumnezeu.

Când satana este biruit în urcușul sufletului către Dumnezeu, atunci începe viața lui mai presus de fire. Cât de mult se împletește materia cu duhul, cerul și pământul, viața prezentă cu cea viitoare! Nu există aproape nici o deosebire clară, nici un hotar precis, nici un hotar limpede. Ce va predomina depinde de biruința sau înfrângerea sufletului. În aceeași clipă omul poate să fie biruitor sau învins, poate să fie trup, poate să fie duh. Deplina bucurie a

îngerilor, care este şi deplina bucurie a omului, se arată doar când sufletul îi va birui pe demoni.

Dar nu omul biruieşte demonii, ci faptele pe care le-a săvârşit pe pământ. Faptele lui, osteneala lui, sudorile lui, îngenuncherile lui, lupta lui, epuizarea lui, moartea pe care a suferit-o în viaţă merg înaintea lui, îi luminează şi-i risipesc întunericul stăpânitorilor întunericului, energiile demonilor.

Pentru ca să ne arate cât de mare este bucuria omului duhovnicesc, a adevăratului trăitor în Hristos, ca să nu se facă nici o confuzie cu bucuria lumii, avva Isaia înfăţişează bucuria îngerilor. La început a vorbit de bucuria mirenilor, apoi, negăsind termen de comparaţie – ce legătură poate avea întunericul cu lumina, moartea cu viaţa? – trece la bucuria îngerilor. Omul trebuie să se umple de bucuria îngerilor care văd lumina lui Dumnezeu, ca să priceapă bucuria duhovnicească. Astfel de trăiri a dat Dumnezeu omului în această viaţă pământească!

Deoarece când va ieşi sufletul, vor merge cu el îngerii şi vor ieşi în întâmpinarea lui toate puterile întunericului, voind să-l ia în stăpânire, cercetând de vor avea ceva de-al lor în el.

Sufletul nu este singur. Separaţia lui de trup este un fapt atât de tragic şi de nefiresc, încât n-ar mai fi cu putinţă ca trupul să se menţină pe pământ, ci s-ar dezintegra, iar sufletul n-ar putea să se menţină, dacă nu l-ar înconjura puterile îngereşti şi nu l-ar susţine. Sfinţii îngeri merg cu sufletul în acele înfricoşate clipe în care el îşi trăieşte însingurarea de fiinţa sa, de umanitatea sa, de trupul cu care a fost înjugat, pentru ca să nu-şi piardă calea.

În acelaşi timp, îi ies în întâmpinare şi demonii cei străini de el, care vor să şi-l facă al lor, împiedicându-i suişul, înaintarea sa în sfera vieţii duhovniceşti. Ca să reuşească acest lucru, trebuie să găsească în el lucruri de-ale lor.

Cercetând de vor avea ceva de-al lor în el. În mod evident, face aluzii la patimi, la rămăşiţele păcatului, pentru că tot ce face omul îl face întreg, ca suflet viu şi ca trup ce participă la viaţa sufletului. Prin urmare, fiecare păcat, chiar şi în forma cea mai trupească, începe din suflet. Păcatul este străin de suflet, dar când se săvârşeşte, se săvârşeşte împreună cu el. Şi nimeni nu-l poate separa, aşa cum nu poţi separa sărurile de oase. Patimile sunt semnele, întipăriturile demonului viclean, sângele care l-a vărsat asupra noastră satana, în locul sângelui cu care ne-a răscumpărat Hristos.

Pentru ca diavolul să poată câştiga sufletul, trebuie să-şi găsească urmele sale pe el, altfel nu este cu putinţă să reuşească ceva. Vom da un exemplu. Păcătuieşte trupul. În realitate păcatul s-a săvârşit în suflet. Se dezgoleşte trupul, dar mai întâi s-a dezgolit sufletul. Trândăveşte trupul, dar trândăvia s-a aflat mai întâi în suflet. Şi poate omul să se pocăiască, ba chiar să plângă, poate să primească iertarea pentru fărădelegea lui, dar păcatul, semnele diavolului, rămân în suflet până când va reuşi curăţia şi nepătimirea. Fără acestea din urmă, demonul recunoaşte sufletul ca fiind al lui.

Apocalipsa îl înfăţişează pe Hristos punându-şi pecetea pe sufletele sfinţilor (Apoc. 7, 3; 14, 1). La fel şi satana îşi pune pecetea pe frunţile oamenilor săi ca să-i recunoască.

Dumnezeu în Vechiul Testament, pentru a deosebi casele evreilor, le-a dat poruncă să-şi ungă uşorii şi

pragurile caselor cu propriul Său semn (Ieş. 12, 7). Astfel, fiecare suflet poartă pecetea patimii şi a păcatului, a Duhului sau a demonului. Omul adică nu poate să aparţină şi la unul şi la altul. Nu poate să spună că e mântuit câtă vreme lucrează o patimă înlăuntrul lui. Nici demonul iarăşi nu poate să spună că l-a învins pe om câtă vreme acesta trăieşte, pentru că nu ştie dacă urmele lui vor rămâne în suflet pentru a-l putea răpi şi a-l face cu adevărat al său, când va ieşi din trup.

Învăţătura Sfântului este realistă. El ştie că lupta este „împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor" (Efes. 6, 12), şi nu pentru cele pentru care ne zbatem în fiecare zi ca să supravieţuim.

De vor avea ceva de-al lor în el. Nu ştiu dacă putem să ne dăm seama de fiecare păcat. Lenea, imoralitatea, furtul, înşelarea, uitarea, imaginaţia, gândul, toate acestea sunt păcate. Gândul este o spargere a unităţii minţii, adică pierderea simplităţii şi duhovniciei omului. Cele care ni se par uneori atât de mici sunt de fapt satana lipit de noi. Ca să ne dăm seama de aceasta, să ne amintim ce ne-a spus mai înainte avva Isaia despre cum se uneşte cu omul Dumnezeu, şi cum demonul.

Omul este plin de viaţă, este ţărâna pe care Dumnezeu a luat-o din pământ, dar şi suflet nemuritor, care pentru a fi viu are nevoie de suflarea Duhului Sfânt (Fc. 2, 7). Odată ce a suflat Duhul Sfânt în om, rămâne definitiv în el, lucrând sau nu. Prin urmare, nu este cu putinţă să existe o plinătate a vieţii omeneşti fără Duhul Sfânt. În esenţă, în spatele fenomenelor vieţii se află lipsa de viaţă. După cum trăiesc copacul şi câinele, şi amândoi mor ca existenţe pământeşti, exact aşa şi omul fără Duhul Sfânt cu moarte moare. Desăvârşirea fiinţei omului se realizează prin unirea sa cu Duhul lui Dumnezeu.

Dimpotrivă, desăvârşirea morţii îi vine prin unirea sa cu duhul demonic.

Dumnezeu, aşadar, se uneşte cu omul prin Duhul Său, pe care i l-a insuflat şi care lucrează sau nu într-însul. N-ar putea veni în contact cu omul, dacă nu ar fi aşezat în el dumnezeiasca suflare, dumnezeiasca prezenţă şi lucrare, această sămânţă. S-ar fi unit ca şi cu orice altă materie neînsufleţită, dar această unire nu ar fi fost ontologică. Asemănătorul se uneşte cu asemănătorul. Dumnezeu găseşte această sămânţă dumnezeiască, această scânteie dumnezeiască ce aprinde flacăra şi-L zideşte pe Dumnezeu întreg în om. Ea este putinţa omului de a-L cultiva pe Dumnezeu în sine însuşi şi de a fi umplut de El.

Asta o ştie şi demonul şi încearcă, de aceea, să înlocuiască scânteia cea duhovnicească cu a sa, încât sufletul, în loc să poarte urma lui Dumnezeu, strălucirea lui, să poarte propria sa lucrătură drăcească pe care diavolul o aşează pe suflet şi apoi este asimilată de acesta. Atunci îl câştigă.

Vedeţi că şi diavolul lucrează în acelaşi fel ca Dumnezeu. Aşa cum a folosit cuvintele lui Dumnezeu ca să-l înşele pe Adam şi pe Eva, tot aşa face până în ultima clipă a vieţii omeneşti. Cel viclean se străduieşte, se gândeşte, se mişcă exact ca Dumnezeu, numai că energia lui este demonică şi nu dumnezeiască.

Dar atunci nu îngerii vor lupta pentru el, ci faptele pe care le-a făcut, ele îl vor înconjura şi-l vor păzi de acele puteri, ca să nu se atingă de el.

Când sufletul iese din trup, îngerii nu pot să-i războiască pe demoni, deoarece sufletul aparţine celui a că-

rui pecete o poartă, adică lui Dumnezeu sau demonului. Îngerii se bucură doar cu nădejdea și având o preștiință.

Iar de vor învinge faptele lui, vor cânta înaintea lor îngerii, până ce vor ajunge la Dumnezeu, întru veselie.

Când faptele care merg înaintea sufletului îi înving pe demoni, când orice element de nereușită va dispărea, când demonii se vor retrage plângând și tânguindu-se pentru că nu și-au găsit pecetea pe suflet, atunci îngerii merg înaintea lui cântând, până ce-l va întâlni pe Dumnezeu, când încep deja cele din urmă, fericirea fără de sfârșit.

În ceasul acela se va uita tot lucrul lumii acesteia și toată osteneala ei. Să punem deci toată puterea noastră, lucrând bine în scurta vreme de acum, pentru a scăpa lucrul nostru de tot răul, ca să ne putem mântui de mâinile stăpânitorilor.

Sufletul, odată ce a păcătuit după Botez, nu mai poate rămâne fără grijă. Numai când va depăși sferele pământești și va ajunge la Dumnezeu, uită lumea și osteneala lui.

Cu siguranță însă că, pe cât omul are conștiința și voința lui neschimbate, poate, cu nădejdea și credința în Dumnezeu, să fie sigur că se va mântui. Această concepție este creștină. Așa trebuie să creadă omul. Desigur că niciodată nu trebuie să rămână fără de grijă, niciodată nu trebuie să spună „mi-am asigurat cerul", ci să trăiască pentru a și-l asigura. Dacă nu are această credință, această cunoștință adevărată, nu are nici o siguranță că a dobândit simțirea harului, trăirea lui Dumnezeu, nelucrarea patimilor, bucuria și odihna lui Dumnezeu.

Dacă nu mă odihnesc, dacă nu mă bucur şi nu-L trăiesc pe Dumnezeul meu, se poate ca din neştiinţă, din nebăgare de seamă, din omisiune, în felurite moduri să cad în păcate. Adică se poate să-mi pierd fericirea, veselia. Dar, mai întâi de toate, trebuie să iau aminte să nu-mi lipsească pecetea dinlăuntrul meu, ca să pot să am aceeaşi conştiinţă şi trăire statornică, să am hotărârea de a rămâne în El. Compromisurile voinţei înseamnă pierderea lui Dumnezeu, pentru că nu mai am îndrăzneală înaintea Lui.

Există şi păcate fără de voie. Spun Părinţii: de vreme ce te-ai căsătorit, vei fi părtaş la păcatele soţului sau ale soţiei, care păcate în mod obligatoriu şi de neocolit există în căsătorie şi pe care nu poţi să le eviţi. Dar trăieşti cu nădejdea în Dumnezeu.

Şi nedesăvârşirea vieţii omeneşti implică păcate fără de voie, de exemplu, jurământul. Porunca lui Dumnezeu care interzice jurământul (Mt. 5, 34-37) este limpede. Dar şi mitropolit dacă ajungi, vei jura. Este nedesăvârşirea vieţii omeneşti. Sunt, aşadar, păcate în care omul cade fără să fie de vină, pentru care se pocăieşte, plânge, dar nu are îndrăzneală.

Deci fericit este cel în care nu se va afla ceva din ale celor potrivnici, căci bucuria şi veselia, odihna şi cununa lui vor fi peste măsură. [16, 2]

Fericit este cel care a reuşit curăţirea şi nepătimirea în viaţa aceasta, iar pe sufletul lui nu se va găsi nici un semn al potrivnicilor.

Omul care nu are pace şi nepătimire în viaţa aceasta este vrednic de milă. Urlă instinctele înlăuntrul lui, păcatele morale sau ale voinţei, precum lenea, somnul, îmbuibarea. Într-adevăr, somnul este un păcat al voinţei, pentru că cine

vrea doarme, cine vrea priveghează. Cine doarme fără măsură este ca şi cum n-ar fi om, n-ar trăi, n-ar gândi, n-ar acţiona. Iadul care iese la iveală dinlăuntru lui este atât de mare, încât uimeşte prin halul în care poate ajunge omul, chipul lui Dumnezeu.

Dimpotrivă, cel care ajunge la nepătimire şi curăţie are bucurie, veselie, odihnă şi cununa lui este mai presus de măsură.

Unii văd nepătimirea ca pe ceva înfricoşător şi greu. În special satana ne strecoară aceasta concepţie şi ne netrebniceşte. Dar Dumnezeu ne-a creat pentru nepătimire. E greu ca bobul de grâu să devină spic? E de neînţeles pentru noi, dar atât de uşor pentru Dumnezeu. Tu îl semeni şi pleci, te odihneşti toată iarna şi grâul creşte singur de la sine, cum zice pilda Domnului (Mc. 4, 26-28). Cum reuşim noi însă să înţelegem lucrurile, să le simţim şi să le trăim ca fiind foarte grele!

Iubite frate, să punem toată puterea noastră în lacrimile înaintea lui Dumnezeu, poate se va milui de noi bunătatea Lui şi ne va trimite putere.

Să ne arătăm, zice avva Isaia, prin lacrimile noastre, puterea noastră înaintea lui Dumnezeu. Să ne împodobim, să ne înfrumuseţăm, să ne dregem bucuria noastră, activitatea noastră, reuşita noastră, virtutea noastră, cu lacrimi, deoarece chiar şi atunci când ne veselim şi ne bucurăm, şi avem îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu, tot păcătoşi suntem.

Să ne îngrijim cu inimă tare ca să dobândim dorirea lui Dumnezeu, carea ne va mântui din mâinile vicleniei, când va ieşi acolo întru întâmpinarea noastră.

Cu inimă tare. Se zice despre Marele Vasilie că era încruntat, adică avea privirea foarte pătrunzătoare şi atentă. Când te privea, ştiai că e atent la tine şi că se interesează de tine[53]. Sensul expresiei „cu inimă tare" este de a trăi cu seriozitate, în deplină cunoştinţă şi consecvenţă, cu deplină cercetare a sinelui nostru. Nu cu râsete şi exuberanţe, ci cu sinele concentrat.

Să ne îngrijim cu toată puterea inimii să dobândim dorinţa după Dumnezeu. Pentru Dumnezeu am părăsit lumea, în numele lui Dumnezeu ne-am botezat, pentru Dumnezeu ne-am făcut monahi, lui Dumnezeu slujim. Cu toate acestea, e atât de uşor să dorim altceva în viaţa aceasta şi atunci nu mai reuşim nimic.

Să dobândim. Când, prin deplina adunare a inimii, facem ca singură proprietate a noastră dorinţa după Dumnezeu atunci bucuria ne va fi mai presus de măsură şi viaţa ne va fi duhovnicească. Din caracterul mic sau mare, deplin sau nedeplin al acestei bucurii, putem să ne dăm seama ce legătură avem cu Dumnezeu. Câtă e bucuria noastră, atâta este şi legătura noastră cu Dumnezeu. Bucuria ni se potriveşte şi din pricina ei putem trăi. Ea face viaţa noastră atât de uşoară.

Dorirea lui Dumnezeu, carea ne va mântui din mâinile vicleniei, când va ieşi acolo întru întâmpinarea noastră. Omul nu-şi începe viaţa într-o clipă, ci iarăşi şi de multe ori. Iubirea lui pentru Dumnezeu, smerenia lui, credinţa lui, viaţa lui duhovnicească în general, începe şi iarăşi începe, neîncetat pune început. De aceea, avva Isaia spune că de vreme ce ne-am afierosit lui Dumnezeu, să dobândim până la sfârşit adevărata dorire după Dumnezeu,

---

[53] Sfântul Grigorie Teologul, *Cuvânt funebru la Marele Vasilie,* PG 36, 600.

care dorire ne va mântui din ghearele demonilor ce ne vor întâmpina în văzduh.

Viclenia sunt energiile celui viclean, patimile, razele negre ale prezenței satanice. Înfățișează patimile și energiile viclene ca pe un monstru răpitor. Este o personificare a demonului, a puterii, a dispoziției și a scopului lui. De obicei noi conștientizăm mișcările inimii noastre, gândurile, dorințele, stârnirile păcătoase ale lumii noastre lăuntrice, ura, patima, egoismul, ținerea de minte a răului. Dar nu putem să înțelegem, să pricepem, că în spatele acestora se ascunde o anumită persoană care vine să ne întâmpine.

Sufletul, după ieșirea din trup, va întâmpina ghearele răpitoare ale demonilor. Tot astfel și în această viață, în timp ce eu șed, mă lupt sau cred că eu mă mânii, în realitate mă întâmpină această persoană a demonului. Dar de cele mai multe ori suntem atât de adormiți, încât nici nu mai vedem această întâlnire care țintește în zdrobirea oricărei legături a noastre cu Hristos și în împiedicarea oricărei întâlniri a noastre cu Preasfânta Treime. Neadormit însă, demonul ne iese în întâmpinare, cu mâinile întinse, înfricoșător, ca să ne răpească sufletul.

Am văzut mai înainte că avva Isaia leagă bucuria de isihie. Unde există tulburare, interdependență, multă vorbire, nu există pace și bucurie. Atunci, de ce ne-a mai dat Dumnezeu limbă?

Să învățăm limba noastră meditația lui Dumnezeu, să grăiască dreptatea și rugăciunea, ca să ne păzească de minciună, când aceasta va ieși în întâmpinarea noastră.

Învață-ți limba meditația lui Dumnezeu. Învață ce zice Dumnezeu în cărțile Lui, în istoria Lui, ce a învățat, cum a lucrat, învață să vezi și să povestești semnele lui Dumnezeu din istorie, învățăturile Lui, sfaturile Lui, mărturiile Lui, pentru că într-adevăr cuvântul lui Dumnezeu este o mărturie a prezenței Lui. Învață-ți limba să spună ce zice Sfânta Scriptură, cuvântul lui Dumnezeu.

Doi, învață-ți limba dreptatea lui Dumnezeu. Dreptatea este îndreptățirea lui Dumnezeu pe care omul o dobândește în lupta sa cu Dumnezeu. Prin urmare, prin cuvântul dreptate înțelege experiențele personale, trăirea personală a energiilor dumnezeiești pe care le-a dobândit, când ne-a izbăvit, când ne-a ajutat, când a venit la noi Dumnezeu. Adică tot ceea ce ne-a învățat și ne-a descoperit în mod personal. Prin urmare, meditarea la Dumnezeu este prezența lui Dumnezeu în istorie, în Scriptură și în viața noastră personală, prin care ne îndreptățește, ne curăță, ne izbăvește de patimi, de păcate, face minuni sau descoperiri.

Nu există om fără trăiri personale. Cine crede că nu are nici o experiență a lui Dumnezeu, că nu L-a văzut și nu L-a pipăit pe Dumnezeu nicăieri, este un orb de bunăvoie. Dacă ia aminte, va descoperi mulțime de astfel de trăiri. Faptul că în clipa aceasta trăiește, gândește și spune că nu are nici o experiență a prezenței lui Dumnezeu este un semn al dreptății lui Dumnezeu. Chiar și faptul că poate să rostească numele lui Dumnezeu este un semn al energiei Duhului Sfânt, al harului lui Dumnezeu.

Nu ar fi putut numi numele Domnului, nici să spună de crede ori nu crede în Domnul, dacă în clipa aceea Duhul

Sfânt nu ar fi povăţuit în mod special gândirea lui, dacă nu l-ar fi îndemnat şi nu i-ar fi amintit că Dumnezeu există şi există şi în viaţa lui. Şi cel mai sărac, şi mai pârlit, şi mai smerit şi păcătos om are nenumărate experienţe ale dreptăţii lui Dumnezeu.

Trei, învaţă-ţi limba cu rugăciunea, prin care Îl ai deja pe Hristos în tine. Rugăciunea este o deplină, tainică şi neîncetată împărtăşire cu nevăzutul Dumnezeu, Care şade însă adevărat în inima noastră prin rugăciune.

Prin urmare, trecutul istoriei şi al vieţii tale, prezentul tău, pe care-l trăieşti prin respirarea numelui lui Hristos, te uneşte cu Dumnezeu şi cu oamenii.

Ca să ne păzească de minciună. Dacă plineşti acestea trei în viaţa ta, nu vei fi ameninţat de minciună, care este minciuna vieţii, înşelăciunea fenomenelor. Este vicleanul care iese să ne întâmpine în fiecare rătăcire, necredinţă sau lucrare a noastră. Minciuna este atât de aproape de noi, căderea şi lepădarea noastră de la Dumnezeu, încât nu avem putinţa să ne apărăm singuri. Doar Dumnezeu poate să ne izbăvească, dacă păzim meditaţia, dreptatea şi rugăciunea. Să ne învăţăm limba cu acestea trei, pentru ca viaţa să ne fie adevărată, reuşită, autentică, dumnezeiască.

Să ne curăţim inima şi trupul de pofte, ca să ne mântuim de necurăţie, când va ieşi în întâmpinarea noastră.

Imaginea e luată din viaţa instinctuală a omului. Când omul îşi trăieşte legătura cu Dumnezeu în mod anormal, când paşii i se împleticesc, când fiinţa sa, trup şi suflet, nu are echilibru, pace, ci tulburare, atunci vede că se trezesc înlăuntrul său instincte sălbatice şi dobitoceşti, patimile necredinţei şi flăcările imoralităţii legate de trup şi

de suflet. Trăieşte o anomalie înfricoşătoare. În timp ce iubeşte viaţa curată, liniştită, totuşi ce bagă înlăuntrul lui e spurcat. Îşi priveşte fratele şi gândeşte cu vicleşug, priveşte natura şi gândeşte spurcat. Nu poate pricepe de unde vine această tiranie lăuntrică, toată această necurăţie, din care iad, din care mlaştină iese, de vreme ce de mic copil a trăit în curăţie şi cu cultivare duhovnicească. Toate acestea reprezintă mocirla, adunată după păcatul strămoşesc, ce acum iese la iveală, pentru că încă inima sa nu s-a curăţit.

Să ne curăţim inima. Să facem ceva mai adânc. Să nu ne oprim doar la strădania unei lucrări exterioare, de a împlini simplu voia lui Dumnezeu sau rugăciunea noastră. Pentru că şi aceasta încă e o minciună. Să facem o curăţire a inimii, încât să nu mai existe înlăuntrul nostru nici o rădăcină din care ar putea să răsară orice lucru întinat.

Avva Isaia începe de la viaţa instinctuală şi întinată a inimii, a trupului şi a sufletului, dar subînţelege tot ce este poftă. Pentru că fiecare poftă omenească şi dragoste, oricât de bună ar fi, se împotriveşte totdeauna lui Dumnezeu. Să ne curăţim, aşadar, inima. Să scot, să dezrădăcinez ce este în mine.

Ca să ne mântuim de necurăţie, când va ieşi în întâmpinarea noastră. Ieşind necurăţia din noi, s-ar putea spune că se îndepărtează de noi. În esenţă însă întâlneşte voinţa noastră, conştiinţa noastră, iar atunci zămisleşte, naşte şi rodeşte păcatul, precum zice Sfântul Iacov (Iac. 1, 15). De exemplu, acolo unde mă aflu ţâşneşte din mine un gând de necredinţă, de destrăbălare sau de mândrie. Nu există un hal mai fără de hal de necurăţie decât cugetarea semeaţă, decât mândria, decât slava deşartă. Aceste patimi sunt nevăzute, ascunse sub praf, şi ies în întâmpinarea voinţei, a conştiinţei, a afirmării personalităţii mele.

Aşadar, necurăţia iese din noi şi întâlneşte fiinţa noastră concretă. Când se găseşte în adâncuri, nu o conştientizăm, nu o înţelegem şi de aceea nimeni nu poate să ne judece. Suntem judecaţi din clipa în care o primim, discutăm cu ea, o facem voia noastră proprie, propria noastră spurcăciune, din clipa în care dăm înapoi şi acţionăm păcătos. Atunci neputinciosul om trăieşte deplina întâlnire cu necurăţia şi este biruit de atotputernica poftă sau necurăţie, în spatele căreia se ascund ghearele diavolului.

Urăşte cuvintele lumii, ca inima ta să vadă pe Dumnezeu.

Urăşte cuvintele oamenilor din jurul tău. Dacă avva Isaia ar fi fost un profesor de morală din zilele noastre, am zice că are în vedere cuvintele păcătoase. Dar un autor ascetic niciodată nu se rezumă la atât. *Urăşte cuvintele lumii* înseamnă să urăşti toate câte se spun zilnic în discuţiile ce se deschid atât de uşor când te întâlneşti cu alţii, pentru că această întâlnire este foarte lumească, în această lume în care trăim, şi nu e sus în cer. Urăşte cuvintele lumii ca să poţi trăi frumuseţile cerurilor, dreptatea lui Dumnezeu, ca inima să-L vadă pe Dumnezeu. Ca să poţi dobândi virtuţile, urăşte lumea. Refuză să-ţi mai foloseşti gura pentru ceva comun, chiar dacă acesta este un lucru referitor la Dumnezeu.

Ca să reuşeşti, iubeşte rugăciunea neîncetată, ca să ţi se lumineze inima, şi atunci vei fi izbăvit de ispită, de

necredinţă, de desfrânare, de mândrie, de grăirea în deşert. Celelalte le va rândui Dumnezeu. Nu tu o să-ţi luminezi inima, după cum soarele nu răsare pentru că tu vrei. Soarele oricum va răsări. Tu vei priveghea până la răsărit, cum au făcut mulţi cuvioşi din vechime, care se întorceau cu spatele la apus când soarele asfinţea, iar dimineaţa, soarele le lumina faţa şi atunci îşi încetau rugăciunea. Minunată imagine!

Nu iubi lenevia, ca să nu te întristezi... păzeşte-ţi mintea ca să ţi se lumineze inima.

Când pe de o parte te vei ruga şi pe de altă parte îţi vei înfrâna limba, vei vedea cât ţi se va lumina inima. O să-l vezi pe Dumnezeu lăuntric, trăit. Ia aminte ca lucrarea ta lăuntrică, a inimii, rugăciunea şi privegherea să nu fie în deşert.

Nu te grăbi în liturghiile tale ca să nu te mănânce fiarele.

Nu-ţi fă privegherile, rugăciunile, komboskinii[54], cu grabă, cu scopul de a scoate cât mai multe la număr. Nu zice să nu-ţi faci liturghia ta repede, ci să o faci potrivit cu puterea şi datele tale fireşti. Altfel o fac eu, altfel tu, altfel al treilea. Nu te grăbi şi nu fă ceva care nu este firesc în viaţa ta. Fă-ţi liturghia ta simplu, firesc, nefalsificat. Nu-ţi stârni grabă şi nelinişte în existenţa ta. Lasă-te într-o stare firească înaintea Domnului, pentru că dacă te zoreşti, te mănâncă fiarele, iar privegherea ta va fi tipiconală, şi nu o legătură personală. În antiteză cu fiarele ce te vor mânca,

[54] Şiragul de metanii.

dacă îți faci rugăciunea cu zor și neliniște, tehnic și legalist, avva Isaia adaugă:

Iubește pe cei credincioși ca să fii miluit prin ei. Dorește pe sfinți ca râvna lor să te mănânce.

Foarte frumoasă încheierea acestui paragraf! Sfântul se întoarce și se reîntoarce la aceeași idee. O lovește de multe ori ca s-o bată ca pe un cui înlăuntrul nostru. Ca să bați un cui într-un lemn, de câte ori trebuie să-l lovești? Și când te gândești că lemnul este mult mai moale decât inimile noastre ...

Iubește pe cei credincioși, ca să fii miluit prin ei. Iubește pe cei care sunt în mediul tău, în biserica ta, în mănăstirea ta, pe credincioșii de aproape și de departe, cunoscuți sau nu. Iubește-i pe cei ușor de găsit și pe cei greu de găsit, cum zice Marele Vasile[55], adică pe Stareți, personalitățile duhovnicești, iubește-i pe cei care cred în Dumnezeu, pe cei care-L iubesc pe Dumnezeu, pe cei care au cuvântul lui Dumnezeu. Iubește-i pe toți care au în viața lor prezența, zâmbetul și pacea lui Dumnezeu, pe toți care Îi slujesc. Iubește-i, ca să fii miluit prin ei.

Iubește, așadar, pe toți credincioșii, mai ales pe toți care sunt slujitori ai sfântului Dumnezeu și pot să-ți ridice viața. Rugăciunea lor, mijlocirea lor, zâmbetul, privirea plină de pace și curăție, cuvântul lor plin de har, tăcerea, seriozitatea, smerenia lor te vor milui și pe tine. Au îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu. Dumnezeu îi aude cu ușurință. Pe tine, care ești în groapă, cum să te audă? Dar când te prinzi de ei, când le ceri rugăciunile, când alergi ca să-i

[55] *Cuvânt ascetic* 6, PG 31, 640 [PSB 18, p. 67].

auzi, când îi iubeşti mai mult decât pe ceilalţi credincioşi, atunci te va milui împreună cu ei şi pe tine Dumnezeu.

Auzim pe mulţi care spun: o să mă tragi şi pe mine în rai? În vieţile sfinţilor avem minunate istorisiri. Înainte de a pleca din această viaţă, spuneau: te voi lua peste o săptămână, peste patruzeci de zile, peste un an. Şi într-adevăr, îl luau. Iubeşte deci pe sfinţii care sunt în viaţă în jurul tău. Cazi la picioarele lor, îmbrăţişează-i, fă ce poţi numai să răpeşti ce au în existenţa lor. Dar mai întâi de toate, răpeşte-le rugăciunea care face în fiecare zi minuni în mod tainic. Doreşte nu numai după sfinţii în viaţă, ci şi după cei care în fiecare zi pleacă la Dumnezeu, care au fost slăviţi şi Îl slăvesc pe Dumnezeu. La fel şi pe îngeri.

Doreşte pe sfinţi, ca râvna lor să te mănânce. Când privirea noastră se întoarce spre sfinţi, când medităm la ei, se naşte în noi dorirea după viaţa lor. Vedem adevărul lor, familiaritatea lor cu Dumnezeu, viaţa lor simplă, smerită, însângerată, dar bucuroasă şi plină de pace. Vedem că erau şi ei muritori, păcătoşi ca noi, şi că au trecut prin aceleaşi etape prin care trecem şi noi. Unde mă aflu eu acum erau odinioară şi ei, care acum sunt sfinţi în cer.

Doreşte pe sfinţi. Doresc – înseamnă că prin imaginaţie, cu inima şi, mai ales, cu mintea mea şi cu pofta, pun pe cineva în faţa mea palpabil, văzut şi, prin urmare, vreau să-l introduc în existenţa mea. Vorbeşte sfântului, urmează-l, doreşte-l, fă-l al tău. Cere-i rugăciunile, orice ai nevoie. De obicei, ceea ce cerem, Dumnezeu ne dă prin intermediul sfinţilor. Face aceasta ca să nu se strice echilibrul legăturilor dintre noi. Lucrează ca şi noi în slujirile noastre. O slujire depinde de alta şi aşa unul devine părtaş al harismelor şi rugăciunilor celuilalt.

Prin intermediul sfinţilor Dumnezeu ne dă har, ne modelează, ni Se descoperă. Dacă am vrea să mergem

direct la Dumnezeu, am trece cu vederea trupul lui Hristos, adevărul şi fiinţialitatea lui, am dispreţui însăşi Biserica, şi am merge către Domnul ca nişte protestanţi mincinoşi fără să-L întâlnim. Pentru că pe Domnul nu-L poţi găsi decât înconjurat, acoperit de sfinţi, care sunt atât de mulţi, încât închipuiesc norii[56], fără a lăsa nici un loc liber pentru ca să-L vezi de departe.

Ca râvna lor să te mănânce. După cum mai înainte s-a referit la fiare, aşa se referă acum la râvna pentru Hristos a sfinţilor, pe care ei continuă să o aibă şi în cer. Râvna lor să te ardă şi să-ţi mănânce tot ce este păcătos, vinovat, rău, lumesc în tine, aşa cum focul mistuie lemnul.

Prin urmare, dacă-ţi spun să te rogi neîncetat, să te rogi bine, să nu crezi că e greu. Cheia simplităţii este: iubeşte pe credincioşi, exploatează credinţa şi inima lor milostivă şi doreşte pe sfinţi. După aceea, Dumnezeu devine întreg al tău.

Adu-ţi aminte de împărăţia cerurilor, ca dorirea ei să te atragă încet-încet. [16, 3]

Iarăşi ne aminteşte cât de învârtoşată ne este inima care e atrasă numai de ceea ce se vede şi, mai ales, de ceea ce o desparte de Dumnezeu. De aceea, spune să-ţi aduni mintea în împărăţia cerurilor unde sunt sfinţii. *Ca dorirea ei să te atragă încet-încet.* Vor trece anii şi tu o să crezi că eşti păcătos, vinovat ca înainte cu cinci, cincisprezece sau cincizeci şi cinci de ani. Dar când îţi aminteşti de împărăţia cerurilor, ea îţi va trage inima pe încetul. Ajunge să nu ceri vedenii sau lucruri spectaculoase, să nu ceri să fii răpit

[56] Această reprezentare se găseşte în icoana celei de a doua veniri.

dintr-o dată pe nori şi să ajungi până la al treilea cer ca apostolul Pavel.

Cu cât omul rămâne mai mult în păcatul său, cu atât mai încrâncenat se odihneşte în propria necurăţie, cu atât mai visător este, trăindu-şi minciuna şi visările ca pe o viaţă paralelă cu cea reală, şi cu atât mai puţin se luptă şi-L doreşte pe Dumnezeu. Totuşi acest om ia hotărâri cu atât mai mari, cu cât vrea să ajungă dintr-o dată la cer.

Saltul brusc pe care poftim să-l facem ca să ajungem la Dumnezeu, la desăvârşire, la sfinţenie arată un dezechilibru sufletesc. Lasă-L pe Dumnezeu să te tragă puţin câte puţin. Tu nu-ţi dai seama, dar Dumnezeu înaintează în inima ta. Cel ce le cuprinde pe toate este şi devine cuprins şi de propria ta inimă.

Sculându-te dimineaţa, în fiecare zi, gândeşte-te că vei da răspuns lui Dumnezeu despre toată fapta, şi nu vei păcătui faţă de el şi frica lui Dumnezeu va locui în tine. Pregăteşte-te să-L întâlneşti, şi vei face voia Lui.

În fiecare dimineaţă când te scoli, să simţi că stai înaintea Domnului. Găteşte-te, curăţă-te, vorbeşte lui Dumnezeu care vine ca să-l poţi face voia. După cum te urci într-un autobuz şi te duce la locul pentru care ai bilet, tot aşa e şi în viaţa duhovnicească.

Fii cu trezvie, frate, la duhul care aduce întristare omului. Căci multe sunt prăzile lui până ce te face neputincios.

Există un mare pericol, o ispită, o moarte care pândeşte, o mână răpitoare, care am zice că este mai puternică şi decât a diavolului. Te ameninţă şi trebuie să fii atent. Să nu uităm că subiectul capitolului este despre bucurie, de aceea priveghează frate, ca să nu te stăpânească starea de întristare sau ceva în spatele căruia se ascunde diavolul, duhul care aduce întristare, pentru că omul cu uşurinţă cade în ea.

Când cineva vede că anii trec, nereuşitele i se adaugă, rănile, păcatele, zdrobiturile lăuntrice, necredinţele, prăbuşirile gândului său şi ale inimii cu care şi-a umplut viaţa, când vede de câte ori s-a pocăit şi că nimic n-a ieşit de aici, atunci îl ia în stăpânire întristarea. Ea poate să apară şi instinctiv, din egoismul nostru, din mândria noastră, pentru că am vrea să fim mari, să nu avem gânduri, păcate, nereuşite. Nenumăratele pofte neîmplinite ne întristează.

Mai bine să cazi în ghearele dracilor, ale legiunilor de demoni, decât să cazi în mâinile întristării, deoarece cu greu vei mai ieşi. Gândul îl depăşeşti, păcatul îl biruieşti, pe diavol la fel, dar întristarea nu trece. De aceea *fii cu trezvie*, priveghează să nu te stăpânească întristarea. Altfel reuşita ta e problematică.

Multe prăzi. Fiecare întristare descoperă o cursă. Câte suflete doresc după Dumnezeu, atâtea plase aruncă diavolul întristării, iar prăzile prinse sunt nenumărate. Întristarea se ascunde sub chipul smereniei, sub pocăinţa mincinoasă, sub simţirea mincinoasă a dragostei lui Dumnezeu, sub o mie unul de lucruri şi de aceea omul este prins de ea, fără să-şi dea seama, şi este netrebnicit.

Multe sunt prăzile lui până ce te face neputincios. Demonul întristării te vânează şi-ţi întinde curse una peste alta. Păcătuişi? Atunci prada lui este: „Ai păcătuit, ce mai

poţi să faci? Plânge păcatul, jeleşte, dă cu capul de pământ ca sfinţii, varsă-ţi sângele, cum scrie la Scară". Dar cu acestea nu face decât să te tulbure, să te deznădăjduiască, *până ce te face neputincios.*

Dimpotrivă, când ai o reuşită, îţi aruncă gânduri de mândrie sau alte patimi, încât şi de la dreapta şi de la stânga şi din faţă, şi din spate şi de peste tot să te înconjure, ca să te prindă.

Întristarea deci este de ajuns ca să dezmembreze puterile omului. Nu se opreşte decât când te-a ţintuit şi te-a făcut neputincios pentru totdeauna. Cel mai deştept vicleşug pe care-l foloseşte este cuvântul Domnului „Fericiţi cei ce plâng" (Mt. 5, 4). Nu! – ne spune avva Isaia – nu te înşela, astea sunt satanice, nu sunt ale lui Dumnezeu.

Căci întristarea după Dumnezeu este bucuria de a te vedea pe tine în voia lui Dumnezeu. Ea este supărarea vrăjmaşului. Căci cel ce-ţi spune: „Unde ai să fugi, căci nu ai pocăinţă?", e vrăjmaşul. Şi o spune aceasta omului, ca să-l facă să lepede înfrânarea.

Când vezi că satana sau patima îţi pun întrebări încuietoare, deznădăjduitoare: „Unde mai mergi acum? Eşti în mâinile mele. De atâţia ani eşti monah şi ce-ai făcut în viaţă? Ai credinţă să spui muntelui aruncă-te în mare? Toiagului tău îi spui du-te, şi nu merge. Unde ţi-e credinţa? Vezi ce spune Sfântul? Trebuie să ai această sau acea virtute, iar tu n-ai făcut nimic în viaţă. Adică te pocăieşti în zadar". Tu atunci te întristezi ... Toate provin din ura diavolului, care vrea să te facă să-ţi părăseşti înfrânarea şi lupta.

Căci întristarea după Dumnezeu este bucuria de a te vedea pe tine în voia lui Dumnezeu. Să presupunem că

am păcătuit ca şi Cuvioasa Maria Egipteanca[57], că am trăit patruzeci şi şapte de ani în stricăciune şi că acum zic: „Am păcătuit, Doamne, mă voi ridica". Cum să înţeleg dacă am întristare? Dacă mai continui să mă gândesc la păcatul meu, gândul meu este demonic. Dacă mă gândesc la pocăinţă, adică vreau voia lui Dumnezeu, şi îndată am bucuria pregustării voii lui Dumnezeu, îndată mă şi văd între cei curaţi şi puri care s-au pocăit, între sfinţi.

Nu amesteca, aşadar, întristarea satanică şi demonică cu cea după Dumnezeu. Întristarea după Dumnezeu este bucurie, pentru că mai dinainte te vezi în faţa lui Dumnezeu pentru care îţi trăieşte inima şi, prin urmare, în tine împărăteşte Domnul Iisus Hristos.

Dar întristarea după Dumnezeu nu i se opune omului, ci-i spune: „Nu te teme, ci vino iarăşi". Căci ştie că omul este neputincios şi îi dă putere.

Se referă la împotrivirile pe care le avem din partea duhului întristării: „Nu ţi-e ruşine, eşti monah, ce-ai reuşit până acum? Scoală şi pocăieşte-te. Ce n-ai reuşit până acum poţi până mâine!" Această mustrare este un atac care ne vânează, ne urmăreşte.

Discutăm cu un frate, apoi mergem la chilie şi ne zicem: „Ticăloase, iar ai trăncănit!" Această înfruntare este neroditoare. Fără efect. Cine se loveşte pe sine astfel şi se osândeşte înseamnă că şi mâine va face la fel, ba chiar dublu şi triplu.

---

[57] Cuvioasa Maria Egipteanca a trăit patruzeci de ani în pustia Iordanului, răbdând arşiţa zilei şi gerul nopţii. Se hrănea cu ierburi sălbatice. Primii şaptesprezece ani a fost foarte chinuită de diavol, care îi amintea de viaţa sa anterioară, de desfrânări nesăbuite.

Dojenile care îl duc pe om la însingurare şi dezamăgire, toate împunsăturile conştiinţei împotriva păcatului sunt de fapt demonice, pentru că *întristarea după Dumnezeu nu i se opune omului*, nu-l loveşte, nu-l trăsneşte, nu-l aruncă în iad, ci îi dă mângâiere, curaj, pace, bărbăţie, dezmeticire. Îi spune: *nu te teme, vino iarăşi, înainte, începe de la început*. Nu se îndeletniceşte cu căderea şi o uită şi porunceşte sufletului să pornească iarăşi spre Hristos. *Căci ştie* că omul e neputincios şi nu poate face nimic altceva decât să păcătuiască.

Duhul satanicesc al întristării îi produce omului neliniştе, luptă, strâmtorare, cădere în aceleaşi păcate. Întristarea demonică este rezultatul şi dovada nepocăirii, a egoismului înfricoşător şi demonic ascuns în noi. Întristarea cea după Dumnezeu, dimpotrivă, vine ca o rouă, ca un zâmbet, ca o tovărăşie, ca o odihnă în viaţa noastră, ne dă putere, bucurie, curaj. Simţim ca şi cum n-am fi făcut nimic rău ca şi cum ne-am începe acum viaţa. De aceea zice: „Nu te preda învins întristării". Lasă doar întristarea duhovnicească după Dumnezeu care este prăznuirea inimii ce se bucură de pocăinţă şi de viaţa dumnezeiască.

Ai inima cuminte faţă de gândurile tale şi acestea ţi se vor uşura. Pe cel ce se teme de ele îl face să se topească sub greutatea lor.

Deoarece întristarea acţionează mai ales prin gânduri pentru că ne netrebniceşte mintea, pentru că se face o sfârlează în capul nostru şi ne dă dureri de cap, nu putem să mai dormim, toţi ne sunt străini. De aceea, nu te teme de gânduri, numai să *ai inima cuminte* faţă de ele. Şi nu încerca să le războieşti frontal.

Inima cuminte înseamnă o inimă paşnică, netulburată, răbdătoare, plină de bărbăţie. Nu poţi lupta cu gândurile frontal pentru că te vor vătăma. Până ce tu să te fereşti, glonţul te va găuri. Ai deci înţelepciunea şarpelui. Stai nemişcat cu bărbăţie, fără strâmtorare, şi furtuna va trece, gândul va pleca. Dacă vrei să înfrunţi gândurile şi să le depăşeşti, te vei topi sub greutatea lor. Încearcă să învingi gândurile de curvie, de mândrie, de neascultare, de necredinţă. N-o să poţi face nimic. Toate vor fi negre şi întunecate şi în cele din urmă o să cazi, ca şi cum te-ar fi încărcat cu poveri imense. Dar când rămâi paşnic nu te teme.

Cel ce se teme de lucrările lor se arată că e necredincios lui Dumnezeu.

Cel ce se teme de gândurile sale, de patimile sale, de păcatul său, de ateismul său, de lipsa lui Dumnezeu din viaţa sa, nu ştie ce să facă şi hotărăşte şi iar hotărăşte, arătând că e necredincios. Nu că nu crede în Dumnezeu, ci nu I se încredinţează. Nu se lasă în mîna Lui, încearcă să-L înlocuiască cu lupta sa. Tu însă nu te teme de lucrările demonice din inima ta. Lasă-le pe toate în mâna lui Dumnezeu şi să nu-ţi pese de nimic. Să ai bucurie pentru că vrei să te pocăieşti şi nu te nelinişti deloc. Toate celelalte sunt ale Domnului Iisus. Le va risipi cu o singură privire.

Dar a nu se măsura pe sine şi a se avea pe sine necunoscut, arată pe om că nu e împins de patimile lui spre a-şi împlini voile sale, ci ale lui Dumnezeu.

Ca să nu fii târât de patimile tale, nu te măsura pe sineţi, pentru că acesta este un lucru satanic. Nu spune: „Am venit în mănăstire la 1970, de opt ani, şi ce-am făcut

în ei? Ia să văd cum au evoluat relațiile mele cu Starețul, cu frații". Asta este o măsurare, care arată că ceva n-ai făcut adevărat, că te gândești la patimile tale și le iubești. Ca să eviți aceasta, ai grijă să nu te măsori pe sineți, să nu te uiți la ce măsuri te afli.

Avem sfinți, ca Marele Antonie, care L-au întrebat pe Dumnezeu la ce măsură au ajuns. În aceste situații Dumnezeu, ca să-i mustre, le-a arătat că măsurile lor erau mai jos decât ale oamenilor lumești. I-a trimis, așadar, pe unul la un pantofar care trăia în înfrânare cu femeia lui, pe altul la unul care ținea pentru sine doar o treime, pe altul la chinovii și pe ultimul la săraci. Avem multe exemple asemănătoare.

Aceste întâmplări ne arată că cine se măsoară pe sine însuși cade în continuu mai jos și decât mirenii. În lupta noastră numai Dumnezeu cel nemărginit poate să ne ajute, pentru că după cum nemărginit este Dumnezeu, nemărginită este și lupta noastră.

A nu se măsura pe sine, nu vine oare în opoziție cu spusele sfântului Pavel: „Să se cerceteze omul pe sine însuși și așa să mănânce din pâine și să bea din potir" (1 Cor. 11, 28)? Nu, pentru că acest loc se referă în special la Dumnezeiasca Euharistie. Apostolul nu se gândește să ne facă să vedem la ce măsuri am ajuns, ci dacă avem dreptul să ne împărtășim. Dacă trăim în păcat, canoanele Bisericii spun că nu ne putem împărtăși. Avva Isaia însă vorbește despre omul care vrea să se ridice din păcatul său. Cine grăiește în deșert sau lucrează febril toată ziua și toată

noaptea, nu se poate împărtăşi, pentru că este un om trupesc. Nici rugăciune nu poate să facă, nici pacea conştiinţei să aibă, nici cunoaşterea lui Dumnezeu, nici să-L întâlnească pe Dumnezeu, pentru că ce face este lumesc.

Prin urmare, sensul textului este că dacă te afli în păcat sau în pricinile care duc la păcat, nu poţi să te împărtăşeşti. Apostolul nu spune să te uiţi ce înaintare ai, ce patimi şi ce păcate ai, ci dacă eşti sau nu eşti îndreptăţit să te împărtăşeşti. Pentru că dacă omul se împărtăşeşte fără vrednicie atunci, continuă apostolul Pavel, se îmbolnăveşte şi „destui mor" (1 Cor. 11, 28).

Dumnezeiasca Euharistie lucrează în cel vrednic în chip luminător şi înviorător, dar în cel nevrednic e un foc mistuitor, adică o fiară care te mănâncă. Dumnezeiasca Euharistie lucrează potrivit cu felul în care noi ne împărtăşim. Adică presupune o viaţă de pocăinţă, de asceză, de post, de priveghere. Când omul nu trăieşte în această dumnezeiască atmosferă, ci într-una lumească, nu poate să se împărtăşească.

Uneori îngăduim oamenilor din lume să se împărtăşească şi când se află încă în mlaştina păcatului, dar aceasta o facem ca să le dăm un oarecare curaj, nişte aripi ca să poată înainta. Este o iconomie a Bisericii. Dar nu înseamnă că omul acesta n-o să-şi plătească păcatul. Apostolul Petru I-a spus Domnului: „Ieşi de la mine, Doamne, că om păcătos sunt!" (Lc. 5, 8). Suntem păcătoşi şi când ne împărtăşim este ca şi cum I-am aminti lui Dumnezeu păcatele noastre. Ne pedepseşte, aşadar, ca să nu le mai facem.

De aceea oamenii care se împărtăşesc fără să se pocăiască, fără să-şi schimbe viaţa, tind de cele mai multe ori spre păcatul cel de moarte, adică învârtoşarea inimii. Devin nepocăiţi. Duhul lui Dumnezeu pleacă de la ei cu

totul şi adesea se demonizează în chip vădit. De multe ori demonul a intrat în oameni în clipa în care se împărtăşeau cu Sfintele Taine. Este o blasfemie înfricoşată folosirea fără frica lui Dumnezeu a Dumnezeieştii Euharistii, iar omul devine ieşit din minţi.

Prin urmare, înţelesul lui „să se cerceteze pe sine omul" este: dacă îmi schimb viaţa, dacă mă pocăiesc şi trăiesc cum îi place lui Dumnezeu sau dacă trăiesc în păcatul meu. Nu are nici o legătură cu „a nu se măsura pe sine", care înseamnă nu te uita ce ai reuşit şi ce n-ai reuşit, nu te judeca pe sineţi, nu te aprecia tu, pentru că aceasta te duce la o întristare demonică.

Mă întrebi dacă poţi să te împărtăşeşti şi-ţi răspund afirmativ. Dar tu ieri până târziu i-ai judecat pe fraţii tăi. Te demonizezi sau nu te demonizezi? Cu siguranţă da. Încearcă să te pocăieşti. Dacă îţi trebuiau şapte zile ca să învingi o patimă, acum o să faci şapte săptămâni de ani. Nu poţi altfel. Dumnezeu este crud la folosirea fără frică dumnezeiască a Dumnezeieştii Euharistii. De asemenea, ca să te fereşti de măsurare, ai grijă să fii necunoscut. Stai în spate. Rămâi nearătat. Nu voi să fii pretutindeni de faţă. Se discută undeva – prezent şi tu. Descâlcesc o problemă – prezent. Orice ar fi – prezent. Să nu fii văzut nicăieri. Să fii pierdut în chilia ta, în tăcerea ta, în isihia ta, în rugăciunea ta, în adâncurile atmosferei dumnezeieşti. Când eşti nevăzut, în acest fel dovedeşti că te ocupi cu Dumnezeu.

Aşadar, când ne întristăm suntem prada satanei, am căzut în groapa lui. Noi însă credem, bineînţeles, că pierdem din duhovnicia noastră dacă nu ne întristăm.

Sunt patimi, sunt și virtuți. Dar de suntem leneși, suntem vădiți ca trădători. [16, 4]

Bine, zice sfântul, ai patimi, dar ai și virtuți. Ai necredință, ai și credință. Ești imoral, dar ai și elemente de moralitate. De ce nu le iei pe acestea în considerare? De un singur lucru să te îngrijești: să nu fii leneș, să nu te temi să iei asupră-ți răspunderile tale. Nu sta zicând: „Am cutare sau cutare patimă, creștin sunt eu? Fac eu ceva?" Astfel ești condus spre akidie, ți se sparg nervii și nu poți să faci nimic. Curând îți vei părăsi lupta și atunci ești un trădător.

De aceea, când îți vine gândul patimilor, amintește-ți că ai și virtuți. Cel mai mare criminal, dacă-și cercetează viața, va afla că Dumnezeu i-a dăruit multe bunătăți. Așadar, patimile noastre nu ne înăbușă, păcatele noastre, necredința noastră, mândria noastră, satana, ci ne înăbușă, ne omoară trădarea voinței noastre, oprirea noastră.

Bărbăția inimii este un ajutor sufletului după Dumnezeu, după cum akidia este un ajutor al răului.

Dezamăgirea te duce direct la păcat, în timp ce bărbăția pentru inima afundată în adâncul păcatelor și al necredințelor este cel mai mare ajutor după Dumnezeu. Într-adevăr, omul care este laș în viață, care se teme de păcatul lui, de căderile lui, de indispoziția lui, nu poate să facă nimic. Dimpotrivă, cel care spune: „Voi birui pentru că există Dumnezeu, chiar dacă nu-L simt, chiar dacă nu L-am văzut", ajută sufletul său după Dumnezeu. Arată, așadar, bărbăție și atunci îl vei întâlni pe Dumnezeu.

Cum însă să dobândești virtuțile, cum să le cultivi și cum să le sporești?

Uneltele virtuților sunt ostenelile trupești întru cunoștință. Patimile se nasc din nepăsare.

Când cazi în nepăsare, în lenevie, în deznădejde, când te oprești, atunci se nasc patimi noi. Dimpotrivă, când ostenelile trupești se fac întru cunoștința faptului că în ele însele nu au putere, ci sunt numai un mod al exprimării dorinței noastre după Dumnezeu, atunci dorul nostru suie la Dumnezeu și Dumnezeu ne vede. Uneltele noastre sunt ostenelile trupești. Tu, așadar, să ostenești în slujirea ta, în privegherea ta, în postul tău, dar îți mai trebuie ceva:

Nejudecarea aproapelui este un zid ridicat întru cunoștință față de cei ce ne războiesc, iar judecarea lui, dărâmă zidul întru necunoștință.

Când cineva judecă, harul lui Dumnezeu pleacă. Judecata celui ce judecă este fără milă. De aceea, să nu judecăm pe fratele nostru, să nu ne amestecăm în viața lui, să nu-l osândim pentru nimic, pentru că pentru noi este sfânt. Ieri însă a păcătuit, a plecat cu o femeie. Pe noi nu ne interesează ce a făcut, pentru noi rămâne sfânt. De unde putem să știm dacă de ieri până azi nu s-a pocăit, nu a plâns. A nu judeca, a nu te băga în viața altuia *este un zid ridicat întru cunoștință față de cei ce ne războiesc.* Cunoștința este necesară. Dacă n-o ai, nimic nu faci, nici pe Dumnezeu nu poți să-L ai.

Când însă îl judeci pe celălalt, îl mustri, te bagi în viața lui cu gândul tău, cu dispoziția ta, cu pretenția ta, cu cuvântul, cu sfatul tău, atunci dărâmi zidul întru necunoștință și rămâi fără armură la dispoziția săgeților demonului.

Îngrijirea de limbă vădește pe om că este făptuitor.

A se îngriji cineva să-şi educe cu putere limba încât să nu judece, să nu vorbească, „Pune Doamne pază gurii mele" (Ps. 140, 3), arată că este un om făptuitor care lucrează cu adevărat virtutea, pocăinţa.

Iar needucarea limbii înseamnă că nu are înlăuntrul lui virtutea.

Un om care nu şi-a educat limba, nu i-a dat povăţuire, ci a lăsat-o în discuţii cu alţii, dovedeşte – poartă un semn, *signum* – că nu are virtute. După cum steagul fiecărui stat indică respectivul stat, tot astfel şi limba needucată dovedeşte pe omul fără urmă de virtute.

Mila întru cunoştinţă naşte trecerea cu vederea şi conduce la iubire, iar lipsa de milă înseamnă că nu este în acel om virtute.

Avva Isaia vorbeşte despre milostenie în înţelesul monahal şi nu în cel popular. Milostenia sunt îndurările noastre faţă de aproapele, desăvârşita recunoaştere şi a celui de pe urmă om. Este dragostea noastră, îndurarea noastră, bunătatea care trebuie să fie cunoscută tuturor oamenilor, vederea oamenilor ca dumnezei, smerirea înaintea oricărui om.

Milostenia întru cunoştinţă naşte trecerea cu vederea. Oamenii care ne înconjoară sunt, şi nu încetează să fie, chipuri ale lui Dumnezeu, mădulare ale trupului lui Hristos, existenţe cinstite ale Bisericii, organisme vii în Hristos, chemaţi la împărăţia cerurilor, chiar şi atunci când se află în adâncul păcatului. Dacă din grâu nu scoatem neghina, vom scoate păcătoşii din via lui Hristos? Atunci cine va mai rămâne? De vreme ce pentru ei a venit Hristos.

Prin urmare, milostenia este virtutea care mă face să trec cu vederea patimile omului, păcatele lui, neputinţele lui, să-l iubesc, să-i recunosc sfinţenia – că aparţine trupului, Capului sfânt – fără să aştept nimic de la el. Să facă ce vrea, să zică ce vrea. Dacă îi dau bună-ziua şi el mă jigneşte, mă alungă, mă prigoneşte, n-o să-l judec, ci o să trec cu vederea această purtare a lui.

Înţelesul de bază al trecerii cu vederea este că nu ne uităm la fenomen, ci să intrăm în adâncime. Biserica în aparenţă, fenomenal, este plină de pete, de păcate. Oamenii scriu şi vorbesc neîncetat despre păcatul Bisericii. Biserica noastră însă este Una, Sfântă. Exact acelaşi lucru se întâmplă cu fiecare suflet, cu fiecare om pe care-l avem în jurul nostru. Când rămânem asupra neputinţelor lor, asupra problemelor pe care ni le fac, tragem concluzia că nu-i nimeni pentru rai, nimeni al lui Hristos şi cădem în melancolie. Astfel întărim propria noastră fărădelege, propriul nostru păcat şi putem trăi ca păcătoşi şi necredincioşi, pentru că ne-am încredinţat că toţi sunt aşa. Toţi sunt aşa, eu să mă deosebesc?

Însă când treci cu vederea căderile celuilalt, atunci te îndeletniceşti numai cu ale tale pentru care ceri iertare de la Dumnezeu. Mai întâi deci, lasă ce face altul şi apoi, păzeşte-te de amestecul în viaţa lui, ca să nu te poată întina. Prin urmare, a trece cu vederea înseamnă că nu-l privesc pe om în mod exterior, ci intru în interiorul său cel mai adânc. De exemplu, în spatele conducerii Bisericii văd ceata Apostolilor, a Profeţilor, pe Însuşi Hristos, „Care este cu noi nevăzut"[58]. În spatele unui oarecare păcat sau rău, văd un suflet pe care l-a făcut Hristos. Cum să ştiu dacă nu mă va judeca el pe mine la a doua venire?

---

[58] *Sfânta Liturghie*, Rugăciunea dinaintea sfărâmării Mielului.

Aşadar, a trece cu vederea înseamnă în graiul ascetic al Bisericii a întrevedea, a zări, a adânci, a descoperi ce se află în adâncul fenomenelor, al aparenţelor. A descoperi adevărul care se ascunde sub aparenţa celuilalt. Doar eu sunt păcătos, el este chipul lui Dumnezeu cel sfânt, este un sfânt. Prin urmare, milostenia, adică întâmpinarea cu dragoste, în adevăr şi iubire a celuilalt pe care îl iubesc, aruncând pe fereastră binele pe care i-l fac, naşte înlăuntrul nostru elementele foarte necesare ale vieţii duhovniceşti şi străvederea, harisma de a putea desluşi ce se află înlăuntrul lui.

Dar când mă ocup cu treburile altuia, de ce a făcut aşa şi nu altfel, devin un obiect lipsit de simţire. Nu surprind adâncul omului şi nu descopăr înlăuntrul lui pe Duhul Sfânt care aşteaptă clipa învierii lui. Străvederea însă mă face să-l descopăr şi să-l cunosc pe om. Când nu cunosc pe cineva, nu pot să-l iubesc. Trebuie să te cunosc ca să te iubesc. Cei care încearcă să iubească pe celălalt sau să fie iubiţi prin cuvinte şi relaţii, ridică ziduri de singurătate în jurul lor.

Iubirea naşte curăţia.

Curat este cel neîntinat, neatins, nepătat. Când iubirea naşte curăţia, atunci în sufletul nostru stricat nu se mai mişcă patimi, ci am fost conduşi la nepătimire. Desigur că avva Isaia nu se referă la curăţia desăvârşită, care este o cercetare a harului lui Dumnezeu, pentru că încă suntem la început. Ci această iubire îl face pe om să nu aibă plăceri, să nu aibă tulburări în viaţa lui, să nu-i lucreze patimile, să nu fie un suflet bolnav care uşor oboseşte, uşor asudă, uşor păcătuieşte. Omul devine invulnerabil şi nu se mai răneşte. Se poate găsi într-o lume pătimaşă şi păcătoasă, lângă sata-

na însuşi, dar nu e influenţat de prezenţa lor. Sufletul lui este neatins de energiile demonice şi de răcnetele subconştientului său. Inima dobândeşte sănătate, nu mai are stări duhovniceşti bolnave, nu mai cade în patimile mândriei, mâniei, mâncării cu plăcere, împotrivă grăirii, judecării, ci dobândeşte neîntinarea.

Împrăştierea naşte patimile şi uscăciunea inimii naşte mânia.

Aşează aici împrăştierea împreună cu învârtoşarea inimii, deoarece ne găsim neîncetat între oameni. Aşadar, când nu-l iubesc pe aproapele, el mă face să mă împrăştii. Mă amestec în viaţa lui, cad în ispite, îl văd rău, păcătos, vinovat, viclean, demon şi nu ca pe un fiu al lui Dumnezeu.

Nu numai că mă amestec în viaţa lui şi-l judec, dar mă şi întorc împotriva lui. Deoarece mă deranjează, încep să mă pun rău cu el, să-l cert, să-l obosesc, să-i pretind. Astfel viaţa mea devine o tragedie. Continuând, avva Isaia ne va spune că asceza este mijlocul care ne ajută să depăşim muntele împrăştierii.

Asceza sufletului este a urî împrăştierea, iar a trupului sărăcia.

Posteşti? Oricât nu a-i mânca, dacă nu-ţi păzeşti gura, dacă nu eşti smerit, dacă nu arăţi dragoste, dacă nu faci milostenie, nu reuşeşti nimic, cum zice şi Triodul. Te împrăştii? Oricât ţi s-ar umple genunchii de bătături de la îngenuncheri, nimic nu faci. Adevărata asceză a sufletului este a urî împrăştierea.

Asceza trupului este sărăcia, trăirea în lipsuri. Ai nevoie de un cui? Nu dori să ţi-l dea imediat. Dacă întârzie,

nu te certa. Ai nevoie de o carte? Nu o pretinde pe moment. Trăieşte în sărăcie. Sărăcia înseamnă lipsă. Cu cât ţi se satisfac mai mult trebuinţele tale zilnice, ale trupului tău, cu atât mai mult te împrăştii, pentru că neîncetat ceri mai mult.

Somnul pe săturate este o tulburare a patimilor din trup, iar privegherea cu măsură este mântuirea inimii. Mai bine este a dormi în tăcere şi întru cunoştinţă, decât a priveghea în grăire deşartă.

Deoarece somnul este întreţesut cu asceza, spune că dacă dormi mult vei avea stârniri trupeşti şi nelinişte în suflet, nu vei avea întreagă-cugetare şi isihie.

Dacă, dimpotrivă, priveghezi peste măsură, te oboseşti şi nu mai poţi să-ţi aduni mintea, nici să-ţi faci rugăciunea, nu poţi să faci nimic. Privegherea fără măsură duce la iad.

Nu-i de ajuns să priveghezi cu măsură noaptea, ci şi să nu flecăreşti ziua. E mai bine să dormi toată noaptea şi să taci ziua, ştiind ce faci, decât să priveghezi cu grăiri deşarte.

Plânsul fără tulburare alungă toate relele. Nejignirea conştiinţei aproapelui naşte smerita cugetare.

Pe de o parte avva Isaia îşi continuă gândul, pe de alta revine la plânsul de bucurie făcător, care *fără tulburare alungă toate relele.* Tulburarea în timpul luptei duhovniceşti provine de la demon. După cum apa, picătură cu picătură face stalactitele, astfel şi frumuseţea sufletului se descoperă încet-încet prin adevăratul plâns, care poartă caracteristicile netulburării şi liniştii. Nu căuta să-l dobândeşti într-o săptămână, într-o lună sau în doi ani. Lasă-l pe Dumnezeu să lucreze cum îi place şi nici n-o să-ţi dai

seama când vor pleca relele tale. Dintr-o dată, într-o zi te vei întreba unde sunt patimile tale şi vei vedea că toate au plecat. Dar când forţezi lucrurile şi nu înaintezi în pace, nu reuşeşti nimic.

Nu lovi conştiinţa aproapelui, pentru că îl oboseşti şi-l strâmtorezi, îl îngreuiezi.

Iubirea lărgirii alungă cunoştinţa.

Dacă iubeşti lărgirea, opusul sărăciei, dacă iubeşti să-ţi lărgeşti orizontul, cunoştinţele, viaţa, dacă iubeşti a trăi în tihnă, să ai ce-ţi trebuie, să te amesteci în diferite probleme, atunci alungi cunoştinţa duhovnicească, cunoştinţa pe care o dă Dumnezeu.

Împodobirea trupului este o catastrofă a sufletului, iar îngrijirea lui după frica lui Dumnezeu este bună.

Când vrei să-ţi îngrijeşti trupul, să-l hrăneşti, să-l împodobeşti, să-l îmbraci frumos, îl distrugi, şi odată cu el şi sufletul, dar îngrijindu-l cu frica lui Dumnezeu, cu post, cu priveghere, cu rugăciune, cu plecarea genunchilor, bine faci.

Păzirea gurii trezeşte cugetul către Dumnezeu, dacă gura tace întru cunoştinţă. Iar multa vorbire naşte akidia şi nebunia. [16, 5]

Când gura nu-ţi vorbeşte, cugetul se înalţă către Dumnezeu. Adesea spunem: „Nu pot să mă rog, să-mi adun mintea, să fac ceva". Asta se întâmplă pentru că nu-ţi păzeşti gura. De îndată ce-ţi păzeşti gura, mintea se face cer. Omul care vorbeşte mult cade în akidie, în lene, îl ia

letargia, nu se poate ruga, priveghea, orice face îl prinde moţăiala. Multa vorbire netrebniceşte fiecare dispoziţie lăuntrică pentru viaţa duhovnicească şi nu numai că jefuieşte legăturile noastre cu oamenii, ci şi măreşte mânia născută din învârtoşarea inimii şi o preschimbă în nebunie. Adică, în loc ca viaţa ta, munca ta, lucrul tău, să fie Dumnezeu şi virtutea, treaba ta devine celălalt.

Sfârşitul virtuţilor este iubirea, iar sfârşitul patimilor îndreptăţirea de sine.

Aici imaginea e fără cuvinte, nu mai e nevoie de tâlcuire. Întregirea şi pecetluirea patimilor este îndreptăţirea de sine.

Să nu te legi pe tine cu viaţa altora [πολιτεία] şi gândul tău se va linişti în tine. [16, 6]

Unul din subiectele cele mai arzătoare ale monahilor sunt gândurile, despre care avem atâtea cărţi care se ocupă mai ales cu înfruntarea gândurilor decât a patimilor. Când mintea omului arde de gânduri, acest fapt arată că universul lui lăuntric a fost cucerit de cel viclean, de răutate, de patimă. Înăuntru conduce vrăjmaşul şi face ce vrea. Ca să pot să cuceresc lucrurile dintr-un loc şi să fac ce vreau, trebuie să intru înăuntru. Nu pot face aceasta din afară. Tot astfel şi existenţa gândurilor arată că sufletul nu este doar asediat, ci şi cucerit, deoarece vicleanul, ca duh, ne biruieşte uşor, fără

să ne dăm seama, şi de aceea monahii duc un război atât de intens cu gândurile.

Când ai un gând neliniştit, nu e uşor să-ţi păstrezi pacea în suflet şi bucuria în viaţa ta personală. Ca să ai bucurie, trebuie să ţi se liniştească gândul. Asta are legătură şi cu *să nu te legi pe tine cu viaţa altora*[59]. Ca prim înţeles al termenului, πολιτεία poate să exprime locul din care provine monahul.

După cum ne-a mai spus şi cu alte ocazii Sfântul, şi după cum spun şi toţi Părinţii, înstrăinarea, îndepărtarea de locul de naştere, de cunoscuţi şi rude este prima premisă ca să devină cineva monah. Nu există monahism când există o astfel de legătură, pentru că toate căpătă un sens diferit, toate devin o umbră, un duh, dar nu o viaţă. Dependenţa de oameni, de lucruri, de obiceiuri, de atmosferele duhovniceşti, de idealuri, este catastrofică pentru viaţa duhovnicească, deoarece nu e cu putinţă ca monahul să zboare liber şi să se înalţe către Dumnezeu.

În mod evident termenul πολιτεία nu are aici atât înţelesul de mai sus, cât cel folosit în viaţa tuturor sfinţilor, adică sensul de chip al vieţii duhovniceşti. Prin urmare, *să nu te legi pe tine cu viaţa altora* înseamnă nu te lega pe tine cu nici un chip de vieţuire dacă mergi să te supui.

Să presupunem că mă aflu în chinovie şi îmi leg viitorul şi viaţa mea de misiune, sau de o peşteră, sau de un isihastirion[60]. Este exclus ca gândul meu să se mai

---

[59] Termenul grecesc tradus aici este πολιτεία cu înţelesul de: cetate, mod de viaţă al mai multora, vieţuire, cetăţenie. În contextul de faţă, trebuie înţeles în sensul de întovărăşire cu cei ce vieţuiesc într-un anume loc.

[60] Loc retras de vieţuire pentru unul, doi sau trei monahi, care sunt şi proprietarii tuturor bunurilor materiale. În Grecia, unele din isihastirionuri au ajuns mari chinovii, ca cel de la Suroti, întemeiat de Cuviosul Paisie Aghioritul. Dependenţa de episcopul locului e doar dogmatică,

liniştească. Nici un aeroport din lume nu va avea mişcarea minţii mele, deoarece legătura mea cu o anumită modalitate de viaţă este şi topografică, dar mai cu seamă fiinţială. De asemenea, când îmi leg viaţa mea duhovnicească de anumite premise, când îmi prescriu în orice fel viitorul, este sigur că din acea clipă începe nereuşita mea. Cel viclean nu mă va lăsa, deoarece planurile, proiectele şi autoîndrumările mele au desfiinţat deja caracterul de neatins al sufletului meu. Nu mă mai povăţuieşte Domnul, ci gândul meu, voinţa mea, egoul meu, chiar dacă se îmbracă cu haine frumoase, duhovniceşti şi mistice şi descoperă o mie şi una de pretexte din Sfânta Scriptură ca să se ascundă. Dacă, de exemplu, vine cineva la mănăstirea noastră pentru că speră că mănăstirea se va schimba mâine după pofta lui şi, prin urmare, va putea să trăiască cum vrea, unul ca acesta va eşua. Mănăstirea n-o să se schimbe, aşa este. Dacă presupunem că aşteaptă să se schimbe Stareţul său sau el însuşi, adică să înceteze să se mai mânie, să se poarte urât, iarăşi nu va putea să trăiască. Trebuie să judece viitorul său în funcţie de starea de azi a mănăstirii. Dacă îl leagă cu orice altceva pe care nu-l are în mână, cu mult mai mult dacă îl leagă cu un loc de pustnicie, sau mai eremitic, sau cu oameni de altă vieţuire sau înaintare duhovnicească – acum urmăresc asta, când am reuşit, ajung acolo, după aceea mă fac zăvorât, apoi mă voi asemăna cu Sfântul Antonie – va eşua cu totul. Trăieşte o ameţeală mai rea decât a beţivanu-

---

liturgică şi canonică, administraţia şi organizarea internă fiind deplin autonome. Acest lucru asigură monahilor libertatea necesară consacrării cât mai depline celor duhovniceşti, feriţi de pretenţii şi imixtiuni din afară, străine intereselor duhovniceşti ale mănăstirii. Aceasta şi este, de fapt, forma tradiţională de existenţă a mănăstirilor în sânul Bisericii şi o găsim funcţională şi azi în Biserica Greciei şi Athos. (n. tr.)

lui şi a celui mai mare păcătos. Diferenţa este că păcătosul are păcatul, în timp ce acesta lipsa de pocăinţă.

Tocmai pentru că există acoperământul duhovnicesc, credem că mergem bine şi niciodată nu ne pocăim, niciodată nu socotim greşeala noastră. Nici un creier nu poate să surprindă această greşeală, ci numai zdrobirea sinelui nostru, care se înfăptuieşte cu spărgătorul de nuci al multor întristări, dureri, morţi, pe care putem să le suferim. Dacă Dumnezeu nu ne loveşte cu toporul, cu lopeţile, nu ne vom putea da seama de aceste neputinţe ale noastre. De aceea, Dumnezeu necăjeşte întotdeauna viaţa oamenilor care-şi leagă existenţa cu un mod sau un loc de vieţuire. Dacă nu te legi, poţi nădăjdui că ţi se va linişti gândul şi vei dobândi pacea şi bucuria.

Să nu ai duşmănie faţă de vreun om, căci nu-ţi va fi primită rugăciunea. Împacă-te cu toţi, ca să ai îndrăznire la rugăciune.

Nu te împotrivi nici unui om, nu te ciocni cu el pentru că fiecare ciocnire, chiar şi cu un singur nu, cu o privire, cu un zâmbet, se scrie în cer, nu se pierde nimic. Nici un val nu se pierde, ci undeva lucrează şi produce un efect. Propria ta împotrivire faţă de om va avea un efect sus în cer, şi rugăciunea ta nu va fi primită.

Vei avea însă îndrăzneală în rugăciune dacă vei fi în pace cu toţi. Chiar şi când cel de lângă tine este păcătos, rău, nesimţit, rece, necucernic şi când se vâră în viaţa ta, tu să fii în pace cu toţi.

Păzeşte-ţi ochii, şi inima ta nu va vedea cele rele. Să nu voieşti să auzi vreo ocară care te întristează, ca să nu-i răsplăteşti în inima ta. Păzeşte-ţi urechile, ca să nu

aduni în tine războaie. Lucrează lucrul tău de mână, ca să afle săracul pâine. Căci nelucrarea este moarte şi cădere a sufletului.

Păzeşte-ţi inima, pentru că mulţi pot s-o pustiască, dar şi urechile. Cine nu-şi păzeşte urechile întotdeauna va avea războaie, pentru că oricâte ne va spune celălalt, oricâte vom auzi, vor avea elemente lumeşti, vor fi din lumea aceasta, iar eu nu pot să fiu din lumea aceasta. În acelaşi timp, munceşte.

Rugăciunea neîncetată desfiinţează robia, iar lenevia sporită treptat este maica uitării.

Rugăciunea neîncetată îl eliberează pe om din robie. Omul poate să-şi dea seama din manifestările exterioare, de ce este robit, care sunt căderile lui. Dar când se roagă, deoarece rugăciunea este o împreună-lucrare dumnezeiască, dispare orice robie a minţii, a inimii şi a voinţei.

Rugăciunea nu se apreciază numai după calitatea ei, după lacrimi, după simţirea care ni-l dă, dacă simţim ceva în inimă sau nu, dacă obosim sau nu, ci şi după cantitate şi după caracterul neîntrerupt. Uneori spunem că mai bine este să mă rog o oră, dar cu simţirea rugăciunii, decât douăzeci de ore fără simţirea ei. Cu aceste cuvinte încercăm să acoperim fărădelegea noastră. Corect este să mă rog cât pot mai mult şi pe această temelie să-mi clădesc rugăciunea mea cât mai de calitate, cât mai creatoare şi cât mai dârză. Când cineva se roagă neîncetat, chiar dacă are greutăţi, amărăciuni, probleme lăuntrice din cauza rugăciunilor sale nereuşite, este condus la libertate.

Dacă însă sub pretextul că rugăciunea mea e slabă, sau că mintea mea nu se adună, încep să neglijez rugăciu-

nea, să întrerup continuitatea şi sârguinţa ei, atunci uit şi să mă mai rog. Se poate să treacă întreaga zi şi, când intru la chilie, să-mi amintesc că astăzi nu m-am rugat. Iau hotărârea de a mă ruga, dar iarăşi vine înlănţuirea preocupărilor inimii şi ale minţii şi mă absoarbe. Este firesc. Dar pentru că rugăciunea neîncetată dăruieşte libertatea, avva Isaia continuă:

Cugetă la cinstea ce-au primit-o toţi sfinţii şi râvna lor să te atragă puţin câte puţin. Dar cugetă iarăşi şi la osândirile ce le-au luat păcătoşii şi păzeşte-te pe tine pururea de cele rele.

Gândeşte-te la osândirile păcătoşilor ca să nu cazi şi tu în ele. Gândeşte-te la cinstea dobândită de sfinţi, şi râvna lor pentru virtute te va atrage pe încetul. Ştiu cât eşti de neputincios şi de neterminat, cât de neexperimentat în nebiruirea răului şi ajungerea la bine. Ştiu cât te doare pentru starea ta şi totuşi rămâi în ea, de aceea îţi spun: nu te nelinişti. Bagă-ţi în cap sfinţii, cinstea pe care le-a dat-o Dumnezeu. Uneşte-te cu ei şi râvna lor te va atrage încet-încet. Din clipa în care vei fi atras şi râvna lor va începe să fie râvna ta, intri deja în ţara sfinţilor. Apoi ritmul înaintării tale duhovniceşti este problema harului dumnezeiesc.

Primeşte sfatul Părinţilor tăi şi vei trăi tot timpul tău cu odihnă. [16, 7]

Nu uita însă că nu poţi să faci nimic fără sfatul Părinţilor tăi şi, în mod evident, al Părintelui tău. Un singur Părinte are fiecare, dar şi sfaturile oamenilor care au zel şi sfinţenie ocupă un loc important în inima şi viaţa noastră, ne ajută să trăim în odihnă. Dimpotrivă, când aleg calea

inimii mele, sau a gândirii mele, sau a experienţei mele, cad dintr-o tulburare în alta mai mare.

Ia seama să nu fii cu inima uscată faţă de fratele, căci toţi trăim sub sila vrăjmaşului. De locuieşti cu fraţi, să nu le porunceşti vreun lucru, ci osteneşte-te împreună cu ei, ca să nu pierzi plata ta.

Deoarece avva Isaia cunoaşte meşteşugurile răutăţii din viaţa noastră care încearcă să ne scoată din cele lăuntrice, revine la problema de bază a mai tuturor oamenilor: aproapele, fratele nostru. Satana se mănâncă cu alţi draci în iad şi vrea să facem şi noi la fel. Şi într-adevăr, câştigă multe biruinţe.

Deci de locuieşti cu fraţii, nu da nimănui poruncă, pentru că, îndată ce-i vei cere ceva, se va împotrivi. După cum tu ai neputinţa ta, aşa o are şi el pe a lui, şi după cum tu vrei ca el să te iconomisească, aşa trebuie să-i faci şi tu iconomie. Nu poţi să ştii ce are celălalt în inima lui, în minte, ce i s-a întâmplat azi sau ieri.

Eu azi, de exemplu, vreau zâmbetul tău, iubirea ta, dar tu poate că ai tras o minciună de dimineaţă şi eşti tulburat, sau poate că ai dat-o în bară cu ceva, sau ai altă problemă. Cum să ştiu eu ce-i în viaţa fiecăruia? De aceea regula generală spune să nu ceri nimic de la nimeni, nici creionul lui, nici carneţelul lui, dar primeşte să împarţi cu el ostenelile ca să nu-ţi pierzi plata, altfel le pierzi pe toate.

Când trecem cu vederea sufletul celuilalt şi-l judecăm după propriile noastre criterii, suntem cei mai nedrepţi din lume. E ca şi cum aş pune un copil să ridice greutatea pe care o pot ridica eu. Nu ştiu ce putere, ce rezistenţă, în ce stare se află celălalt, mai ales când se împotriveşte. Cine se împotriveşte este pe punctul de a se prăbuşi. De îndată ce-i

vezi privirea că se sălbăticeşte puţin, gura că vrea să refuze, schimbă imediat subiectul. Numai ce vezi că este obosit, amărât, grăbit, nefericit, strâmtorat, melancolic, mânios, orice i-ai spune în momentul acela, orice i-ai face se va demoniza. Nu fii, aşadar, cu inima uscată, pentru că îl pui într-o poziţie dificilă.

Dar, cum pot să ştiu ce are celălalt? Toţi oamenii au universul lor. Aceasta este regula de netrecut a vieţii şi trebuie să o cunoşti: cine produce aproapelui său cea mai mică problemă, chiar dacă izvorăşte din cea mai bună intenţie, este cu inima uscată.

Dacă eşti atent, te vei încredinţa că vrăjmăşia, duşmănia celui viclean ne sileşte ca şi cum ar fi vrăjmăşia noastră lăuntrică, izvorâtă din noi, în timp ce în esenţă porneşte de la satana. Ne grăbim dinlăuntrul nostru spre păcat având o mie şi una de aparenţe ale virtuţii, care însă sunt reflexe de-ale noastre sub înrâurirea energiilor demonice. De aceea, ia aminte! Aşa cum dacă te împinge cineva, te împotriveşti ca să nu cazi, tot aşa ţine-te tare ca să nu-ţi scape nici un comentariu. Nu te ocupa niciodată cu celălalt.

Vezi să nu dispreţuieşti liturghiile (rugăciunile) tale, căci acestea aduc luminarea sufletului.

Oricât ai fi de atent, oamenii îţi pun piedici. Fiecare va fi pentru tine o problemă, dacă nu ştii să fii liber. Îl vei osândi, în timp ce în realitate responsabilul eşti tu, pentru că nu ştii să te păzeşti. Deoarece toţi ne produc numeroase greutăţi în viaţă, întotdeauna avem nevoie de luminare. Această luminare n-o putem câştiga în legăturile noastre cu oamenii. În întâlnirile noastre ne exprimăm trăirile noastre bucuria, pacea, luminarea, sfinţenia noastră. Dar toate

acestea le dobândim în tăcere, la rugăciune, prin legătura noastră cu Dumnezeu în chilia noastră.

Nimeni nu ajunge sfânt din legăturile sale cu oamenii. Numai chinuri, necazuri, dureri poţi să ai de la ceilalţi, pentru care poţi cere de la Dumnezeu o plată. Dar se sfinţeşte şi sapă o temelie adâncă în existenţa sa cel care îşi trăieşte liturghiile [rugăciunile] sale în clipele sale de singurătate monahală, întru îmbrăţişările veseliei dumnezeieşti. Când adevărul întâlneşte dreptatea, când starea mea adevărată întâlneşte şi se îmbrăţişează cu Dumnezeu, Care mă îndreptăţeşte pe mine, atunci pot să pretind toate trăirile dumnezeiescului har. Pe cât se poate, liturghiile [rugăciunile] noastre să fie mai adevărate, mai puternice, şi atunci ne vor face sufletul purtător de lumină şi vom avea puterea să înaintăm. Aşadar, locul în care ne vom sfinţi, ne vom lumina, ne vom umple, va fi chilia noastră. Iar locul în care ne vom goli bateria, ne vom stoarce energia, vor fi fraţii noştri...

Dacă vorbirea de rău te supără la fratele tău, adu-ţi aminte că, de va auzi, se va întrista şi ocoleşte să-i răspunzi şi se va odihni. De te stăpâneşte mândria, adu-ţi aminte că ea îţi risipeşte toată truda şi că cei ce se lasă covârşiţi de ea nu au pocăinţă şi te vei odihni.

Câtă nobleţe! Fii atent nu ca să nu fii calomniat, întristat de alţii, asta nu are importanţă, ci ia aminte să nu dai celuilalt prilej să se întristeze. Dacă se întristează cum îl vei mai întâlni, cum vei mai comunica cu el? Tu trebuie să te schimbi. Fă-te că nu ştii nimic, treci cu vederea toate. De exemplu, tu m-ai judecat, m-ai bârfit, ai spus cele mai rele lucruri despre mine şi eu am aflat. Să nu-ţi arăt că ştiu, să închid chiar şi gura celui ce vine să-mi vestească bârfa ta.

Aşa te odihneşti şi tu, mă odihnesc şi eu şi pot să mă înfăţişez liniştit înaintea ta.

Când cineva porneşte de la ce-l bucură şi ce-l întristează pe celălalt, atunci legătura noastră socială este sigură, ne uneşte. Aceste cuvinte ale avvei Isaia ne amintesc cât de necesar este convenţionalismul în relaţiile umane. Uneori uităm că trebuie să fim rafinaţi în expresia noastră exterioară şi, în numele unei sincerităţi lăuntrice mai mari, în numele adevărului, legăturile noastre devin demonice, în loc de adevărate. Nu e îngăduit să încetez cu convenţionalismul, pentru că nu pot să-l întristez pe fratele meu. Ştiu, de exemplu, că mă urăşti, dar astăzi ai nevoie de mine sau te-au trimis la mine. Eu trebuie să uit că mă urăşti şi, dacă cumva nu te poţi abţine şi-mi arăţi ceva, eu să-mi închid gura, astfel încât legăturile noastre să fie ireproşabile. Aceasta nu este minciună, este dragoste şi dovedeşte că accept să ai întâietate.

Să presupunem că te-am văzut căzând într-o greşeală şi te-am judecat înlăuntrul meu. Desigur că faptul de a te fi judecat este un păcat. Vii mai târziu şi-mi ceri părerea despre greşeala ta şi-ţi spun ce-am gândit. Acesta nu este un ajutor, ci o rupere din acea clipă a legăturii noastre. Nu este sinceritate, onestitate, cinste, ci ceva plin de autoîncredere şi descoperirea bucurării de rău, ca să te umilesc şi să iasă în evidenţă propria mea sfinţenie. Trebuie să ţi-o spun în aşa fel încât să nu-ţi dai seama ce-am gândit şi să te răneşti. Să-ţi micşorez cât mai mult greşeala, încât să ai tăria să-ţi mărturiseşti mărimea păcatului, fie duhovnicului, fie mie.

Orice poate să întristeze pe aproapele, orice vine în ciocnire cu voia şi cu dorinţa lui devine criteriu al legăturii noastre, al corectitudinii noastre, al cinstei şi al adevărului nostru. Aşadar, îl depăşim ca să putem comunica.

Să fim autentici şi să nu uităm convenţiile umane. Trebuie să arătăm că vrem să avem comunicare, şi nu e nevoie nici să explicăm, nici să ne explicăm. Explicăm doar Părintelui nostru când ne-o cere sau când trebuie. Pe ceilalţi doar îi întrebăm. Am trecut, de exemplu, fără să salut, apoi îţi explic: iartă-mă, mă gândeam altundeva şi nu te-am văzut. Orice aş mai adăuga mă separă de tine. Ce pot face e să cer iertare, fără a mări distanţa creată între noi, pentru că nu există răspuns care să mulţumească gândul omului. Să avem, aşadar, drept criteriu, pacea celuilalt şi să ne îngrijim a nu-l întrista niciodată. Atunci pacea va umple şi propriul nostru suflet.

Să presupunem că vrem să citim şi cineva ne propune să ieşim la o plimbare. Ca să nu-l întristăm pe aproapele este preferabil să lăsăm citirea?

Mai ales pentru problema discuţiilor şi a limbii, zice avva Isaia, nu putem să abandonăm voia lui Dumnezeu pentru a nu-l întrista pe celălalt. Dacă deci nu vrei să mergi, îţi exprimi mai întâi bucuria şi dispoziţia de a merge, dar o să-i spui: „Frate, sunt bolnav sau ocupat şi mi-e greu să vin", astfel încât să nu se întristeze. Dacă poţi, desigur că e bine să mergi, că şi cărţile ne spun să lăsăm rugăciunea, dacă fratele vine la chilie. Dacă însă vine ca să flecăriţi, dacă experienţa te-a învăţat că el neîncetat cade din cauza limbii, sigur că nu vei putea evita păcatul. În acest caz îi vei arăta iubirea ta dar vei refuza. Dacă se întristează, e problema lui.

Legea lui Dumnezeu nu-ţi îngăduie nici multa vorbire, nici gândurile de necredinţă, sau păcatul altuia sau neînţelegerea lui cu egumenul lui. Dacă-l asculţi, devii mai rău ca dracul, pentru că-i dai prilej să păcătuiască mai mult. Dacă însă tu îl refuzi, altul îl refuză, se va închide în chilie, va rămâne singur şi va începe să-şi rânduiască viaţa. Prin

exteriorizarea patimilor lui rămânerea în viaţa duhovnicească îi este cu neputinţă. Avva Isaia nu înţelege să nu-l întristăm pe frate când e vorba de păcat.

De toate acestea ne scapă discernământul, comparând şi deosebind. Dar e cu neputinţă să dobândeşti discernământul, dacă nu îl cultivi prin următoarele: întâi liniştea. [16, 8]

Discernământul desfiinţează mândria, împotriva grăire, tristeţile oamenilor, piedicile care apar în viaţă. Le rânduieşte, le restrânge şi le leapădă. Discernământul, această faimoasă virtute, este aşezată de Părinţii Bisericii ca o coroană în scara virtuţilor. Dar este cu neputinţă să-l dobândeşti, dacă nu îl cultivi. Trebuie să-l semeni în inima ta, pentru că este o harismă duhovnicească şi nu o aprofundare psihologică, sau o experienţă socială. Desigur, toate pot să joace un rol, dar în realitate discernământul este o lucrare a harului dumnezeiesc. Adică e cu neputinţă să-l dobândeşti, dacă nu semeni sămânţa Duhului. Ca să rodească e nevoie de sămânţă dumnezeiască.

Cum se cultivă? Întâi prin isihie. Într-adevăr, câţi trăiesc în zarve, cu grabe, cu probleme, cu multe mişcări, cu multe interese şi în multe zgomote, în mod obligatoriu săvârşesc greşeli, fără să-şi dea seama îndată sau să recunoască faptul că au greşit. Întotdeauna dau vina pe altul, deoarece iau drept cauze situaţiile. Dar una este cauza, şi alta situaţia. Prin cuvântul isihie înţelege liniştea în inima ta, în mintea ta, în toată fiinţa ta, în tot mediul tău, la muncă, o stare liniştită, calmă, paşnică. Zâmbet liniştit, glas liniştit, gând liniştit, rugăciune liniştită. Nici râvna dumnezeiască nu întrerupe adevărata isihie care este temelia, începutul curăţirii. Prin urmare, fără isihie nu

există nici o eventualitate, nici o urmă de bănuială că vom putea să ajungem vreodată la vreun rezultat bun.

Liniştea naşte asceza.

Liniştea este spaţiul, tărâmul care naşte asceza. Asceza este răsuflarea monahului, dar şi a oricărui credincios, este metoda prin care intră în om aerul şi este dat afară ca dioxid ceea ce s-a ars în noi. Asceza este modalitatea prin care Îl respirăm pe Dumnezeu, Îl primim pe Dumnezeu şi scoatem tot ceea ce este spurcat în noi.

Asceza naşte plânsul.

Ne-a mai spus ceva asemănător şi în alt cuvânt, aici însă îl analizează mai mult ca să putem să înţelegem înlănţuirea lucrurilor. *Asceza naşte plânsul*, adică naşte putinţa pocăinţei, simţirea păcatului şi, prin urmare, firescul curgerii lacrimilor. Oamenii se hotărăsc de multe ori să plângă, pretinzând de la Dumnezeu lacrimi. Vă daţi seama că o astfel de rugăciune n-o să ajungă niciodată la Dumnezeu, pentru că altfel se dobândesc lacrimile, şi altfel le cerem noi. Dumnezeu nu dă lacrimi, Dumnezeu udă pământul numit asceză. Prin urmare, nu pot să cer de la Dumnezeu lacrimi cu tot felul de metode şi nici de la mine nu le pot avea.

Mulţi şed într-un anume fel, alţii cultivă anumite gânduri ca să-şi producă străpungere şi să aibă lacrimi. Dar toate acestea sunt tehnici. În cele din urmă confecţionezi un bebeluş fericit pe care l-ai născut tu, nu Dumnezeu ţi l-a dat. În plus, când pretinzi lacrimi şi Dumnezeu nu ţi le dă, cazi în melancolie, ba chiar şi în necredinţă şi uscăciune. Dar Dumnezeu nu spune că-ţi va da lacrimi, ci „fericiţi cei

ce plâng", adică te va ferici dacă ai lacrimi. Şi cine este acela care are lacrimile, plânsul? Ascetul, nu cel care le cere, ci cel care aşteaptă să i le nască asceza sa. Acea înfricoşată răbdare de zi şi noapte în culcarea pe jos, în dureri insuportabile, primită fără ca măcar să-şi strângă buzele, fără ca măcar ochii să arate vreo tulburare, vreo nerăbdare, pentru că, dacă arată, inima lui încetează să mai aştepte pe Dumnezeu şi ceea ce aşteaptă devin lacrimile, plânsul.

Plânsul naşte frica lui Dumnezeu, iar frica naşte smerenia.

Când cineva se teme de Dumnezeu, începe să simtă că e vinovat şi mic, şi se întreabă: „Cum este cu putinţă să mă înfăţişez înaintea Marelui Dumnezeu?" Această nesiguranţă a prezentului şi a viitorului său înaintea lui Dumnezeu îl face să se smerească şi smerenia sa se exprimă prin autodispreţuire şi prin toate acelea care îi zdrobesc sinele.

Smerenia naşte înainte-vederea.

Toate aceste idei avva Isaia ni le-a mai înfăţişat şi înainte, dar acum le pune într-o anume rânduială. Face o recapitulare ca să înainteze spre ideile pe care le urmăreşte. Înainte-vederea este discernământul lăuntric, străvederea lăuntrică, intrarea în locul cel mai adânc al fiinţei celuilalt ca să prind cea mai adâncă dragoste a lui ascunsă chiar şi în spatele palmei pe care mi-o va trage. Unul în spatele palmei va vedea adevărul, eu o să văd durerea lui, agonia lui, neputinţa lui, problema lui, lipsa păcii, şi-mi va fi milă. Îl voi vedea cu alţi ochi. Voi vedea lucrarea demonică, pe

satana care l-a împins cu mână să mă pălmuiască, adică dobândesc un alt simţ care nu aparţine nici celor cinci simţuri, nici funcţiunilor psihice, anume simţul duhului omului.

Smerenia, aşadar, naşte înainte vederea, înştiinţarea duhovnicească. A fi înştiinţat duhovniceşte înseamnă că sunt purtat, intru deplin în universul lăuntric al celuilalt om şi dobândesc ochiul duhului cu care pot să-l văd curat şi lăuntric pe celălalt şi să-l cunosc.

Înainte vederea naşte iubirea.

Când dobândesc străvederea, adevărata cunoaştere a celuilalt, atunci îl iubesc şi îl simt, atunci aceste elemente îşi găsesc împlinirea nemijlocită în legăturile noastre cu oamenii, dar, în acelaşi timp, şi în legăturile noastre cu Însuşi Dumnezeu. Nu pot să-l iubesc pe fratele meu dacă nu am linişte, asceză, plâns, frica lui Dumnezeu, smerenie, discernământ şi străvedere, chiar dacă mi-aş vărsa sângele pentru el şi aş lucra zi şi noapte pentru el.

Aceleaşi elemente mă vor conduce la înţelegerea şi cunoaşterea lui Dumnezeu. Din acest motiv, ne mărturisim lui Dumnezeu şi Îi cerem mila. „El a cunoscut zidirea noastră" (Ps. 102, 14), care înseamnă: „Tu m-ai născut, Dumnezeul meu, ştii cine sunt, nu poţi să mă înţelegi greşit, de aceea, Te rog, izbăveşte-mă de păcatele mele". Aşadar, înainte-vederea, adică scufundarea în adâncurile omului şi în energiile lui Dumnezeu şi, dacă vreţi, în raţiunile lucrurilor şi în viaţă, naşte elementul unitiv al iubirii.

Iubirea naşte sufletul sănătos şi nepătimaş.

Din nou foloseşte verbul a naşte care s-ar părea că nu se potriveşte aici. Noi am zice că dragostea face sufletul sănătos şi nepătimaş. Dar avva Isaia îl preferă pe naşte ca să arate că sănătatea şi nepătimirea sufletului sunt ceva lăuntric. Nu provin din cele exterioare, ci se nasc din elementele sufletului însuşi, nu pot să le câştig în felul acesta sau acela. Trebuie ca toate aceste seminţe să intre în viaţa mea, iar atunci iubirea preschimbă sufletul, făcându-l la început nebolnav şi apoi nepătimaş. Elementul nepătimirii este ceva mai adânc. Omul atunci nici nu lucrează, nici nu pătimeşte. Foloseşte cuvântul sănătos pentru că fiecare ciocnire cu cineva sau cu Dumnezeu, fiecare distanţă, fiecare dezbinare, orice lucru care îmi tulbură legăturile cu omul sau cu Dumnezeu este rezultatul unei boli. Dar Dumnezeu a venit tocmai ca să ia asupră-Şi bolile noastre şi să le poarte El Însuşi pe cruce.

Naşte sufletul sănătos, adică îl face echilibrat, elimină elementele care îl clatină. Astfel îndepărtează toată boala şi devine nepătimaş. Este cultivată adânc în noi liniştea, pacea duhovnicească.

Atunci omul cunoaşte că departe este de Dumnezeu, după toate acestea.

Când omul trece de toate aceste etape, de la isihie la asceză, la plâns, la frica lui Dumnezeu, la smerenie, la înainte-vedere, la iubire, la sănătate şi nepătimire, când nu se mai ridică valuri înlăuntrul său, atunci cunoaşte că este departe de Dumnezeu.

Este caracteristic faptul că îngrijitorul textului a întâmpinat greutăţi la acest text şi de aceea în însemnările de subsol adaugă particula de negaţie NU, înainte de „departe". Adică dă sensul că, după toate acestea, omul

începe să se apropie de Dumnezeu. Textul original cred că este mai adânc, pentru că numai când facem toată această lucrare duhovnicească, putem să înţelegem cât de departe suntem de Dumnezeu.

Omul care acţionează insuflat de demoni, care are patimi, nelucrare, care nu are plâns, smerenie, dragoste, isihie, crede că se află foarte aproape de Dumnezeu. De câte ori nu ni se pare la rugăciune că Dumnezeu este aproape de noi! De câte ori nu vărsăm şi câte o lacrimă şi spunem: „Îţi mulţumesc, Dumnezeul meu, că m-ai cercetat astăzi!" Dar unde este Dumnezeu? L-ai văzut? Încă departe este Dumnezeu. Dar ca să înţelegem cât de departe suntem, trebuie să trecem prin toate aceste etape. Noi trăim în minciună, în înşelare, în rătăcire, crezând că-L avem pe Dumnezeu.

Oare această constatare nu ne conduce la dezamăgire şi deznădejde? Desigur că toate aceste etape cer o muncă de ani. Dar pe cât trec anii ascezei noastre, pe atât pricepem că suntem un nimic. Aşa s-au simţit toţi sfinţii. Apostolul Pavel, la începutul vieţii sale de misiune, spunea că este ultimul dintre credincioşi, iar înainte de moarte spunea că este primul dintre păcătoşi (1 Cor. 15, 8-9; 1 Tim. 1, 15). Pe cât înaintează viaţa noastră în asceză şi trezvie, pe atât înţelegem că suntem departe de Dumnezeu, fără ca aceasta să ne ducă la dezamăgire, la nelucrare, la lenevie, la oprire. Oprirea este cea mai grea boală, nelucrarea de asemenea, iar dezamăgirea îngrozitoare.

Deci cel ce voieşte să ajungă la cinstea acestor virtuţi să fie fără de grijă faţă de orice om şi să se pregătească de moarte.

Nu te mâhni. Toate sunt uşoare, ajunge să nu-ţi încurci viaţa cu oameni care să te agite. *Să fie fără de grijă*

față de orice om și să se pregătească de moarte, adică să știi că vei muri. Atunci toate relele vor dispărea și cele bune vor veni singure.

Și de câte ori se roagă înțelege ce este ceea ce-l desparte de Dumnezeu și-l înlătură și disprețuiește toată locuirea în lume, iar bunătatea lui Dumnezeu îi dăruiește aceste virtuți în grabă.

Ce nădejde, ce bucurie, ce adevăr și experiență decurg din cuvântul avvei Isaia! Toate sunt atât de ușoare! Dacă nu avem ceva, dacă ceva ni se pare greu, este pentru că nu cerem niciodată de la Dumnezeu, sau cerem rău, sau nici măcar nu ne-am gândit s-o punem în fața lui Dumnezeu. A cere de la Dumnezeu nu înseamnă: „Dumnezeul meu, dă-mi asta, de ce nu-mi dai cealaltă?". Cererea corectă este: „Dumnezeul meu, îmi trebuie aceasta. Îți pun înainte cererea și fă cum vrei". După ce-am spus, uit totul și-mi amintesc numai de Dumnezeu. Dar noi, când ne preocupă ceva și cerem de la Dumnezeu, suntem chinuiți, deoarece ne gândim doar la dorința noastră, la vlăstarul inimii noastre și nu la Dumnezeu.

Desigur, nu este un păcat să ne gândim la ce-am cerut, dar nu e de folos să fim absorbiți de aceasta. Sfânta Ana s-a rugat lui Dumnezeu să-i dea un copil și l-a dobândit (1 Împ. 1, 1-20). Nu zice că Dumnezeu nu se pogoară la neputința noastră. Ce cerem, luăm. Dar nu aceasta este calea pe care vom dobândi cele mai mari harisme. Problema este cum vom dobândi aceste nașteri duhovnicești.

Toate sunt foarte ușoare, se fac singure și de aceea folosește mereu verbul a „naște". Arunci sămânța în pământ și apoi toate se fac singure. Vrei să ajungi *la cinstea acestor*

virtuți? Fii fără de grijă față de orice om și adu-ți aminte că vei muri, moment când trebuie să fii pregătit.

De asemenea, ori de câte ori te rogi singur, să înțelegi ce te separă de Dumnezeu și să-l oprești. Apoi să urăști lumea întreagă și rămânerea ta aici pe pământ, și însăși viața ta. Faptul că încă trăiești este pentru tine o momeală, înseamnă că Dumnezeu încă te așteaptă. Bine zic oamenii că l-a găsit într-o clipă potrivită și l-a luat. Pe tine încă nu te-a găsit în clipa potrivită. Trebuie să urăști faptul că încă trăiești și să nu te mai insufle nimic, și atunci *bunătatea lui Dumnezeu îți dăruiește aceste virtuți în grabă.*

Dar află că tot omul care mănâncă și bea cu nepăsare și iubește ceva al lumii acesteia nu ajunge la ele, ci se amăgește pe sine.

Dacă toate sunt atât de ușoare, atunci de ce nu le dobândim? Pentru că semănăm cu cei care mănâncă și beau cu nepăsare și iubesc lumea. Dacă iubești ceva în această lume și mănânci și bei cu nepăsare, nu vei ajunge la virtuți. Ne amintește de cuvântul Apostolului Pavel: „fie mâncăm, fie nu mâncăm să mulțumim lui Dumnezeu” (1 Cor. 10, 31), adică mâncarea să devină un mijloc de suire către Dumnezeu. Când mănânc fără această urcare la Dumnezeu, îmi primesc viața ca dobitoacele. „Mâncarea mea este să fac voia Tatălui care M-a trimis” (In. 4, 34) – zice Domnul. Din clipa în care nu înțeleg aceasta și nu mi-e rușine că mănânc mă va găsi Parusia, precum zice Scriptura, și eu încă tot o să mănânc (Lc. 21, 34). Înfricoșat lucru să mă găsească într-o lucrare atât de omenească.

Ce uşoară este viaţa duhovnicească! După cum la expoziţie vezi în prima sală gravuri în metal, în a doua sculpturi în lemn, în a treia schiţe, tot astfel şi în viaţa duhovnicească prima virtute o aduce pe cealaltă. Toată truda, toată zdroaba, toate greutăţile în realitate sunt o tihnă. Greutatea vieţii monahale este vederea omului lumesc sau trăirea omului egoist. Care monah adevărat simte greutate? Care luptător simte că lupta duhovnicească e grea? Cine simte că e dureros să te culci pe jos? Nimeni. Pentru că e de parcă am dormi pe puf. Străinul însă care nu a încercat acestea va zice: grea-i călugăria! Dar dacă va dormi două trei zile pe podea va vedea că-i uşor. La fel e şi cu postul, cu privegherea, cu rugăciunea. În esenţă toate sunt o tihnă, o cămară împărătească de nuntă.

Biserica foloseşte cuvântul cămară de nuntă care exprimă cea mai mare plăcere omenească, pentru a arăta plăcerea luptei duhovniceşti. Gândiţi-vă la scările rulante. Tu stai şi ele te urcă sau te coboară fără nici un efort. Tot aşa e şi în viaţa duhovnicească.

Dumnezeu dă fiecăruia dintre noi situaţii, trăiri, motive pentru a putea înainta. Nimeni, nici chiar unul nepăsător nu este lipsit de vreo oarecare experienţă a harului dumnezeiesc, de o anumită rugăciune, de ceva lacrimi. Toţi avem câte ceva. Dumnezeu dă chiar şi celor necredincioşi. Le dă atât de multe, încât nu poate mintea omului să-şi imagineze, astfel necredinciosul n-ar putea fi fără de apărare înaintea lui Dumnezeu. Dumnezeu i le dă pe toate, dar el le neagă. Cu atât mai mult avem experienţe noi, care îl iubim pe Dumnezeu, am ieşit din lume pentru Dumnezeu şi unicul nostru scop este Dumnezeu. Pe Dumnezeu L-am pus ca ţintă a căutării noastre. Puţină străduinţă dacă depunem, vom înainta în chip minunat.

11

Despre gândurile lepădării şi ale înstrăinării

Înainte de toate, prima luptă este înstrăinarea sau plecarea de unul singur, când părăseşti toate şi pleci în alt loc, ducând o credinţă desăvârşită şi nădejdea, precum şi o inimă întărită împotriva voilor tale. [17, 1]

Dacă vrei să-L trăieşti pe Dumnezeu, primul lucru pe care trebuie să-l urmăreşti este înstrăinarea, mai ales când tinzi spre vieţuirea de unul singur, pentru că pe Dumnezeu nu-L poţi trăi în acelaşi fel la chinovie, la schit sau la pustie. Cu cât mai mult te însingurezi, cu atât mai mult Îl trăieşti. Dar ca să-L trăieşti, trebuie să părăseşti toate celelalte, deoarece Dumnezeu este altceva decât acestea. Cât timp trăieşti cu toate câte te-ai obişnuit, Dumnezeu îţi va fi mereu neîmpărtăşit, n-o să devină niciodată al tău.

După cum Domnul a părăsit cerul şi a venit pe pământ ca să-l ducă pe om la cer, aşa şi tu ca să poţi să-L găseşti pe Dumnezeu şi să te uneşti cu El, trebuie să-ţi părăseşti locul tău, „cele ale tale".

Acest cuvânt are mai întâi un sens topografic şi, de aceea, câţi voiau să se călugărească plecau departe de ţara lor. Cine rămâne în locul său de baştină, de regulă, se depărtează foarte puţin de omul cel lumesc, deoarece se împleteşte cu grijile vieţii sale de dinainte.

Avva Isaia, aşa cum ne-am încredinţat, este un fel de epigramist. Cu puţine cuvinte spune multe. Înstrăinarea, şi mai ales plecarea de unul singur, care reprezintă şi desăvârşirea, este părăsirea locului, a rudelor, a prietenilor a lucrurilor iubite, a toate.

Credinţă desăvârşită şi nădejdea, precum şi o inimă întărită împotriva voilor tale. Aici se referă la trei virtuţi şi, mai întâi, la credinţă şi nădejde. „Cred" înseamnă că lucrul pe care nu-l simt, nu-l înţeleg, nu l-am văzut, iar lipsa lui probabil că-mi este un martiriu, acest lucru pentru mine este ipostatic, existent (Evr. 11, 1). Nădejde înseamnă a crede cu desăvârşire în ceea ce nu vezi şi nu ai. Nu doar cred că acel ceva are ipostas, ci mă odihnesc cu ipostaticitatea lui, cu existenţa lui şi trăiesc ca şi cum l-aş avea. Nădejdea face prezent ceea ce astăzi este absent sau departe.

Avva Isaia dă mare importanţă acestor virtuţi încă de la început. Presupune, desigur, credinţa teologică şi nădejdea, mai ales când se referă la credinţa de zi şi noapte, cele pentru care am ieşit din lume şi sunt încă necunoscute mie.

Să luăm un exemplu. Lasă cineva lumea şi merge la mănăstire. Pentru cine merge? Pentru Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu ar exista, cine ar fi atât de naiv ca să meargă. Cine însă dintre cei începători Îl simt pe Dumnezeu şi nu au zdruncinări ale conştiinţei şi ale gândurilor? Câţi au siguranţa simţirii lui Dumnezeu? De obicei, se roagă fără să-L simtă. Îi vorbesc, dar nu-L aud, iar inima lor se zguduie. Uneori viaţa lor este în aşa fel încât, deşi au mers pentru Dumnezeu, în realitate trăiesc ca nişte atei, neavându-L pe Dumnezeu. Cum poate cineva care nu-L are pe Dumnezeu să iasă din lume pentru El, dacă nu are credinţă sigură şi nădejde, virtuţi care-l ajută să trăiască ca şi cum l-ar avea?

Cine merge la mănăstire îndată va trăi foarte puternic opusul a ceea ce trăia în viaţa sa lumească, adică pe dumnezeul lui, egoul lui, sinea lui. Şi dumnezeul acesta al nostru este atât de mare, atât de înalt, atât de puternic, atât de viu, încât adevăratul Dumnezeu păleşte în faţa noastră. Acesta este Dumnezeul lui Israil, Dumnezeul Părinţilor noştri, Dumnezeul istoriei, dar cel care trăieşte pentru noi, se mişcă, vrea şi acţionează, este propriul nostru dumnezeu. Dar cei doi dumnezei nu se împacă unul cu altul şi de aceea trăim fără adevăratul Dumnezeu.

Aşadar, vii la mănăstire. Cine ştie de câţi ani vei avea nevoie ca să depăşeşti înfricoşata luptă cu tine însuţi, câţi ani vei trăi fără adevăratul Dumnezeu! Cum vei putea să trăieşti uscăciunea pustiei, întunericul absenţei lui Dumnezeu, având-le deja pierdute pe cele care le iubeai şi-ţi îndulceau viaţa? Numai cu credinţă şi cu nădejde. „Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut" (In. 20, 9). Fericit eşti tu care trăieşti absenţa lui Dumnezeu ca şi cum ai trăi prezenţa Lui. Prin urmare, este de trebuinţă „să-L aduci" pe Dumnezeu, să-L cari cu tine, de vreme ce venind la mănăstire, te vei confrunta cu nevederea Lui.

Unii, desigur, au o inimă subţire şi prin smerenie şi înstrăinarea de lume au o suficientă simţire a lui Dumnezeu, dar aceştia sunt rari. În vremea aceea în care inimile erau mai simple, când oamenii nu se educau la universităţi, ci în universitatea familiei şi moşteneau credinţa şi nădejdea tatălui şi a mamei – care lipsesc de la cei mai mulţi din părinţii noştri – în vremea aceea, în care omul trăia cu atâta spontaneitate evenimentele suprafireşti, era simplu să-L simţi pe Dumnezeu.

Dar în vremea noastră, merge cineva la mănăstire şi ani de zile trăieşte situaţia absurdă de a nu avea lucrul pentru care a ieşit din lume şi în care crede. Este o dificulta-

te pe care monahul o poate întâmpina de îndată şi din cauza căreia să obosească şi să spună: „La ce bună toată lupta? Deşertăciune a deşertăciunilor tot ce-am făcut". Vă daţi seama cât îl poate traumatiza o asemenea zdruncinătură, încât să-l sleiască de orice vlagă până la punctul de a nu mai putea lucra.

Încă un lucru cu care se va confrunta începătorul este viitorul. Când lasă lumea, o face nu pentru că simte aceasta ca o fugă, ci ca o mutare la o altă viaţă. La viaţa cea viitoare. Prin urmare, nu poate să meargă la mănăstire dacă nu are deplină siguranţă şi credinţă în viaţa cea viitoarea, aşa cum aceasta se trăieşte în locul unde merge, şi dacă nădejdea lui nu este atât de tare încât să nu aştepte, ci să se odihnească în cele viitoare, aşa cum sunt aşezate ele pe masa propriei lui vieţuiri monahale, în chilia lui şi în biserica lui.

Mântuirea noastră va reuşi într-o bună zi, Hristos se va arăta, Parusia va veni, îngerii vor trâmbiţa. Îndumnezeirea noastră, şi mai cu seamă bunătăţile de la urmă şi deplina desfătare cu Dumnezeu sunt atât de eshatologice, încât se îngrozeşte şi ameţeşte cineva că trebuie să aştepte ca să se desfăteze de ele, aşa cum aşteaptă toţi sfinţii care sunt în cer. Prin urmare, suntem chemaţi să trăim în prezent pe cele viitoare, pe cele nevăzute şi de neînţeles, pentru că lucrurile văzute şi înţelese de cineva câte sunt? Cine şi-a văzut mântuirea? Desigur mânuirea omului este cel mai palpabil lucru, dar nu în sensul protestanţilor, care spun să crezi şi îndată te vei mânui. Sau, pocăieşte-te şi Crucea lui Hristos te va mântui imediat.

Mântuirea este o realitate palpabilă şi văzută, deoarece semnele prezenţei şi trăirii ei sunt atât de obiective şi de măsurabile încât, în cele din urmă, omul umblă peste ele. Aşa cum umblu pe pământ şi-l simt, tot aşa se întâmplă şi

cu mântuirea. Mântuirea este îmbrăţişare, cunoaştere, trăire, simţire deplină. Şi totuşi oamenii nu simt dacă s-au mântuit ori nu, pentru că fie se iubesc pe ei înşişi, fie nu cred desăvârşit în cele nevăzute, fie încă nu s-au hotărât să-şi desăvârşească legăturile lor cu Dumnezeu.

Ce sens ar avea să stăm şapte sau zece ore în biserică, dacă nu credem că la adunarea noastră e prezent Hristos, că ne înstrăinăm de noi înşine şi devenim Hristos? Câţi înţelegem această taină, deşi spunem că o credem? Mergem la biserică şi probabil că nu vom fi mişcaţi deloc de faptul că suntem deja Hristos. Discutăm ca şi cum nu ne-am afla în biserică, moţăim, rânjim, stăm, fiind chipurile obosiţi, intrăm, ieşim, ca şi cum n-am fi Hristos. Dar ne aflăm în biserică tocmai pentru că suntem Hristos. Şi totuşi, asta nu o înţelegem. Cum e cu putinţă deci să stăruim în ceva pe care nu-l simţim, dacă nu avem deplină credinţă şi dacă nădejdea nu ni-l face de prins cu mâna?

Credinţa şi nădejdea mai trebuie pentru încă un motiv serios, foarte practic şi foarte important pentru viaţa noastră zilnică. Lupta noastră este „împotriva duhurilor vicleniei" (Efes. 6,12), împotriva demonului. Dar pe demon nu-l vedem pentru că se ascunde de noi, iar noi suntem înşelaţi în fiecare zi şi cădem în cursele lui. Vicleanul este atât de arţăgos, încât a putut odinioară să se certe cu Însuşi Dumnezeu, chiar dacă a fost zdrobit şi a căzut în gol[61].

Noi însă trăim de parcă nici n-ar exista. Ceea ce trăim sunt patimile noastre, durerea, păcatul, poftele viclene şi voile noastre. Trăim un război dureros, un iad, cu nădejdea că odată ne vom elibera de toate acestea. În realitate însă în spatele acestora se ascunde persoana demonului. Şi în

---

[61] Vezi *Sinaxarul* la 8 Noiembrie.

timp ce am lăsat lumea ca să aflăm pacea, să ajungem nepătimaşi şi îndumnezeiţi, luptăm cu acestea în fiecare zi.

Cui o să-i spui: „n-o să fii desăvârşit, n-o să te îndumnezeieşti, n-o să-ţi biruieşti patimile" – şi totuşi să meargă la mănăstire? Atunci rămân în lume. Dar e cu putinţă să treacă o lună, un an, zece ani şi încă să trăieşti cu aceleaşi patimi. Cât timp o să rezişti în aşteptare trăind scârba înfricoşată a vrăjmaşului? Cine merge iarăşi la un izvor de care ştie că-i fără apă? Cine are rezistenţa de a vedea că anii trec şi el încă trăieşte în aceleaşi patimi? Doar cel care a adus împreună cu el credinţa şi nădejdea şi ştie că aceste patimi sunt umbra vicleanului demon, pe care l-a zdrobit şi l-a legat Domnul. Cine conştientizează aceasta deja este biruitor.

Înainte de a gusta cineva mântuirea sa, înainte de a se bucura de nepătimirea sa, înainte de a se desfăta de libertatea faţă de patimi, trebuie să creadă în toate acestea. Monahul trăieşte deci cu credinţă şi nădejde. Ar putea să trăiască cu iubire, adică cu trăirea puternică pe care o dă absorbirea în Dumnezeu, dar nu o face deoarece ne preferăm pe noi înşine. Desigur, aceasta nu înseamnă că-L negăm pe Dumnezeul nostru şi că nu avem îndreptarea în sângele şi crucea Domnului. Pentru noi păcătoşii S-a răstignit Domnul. Pentru noi sunt Învierea şi locaşurile veşnice.

Prin urmare, vă daţi seama că fără credinţă şi fără nădejde un monah nu poate niciodată să trăiască. Dacă se întâmplă aşa ceva, atunci este traumatizatul care-şi îndumnezeieşte atotputernicia şi virtutea sa cea inexistentă, dreptatea, sfinţenia şi egalitatea sa cu cele dumnezeieşti, din care pricină trăieşte o plinătate mincinoasă. Cine nu are credinţă şi nădejde nu le are nici pe cele viitoare, nici pe cele nevăzute, nici pe Dumnezeu, nici mântuirea. Toate

acestea îi sunt cu desăvârşire necunoscute, străine şi foarte îndepărtate. Ce va pune în locul lor? Cum va putea să trăiască vieţuirea monahală? Numai înălţând îndumnezeirea sinelui său. Astfel, monahul schimbă modul vieţuirii şi începe să creadă în dreptatea lui, în virtutea lui, în sfinţenia lui, în harismele lui.

Şi o inimă întărită împotriva voilor tale. Luptătorul, în afară de credinţă şi nădejde, mai are nevoie de încă ceva foarte important şi nedespărţit de aceste virtuţi, din care pricină avva Isaia foloseşte conjuncţia „şi" în text. Fără această inimă omul cade imediat, deoarece iadul nostru, mântuirea şi pierzania noastră, bucuria şi întristarea noastră, dreptatea şi nedreptatea noastră, virtutea şi păcatul nostru, tot ce avem şi dobândim, chiar şi cele stricăcioase şi cele nestricăcioase, toate provin din voile noastre. Ce vrea omul, aceea reuşeşte. Vrea pe Dumnezeu, Îl are pe Dumnezeu. Vrea altceva? Găseşte altceva.

Prin urmare, voia cea mai adâncă a omului capătă felurite forme zilnice, atracţii, înclinaţii, şi astfel voia cea una apare ca multe. În fiecare zi poate cineva să trăiască cu o diferită voie sau cu mii de voiri. Dar una singură ajunge ca să nu-l aibă pe Dumnezeu. Dar dacă are o mie de voiri, ce se va mai petrece atunci?

De aceea, lupta noastră este în cele din urmă împotriva voii noastre. Identificarea noastră, asemănarea noastră cu Dumnezeu, nu se face în alt fel decât prin identificarea voii noastre cu voia lui Dumnezeu. Această intenţie, această dispoziţie a voinţei, această căutare Îl aduce lângă noi pe Dumnezeu. E nevoie deci de o inimă care să ia hotărârea că nu se va opri niciodată din lupta împotriva ei înseşi. Lupta împotriva demonilor, a patimilor, a păcatului, a imoralităţii, a hoţiei, a urii, orice luptă în realitate se face împotriva noastră înşine.

Căci făcând aceasta, gândurile te învăluiesc în multe cercuri, înfricoşându-te cu ispite, cu sărăcia aspră şi cu alte închipuiri, făcându-te să te întrebi că, de vei cădea în ele, ce vei face neavând pe cineva care se îngrijeşte de tine, sau care te cunoaşte. Bunătatea lui Dumnezeu te încearcă, ca să se arate râvna ta şi iubirea faţă de El.

După ce avva Isaia ne-a vorbit de prima luptă pe care trebuie s-o ducă cineva care a venit la mănăstire sau a mers la pustie, acum se referă la o categorie specială de gânduri care ne învăluie şi încearcă să ne terorizeze cu ideea că s-ar putea să cădem în ispite, în sărăcie, în boli. Ce vom face atunci, dacă nimeni nu ne cunoaşte şi nu ne poartă de grijă?

Cea mai mare dificultate a oamenilor care se gândesc să se călugărească este că nu ştiu ce ispite vor întâlni la mănăstire. Când vin doritorii de călugărie să se spovedească, întreabă adesea: „Ce să fac, dacă îmi spune Stareţul să mă arunc în prăpastie?" „Să sari, îi răspunzi, dar nici un Stareţ nu i-a spus ucenicului asta". Şi totuşi, pe toţi îi frământă problema aceasta. Alţii citind patericele se întreabă ce vor face, dacă le spun să care foc cu mâinile. Desigur că arareori începătorii sunt supuşi la astfel de încercări. Aceste încercări constituiau excepţii, dar începătorul crede că lui i se vor întâmpla. Se teme nu cumva să i se spună să sară în prăpastie, dar dacă îl doare puţin capul şi nu-i dai imediat o aspirină, e gata să cadă pe jos. Nu poate îndura puţină durere de dragul ascultării. Din păcate, aşa sunt oamenii.

Toţi câţi urmează să meargă în pustie, dar şi în general toţi câţi Îl trăiesc pe Dumnezeu se confruntă cu încă o ispită, aceea a zgomotelor, a vâjâiturilor, a întristărilor sufleteşti pe care le simt uneori în somn. Dacă, zic, vine

satana să se lupte cu mine şi mă înăbuşă, dacă ia chip de leu, de câine, sau de lup şi-l întâlnesc pe drum, ce voi face?

Într-o zi a venit unul dintre voi la mine şi mi-a spus îngrozit: „Părinte, astăzi mi-a intrat un şarpe în chilie. Am deschis uşa, fereastra ca să plece, dar n-a plecat, ce să fac deseară?" Orice i-aş spune eu, Stareţul lui – ce spun patericele, ce spune Dumnezeu, că Dumnezeu e cu el – aveţi impresia că va dormi liniştit? Neîncetat va vedea şarpele gata să-l muşte. Desigur că şarpele se poate să fi plecat sau, dacă se apropie, se poate să-l sărute şi să dispară. Dar monahul meu va trăi de parcă îşi pierde viaţa. Teama de şarpe au avut-o toţi cei care mergeau în pustie. Dar şi azi, monahii care merg prin pădure au o bâtă cu care să lovească şarpele, dacă se întâlnesc cu el.

În afara gândurilor legate de ispite, cine doreşte să plece în pustie se confruntă şi cu gândurile legate de boli. Cât timp trăieşte în lume, are impresia că hrana bună, dragostea şi grija alor săi îi asigură sănătatea, în timp ce la mănăstire toate acestea nu există. În realitate, cu cât mai mult se îngrijeşte cineva de sănătate, cu atât mai mult se îmbolnăveşte. Cu cât mai mult te tratezi, cu atât mai mult te loveşti. Cu toate acestea, credem că la mănăstire boala este cel mai rău lucru. Toate acestea ni se sugerează încă de pe când ne aflăm în lume. Dar este cu putinţă să le trăim şi la mănăstire, întrucât caracterul nostru trupesc este atât de puternic, încât rămânem pământeşti pentru mulţi ani.

Adevărul este că prin toate aceste frici, necredinţe şi boli *bunătatea lui Dumnezeu te încearcă, ca să se arate râvna ta şi iubirea faţă de El*. Dacă nu-L vezi pe Dumnezeu, dacă nu-ţi simţi încă mântuirea, dacă lupta ta pare încă fără roade, dacă încă nu ai văzut roadele nepătimirii, dacă eşti bolnav, asta se datorează faptului că te încearcă bunătatea lui Dumnezeu şi aşteaptă să-I arăţi că Îl

iubeşti. De aceea cu cât se îngrijeşte cineva mai mult de sănătatea lui, cu cât se zbate şi se înverşunează să se facă bine, cu atât mai mult îşi pierde pacea şi, în cele din urmă, şi pe Dumnezeu.

De vei fi părăsit singur în chilie, vor fi semănate în tine gânduri grele de frică, care îţi vor spune că nu numai înstrăinarea mântuieşte pe om, ci şi păzirea poruncilor, aducându-ţi în minte amintirea unora apropiaţi de tine după trup, gânduri care te fac să te întrebi: „Oare aceştia nu sunt şi ei robi ai lui Dumnezeu?"

Când mergi la mănăstire sau în pustie, demonul îţi strecoară gândurile unei ispite şi mai mari, adică ale laşităţii. Te face să te temi, să te nelinişteşti, să te tulburi, să nu ai răbdare şi să crezi că vei scăpa dacă îţi vei schimba locul. Dacă trăieşti singur într-o chilie pustnicească, te face să te gândeşti: cei care merg la chinovii nu sunt ai lui Dumnezeu? Rudele mele din lume nu-L iubesc pe Dumnezeu, numai tu Îl iubeşti? Aşadar, dacă eşti în pustie, îţi spune să mergi în lume, iar dacă eşti la o chilie, îţi spune să mergi la chinovie. Dacă mergi la chinovie, o să-ţi strecoare o altă laşitate, a ascultării faţă de fraţi, ca să te duci în desăvârşită singurătate.

Îţi sunt aduse în inimă temeri despre necurăţia aerului, despre greutatea trupului până la slăbirea inimii din pricina lipsurilor.

Mai aduc în inimă şi gânduri care-ţi şuşotesc: „cum să trăieşti aici? Aerul e rău, este umezeală, căldură mare, clima nu ţi se potriveşte pentru că nu eşti obişnuit, vei slăbi". Te ia şi cazi în agonie, nu cumva să slăbeşti, să te supe-

re clima şi să te îmbolnăveşti, şi cazi în împuţinare de suflet, adică te faci foarte greoi. Inima atunci îţi slăbeşte şi nu mai poţi să faci absolut nimic.

Căci nu ţi se cere numai înstrăinarea, ci să te pregăteşti ca să lupţi cu vrăjmaşii şi să ştii să arunci pe fiecare la vremea lui, până, ajungând la odihna nepătimirii, te vei elibera, ca unul ce l-a biruit pe fiecare, războindu-l la vremea lui.

În această scurtă frază avva Isaia foloseşte de două ori expresia „la vremea lui". Vrea să te ajute să pricepi că toate câte crezi şi nădăjduieşti trebuie să le trăieşti ca şi cum le-ai fi dobândit, pentru că Dumnezeu le va face când le va veni vremea. Chiar şi Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu aşteaptă plinirea vremii ca să poată împlini planul Tatălui, iar tu vrei să-ţi împlineşti planul mântuirii tale azi? Nu, îţi vei răbda martiriul, îl vei aştepta pe Domnul cu credinţă şi nădejde.

Nu te-ai înstrăinat doar ca să te înstrăinezi, n-ai venit la mănăstire pentru mănăstire, ci *ca să te pregăteşti să lupţi cu vrăjmaşii*, adică să ajungi odată în stare să trăieşti toate acestea. Atunci nu vor mai fi cele nădăjduite şi crezute, ci cele văzute. Prin urmare, n-ai venit la mănăstire ca să ajungi în doi timpi şi trei mişcări nepătimaş, sau ca să-L iubeşti de îndată pe Dumnezeu, sau ca să-I ceri ceva şi să primeşti imediat, să-ţi ridici mâna şi în grabă îngerii să-ţi răcorească faţa asudată cu aripile lor. Ai venit să te pregăteşti pe tine însuţi să trăieşti absenţa tuturor celor pentru care ai venit din lume.

Ce înseamnă *să te pregăteşti ca să lupţi*? Ca să lupţi, trebuie să te pregăteşti. Trebuie să te linişteşti, să încetezi de a mai avea treabă. Plecăm din lume pentru că acolo nu

putem nici să ne pregătim, nici să ne liniştim, deoarece ne vânează treburile şi grijile. Prin urmare, ceea ce trebuie să faci acum este să reuşeşti desăvârşita isihie, desăvârşita lipsă a lucrurilor, să înveţi să nu mai ai griji, aşteptări, zbateri, să nu-ţi mai pese de nimic, să nu te îndeletniceşti cu nimic. Să fii atât de gol, atât de liber, încât să te poată umple Dumnezeu. Dacă înlăuntrul tău lucrează ceva ca gând, ca ispită, ca poftă, ca interes, pentru că acel ceva te posedă şi crezi că trebuie să-l împlineşti, acel ceva te îndepărtează de Dumnezeu.

Când mă pregătesc doar atunci pot să-l războiesc pe satana. Altfel, n-ar fi existat nici un motiv ca să plec din lume. Femeia pe care am lăsat-o, copiii, rudele, prietenii mei erau lucruri sfinte. Parohia pe care am lăsat-o cu predicile ei, cu litaniile ei, era un lucru foarte sfânt. Toată societatea este făcută de mâinile dumnezeieşti şi însufleţită de Dumnezeu. De ce-am lăsat-o? Pentru că acolo este grija lumii. Vin, aşadar, aici ca să fiu fără de grijă. Când sunt fără de grijă, atunci îl războiesc pe cel viclean.

Ca să te pregăteşti, ca să lupţi cu vrăjmaşii. Precum vedeţi nu se referă la ce întâlneşte monahul, ci la cei care se ascund în spatele lucrurilor întâlnite. Nu spune să-ţi războieşti patimile, ci pe vrăjmaşi. Avva Isaia ne aminteşte de caracterul nostru nearătat. Acolo, în nearătarea ta, şezi şi războieşte-te. Pregătindu-te, liniştindu-te, eliberându-te de aşteptări, reuşeşti să-l învingi pe cel care se ascunde. După cum în statuie stătea vicleanul demon şi cei care aduceau jertfe le închinau demonului ascuns în ea, exact aşa şi în problemele noastre, în zbaterile noastre, în bolile noastre se află cel viclean pe care trebuie să-l biruim. Prin urmare, vrăjmaşii noştri sunt demonii.

Şi să ştii să arunci pe fiecare la vremea lui. Fiecare patimă de-a ta, fiecare problemă, fiecare zbucium sau grijă

este o urmă pe care o lasă vrăjmaşul. Dar fiecare patimă de-a ta şi fiecare vrăjmaş de-al tău îl vei birui la vremea lui. Când? Când vrea Dumnezeu. Poate acum. Poate mâine, poate în cealaltă viaţă, pentru că nu există altă viaţă. Viaţa este una. *Până, ajungând la odihna nepătimirii, te vei elibera ca un biruitor al fiecăruia, războindu-l la vremea lui.* Tu, aşadar, trebuie să te pregăteşti pentru tot lucrul când îi vine vremea. Fiecare om îl dobândeşte pe Dumnezeu, virtutea, nepătimirea, viaţa duhovnicească, ia harismele corespunzătoare după măsura lui proprie, după propria fire, după propriul său timp. Aşadar, nu te grăbi. Alungă graba, alungă toată grija şi toată zdroaba şi fă-ţi lucrarea ta: pregăteşte-te cu rugăciune şi Dumnezeu îţi va dărui biruinţa.

Tainele vieţii duhovniceşti ne descoperă toate căderile şi nereuşitele noastre, anume că e cu putinţă să fie cineva monah, fără a fi un adevărat monah. Aşa cum cel aflat în război îşi uită femeia, copiii, pe Dumnezeu şi îşi înăspreşte viaţa, aşa se întâmplă uneori şi cu noi. Războim neputinţele noastre – dorim după Dumnezeu – şi uităm elementele subţiri şi de bun simţ ale vieţii duhovniceşti. Câţi, de exemplu, nu se simt inferiori dacă nu au reuşit cele despre care am vorbit până acum, câţi nu sunt dezamăgiţi, câţi nu au habar de felul în care se duce lupta călugărească şi amestecă vieţuirea călugărească cu o mie de treburi? Trebuie să studiezi obiectul ştiinţei tale, iar pentru noi obiectul este nepătimirea, îndumnezeirea, teologia, părtăşia cu Dumnezeu. De aceea, trebuie să te îndeletniceşti cu aceste lucruri subţiri.

Mare și cinstit lucru este a birui slava deșartă și a înainta în cunoștința lui Dumnezeu. [17, 2]

Slava deșartă este să cred că sunt ceva sau că fac ceva, în timp ce de fapt lovesc în aer (1 Cor. 9, 26). Slava deșartă este autoînșelarea că trăiesc ca monah, fără să fac ceea ce așteaptă de la mine Dumnezeu. Aceasta este lucrarea subțire pe care trebuie să o fac în sufletul meu.

Și a înainta în cunoștința lui Dumnezeu. Acest lucru se realizează prin oprirea de la orice treabă și cu respingerea vrăjmașilor. „A înainta" înseamnă că-mi întorc atenția nu spre dobândirea cunoștinței obiective a lui Dumnezeu, ci a celei pe care ne-o descoperă Însuși Dumnezeu în inima noastră. Trebuie, așadar, să nu trăim o viață mincinoasă în mănăstire, să nu ne găsim odihna în deșertăciuni, crezând că Îl iubim pe Dumnezeu, că-I slujim lui Dumnezeu, îndestulându-ne cu ce-am făcut sau cu ce-am reușit, ci să înaintăm în descoperirile duhovnicești pe care ni le dă Dumnezeu. Atunci viața noastră nu va fi deșartă.

Căci cel ce cade în rușinea acestei rele patimi, a slavei deșarte, se depărtează de pace și usucă inima față de sfinți, și la sfârșitul răutăților lui cade în mândria cea vicleană și în grija de a minți.

Slava deșartă este o patimă înfricoșătoare, o luptă martirică, o netrebnicire a existenței, o mișcare silită înlăuntrul inimii, pe care o trăiesc și o iubesc, care mă distruge și mă umple. Să vă dau un exemplu. Cineva își absolutizează viață, făcând numai rugăciune. Dacă-l puneți să muncească, își pierde pacea, crede că ești un demon, că i l-ai luat pe Dumnezeu, deoarece îl îndepărtezi de rugăciunea minții. Atunci începe să protesteze, mintea i se întune-

că, îl doare capul, se plânge, zbiară, este strâmtorat, se împotriveşte, se revoltă. Aceasta este dovada că lupta şi rugăciunea lui nu sunt după Dumnezeu, ci demonice. El însă are impresia că trăieşte o viaţă adevărată, exact cum o descriu Părinţii Bisericii.

Un alt monah, de exemplu, are o poftă şi şi-a aranjat foarte frumos chelăria lui[62]. Face o comandă de produse de primă necesitate, dar care întârzie să vină. Le comandă a doua şi a treia oară. Vin fraţii şi-i cer lucrurile care n-au venit, atunci acesta se înfurie, urlă. Desigur, ar fi putut să spună liniştit: „Mergeţi la Egumen, pentru că eu am făcut comanda, dar lucrurile n-au venit". Dar nu are pacea. Aceasta înseamnă că slujirea lui i-a devenit patimă. De aceea, avva Isaia spune că slava deşartă e o patimă rea şi de ruşine. Viaţa monahală mincinoasă pe care o trăim în mănăstire este un lucru ruşinos.

Cine trăieşte o astfel de viaţă plină de slavă deşartă *se depărtează de pace.* Dacă cineva nu are pace, dacă îndată ce îi spui ceva, se mânie, îţi dai seama că trăieşte plin de slavă deşartă, deşert. De asemenea, *i se usucă inima faţă de sfinţi.* La început sfinţii erau cei de lângă el, iar acum inima i s-a uscat într-atât, încât nu îndrăzneşti să-i mai vorbeşti. Purtarea lui devine barbară, batjocoritoare, pomenitoare de rău. Îi faci ceva şi o zi, cinci zile, un an, trei ani, nu mai poţi să-i vorbeşti, orice i-ai spune imediat ţi se răsteşte, te vede de departe şi se împotriveşte.

Acest lucru se întâmplă şi cu oameni care au ajuns la o anumită înălţime de sfinţenie. Îndată ce îndumnezeieşte cineva ceva din cele pe care le-a cerut sau a reuşit, îndată inima i se învârtoşează faţă de fraţi, dar şi faţă de sfinţi. Merge în biserică şi nu simte nimic. Se roagă unui sfânt, dar

---

[62] Chelăria este locul din mănăstire în care se păstrează alimentele şi diferite lucruri pentru nevoile imediate ale monahilor.

nu aude nimic în inima lui. Toată privegherea poate să fie în cinstea unui sfânt, dar inima lui nu simte nimic.

Sfinţii sunt atât de mulţi încât nu încap în cer, dar încap în biserică. Stau lângă noi şi noi nici nu băgăm de seamă. Sufletul omului devine o piatră când trăieşte o astfel de viaţă pseudo monahală. Devenim nesimţiţi, nu ne doare, nu iubim, nu simţim, nu trăim nici pe fraţii noştri, nici pe sfinţii Bisericii noastre. Trăim o desăvârşită însingurare, trăim izolarea noastră, dezamăgirea, credinţa sau necredinţa, nădejdea, monstruozitatea egoului nostru care se ridică înaintea ochilor inimii noastre. Trăim o grozăvie.

În cele din urmă, slava deşartă sporeşte şi devine înaltă cugetare, mândrie, unită cu *grija de a minţi*. Pe cât se însingurează omul, pe atât pierde simţirea celuilalt şi a sfinţilor. Cu cât trăieşte lupta şi dorinţa şi voia sinelui său, cu cât se interesează numai de sine, cu atât *cade în mândria cea vicleană*. Îşi absolutizează slava deşartă de care îi e plină viaţa, mica lui virtute, micul lui dar pe care i l-a făcut Dumnezeu. Îşi absolutizează chiar şi patimile şi neruşinarea, le îndumnezeieşte, le priveşte ca pe nişte daruri dumnezeieşti şi trăieşte cu ele, crezând că el este prototipul monahului smerit şi blând. Cu toate acestea, are *grija de a minţi*, adică îşi înfăţişează viaţa sa mincinoasă şi acest monahism fals.

Să luăm un exemplu. Cineva este predicator bisericesc şi pleacă în misiune. Strădania lui de a organiza viaţa în eparhia în care activează e atât de mare, încât nu mai poate să privegheze, n-are timp să se roage, să postească. Poate omul acesta să fie vreodată creştin? Nu. Dimpotrivă, toată osteneala sa, predica, Liturghia, alergătura, le absolutizează, le consideră viaţă duhovnicească şi elementele pe care le dăruieşte el lui Dumnezeu. Înlocuieşte cu ele cele pe care era obligat să le facă şi trăieşte cu grija

de a minţi. Neîncetat se minte pe sine, pe Dumnezeu, pe oameni. Trăieşte o viaţă care e o adevărată înşelare, trăieşte umbra, absenţa adevărului.

Dar tu, o, credinciosule, să ai ascunse ostenelile tale şi îngrijeşte-te cu osteneala inimii şi a limbii, ca limba să nu le scoată la iveală şi să le predea vrăjmaşilor tăi.

Dar tu o, credinciosule care te nevoieşti, care te supui, să ai ascunse durerile tale cele mai adânci şi mai esenţiale. Pentru că dincolo de luptele care se văd, precum: ascultarea, smerenia, hărnicia, ai dureri pe care numai tu le ştii. Ai adevărata ta lume lăuntrică, credinţa şi nădejdea. Ascunde înlăuntru tău pe cele nevăzute, pe cele viitoare, căutarea împărăţiei, adevărata viaţă. Îngrijeşte-te cu durere ca să le păzeşti pe acestea mai întâi de inima ta, deoarece se poate ca inima să te înşele cu doririle şi voirile ei, şi în al doilea rând de limba ta, pentru că se poate să le descoperi şi să le pierzi, să le predai vrăjmaşilor. Dacă iei aminte, îţi vei face sufletul vrednic şi o să-l dai lui Dumnezeu ca pe o comoară fără prihană, şi te vei învrednici să fii biserica Lui (1 Cor. 3, 16).

Dar cel ce iubeşte slava de la oameni, e cu neputinţă să fie nepătimitor, ci râvnirea şi pizma locuiesc în el. Unul ca acesta şi-a făcut sufletul în stare să se supună multor ispite şi inima lui e sfâşiată de draci, neaflând neîncetat putinţa să-şi săvârşească voile lui. Iar sfârşitul lui este pieirea.

A iubi cineva slava oamenilor, înseamnă a vrea să placă oamenilor sau, mai corect, să vrea să trăiască aşa cum trăiesc ceilalţi, adică cu pogorăminte. Oamenii, deoarece

cer să fie recunoscuţi de lume, fac compromisuri cu locul, cu timpul, cu cele prezente, cu neputinţele lor, cu patimile lor, cu vanităţile lor şi trăiesc ca ceilalţi. Tu trebuie însă să eviţi această cursă. Trebuie să trăieşti în locul tău, dar şi în afară de el, să trăieşti viaţa ta duhovnicească, neînţeleasă de cele mai multe ori de cei mulţi. Oriunde ai merge, chiar şi la mănăstire, te vei încredinţa că oamenii fac compromisuri. Tu, aşadar, să nu trăieşti slava oamenilor, ci dumnezeiasca viaţă.

Dacă trăieşti slava omenească şi deşertăciunea, *cu neputinţă este să fii nepătimaş, ci râvnirea ei şi pizma, locuiesc în tine.* Când vedem că cineva are râvnire şi pizmă, adică starea unei stăruitoare urmăriri a unui lucru sau a unei nădejdi şi că se opune altuia, vă daţi seama că nu a pus bine problema vieţii duhovniceşti, şi de aceea *şi-a făcut sufletul în stare să se supună multor ispite şi inima lui este sfâşiată de draci, neaflând neîncetat putinţa să-şi săvârşească voile lui, iar sfârşitul lui este pieirea lui.* Inima iubitorului de slavă, care trăieşte o viaţă duhovnicească falsă, este junghiată neîncetat pentru că nu poate să-şi împlinească voile sale, iar sfârşitul lui este pieirea.

Înainte ne-a vorbit despre lupta omului duhovnicesc, acum ne vorbeşte de lupta omului care cade în nelinişte, în tot felul de păţanii, în frământări, în junghierea zilnică a inimii sale, şi nu-L trăieşte pe Dumnezeu, ci viaţa oamenilor. Unul ca acesta are râvnă şi spirit activ, suferă pentru că nu poate să reuşească ceva, dar nu îndrăzneşte să se împotrivească celuilalt, să vină în conflict cu el, mai ales când celălalt îl face să se vatăme sufleteşte. El şi-a vândut sufletul vrăjmaşilor care îl junghie în fiecare zi. Pe cel care are dorinţă sau voie, îl vedem de regulă trist, pentru că omul îşi împlineşte arareori dorinţele şi voile sale. De aceea, şi cea mai mică dorinţă sau voie îl fac întotdeauna nefericit,

cu inima junghiată, deşartă, dezamăgită. Trăieşte o slavă deşartă.

Când pe cineva îl deranjează frigul, căldura, sănătatea, mâncarea, apa, prezenţa ta, cuvântul tău, tăcerea ta, locul sălbatic în care trăieşti, refuzul tău, răspunsul tău, nerăspunsul tău – câţi oameni trăiesc aşa! – un astfel de om este junghiat în ce priveşte viaţa sa duhovnicească.

Cine se apropie de tine deoarece simte nevoia să-şi deschidă inima, să-ţi spună dorinţele lui, problema lui, păţania lui, văicăreala lui – „Te rog, vreau să mă înţelegi, am fost la Stareţ şi nu m-a ascultat, i-am spus şi m-a contrazis. Spune-mi, nu am dreptate?" – acest om este junghiat şi nu poate să trăiască prezenţa lui Dumnezeu. Are *grija de a minţi*, trăieşte o viaţă mincinoasă, este însinguratul care caută să-şi simtă propria sa mireasmă, frumuseţea propriei sale iubiri.

Cine vorbeşte despre altul fără să-l doară, fără să-l iubească, fără ca inima să-i simtă o dulceaţă pentru el, când descoperă cu pizmă cât de rău este celălalt şi cât minte, omul acesta trăieşte între zidurile egoismului său, este foarte nefericit, eşuat, nu are nici cea mai mică simţire că există Dumnezeu. Dacă ar fi avut, ar fi ştiut că Dumnezeu este aproapele, şi n-ar fi fost cu putinţă să-l necinstească pe Dumnezeu în persoana fratelui său. Aşadar, este foarte uşor în viaţa noastră zilnică să ne dăm seama de viaţa falsă şi plină de slavă deşartă despre care vorbeşte aici avva Isaia.

Dar celui ce a dobândit smerita cugetare, Dumnezeu îi descoperă păcatele, ca să le cunoască. Dacă are împreună cu el şi plânsul şi rămân amândouă cu el, scot din sufletul lui cei şapte draci şi hrănesc sufletul cu cinstea şi cu virtuţile sale.

Foarte frumos cuvânt! Plin de înţelesuri. După ce a prezentat iadul monahului căzut din cauza împătimirii şi a urâciunii vieţii mincinoase, acum înfăţişează modalitatea prin care omul iese din adâncul iadului şi ajunge la cer. *Cel ce a dobândit smerita cugetare* este cel ce ştie că este gol, că nu are nimic şi că nu a făcut nimic. Cel smerit, nu doar că nu crede că ar fi ceva, ci se consideră nevrednic şi să vrea ceva. Nu are nici o voie, nici o dorinţă, nici o aşteptare. Crede în Dumnezeu, dar nu-L cere pe Dumnezeu. Crede în rai, dar nu cere raiul, pentru că se simte vrednic numai de iad. Crede în nepătimire, dar se crede atât de împătimit, încât din clipă în clipă o să-l înăbuşe demonii. Acestui om *Dumnezeu îi descoperă păcatele, ca să le cunoască.*

Cine crede că are credinţă, nădejde, dreptate, nu recunoaşte niciodată că este păcătos şi, dacă ar merge de o mie de ori să se spovedească, nu va merge niciodată ca un păcătos. Poate să scoată lacrimi din ochii săi, să spună: „Am păcătuit Domnului", dar niciodată nu conştientizează adevăratul său păcat, care este dincolo de câte le spune. Cuvintele izvorăsc din slava lui deşartă, le spune şi plânge, deoarece crede că aşa se apropie şi mai mult de Dumnezeu. Dimpotrivă, cine este smerit, cine nu poate să creadă că va fi cu putinţă vreodată să nu mai fie şi el păcătos, primeşte de la Dumnezeu harisma cunoaşterii păcatelor sale. Pocăinţa deci, începutul mântuirii, este un dar al lui Dumnezeu. Eu nu pot să mă pocăiesc. Numai Dumnezeu poate să-mi spună ce este păcatul, ce este pocăinţa şi să-mi dea pocăinţa. Când? Când sunt smerit cugetător, când nu cer nimic, ci doar mă lovesc în lupta mea zilnică pentru Dumnezeu.

Dacă are împreună cu el şi plânsul şi rămân amândouă cu el, scot din sufletul lui cei şapte draci. Ce frumos uneşte lucrurile! De ce însă spune *dacă are împreună cu el*? De ce nu spune că Dumnezeu care dă pocăinţa, dă

şi plânsul? Care sunt cei şapte draci? În mod evident, cei şapte draci nu au legătură cu cele şapte păcate de căpătâi. Numărul şapte este chipul plinătăţii.

Sensul este că a-ţi cunoaşte păcatele şi a plânge scot cele mai mari şi de căpetenie patimi, din care se nasc celelalte sub insuflarea demonilor vicleni. Omul intră deja în stadionul curăţirii de patimi. Încetează să mai fie mânat de patimi, dar încă este la început. Nu mai este pus în mişcare de către demon. Demonul pleacă şi rămâne omul cu înclinaţiile sale păcătoase, care nu îmi sunt atât de puternice ca înainte. Încep să fie biruite încet-încet şi omul vede roadele luptelor sale.

Când dobândeşte omul cunoaşterea păcatului său şi pocăinţa şi când încep patimile să dea înapoi şi vede că intră în calea odihnei? Când prin harul lui Dumnezeu dobândeşte în sine starea plânsului, adică starea seriozităţii şi a păcii. Atunci omul nu trăieşte o viaţă exterioară, de activitate variată, de bucurie mincinoasă şi deşartă, nu se împrăştie. Mintea lui este concentrată şi întoarsă spre propriul său păcat, în propria sa inimă şi de aceea nici nu se varsă, nici nu se pierde, ci are linişte lăuntrică. Acesta este sensul lui *dacă are împreună cu el.*

De obicei oamenii au dispoziţia de a râde, de a necăji pe altul, de a se distra pe seama altora, de a le urmări faptele, de a face observaţie. Cuvântul lor, interesul lor, este o risipire fără rost, un râs. A râde înseamnă a te pierde, a te deschide, a-ţi sfârteca personalitatea, în timp ce cel ce plânge este omul înţelept. Dar ca să fiu înţelept, trebuie să o vreau. Dar voia omului merge încolo şi încoace, de aceea spune *dacă are împreună cu el.*

Când omul se hotărăşte să întâmpine cu seriozitate lupta sa duhovnicească, atunci harul lui Dumnezeu, care dăruieşte pocăinţa şi plânsul, hrăneşte *sufletul cu cinstea şi*

cu virtuțile Sale. Avva Isaia ne înfățișează aici pe omul care începe să iasă din iad, din mlaștina ființei impersonale, care este un monstru cu multe îndeletniciri și preocupări. Acest om este smerit, nu acceptă compromisurile, crede în păcatul lui, deși nu-l înțelege, și Îl cere doar pe Dumnezeu. În acesta lucrează Dumnezeu. Harul, plânsul și atenția de a trăi ca un monah adevărat încep să-i hrănească sufletul *cu cinstea Sa*. Traducerea latină redă această expresie cu „vera gloria", adică slavă adevărată.

Omul înțelept, având plânsul, inima zdrobită și duhul smereniei, începe să dobândească plinătatea sa proprie. Patimile pleacă și în locul umbrelor intră lumina. Energiile dumnezeiești, pe care ni le dăruiește Dumnezeu pentru osteneala noastră ascunsă și care devin ale noastre, devin bogăția noastră. După cum un obiect alb își datorează culoarea împărtășirii de lumină, după cum un cărbune intrând în foc, devine foc, tot așa și eu dobândesc aceeași cinste, aceeași slavă cu Dumnezeu, dobândesc lucrarea lui Dumnezeu, iubirea lui Dumnezeu, smerenia lui Dumnezeu, adâncul lui Dumnezeu. Ce este Dumnezeu devine proprietatea mea, și astfel începe bogăția mea să sporească și eu să înaintez în viața mea duhovnicească. *Cu cinstea și cu virtuțile Sale* înseamnă că devin în stare să scot și din Dumnezeu și din mine însumi.

Virtuțile mele, primind energia lui Dumnezeu, devin razele mele. Dumnezeu care lucrează devine lucrarea propriei mele ființe. Acum nu este doar Dumnezeu, ci sunt și eu care încep să dau. Acum înaintez și nădejdile mele încep să devină realitate, iar cele nevăzute ale mele, lucruri văzute.

Dar ca să ajungi la această măsură trebuie să trăiești acceptându-i pe ceilalți, pomenindu-ți păcatele și neluând seama la cei din jur. Cine vrea să trăiască o viață de virtute

nu este înţeles nici măcar de monahi. Adevăratul monah, de cele mai multe ori, trăieşte ca şi bătaia de joc a oamenilor.

Când vei vrea să priveghezi, ceilalţi te vor ironiza. Trebuie să ştii să-l susţii pe celălalt care se poate arunca asupra ta, pentru că nu rabdă sfinţenia ta şi suferă din pricina greutăţii inimii sale sfârtecate de lupte. Cine vrea să trăiască o viaţă duhovnicească trebuie să înveţe să nu depindă de ceilalţi şi să nu aştepte nimic de la ei.

Dacă nu poţi să duci cuvântul aproapelui şi îi răsplăteşti, războaie se ridică în inima ta, îndurerându-te pentru cele ce le-ai auzit, şi te fac să te întristezi pentru cele ce le-ai grăit, şi robia pune stăpânire pe tine, şi te face să fericeşti pe cei ce se liniştesc singuri şi-ţi învârtoşează inima faţă de aproapele, ca fiind în afara iubirii.

Dacă vrei să-L trăieşti pe Dumnezeu cu adevărat, trebuie să trăieşti într-o anume familie, căreia îi aparţii. Pentru ca să poţi să te bucuri şi să îl trăieşti pe cel care te batjocoreşte, care te blestemă, te loveşte, nu te înghite, se răsteşte la tine, te dispreţuieşte, zice la negru alb şi la câmp munte, care răstălmăceşte totul despre tine, trebuie să suporţi cuvântul aproapelui tău, pentru că fiecare îţi va vorbi potrivit cu durerea lui.

Când celălalt îşi va deschide gura, îţi va vorbi nu cum trebuie, ci potrivit cu ceea ce are în inima sa. De vreme ce-l doare, de vreme ce este un om grosolan, needucat, netăiat împrejur la inimă, aspru, fără dragoste, fără Duh, fără Dumnezeu, aşa îţi va vorbi. Trebuie să-i primeşti pe

oameni aşa cum sunt. Dacă vrei să-şi schimbe cuvântul, viaţa, privirea, inima, dispoziţia faţă de tine, nu e cazul să faci nimic. Dimpotrivă, se vor ridica războaie în inima ta, *îndurerându-te pentru cele ce le-ai auzit, şi te fac să te întristezi*. Atunci vei începe şi tu să te împotriveşti, vrând să le răsplăteşti pentru câte ţi-au făcut.

Într-adevăr, omul îndurerat, melancolicul, cel care se împotriveşte şi se plânge, este cel chinuit, pentru că nu a priceput că ceea ce i-a spus sau i-a făcut celălalt, exact de aceea şi are nevoie. Mântuirea noastră ar fi fost îndoielnică dacă celălalt nu ar fi fost exact cel care este, prin urmare, trebuie să-l accept aşa cum este şi cum se poartă faţă de mine, şi nu numai să nu grăiesc împotrivă, ci şi să-l iubesc şi să simt că el este dumnezeul meu, cel de care am nevoie.

Dimpotrivă, dacă nu-l primesc pe celălalt, inima mi se învârtoşează şi mă doare. Într-adevăr, câţi nu pot să se înţeleagă cu celălalt şi să-l recunoască încep să aibă un dezechilibru în existenţa lor, să le judece pe toate, să răstălmăcească şi să se dezvinovăţească: „De ce-mi vorbeşti aşa? Dar n-am vrut să spun asta, ci aceea, dar nu m-ai înţeles". Îşi pierd toată viaţa ocupându-se de alţii, stăpâniţi de alţii şi robiţi de alţii.

În plus, nu poate să stea împreună cu ceilalţi, se însingurează nu doar sufleteşte, ci vrea s-o facă şi fizic, să plece în pustie, fericindu-i *pe cei ce se liniştesc singuri*. Robia lui, tirania lui, nereuşita lui, neşansa şi păcatul lui, îl fac să-i fericească pe cei care trăiesc departe de lume, în peşteri, în copaci, pe care nu-i vede nimeni. De obicei, însingurarea deplină şi fuga la pustie o cer dezechilibraţii, cei care sunt atât de egoişti şi au atâţia draci, încât obosesc tare şi nu pot să-l mai rabde pe celălalt. Ei, desigur, cred că vor să meargă pentru Dumnezeu. Aşadar, nu există oameni care merg cu adevărat pentru Dumnezeu? Din miile de

monahi pe care le-a avut în trecut Marea Lavră, Sfântul Atanasie Athonitul dorea să existe cinci monahi care ar fi putut să meargă în pustie cu adevărat pentru Dumnezeu. Înţelegeţi cât de greu este să iubească cineva atât de mult pe Dumnezeu, încât să dorească într-adevăr pustia.

Şi îţi învârtoşează inima faţă de aproapele. Urmărind pustia, inima începe să i se învârtoşeze şi să i se îngreuneze. Te mânii, te aţâţi, strigi, ai pretenţii de la alţii. Vrei ca ceilalţi să se roage, să nu doarmă, să nu vorbească. Îi judeci pe alţii că nu au dragoste. Într-adevăr, câţi au vreo plângere faţă de aproapele, toţi câţi nu pot să-l rabde pe celălalt aşa cum este, chiar de ar fi curvar şi destrăbălat şi egoist şi demonizat, ei sunt cei ce nu au dragoste. Ce au? Propriul lor dezechilibru. Deoarece ei nu au dragoste, cred că acelaşi lucru se întâmplă cu toţi.

Dar tu, luptă-te mai degrabă să dobândeşti îndelunga răbdare, că vei birui, iar dragostea vindecă întristarea.

Luptă-te să dobândeşti o inimă mare încât să-i primească pe toţi, atunci dragostea ta îţi va tămădui orice întristare. Întristarea este rezultatul singurătăţii şi cazi în ea când nu-l accepţi pe celălalt. Nu e vorba de cel cu caracterul însingurat, caz rar, ci de însingurarea care decurge din egoism, când nu accept să împart cu celălalt, nu doar perna şi pătura, dar nici întreaga mănăstire. Celălalt mă deranjează şi dacă se găseşte în colţul opus al mănăstirii.

Întristarea este simţirea omului care nu-L trăieşte pe Dumnezeu. După cum bucuria este semnul prezenţei lui Dumnezeu, tot astfel întristarea este semnul însinguratului, al izolatului, al nefericitului, al zdrobitului, care trăieşte un iad, o zăpăceală, trăieşte zgomotele unei lupte pierdute.

Cel trist cade, de asemenea, în altă greşeală, urmăreşte să-l găsească pe cel asemenea lui ca să-şi deschidă inima, dar această deschidere face mai rău. Toată această groază, dragostea o face să dispară, adică îmbrăţişarea dintre oamenilor, să trăieşti palpitaţia aproapelui şi să te bucuri de celălalt.

Iar acestea ţi se dăruiesc de rugăciunea către Dumnezeu. Căci iubirea şi îndelunga răbdare desfiinţează mânia faţă de cei de o fire; şi dacă acestea persistă în tine, în loc să te mânii împotriva aproapelui, te vei mânia împotriva dracilor, iar cu aproapele te vei împăca, având în tine plânsul şi smerita cugetare.

Dacă te rogi lui Dumnezeu cu frică, această rugăciune păzeşte dragostea şi îndelunga răbdare, iar acestea nimicesc mânia. Când te împotriveşti şi ai greutăţi cu aproapele, trebuie să ştii că această mânie îţi arată marele tău păcat. Dacă vrei să-ţi biruieşti această greutate, închide-te între două lucruri: plânsul şi smerenia. Aceste virtuţi te vor ajuta să nu te mânii împotriva oamenilor, ci împotriva demonilor, iar pe om să-l vezi ca pe adevăratul Dumnezeu.

Iar cel ce poate suporta, pentru Dumnezeu şi pentru pacea gândurilor sale, cuvântul omului duşmănos şi neînţelegător, fiul lui Dumnezeu se va chema şi acesta poate dobândi pacea sufletului, a trupului şi a duhului. Căci de vor consimţi acestea trei şi cei înarmaţi împotriva legii minţii vor înceta (războiul) şi robia trupului se va desfiinţa. Cel în care se va întâmpla aceasta, fiul lui Dumnezeu se va chema şi în el se va sălăşlui Duhul cel Sfânt.

Aici avva Isaia se referă la omul care dobândeşte Duhul. Dar ca să reuşească aceasta, trebuie să-l ridici pe celălalt oricât de greu ar fi. Poate că vei zice: „Al meu este de neridicat, că nu are minte şi nu pot să mă înţeleg cu el". Dar tocmai pe acesta ne spune avva Isaia să-l ridicăm.

Este cu adevărat înfricoşat lucru să ridici un om fără minte şi purtare. Dar pe el trebuie să poţi să-l iubeşti şi să-l ridici, dacă vrei să dobândeşti Duhul Sfânt. Atunci vei fi vrednic să primeşti pacea trupului, a sufletului şi a duhului. Adică omul întreg, trup, suflet şi duh se clatină când nu are legături pe deplin armonioase cu mediul său. Întotdeauna trebuie să premeargă celălalt, iar taina ta, bucuria ta şi busola ta să fie celălalt.

Din clipa în care există cea mai mică zdruncinare a legăturilor tale cu ceilalţi, chiar şi cea mai mică împotrivire, răzvrătire, judecată, osândire a celuilalt, îţi pierzi îndată echilibrul şi ţi se tulbură fiinţa. Trupul începe să slăbească, să fie neputincios, să sufere de diferite boli. Te doare capul, stomacul, mijlocul, inima. Picioarele încep să se înmoaie, să obosească. Ai impresia că toate mădularele ţi s-au răzvrătit. Ochii încep să orbească, precum zice David (Ps. 37, 11), să te doară, pentru că nu mai poţi să-ţi păstrezi armonia cu ceilalţi. Păcatul a fost pricină ca ceilalţi să-i devină vrăjmaşi lui David. Chiar şi proprii lui oameni s-au răzvrătit. Totul devine pricină de chin pentru trup. Dar şi însuşi trupul începe să ceară fie durerea şi necazurile, fie plăcerea, multa mâncare şi multa odihnă. Pe cât mai mult se odihneşte cineva, pe atât mai mult se îmbolnăveşte, pe atât mai mult îşi moleşeşte trupul, iar trupul devine o mucenicie pentru el.

În plus, omul încetează să se mai poată stăpâni, deoarece încep patimile sufleteşti, pe care nu le-a creat Dumnezeu, ci se datorează lipsei legăturii armonioase cu

Dumnezeu şi cu oamenii. Atunci cade în melancolie, răstălmăceşte, oboseşte. Luna, căldura, aerul, toate îl aruncă în melancolie, îi încruntă sufletul de nu mai poate face nimic. Sufletul lui urăşte, e nemulţumit, are dispoziţie de plecare şi schimbare.

Azi vrea aici, mâine dincolo. Îl pui la bucătărie, vrea la trapeză. Îl pui la trapeză, vrea înapoi la bucătărie. Îl pui iarăşi la bucătărie, vrea la arhondaric. Îl pui la arhondaric, îl obosesc străinii. Se observă o indispoziţie în universul lui sufletesc şi o totală neputinţă în duhul lui. Pierde orice putinţă de echilibru lăuntric şi de înălţare a minţii către Dumnezeu, cu rezultatul de a nu mai avea nici o legătură cu Dumnezeu. Toate care alcătuiesc omul, trup, suflet şi duh, se ciocnesc între ele.

Imaginaţi-vă următoarea scenă. Mai mulţi aliaţi merg la luptă împotriva vrăjmaşului; după puţin ajung la o neînţelegere şi încep să tragă unii în alţii. Exact aşa se întâmplă şi cu omul. Trupul luptă împotriva sufletului şi sufletul luptă împotriva duhului. Adevărata legătură dintre ele este răsturnată şi omul devine câmpul unor lupte fără rânduială şi sfârşit, dar care nu Îl dau pe Dumnezeu.

Dacă reuşeşti să-l iubeşti pe celălalt, dacă îl primeşti, dacă îl înconjuri cu sinele tău, atunci ai pace. Plânsul, răbdarea, pacea şi bucuria ţi le va da Duhul Sfânt. Aceasta înseamnă că de acum încolo intri în spaţiul lui Dumnezeu. Acum începe viaţa ta duhovnicească pentru că ai depăşit abisul păcatului şi ai ajuns în întunericul luminos, având înaintea ta făclia luminii Duhului Sfânt.

Fericiţi sunt cei ai căror osteneli s-au făcut întru cunoştinţă. Căci acestea i-au odihnit de orice povară şi ei au biruit reaua lucrare a dracilor, mai ales pe a acelor ai laşităţii, care împiedică pe om de la orice lucru bun. Ei caută să aducă o lene în mintea care voieşte să stăruie în Dumnezeu, încercând s-o depărteze de la această cale. [17, 3]

Fericiţi sunt cei ce au înţeles ce înseamnă viaţa duhovnicească şi se supun întru cunoştinţă ostenelilor ascezei, lacrimilor, durerii, privegherii, postului, rugăciunii. Aceştia nu se ostenesc în zadar, deoarece ştiu că ostenelile în ele însele nu au nici o importanţă, ci reuşesc un singur lucru, să atragă harul lui Dumnezeu, pe Dumnezeu Însuşi Care vine şi le umple inima.

Cine poate să se înfăţişeze înaintea lui Dumnezeu şi să se laude pentru mulţimea jertfelor sale, a culcărilor sale pe jos? Dumnezeu îl va încerca, pentru că ostenelile noastre nu sunt vrednice de nici o plată. Câţi însă se ostenesc întru cunoştinţă se odihnesc de orice povară. Şi câte poveri nu are omul!

Cineva e bolnav şi simte o povară în cap, în inimă, nu poate lucra, oboseşte, se chinuie. Celălalt are poveri sufleteşti, melancolii, gânduri, ia hotărâri pe care nu le împlineşte niciodată, pentru că repede îşi schimbă părerea. Trăieşte ca un tragic înlănţuit într-o stare de nemişcare. Nu poate să înainteze, nu poate să-şi spună sieşi: „Trage înainte!" Încearcă să se mişte, dar cade imediat. Merge la biserică, ochii i se închid, îşi simte pleoapele grele, inima grea. Este nefericit.

Dar omul care ştie cum să meargă în viaţa duhovnicească, cel ce trăieşte adevărat, se odihneşte de orice povară. Se odihneşte mai ales de povara demonilor, mai cu sea-

mă ai laşităţii. Demonii laşităţii produc o povară înfricoşată. Pentru monah are mare importanţă curajul. Mulţi vor să se roage seara, dar se tem de şerpi, de animalele din pădure, de zgomotul ce se va auzi, de umbra pe care o vor zări în depărtare. Cât de tragic este omul! Cel care a fost zidit ca împărat al făpturii, al cerului şi al pământului se teme şi de umbra lui.

Deoarece voirile, dorinţele, greutăţile îi produc omului întristare, iar întristarea este cea mai mare reuşită a diavolului, avva Isaia se reîntoarce la întristare:

Fii treaz faţă de dracul întristării, ca nu cumva, pentru sărăcia şi necazul mare, să nu poţi ajunge la marile virtuţi.

Veghează să nu te biruiască demonul întristării. Uneori întristarea provine dintr-o cauză sufletească binecuvântată, pe care ne-a adeverit-o şi duhovnicul nostru. În acest caz nu suntem răspunzători, dar în general întristarea este un element curat demonic.

De exemplu, hotărăsc să nu mai mănânc în afara orei rânduite. Peste cinci minute fraţii îmi aduc pâine caldă-caldă cu brânză. Mă reped, o mănânc şi apoi mă întristez. Demonul exploatează întâmplarea şi-mi aduce întristare, dar eu cred că cu această întristare m-am pocăit pentru brânza ce-am mâncat-o. În realitate nu m-am pocăit, pentru că întristarea arată întotdeauna nepocăinţă. Omul se întristează pentru că nu vrea să se schimbe.

Întristarea arată învârtoşare, neruşinare, cu întristarea arăt că nu ascult de nimeni, decât numai de demon. Am o dorinţă şi apoi mă întristez pentru că mi-a venit un gând egoist. Satana mi-a strecurat întristarea. Fiecare întristare care provine din viaţa mea, de la oameni şi de la firea mea,

este întotdeauna demonică. Oamenii au tihnă să călătorească, să se distreze, să petreacă. Le dă asta bucurie? Îi distrează întristarea? Niciodată. Dimpotrivă, îi aruncă în încurcături și mai mari, în labirinturile și mai încâlcite ale întristării. Cu toate acestea, au speranța să învingă întristarea.

Tu, ca monah, nu ai acest orizont. Ai, zice avva Isaia, sărăcia, necazul, cele care te strâmtorează. Necazul este boala, nereușita, camera ta în care vara e foarte cald și iarna foarte frig. Ia aminte deci ca să nu se amestece în ea întristarea cea mare din pricina căreia *să nu poți ajunge la marile virtuți*. Numai omul bucuros poate ajunge la virtute. Cel trist a divorțat de Dumnezeu. Întreabă Starețul pe ucenic: „De ce ești trist copilașul meu?" Și ucenicul răspunde: „De câte ori m-am pocăit, mi-am schimbat viața, dar n-am făcut nimic? Șapte ani la mănăstire și nici pe Dumnezeu nu L-am văzut, nici măcar o aripioară de înger".

Vei să dobândești virtuți care precum ca niște aripi îngerești te suie la ceruri? Învinge întristarea. Elimin-o din viața ta. Când înțelegi că întristarea, indispoziția, frământarea, grija, toate aceste patimi sunt satanice, atunci dobândești marile virtuți. Dar care sunt acestea? Să fac multe rugăciuni? Să am credință încât să mut și munții? Să-mi ridic mâinile și îndată Dumnezeu să-mi arate slava Lui?

Care constau în a nu te măsura pe tine, în a putea suporta înjurătura, și în a nu fi luat în seamă în toate cele ale lumii acesteia. De te lupți să le câștigi acestea, renunțarea la ele îți va aduce cununile sufletului.

Oare nu vine avva Isaia în contradicție cu apostolul Pavel care vorbește despre roadele Duhului Sfânt (Gal. 5, 22)? Nu. Aici se referă la virtuțile care, după cum am arătat,

sunt strălucirea, energia izvorului care țâșnește din noi și care constă în părtășia la viața cea dumnezeiască. Te hrănești, zicea, „din aceeași cinste și din aceeași virtute", adică ai izvorul, puterea care se preschimbă în energie (lucrare). Din clipa aceea ești viu. Când ai un foc care strălucește, dar nu încălzește, nu ți-e de folos. Când ai o lampă care nu luminează, îți este nefolositoare.

Prin urmare, ca să poți face ceva trebuie să trăiești cu trezvie și cu rugăciune, încât ființa să ți se umple de slava lui Dumnezeu, de însușirile dumnezeiești. Atunci, Dumnezeu devine al nostru și strălucește prin noi. Strălucirea Lui sunt virtuțile noastre. Nu vorbește aici despre harismele Duhului Sfânt, ci despre sfințenia care este din ființa noastră când suntem sfințiți de Dumnezeu.

Ca să înțelegem, să ne referim la ceva opus: preotul roagă pe Tatăl să trimită pe Duhul Sfânt pentru a sfinți cinstitele Daruri, care vor deveni Trupul și Sângele lui Hristos. Apoi se roagă ca Hristos, „aflat în Sfintele Daruri", să-i trimită cele de care are nevoie[63]. Adică Duhul sfințește cinstitele daruri și Hristos aflat în ele dăruiește preotului darurile. Sfânta Euharistie devine izvorul sfințirii. Exact așa devin și eu un izvor de sfințire. Razele sufletului meu, virtuțile încep să mă ajute să trăiesc o viață duhovnicească.

Prima mare virtute este *să nu te măsori pe tine*. Adică să nu mă intereseze unde am ajuns, de am virtute, de am păcate, ce fel de om sunt. Mă izbăvesc de frământare, de coșmarul lui ce am făcut și ce n-am făcut: „Ia să văd, am ajuns smerit? La ce măsură am ajuns? Celălalt îmi pare mai bun, trebuie să-l evit. Ce-am reușit până acum? Ce mi-a dat Dumnezeu? Îi fac voia? Am curăție? Rugăciunea mea ajunge la cer?" Toate acestea sunt măsurări ale sinelui meu.

[63] Vezi *Sfânta Liturghie* a Sfântului Ioan Gură de Aur.

Omul care se cântăreşte pe sine pentru a evidenţia bunătatea lui, înaintarea lui, îngăduinţa lui, cade fie în iubire de slavă, precum am spus, fie într-un complex de inferioritate. Cade în pântecele viclenei întristări, şi în cele din urmă al dezamăgirii.

Omul care se măsoară pe sine însuşi, nu poate să înainteze, pentru că-i lipseşte încrederea în Dumnezeu. Crede că este ceva, că poate să facă ceva şi nu înţelege că-L ispiteşte pe Dumnezeu. Zice: „I-am cerut lui Dumnezeu s-o facă bine pe mama, să-mi dea blândeţe, să simt la rugăciune iertarea păcatelor mele. Am reuşit acestea?"

Ce ispită înfricoşătoare pentru Dumnezeu! E ca şi cum L-aş aşeza pe un scăunel şi i-aş zice: „Dumnezeul meu, Ţi-am cerut şi nu mi-ai dat, am bătut şi nu mi-ai deschis, Te-am implorat şi nu m-ai auzit". Îl judec şi-L nedreptăţesc pe Dumnezeu şi în cele din urmă Îl pierd, iar viaţa mea devine o zdreanţă. Lasă-L pe Dumnezeu să-şi facă treaba Lui şi tu, luptă-te numai şi numai ca să te înfăţişezi înaintea Lui. Din clipa în care aştepţi ceva, eşuezi.

David, ori de câte ori vorbeşte despre înfăţişarea sa înaintea lui Dumnezeu, se smereşte şi cere ca Dumnezeu să-l vadă pe el, merge să fie văzut de Dumnezeu şi nu ca să-l vadă el pe Dumnezeu. Este realist Psalmistul (Ps. 16, 5; 41, 3). Expresii asemănătoare întâlnim la toţi oamenii care-l caută pe Dumnezeu. Se înfăţişează înaintea Domnului, ştiind că Domnul vede toate şi, deci, şi pe ei. Astfel se găsesc în atotprezenţa şi domnia Domnului. Aşadar, a nu te măsura pe tine însuţi are o foarte mare importanţă, pentru că altfel cazi în ispita satanică de a pierde orice roadă.

A doua mare virtute este a suporta înjurătura, a nu te interesa cum se poartă celălalt faţă de tine. Eu îi cer apă, iar el îmi spune: „Lasă-mă". Îi cer ajutor, refuză. Îi spun: „Nu mai fă gălăgie, lasă-mă puţin să dorm, că sunt obosit", iar el

îmi răspunde: „De tine să am grijă acum?” Şi va continua să bată şi mai tare. Să nu mă deranjeze ce-mi va spune altul, pentru că oamenii trăiesc tragedia însingurării lor, a neputinţei lor, a patimilor lor, a luptei lor şi nu ştiu cum să se poarte. Aşadar, când aştept ca ceilalţi să-şi schimbe atitudinea, dovedesc că nu Îl am pe Dumnezeu. Dimpotrivă, Îl am pe Dumnezeu din clipa în care îmi îndrept viaţa în funcţie de cum mă vrea celălalt.

A treia mare virtute constă în *a nu fi luat în seamă în toate cele ale lumii acesteia*. Cele ale lumii acesteia sunt: recunoaşterea de către alţii, aprecierea, buna aşezare în societate etc. Sensul frazei este deci: ceilalţi să nu se gândească la mine, să nu mă aprecieze, să nu-mi dea întâietate, să fiu cel mai uitat om cu putinţă din generaţia mea, din neamul meu, din mănăstirea mea. Urmăriţi-vă şi vă veţi convinge. Se întâmplă ceva care arată o anume preferinţă? Imediat vom spune: „Cum mă vor judeca, cum mă vor vedea?” Numai ce ne spune cineva o laudă arătând că ne cinsteşte, mulţumim şi spunem: „Ce om deosebit este acesta!” Dar dacă vorbeşte despre alţii, dacă îi laudă, inima noastră nu-l va înghiţi. Ne împotrivim înlăuntru fără să ne dăm seama.

Aşadar, avva Isaia ne spune să nu dorim să ne acorde o poziţie bună în inima lor şi între ei oamenii şi nici să vrem ca măcar să-şi aducă aminte de noi. Să fim oamenii care ştim că locul nostru este între îngeri, şi nu între oameni. Aceste virtuţi îmi vor aduce cununile.

Căci nu cei ce s-au lepădat şi au sărăcit numai la arătare sunt săraci, ci cei ce au sărăcit de toată răutatea şi flămânzesc pururi după amintirea lui Dumnezeu.

Omul este judecat dacă e un adevărat monah nu numai dacă a sărăcit şi s-a călugărit, ci şi dacă flămânzeşte pururea după amintirea lui Dumnezeu. A flămânzi înseamnă a avea o trebuinţă, a cere ceva. Dar ce cerem noi oamenii de obicei? Cerem oare pomenirea lui Dumnezeu? Chiar şi când facem rugăciunea minţii şi-L pomenim pe Dumnezeu, dacă luaţi aminte, veţi vedea că şi acolo există egoul nostru. „Om nenorocit ce sunt, cine mă va izbăvi" (Rom. 7, 24)? Numai Dumnezeu.

Dar Dumnezeu mă izbăveşte când ştiu ce înseamnă luptă, când ştiu că m-a cuprins păcatul, când înaintez în viaţă cu curaj faţă de durere, faţă de sărăcie, de boală, de culcarea pe jos, de post, faţă de moarte, faţă de toate. Când nu-mi pasă ce se întâmplă, ce îmi spun alţii, dacă-şi amintesc sau nu de mine, dacă am virtuţi sau păcate, dacă sunt ticălos, murdar, neîntinat sau bucuros. Orice aş fi, sunt înaintea picioarelor lui Dumnezeu. Dacă am această libertate, pot cu adevărat să spun că e cu putinţă să flămânzesc după amintirea lui Dumnezeu, adică după unirea cu Dumnezeu. Prin urmare, orice lucru pe care-l fac trebuie să aibă această cunoştinţă, acest criteriu.

Nici cei ce au necazuri văzute nu dobândesc nepătimirea, ci cei care se îngrijesc de omul dinlăuntru şi-şi taie voile lor, aceştia vor lua cununa virtuţilor.

Nu ajunge doar necazul văzut, fie boală trupească, sufletească sau duhovnicească, fie neplăcerile aduse de asceză, ci e nevoie ca grija noastră să fie înaintarea omului lăuntric, tăierea voii noastre, ca să dobândim nepătimirea şi să luăm cununa virtuţilor.

Stăruie în inima ta, luând seama la simțurile tale, și dacă vei împăca cu tine amintirile lor, ai prins pe tâlharii care o fură.

Vrei să vezi dacă asceza ta, durerea, greutatea, boala, bucuria, păcatul, virtutea ta, iubirea sau înjurătura altora te folosesc? Privește-ți mintea: este pașnică? Rămâi netulburat de gânduri? Mintea ta e liberă? Ai pace în inimă? Atunci cu adevărat stai înaintea lui Dumnezeu.

Căci cel ce pătrunde în toată amănunțimea gândurilor sale cunoaște pe cei ce voiesc să intre în el și să-l întineze. De te îngrijești de porunci cu inimă fierbinte, vei înțelege pe cei ce te tulbură și din ce motiv te tulbură, îndemnându-te să-ți schimbi din lene, fără nici o cauză, locul și răzgândindu-te, vei rămânea iarăși unde ești.

Când omul nu este un credincios adevărat al lui Dumnezeu, când are voie proprie, egoism, întristare, împotrivire, când lucrează pentru lumea aceasta, atunci nu are pacea gândurilor. Gândurile îl tulbură. Dacă te interesează cu adevărat să păzești poruncile, vei înțelege că tulburarea gândurilor nu este ceva care se datorează bolii, întristării, ascezei, altuia care te-a batjocorit, ci altor cauze.

De obicei, omul care are gânduri din pricina moleșelii sale duhovnicești și a lipsei de dragoste față de Dumnezeu, încearcă să-și schimbe locul. Monahul de chinovie vrea să meargă la pustie. Pustnicul la chinovie, și chiar se poate gândi să plece în satul lui la părinți sau în Africa la misiune. Și când ajunge în Africa, vrea în China, că și acolo e nevoie. Gândul de schimbare a locului arată o instabilitate lăuntrică și nereușita monahului în lupta sa.

Când însă ne îngrijim cu căldură de păzirea poruncilor, atunci înţelegem de ce ne tulbură gândul ca să schimbăm locul, şi ne îndreptăm.

Căci tulbură mintea, ca să se mişte între multe, dar şi să se lenevească. Dar cei ce cunosc viclenia lor rămân netulburaţi, mulţumind Domnului pentru locul în care li s-a dat lor să rabde.

Gândurile ne tulbură, pentru că vor ca mintea să fie împrăştiată, fără lucrare, leneşă, greoaie, să nu se poată nici ruga, nici să iubească, nici să abordeze corect problemele. Când însă pricepem răutatea demonilor care ne seamănă gândurile, atunci rămânem neinfluenţaţi de ei, nu ne tulburăm, ci mulţumim lui Dumnezeu, rămânând în locul nostru.

Şi a spus iarăşi Sfântul: Dacă mintea voieşte, înainte de a înceta slăbiciunea simţurilor, să se suie pe cruce, mânia lui Dumnezeu vine asupra ei, pentru că a început un lucru peste măsura ei, nevindecând mai înainte simţurile sale.

Avva Isaia, acest rafinat anatomist al sufletului, intră în suflet, îl disecă şi descoperă toate corzile sale ascunse, toate simţirile şi instinctele lui. Sfântul a vorbit copiilor săi şi ei i-au scris cuvintele. Nu le-a scris el însuşi, după cum arată expresia *şi iarăşi a spus Sfântul*.

Înainte de a înceta slăbiciunea simţurilor. Să presupunem că ai ajuns deja om şi că nu te mai interesează

ce fac alţii. Ai duhul străpungerii, al seriozităţii, al păcii, al bucuriei, urmăreşti neîncetata pomenire a lui Dumnezeu. Foarte bine! Ia aminte însă, zice avva Isaia, pentru că te pândeşte un tiran, un vrăjmaş aprig, un călău al ființei tale duhovniceşti. Cine este acesta?

Noi oamenii, de cele mai multe ori, vrem să ajungem îndată pe culmile virtuţilor, să ajungem brusc la maturitatea duhovnicească. Credem că noi nu avem nevoie să luptăm atât cât au luptat ceilalţi sfinţi care au avut cutare sau cutare patimă. Credem că suntem vrednici să ridicăm crucea lui Hristos şi să ajungem îndată pe cele mai înalte trepte de desăvârşire, că suntem în stare şi de martiriu, să nu mâncăm patruzeci de zile, să trăim într-un copac, să-I poruncim lui Dumnezeu şi El să ne asculte, să nu mâncăm mâncarea pe care o mănâncă ceilalţi, să postim în fiecare zi, să nu dormim trei ore cum dorm ceilalţi, ci numai una sau două. Vrem să facem ce au făcut cei mai mari cuvioşi ai Bisericii noastre. Citim despre Sfântul Pahomie, vrem să facem ce a făcut Sfântul Pahomie. Citim despre Sfântul Arsenie, vrem să facem ce a făcut Sfântul Arsenie. Vrem ca în cel mai scurt timp să dobândim cele mai înalte virtuţi şi să reuşim isprăvile marii asceze. Nu vrem să urcăm firesc, treaptă după treaptă, ci toate deodată.

Opreşte-te, ne zice avva Isaia. Au încetat simţurile tale să mai fie bolnave? Adică ai o desăvârşită pace a simţurilor? Ai o desăvârşită bucurie? Ai o desăvârşită părtăşie cu Dumnezeu? Dacă eşti tulburat, întristat, dacă gâfâi, dacă te superi, dacă ai gânduri şi imaginaţii, şi patimi în lucrare, nu cere să te urci sus pe cruce. Dimpotrivă, să simţi că eşti pentru toate netrebnic.

Îmi veţi spune: „Când o să reuşesc toate astea?" Acestea nu sunt propriile noastre reuşite, ci ni le dă Dumnezeu de îndată ce I le cerem. Dacă nu le avem este pentru că

nu le cerem de la Domnul Dumnezeu. „Cereţi şi veţi afla", zice Domnul (Mt. 7, 7). A promis şi va face. Când? Când nu lucrăm cu slavă deşartă, ci cu smerită cugetare numai pentru Dumnezeu. Atunci ne vindecă simţurile şi ne dă virtuţile.

Deci dacă avem deplină bucurie şi netulburare, dacă suntem neinfluenţaţi şi de ce se întâmplă înlăuntrul nostru, dacă primim toate mulţumind lui Dumnezeu, dacă simţurile noastre nu sunt împătimite, nu ne scandalizează – pentru că faptul de a mă scandaliza arată o boală lăuntrică foarte grea – atunci putem să ne suim pe cruce. Dacă însă te văd că dormi în biserică şi mă scandalizez, dacă te văd înjurând şi mă scandalizez, dacă mă scandalizez că te-ai împărtăşit fără să posteşti şi ieri m-ai judecat, atunci cum să cer să mă urc pe cruce? Scandalul pe care îl produc în celălalt este păcat, iar scandalizarea pe care o sufăr descoperă o împătimire lăuntrică. Omul lui Dumnezeu nu se scandalizează.

Când încetează slăbiciunea simţurilor noastre şi avem pace în minte şi în inimă, când nu mai suntem schimbători ca vremea, când nu mai suntem ca un termometru, sus – jos, ci avem o statornicie şi mintea noastră, mai ales mintea noastră, este echilibrată, liniştită şi merge la Dumnezeu, atunci putem să le cerem pe cele înalte. Dacă însă *mintea vrea să se suie pe cruce*, dacă omul îşi pune în cap să le înfăptuiască pe cele mari – de unul singur, fie ca ascet, fie ca văzător al lui Dumnezeu, să aibă desfătări duhovniceşti – dacă nu se încrede în Dumnezeu şi nu îngenunchează înaintea Lui, atunci în loc să-L câştige pe Dumnezeu, câştigă mânia şi urgia Lui.

Dacă inima ta visează şi nu ştii să o aduni, cunoaşte că fapta ta o atrage, vrei, nu vrei, în visare care este starea contrară firii din Adam.

Alt criteriu ca să înţelegi că ai biruit simţurile este inima. Visează inima ta? Adică ai dorinţe? Te gândeşti cum ar fi dacă ai avea aceea, dacă ai fi făcut cealaltă? Gândul şi imaginaţia ta merg când încolo când încoace? Dacă da, înseamnă că nu ştii să-ţi înfrânezi cu putere inima, nu ştii să o stăpâneşti, să-i restrângi orizontul, nu stăpâneşti asupra gândului tău, situaţie în care trăieşti o viaţă contra firii. De ce? *Fapta ta o atrage în visare.* Când nu-ţi stăpâneşti inima, adică dorinţele, poftele, gândurile, nu este pentru că Dumnezeu te încearcă, ci pentru că fapta ta, adică viaţa ta, trăirile tale, modul vieţii tale, rutina ta, te atrag spre visare.

Zic unii că gândul intră şi iese. Nu-i aşa de simplu. Faptul că intră şi ies gânduri şi pofte înlăuntrul meu, arată că intră şi ies în mod liber demonii, că nu suntem oameni care ne apărăm fiinţa noastră. Viaţa noastră este nefirească, împotriva firii lui Adam, nu trăim adevărat.

Dar dacă inima ta a urât păcatul şi s-a despărţit de cele ce-l nasc, şi ai pus chinul veşnic în faţa ta, şi te-ai înstrăinat de cele ce atrag spre păcat, şi te-ai rugat întru cunoştinţă Făcătorului să rămână cu tine, fără să-L superi în nimic, şi plângi înaintea Făcătorului, zicând: „E propriu milei Tale să mă mântuieşti, căci eu nu pot să scap din mâinile vrăjmaşilor fără ajutorul Tău", spunând aceasta, ia seama la inima ta, ca să nu supere pe cel ce te învaţă după Dumnezeu, ca să te afli în starea potrivită firii lui Iisus.

Când trăim împotriva firii, inima şi gândul nostru se zbat, lovesc încolo şi încoace. Dacă inima ta însă este statornică şi a urât răul, dacă ai înaintea ta iadul întru cunoştinţă, dacă te temi de Dumnezeu, nu cumva să păcătuieşti, dacă fugi departe de toate câte te trag la păcat, atunci trăieşti după firea lui Iisus.

Sufăr, de exemplu, de multă vorbire, care este patimă şi păcat şi ştiu că, dacă mă voi întâlni cu cutare persoană, va începe flecărelile. Trebuie să am grijă să mă ţin departe de acea persoană. Ştiu că sunt pofticios şi mă îmbuib şi că, dacă vine bucătarul, o să-mi dea peşti să mănânc. Departe de bucătar! Dacă deci eviţi pricinile păcatelor, dacă te rogi înaintea Domnului şi iei aminte cu frică şi cu cutremur să nu-l întristezi cu ceva pe Stareţul tău care te învaţă să trăieşti după Dumnezeu, atunci trăieşti după firea lui Iisus.

De ce dă atâta importanţă atenţiei inimii, încât să nu superi pe cel ce te învaţă după Dumnezeu? Iată o întâmplare: „E interzis, zice Stareţul, să vorbiţi după pavecerniţă"; iar tu spui: „Asta nu-i nimic". Inima ta nu tremură ca nu cumva să-l superi pe Stareţul tău. De ce oare dă o atât de mare importanţă supărării Stareţului? Întâi, pentru că atunci când îţi deschizi gura se umple de tot ce este rău. Doi, deoarece câinele care păzeşte casa ta încetează să mai aibă putere, îl sugrumi. Dacă tu nu te temi de Stareţ, ce mai poate el să-ţi facă. Să te decapiteze? Să te pedepsească neîncetat? Să-ţi facă observaţii? Dacă nu există în inima ta cinstirea şi frica, nimeni nu poate să te strunească.

În sfârşit, de ce spune că dacă iau aminte să nu-l supăr pe Bătrânul meu, este *după firea lui Iisus*?

Vă amintiţi cuvintele Evanghelistului Ioan: dacă nu-l iubeşti pe omul pe care-l vezi, cum Îl vei iubi pe Dumnezeu (cf. In. 4, 24)? Dacă nu-l iubeşti şi nu te temi de Stareţ, care pentru tine nu este doar un muritor de rând, măcar de-ar fi un păcătos, ci este semnul văzut al lui Dumnezeu, pecetea lui Dumnezeu, taina prezenţei lui Dumnezeu, dacă pe el pe care-l vezi, de care te bucuri să-l asculţi, pe care-l aştepţi şi tragi clopotele când vine, şi te întristezi când pleacă, la care te spovedeşti, în jurul căruia se desfă-

şoară viaţa ta şi zi şi noapte, auzi răsuflarea şi glasul lui, dacă de el nu te temi şi nu-l iubeşti, te vei teme şi-L vei iubi pe Dumnezeu? Cu neputinţă. Dacă nu iei aminte în inima ta, ca nu cumva să-l întristezi *pe cel ce te învaţă după Dumnezeu*, pentru tine nu există Dumnezeu. Dacă însă o faci, atunci viaţa ta este după firea lui Iisus Hristos.

Dacă nu te cureţi de voile trupeşti, nu te poţi păzi de păcat, dacă nu te păzeşti mai întâi pe tine de cele care-l nasc.

Ca să te păzeşti de păcat, nu ajunge să te cureţi de voile tale, ci şi de tot ce naşte păcatul.

Mai înainte, am văzut care sunt virtuţile duhovniceşti de căpătâi, care ne ajută să avem o legătură lăuntrică cu Dumnezeu: să nu ne măsurăm pe noi înşine, să nu ne intereseze oamenii, orice ne-ar spune sau ne-ar face, şi nici să ne pese dacă ne iau sau nu în seamă. Acum avva Isaia se referă la pricinile care nasc păcatul în sufletul nostru.

Acestea sunt: micimea sufletului care este maica păcatului. Akidia naşte voia, şi voia şi lărgimea nasc dispreţul. [17, 5]

Micimea de suflet este laşitatea. Această patimă înfricoşătoare îl dezarticulează pe om. Cine este laş nu poate să facă nimic. Cine nu-l poate ridica pe celălalt, cine se tulbură, este cuprins de greutatea akidiei, a leneviei. Vrea neîncetat să se odihnească, să doarmă. Voia proprie şi lărgi-

mea ne conduc la dispreţuirea oamenilor. Nu îi mai băgăm în seamă, ci îi privim cu un ochi critic.

Prin urmare, păcatul se naşte din micimea de suflet, din akidie, din voia proprie şi din lărgime, adică din tihna de a avea tot ce-mi trebuie şi să nu mă ostenesc. Toate acestea produc dispreţuirea lui Dumnezeu, a Stareţului şi a oamenilor, deoarece încercând să asigur ce îmi este necesar, devin nepăsător faţă de alţii.

Inima care vrea să fie de sine naşte iubirea convorbirii cu lumea.

Când am micime de suflet şi voie proprie, urmăresc să fiu stăpân asupra altuia, urmăresc autoritatea, să-l stăpânesc pe celălalt. Când îţi spun ceva, vreau să mă asculţi. Dacă tu însă îmi spui ceva, eu n-o să fac, ci mă voi împotrivi. Dacă-mi spui minciuni, mă enervez. Nu am smerită cugetare. Vreau ca fraţii mei să mă stimeze. Eu însă nu-i stimez şi de aceea urmăresc să am legături cu mirenii.

Monahii care au dispoziţia de a discuta cu vizitatorii, de a avea cunoscuţi cu funcţii înalte, nu au o legătură lăuntrică cu fraţii lor, cu mediul lor mănăstiresc. Nu simt nici o tihnă în sânul obştii, de aceea leagă prietenii, vor plimbări, excursii, le ajunge să-şi lărgească mediul. Sunt suflete însingurate care încearcă să-şi spargă coaja însingurării fără să atace adevăratele cauze, ci aşezând diferite proptele, contraforturi. Aduc toate acestea, în cele din urmă, zdrobirea inimii? Dimpotrivă, toţi câţi sunt legaţi cu mediul lor, de fraţii lor şi, în acelaşi timp, sunt liberi de ei, nu au nici o dispoziţie pentru legăturile mireneşti.

A iubi convorbirea cu lumea naşte pornirea de a căuta cele ce nu se deosebesc de tine, naşte pornirea de a-ţi preda auzul celui ce-ţi vorbeşte pe altul de rău.

Când omul îşi lărgeşte mediul său şi leagă legături mireneşti, înlăuntrul lui se aprinde încă o trebuinţă: urmăreşte lucruri care nu au importanţă esenţială în viaţa lui.

De exemplu, când nu pot să trăiesc armonios cu fraţii din mănăstirea mea, încep să cultiv un interes pentru lume sau pentru pustie şi citesc cărţi cu sihaştri, precum Lavsaiconul şi altele. Dacă mă întrebi: „Părinte, să citesc Istoria Lavsiacă?", „Citeşte-o", îţi voi spune. Dar în esenţă citeşti ceva care nu te interesează, care nu este pentru tine, iar aceasta se întâmplă fiindcă nu poţi trăi în mediul tău. În loc să simţi cauza cea mai profundă, fugi mai departe şi încet-încet devii ca o grenadă care se întoarce şi dintr-o dată explodează.

A căpăta lucrurile care nu sunt pentru tine *naşte pornirea de a-ţi preda auzul celui ce-ţi vorbeşte pe altul de rău.* Când nu poţi să te armonizezi cu oamenii care sunt în jurul tău, când nu iubeşti, când inima ta nu îi îmbrăţişează, când ai tot felul de plângeri – acela nu e bun, celălalt nu-mi dă importanţă, acesta nu-mi zâmbeşte – cum vei putea să rezişti? Pe de o parte îţi vei lărgi sfera de interes, dar apoi va trebui să afli şi lucruri care nu te ajută. Astfel, îndată ce vezi pe unul că-l vorbeşte de rău pe fratele tău, îţi pleci urechea. Însinguraţii, melancolicii, nesociabilii, cei care au o sociabilitate falsă, toţi câţi încearcă să-şi ascundă dificultăţile interioare, câţi nu se îndeletnicesc cu Dumnezeu îşi găsesc plăcerea în discuţiile cu cei ce vorbesc de rău pe adevăraţii monahi.

A-ţi preda auzul celui ce-ţi vorbeşte pe alţii de rău naşte pornirea de a auzi cuvinte şi de ale transmite altuia, naşte pornirea de a căuta cele ale lumii, naşte pornirea de a învăţa pe cel ce nu întreabă, naşte pornirea de a muşca pe aproapele.

Aici avva Isaia ne înfăţişează succesiunea păcatelor. Legăturile noastre obşteşti, nesociabilitatea noastră, discuţiile noastre, felul în care ascultăm pe altul, cuvântul nostru, toate sunt în esenţă probleme duhovniceşti. *Naşte pornirea de a auzi cuvinte şi de ale transmite altuia.* Un monah nu spune niciodată altcuiva ceva ce i s-a spus, pentru că aceasta este trădare. Singurul căruia pot să-i spun este Stareţul, pentru că faţă de el nu există nimic ascuns. Ţi-a spus cineva un lucru deosebit pentru viaţa lui, ţi-a împărtăşit un secret sau un lucru cunoscut? Nu-l vei spune nimănui, măcar de ar şti întreaga lume, tu nu vei spune absolut nimic, în afară de situaţia în care el însuşi îţi dă dreptul să spui. Şi dacă spui ceva, se presupune că spui unuia singur şi nu la toată lumea.

Cu atât mai mult nu spun nimic din cele pe care mi le-a spus mie Stareţul cu privire la orice subiect şi nici ce i-am spus eu. Dacă spun ceva înseamnă că Stareţul nu mai este pentru mine Dumnezeu, ci un muritor foarte de rând pe care îl aşez în rândul celor pe care îi lovesc cu valurile mele şi cu împotrivirile mele, adică încetează legătura tainică dintre mine şi Stareţ.

Ceea ce se vorbeşte între ucenic şi Stareţ nu se spune, este ascuns în urcuşul mistic şi afundat în tainele lui Dumnezeu. Odată ce am spus, Stareţul încetează să mai fie Stareţul meu, nu mai are nici o răspundere faţă de mine, de vreme ce nu-l văd ca pe un Stareţ, ci ca pe un om. În general, a duce vorba sau a pleca urechea la vorbe este o problemă pentru viaţa duhovnicească.

A spune ceva ce ni s-a spus nouă *naşte pornirea de a căuta cele ale lumii*. Neputinţa părtăşiei noastre cu mediul nostru ne determină să căutăm lărgirea sferei noastre de legături şi să începem să ne interesăm de lucruri care nu sunt pentru noi. Acestea ne fac să ne plecăm urechea la cei care îi judecă pe alţii şi, în continuare, să spunem mai departe toate cele pe care ni le-au zis. A spune toate câte ni le-au zis *naşte pornirea de a căuta cele ale lumii*, ne face să ieşim din chilia noastră şi să ne interesăm de lume, să vrem să legăm un dialog iubit şi legături de dragoste cu lumea şi să cugetăm: „Dacă merg în lume oare nu voi duce o viaţă mai bună? Sau dacă voi merge la Mănăstirea Meteorelor, care-i aproape de lume, oare nu e mai bine?" Şi aşa încet-încet, mă îndrept spre lume.

Căutarea celor din lume *naşte pornirea de a învăţa pe cel ce nu întreabă*. Deschiderea orizontului lumii îmi dă o poziţie autoritară şi mă face să gândesc astfel: „Sunt monah şi-L cunosc pe Hristos şi viaţa duhovnicească şi pot să învăţ pe alţii". Încep, aşadar, să cultiv înlăuntrul meu dispoziţia spre dăscălire. Dacă văd un frate începător, îi spun: „Ca să rămâi în mănăstire trebuie să ţii toate rânduielile călugăreşti" – şi încep să i le enumăr. De ce l-ai sfătuit? Te-a întrebat? Nu te-a întrebat! Dar îţi place ţie să dai lecţii altora.

Naşte pornirea de a muşca pe aproapele. Cel care pentru pretinse motive de iubire şi duhovnicie dă lecţii altora, începe apoi să se bage în viaţa lor, să-i înţepe, să-i supere, să-i mustre. Îl vede pe unul că se roagă, îi spune: „Vrei să-l ajungi pe Marele Antonie?". Vede pe altul că vorbeşte, îi spune: „Călugăr eşti tu?" În general, încearcă să tulbure pacea celuilalt. Tachinările, glumele, ironiile, modul dur şi repezit de purtare faţă de celălalt sunt nişte instigări

la răutate, care arată cât de departe este viaţa noastră de Dumnezeu.

Dacă a înaintat deci cineva sau voieşte să înainteze, să se păzească pe sine întru cunoştinţă de cele ce nasc păcatele.

Dacă vrei cu adevărat să înaintezi, atunci trebuie să te păzeşti de toate pricinile păcatelor la care ne-am referit mai înainte, să stai tu şi Dumnezeu. Dar încă ceva:

Cel ce se teme de slăbiciunea trupului nu ajunge la starea cea după fire, dar de cade înaintea lui Dumnezeu în toată osteneala lui, puternic este Dumnezeu să-l odihnească pe el.

Cel ce se teme de slăbiciunea trupului. Mai înainte s-a referit la frică şi laşitate ca la prima şi cea mai mare cauză a păcatului. Aici avva Isaia se referă la frica de boală.

Omul, pentru că este ţărână, suferă de boli trupeşti, sufleteşti şi duhovniceşti. Trupul nostru alunecă uşor spre orice păcat, este predispus la boală, iar sufletul nostru la fel. Ne atinge cineva? Imediat ne cuprinde egoismul. Ne amărăşte? Ne întristăm. Ce sunt toate acestea? Boli. Invidia nu este o boală a sufletului? Slava deşartă nu este o boală? Împotrivirea nu este o boală? Toate patimile noastre sunt boli. Omul, în general, este un bolnav. De aceea, şi Hristos se numeşte Doctorul sufletelor şi al trupurilor.

Ne îmbolnăvim deoarece păcătuim vrând-nevrând. Din acest motiv avva Isaia spune: nu te teme niciodată de boală, nu te teme că te vei îmbolnăvi, să nu-ţi pese dacă eşti bolnav, nu există binefacere a lui Dumnezeu mai mare decât boala. Omul bolnav este sub acoperământ, sub dragos-

tea, sub binecuvântarea, sub privirea lui Dumnezeu, este în brațele Preabunului Dumnezeu.

Bolnavul poate să ajungă apostolul lui Dumnezeu, vas al alegerii, în timp ce omul sănătos este dur, insensibil, nemilostiv, nu-și poate lărgi inima. De aceea, oamenii bolnavi de obicei sunt dulci, iubitori, arată simpatie față de toți, au putere să-L roage pe Dumnezeu.

Nu te teme, așadar, de boli. Ai făcut cumva ulcer? Ai hemoragie gastrică? Nu te teme, nu pățești nimic. Dacă ai pierdut puțin sânge, o să mănânci trei portocale și vei fi în regulă. Ai pățit ceva la ochi și-ți pierzi lumina? Nu-i nimic, de acum te va lumina Dumnezeu. Ai cancer? De acum zilele ți se numără mai ușor și poți să te pregătești și să mergi mai repede în cer. Orice ai face cu toată ființa ta, dacă păcătuiești cu duhul, dacă bolești cu trupul și cu sufletul, nu te nelinişti, nu te frământa cu gândul ce medicamente să iei, dacă să faci sau nu operație, dacă este sau nu operația periculoasă. Ce vrei fă, numai să rămâi liniștit. Mai ales, nu te teme să nu te îmbolnăvești. Cine se teme de boala trupească nu poate ajunge să fie după firea lui Hristos. Rămâne în starea împotriva firii.

Dar dacă cineva Îl iubește pe Dumnezeu și este și fricos? Dacă ești fricos, zice, atunci cazi înaintea lui Dumnezeu *în toată osteneala, puternic este Dumnezeu a odihni.* Cazi în genunchi, smerește-te, închină-te lui Dumnezeu și spune-I: „Dumnezeul meu, mă tem că mă voi îmbolnăvi sau m-am și îmbolnăvit deja" și varsă lacrimi. Fă ce poți ca să-I fie milă lui Dumnezeu de tine. Este singurul care te poate odihni.

Frica este rezultatul îndumnezeirii sinelui nostru, al dorinței noastre de a ne prelungi viața, iar viața să ne fie ușoară, să nu ne doară nimic, să nu fim strâmtorați să nu dăm peste greutăți, să nu ne aflăm în situația jenantă de a ne

îngriji alţii. Dar avva Isaia ne spune: să nu te preocupe boala, lasă-le toate în mâna lui Dumnezeu. Orice-ţi dă Dumnezeu este spre folosul tău. Numai să nu pui înainte egoul tău, pentru că acesta devine dumnezeul tău şi nu mai este nici o nădejde să afli odihnă.

Dacă Ghedeon n-ar fi sfărâmat ulcioarele, nu ar fi văzut lumina lumânărilor, tot aşa dacă omul nu va dispreţui trupul, nu va vedea lumina Dumnezeirii.

Încă o dată Sfântul Isaia foloseşte în viaţa noastră mistică personală cuvinte ale Sfintei Scripturi.

Ghedeon a trăit într-o perioadă grea din istoria lui Israil, când trebuia să se confrunte cu madianiţii, acel vrăjmaş înfricoşător. Cum să-i biruiască? Dumnezeu îi spune: îi vei putea birui cu doar trei sute de bărbaţi, e de ajuns să nu te încrezi în tine şi în armele tale. Aruncă-ţi armele, nu te baza pe puterile tale, pe însuşirile tale, pe înţelepciunea ta, pe iscusinţa ta războinică.

Ghedeon alege îndată trei sute de războinici, îi împarte în trei cete ca să acopere o suprafaţă mare şi să pară mulţi vrăjmaşilor în puterea nopţii. În loc de arme, care exprimă puterea omului, le spune să poarte trâmbiţe de corn în mâna dreaptă, iar în stânga un ulcior cu o lumânare înlăuntru. Foarte frumoasă imagine! Pe de-o parte trâmbiţele, pe de cealaltă parte ulciorul cu lumânarea aprinsă.

Cum a sosit vremea luptei, Ghedeon dă semnalul, iar războinicii sună din trâmbiţe şi sparg ulcioarele. Madianiţii aud zgomotul, se înspăimântă, văd lumânările risipite pe o mare suprafaţă şi cred că vin mii şi miriade de israeliţi, se retrag, cad unii peste alţii şi se omoară între ei. Ghedeon a învins fără nici o pierdere umană (Jud. 6, 1-6; cap. 7).

Dacă însă nu ar fi spart vasele, n-ar fi văzut lumina lumânărilor. Înţelesul este: dacă boala, necazul, osteneala şi truda nu-ţi smeresc cugetul, trupul şi sufletul, dacă nu-ţi dispreţuieşti cu desăvârşire trupul, nu se poate să vezi lumina Dumnezeirii.

Prin urmare, cel care încetează să se mai îngrijească, să se mai înfrumuseţeze, să-şi mai ocrotească, să-şi hrănească trupul, care încetează să se mai intereseze şi să se zbată pentru sănătatea lui, numai unul ca acesta poate vedea lumina Dumnezeirii. Nu este cu putinţă ca cineva să-şi iubească şi să-şi ocrotească trupul, şi în acelaşi timp, să aibă lumină. Pe cât se strică trupul, pe atât Dumnezeu se înnoieşte în existenţa noastră.

Noi însă ce facem? Un pic ne doare dintele şi mergem la medic. Un pic ne doare stomacul, repede la medic. Scriem în America, în Anglia, ca să obţinem ultimul medicament apărut. Ce agonie, ce tragedie! Trupul devine un bebeluş frumos pe care îl îmbrobodim. Mai e cu putinţă să existe Dumnezeu în viaţa noastră? Avem femeia noastră, adică trupul, de care să ne ocupăm, nu ne mai trebuie Dumnezeu.

În plus, dacă pe lângă faptul că îmi pasă de trup, mă mai şi îngrijesc să-l aranjez, să am haine bune, să am pantofi de marcă şi cămaşă, mai încape atunci Dumnezeu înlăuntrul meu?

Dacă Iail, femeia lui Haver Chineul n-ar fi luat ţăruşul cortului, n-ar fi nimicit pe Sisara, adică mândria. (Jud. 4, 21)

Sisara era comandantul cananeilor, duşmanii din nord ai lui Israil. Atunci erau judecători vitejii Barac şi Debora. Perioada judecătorilor a fost plină de peripeţii.

Judecătorii se schimbau neîncetat. Cei mai mulţi erau oameni fără credinţă adâncă. Puţini au strălucit şi aceştia au salvat pe Israil.

În faţa pericolului cananeilor, Debora îl cheamă pe Barac şi-i porunceşte să îşi suie oamenii pe muntele Thavorului. Barac, deşi îşi făcea probleme din cauza numărului mare de duşmani, totuşi a ascultat-o. Pe toţi duşmanii ţi-i voi da în mână în afara lui Sisara, comandantul lor, pentru că nu eşti tu vrednic să-l învingi.

Într-adevăr, Barac a luptat împotriva oştirii cananeilor, a biruit-o cu cei zece mii de soldaţi ai săi, i-a trecut prin sabie, dar pe Sisara l-a omorât o femeie simplă din popor. Pe când Sisara fugea de Barac, o întâlneşte pe Iail, femeia lui Haver Chineul.

Iail a avut curajul să iasă în faţa cortului şi să-l poftească pe Sisara înăuntru pentru a-l ascunde. După ce intră Sisara în cort, Iail îl acoperă. Sisara cerea apă şi Iail îi dă lapte care produce somnul, după cum se ştie. Obosit cum era, Sisara adoarme imediat, iar Iail ia ţăruşul cortului şi i-l înfige în cap, astfel Sisara a rămas mort (Jud. 4).

Faptul că Iail a luat ţăruşul cortului are importanţă nu numai pentru că era un instrument nepotrivit, ci şi pentru că susţinea cortul, lucru ce arată că şi-a investit toată fiinţa ei. Această femeie s-a lepădat de ea însăşi ca să-şi poată salva neamul. Dacă nu ar fi scos ţăruşul cortului, adică dacă nu ar fi pus în pericol tot cortul, dacă în realitate nu ar fi dărâmat cortul, nu ar fi nimicit pe Sisara. Sisara reprezintă mândria, egoul nostru, dumnezeul care există înlăuntrul nostru. Dacă nu dispreţuim trupul nostru, viitorul nostru, interesele noastre, sănătatea, odihna, bucuria, fiinţa noastră, nu se poate să învingem viaţa falsă, deşertăciunea.

Vrei să devii un om duhovnicesc? Şi dacă Dumnezeu nu-ţi dă vreo boală, omoară tu tot ce există viu înlăun-

trul tău. Aruncă-ţi cortul, aruncă-ţi viaţa, leapădă tot ce este în jurul tău, tot ce ai dobândit până acum cu trudă şi cu osteneală şi cu dragoste, zdrobeşte tot ce eşti tu şi tot ce ai şi atunci poţi să spui că-L ai pe Dumnezeu. Mândria este inexistenţa lui Dumnezeu pentru noi, moartea lui Dumnezeu.

Dar voi putea eu, omul cel neputincios să fac un astfel de lucru? Voi putea să arunc ce am adunat, ce am iubit până astăzi? Voi putea să-mi zdrobesc firea, existenţa, astfel încât să nu mai am nici o altă dorinţă decât dorul după Dumnezeu? Dacă vei cădea înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu te va odihni.

Puternic este Dumnezeu ca să-i întărească pe cei ce lucrează întru ascuns cu smerită cugetare, că a Lui este cinstea şi slava în vecii vecilor. [17, 6]

Vei putea face şi tu ce a făcut o femeie, ce a făcut un Ghedeon, pentru că n-o faci tu, ci Dumnezeu Însuşi. Tu numai lucrează întru ascuns şi cu smerită cugetare în inima ta şi nu te teme, nu te nelinişti. Nu te gândi că nu-i pentru tine virtutea, sfinţenia, slava, Dumnezeu. Toate sunt pentru tine, pe toate Dumnezeu le-a făcut pentru tine. Dumnezeu i-a făcut minunaţi pe sfinţii Săi, pe tine nu te va putea face minunat? De ce te-a zidit? Pentru El.

Dacă deci ne vom osteni pentru acest lucru, Dumnezeu îl va preţui, şi ne va ajuta şi ne va face dumnezei. De aceea, să ne lepădăm de noi înşine.

12

Despre pocăinţă

Acest cuvânt am spune că este singurul care e firesc să se audă într-o mănăstire. Pocăinţa (μετανοία – schimbare a minţii) a fost propovăduirea Înaintemergătorului, a Mântuitorului, dar şi a întregii Biserici, pentru că viaţa omului nu este nimic altceva decât o pocăinţă.

Cuvântul pocăinţă este neînţeles de majoritatea oamenilor, deoarece are un cuprins atât de adânc. Toţi creştinii vorbesc despre pocăinţă, dar în cele din urmă nimeni nu este sigur dacă s-a pocăit. Toţi întreabă şi reîntreabă cum poţi să te pocăieşti. Pocăinţa este singura cheie care deschide sânurile părinteşti, porţile cerurilor, porţile păcii şi ale părtăşiei cu lumina, este cea mai veselă vestire şi cel mai uşor lucru în viaţa omului.

Nu e cu putinţă ca Dumnezeu să fi împovărat sufletele noastre cu lucruri grele. Faptul că se vorbeşte despre pocăinţă tuturor cetelor de credincioşi, atât începători cât şi desăvârşiţi, arată că pocăinţa este un lucru atât de adânc, dar în acelaşi timp atât de simplu, încât să putem spune că este pregătită pentru fiecare suflet, chiar şi pentru sufletul unui copil mic.

Dar pentru că vicleanul a sucit lucrurile, iar oamenii se întreabă ce este pocăinţa, Biserica noastră lămureşte sensul ei în multe feluri, astfel încât să putem cândva să prindem câte ceva legat de propria noastră viaţă, de propriile noastre dorinţe şi doriri, şi să ne pocăim.

Se ştie că omul înţelege doar ceea ce vrea şi pofteşte. Orice altceva i-ai spune, nu poţi să-l mişti. Măcar de i-ai

vorbi despre harismele cereşti, va rămâne neclintit. Numai dacă reuşeşti să te referi la ceva care-l preocupă, îşi va deschide îndată ochii şi va înţelege – cum crede el – sensul cuvintelor tale. Începe deci avva Isaia:

A fost întrebat avva Isaia: ce este pocăinţa sau ce este a fugi de păcat. [21, 1]

Foarte frumos începutul cuvântului. Cuvântul „a fost întrebat" are sensul că fraţii îl întrebau mereu pe avva Isaia. Exprimă simplitatea familiei lor, aroma naturaleţii cu care se purtau unul faţă de altul. Ucenicii, având aceleaşi probleme ca noi, îl întrebau iarăşi şi de multe ori aceleaşi lucruri. Niciunde în cartea sa, avva Isaia nu ne-a spus ceva mai important decât cele despre pocăinţă. Dar pentru că fiii săi îl întreabă iarăşi, nu-şi închide gura, nu dă tăcerea în locul cuvântului.

Şi a răspuns zicând: Sunt două drumuri, unul al vieţii şi unul al morţii. Cel ce merge pe unul, nu merge pe celălalt. Iar cel ce merge pe amândouă, încă nu s-a socotit că merge pe nici unul, nici pe cel spre Împărăţie, nici spre pedeapsa vecinică. De va muri unul ca acesta, judecata lui Dumnezeu este, a Celui ce are milă.

S-ar putea spune că Sfântul nu a dat un răspuns întrebării ucenicilor. Ei îl întreabă despre pocăinţă, iar el răspunde despre drumul vieţii şi al morţii (Deut. 30, 15). Fără să se teamă, avva Isaia spune cu claritate: nu sunt cunoscător de inimi ca să-ţi spun unde vei merge, pentru că judecata este a lui Dumnezeu care are milă. Un lucru ştiu, că, dacă mergi pe amândouă căile, nu aparţii căii vieţii.

Cel ce voiește să intre în Împărăție să păzească faptele ei, căci Împărăția este oprirea a tot păcatul.

În realitate, Sfântul nu s-a îndepărtat de subiect. Deoarece cuvântul pocăință are o mare adâncime de înțelesuri, și trebuie cu multă subțirime lămurit, vorbește la început despre două lucruri.

Întâi, trebuie să înțelegeți că nu puteți să vă pocăiți și să păcătuiți. Nu puteți să cădeți și să vă ridicați. Firea umană cade și se ridică. Cu toate acestea, voi nu puteți să vă îndreptați voința încoace și încolo, nu puteți să nu stăpâniți sinele vostru pentru orișicare motiv, deoarece omul orice ar face întotdeauna se îndreptățește. Este atât de îndreptățit în ochii săi, încât este convins cu desăvârșire că, ce a făcut, a făcut bine și nu se putea altfel. Dar să știi că nu e cu putință să te gândești sau să vorbești despre pocăință, dacă nu rămâi statornic într-un singur fel de viețuire. Ia o hotărâre, fie a vieții, fie a morții. Nu poate voința ta să acționeze și încolo și încoace. Desigur, există scăpătări care acționează în ascuns, în întunericul inimii și al cugetului, și pe care probabil nu le vom conștientiza niciodată. Se poate să și mor, și să nu știu că le-am făcut, dar asta nu înseamnă că n-am păcătuit.

Al doilea, dacă vrei să fii omul împărăției cerurilor, să-ți amintești că *Împărăția este oprirea a tot păcatul*.

Avva Isaia răspunde: De ce mă întrebați unde va merge ascetul când va muri? Nu știu, pentru că nu cunosc adâncurile lui Dumnezeu. Doar Dumnezeu știe. Dar de ce nu înțelegeți că împărăția cerurilor, raiul, veșnicia, viața în Hristos, nu sunt ceva care vor fi cândva, ci ceva pe care îl ai sau nu îl ai? Adică ori ești în viață și în împărăție, ori nu ești. Pentru că *Împărăția este oprirea a tot păcatul*. Ești în împărăția cerurilor din clipa în care ai încetat orice păcat

înlăuntrul tău. Deci, dacă încă lucrează înlăuntrul tău păcatul înseamnă că nu eşti în cer, ci în întuneric, în umbra nopţii şi nu ştii unde mergi.

Vrăjmaşii îşi seamănă în acela gândurile lor, dar ele nu odrăslesc.

Păcatul începe întotdeauna cu un gând. Gândul este atât de insinuant şi subţire, încât se strecoară şi pe acolo pe unde nu există gaură. Din clipa în care intră în om, se vede imediat în ce direcţie va înclina balanţa voinţei sale. Dacă omul s-a hotărât pentru împărăţia cerurilor, oricât ar semăna demonii, nici un gând nu va odrăsli. Gândul îl loveşte pe om, dar se întoarce înapoi, nu poate să intre, pentru că împărăţia lui Dumnezeu este fortificată cu putere de jur împrejur.

Fiindcă dacă mintea ajunge să privească dulceaţa dumnezeirii, săgeţile lor nu mai pătrund în ea.

Avva Isaia îşi dezvoltă treptat ideile. Acum îl înfăţişează pe omul care trăieşte în pocăinţă şi a intrat în împărăţia cerurilor. Dar, care este adevărata pocăinţă? Cu siguranţă că nu este simplul regret pentru ce am spus sau am făcut. Cuvântul „mă pocăiesc" (μετανοῶ – îmi schimb mintea) arată că mintea mea înaintează, avansează în spaţiul împărăţiei cerurilor. După ce am oprit păcatul prin adâncul pocăinţei, adică prin înaintarea în adâncurile Dumnezeirii, descopăr în adâncul meu adâncul căderii mele, cele neumblate şi adânci ale firii mele căzute, tot ceea ce se întâmplă înlăuntrul meu fără ştiinţa mea, fără să simt, fără să-mi dau seama.

Pocăința este o energie (lucrare) instantanee a minții, a omului lăuntric, care se naște din împărtășirea de Dumnezeu. Astfel pocăința este cunoaștere a lui Dumnezeu, înțelegere a tainelor Lui, descoperire înaintea ochilor noștri a bunătății, a smereniei, a păcii lui Dumnezeu. Este gustul dulceții Dumnezeirii, al vieții și al energiei dumnezeiești.

Așadar, când cineva începe să devină lăuntric părtaș vieții lui Dumnezeu, săgețile celui rău nu mai pot intra prin gânduri, pentru că spațiul lăuntric al omului este adăpat mereu de Dumnezeire, de Duhul lui Dumnezeu, de energiile dumnezeiești. Nu este cu putință să intre păcatul în rai. Dacă poate să intre un gând înseamnă că poate să intre păcatul.

Prin urmare, omul care se pocăiește, care a cunoscut ce înseamnă să fugi de păcat se presupune că se împărtășește „de dumnezeiasca fire" și inima lui se îndulcește și simte ca fiind a ei lumea împărăției cerurilor, încât se predă în întregime acesteia. Când stai în soare, ești mereu luminat de razele lui și nu poți să fii întunecat. Tot așa, și în această stare a harului te umpli de Dumnezeire și înlăuntrul tău nu mai poate să intre săgeata gândului sau a unui păcat.

Prin urmare, are omul puterea să-și depășească gândurile? Noi ne plângem neîncetat că avem gânduri, ne luptăm și iarăși cădem. Și nu numai atât, dar și consimțim cu ele, considerând că sunt foarte firești păcatele noastre trupești, cu voia și cu fapta: „Om sunt, zicem, nu pot altfel". Cum e cu putință ca omul să ajungă la această nepătimire, are el această rezistență, această vrednicie? Cu siguranță că nepătimirea nu este izbânda omului, ci a harului lui Dumnezeu. Prin urmare, omul are și puterea și vrednicia pentru ea. Dar de unde?

Căci este îmbrăcată în toate armele (în panoplia) virtuților care o păzesc și se îngrijesc de ea, și nu îngăduie să fie tulburată, ci o fac să rămână cu vederea ei în cunoștința de unde să fugă, și în deosebirea celor două căi, și de una să fugă, iar pe cealaltă să o iubească.

Cât de simplu, concis și smerit vorbește Sfântul Isaia! Ca și cum nu ar spune nimic. Descoperă cele mai mari adevăruri și crezi că-ți spune povești.

Omul are puterea să dobândească nepătimirea, pentru că are armele care întorc înapoi gloanțele păcatului. Dar aceste arme nu sunt ale lui, sunt panoplia virtuților. Este îmbrăcat cu virtuțile.

Când sunt îmbrăcat înseamnă că haina mea este ceva străin și că pot să fiu și fără ea, prin urmare, *îmbrăcat în panoplia virtuților* înseamnă îmbrăcați-vă cu virtuțile, care sunt tâlcurile Noului Legământ. Sunt îmbrăcat înseamnă că iau ceva de la Dumnezeu și care aparține Lui.

De multe ori întâlnim cuvântul virtute, dar nu știu dacă putem simți harul și adâncimea lui. Dacă l-am simți, am avea o asemenea nădejde și bucurie, încât nu am mai deznădăjdui niciodată, ci am putea să dormim întotdeauna cu mintea liniștită, fără nici un pericol.

Cuvântul panoplie exprimă, mai întâi, ceva desăvârșit și suficient. Anume că omul a dobândit toate armele, fie ofensive, fie defensive, care pot să-i asigure reușita, cucerind toate întăriturile păcatului.

În al doilea rând, cuvântul panoplie ne amintește de război și ne dă și siguranța rezultatului, pentru că, odată cu panoplia, avem tot ce ne trebuie ca să biruim.

Așadar, creștinul care se pocăiește luptă împotriva dușmanului, care este păcatul, dar în realitate războiul se

duce cu armele Altcuiva. Propria lui luptă este dispoziția sa continuă de a înainta tot mai mult în Dumnezeu.

Panoplia este cea care apără. El însuşi nu se poate apăra. Cine se întreabă dacă omul se poate păzi curat şi smerit, dacă poate să nu țină minte răul şi să nu păcătuiască, are dreptate. Singur nu poate să facă absolut nimic, nici un deget să mişte. Cum să mai învingă pe duşmanii duhovniceşti! De aceea Dumnezeu dă panoplia virtuților.

Cuvântul virtute are legătură cu energiile dumnezeieşti şi cu însuşirile dumnezeieşti, precum şi cu părtăşia lui Dumnezeu cu omul. Virtuțile sunt cinstea noastră. Cu virtuțile suntem împlătoşați, dar ele nu sunt ale noastre, ci vin de la Dumnezeu. După cum înfrumusețăm mireasa cu un văl minunat care nu este al ei, exact aşa şi Dumnezeu ne îmbracă cu virtuțile.

Cuvântul virtute (ἀρετή) provine din rădăcina αρ-, ca şi numele Aris, care era zeul războiului, sau cuvântul bărbăție (ἀνδρεία), care este legat direct de război. De asemenea, e legat şi de verbul ἀραρίσκω care are sensul de a adapta, a monta, a pune în ordine. După cum aşezăm dopul în sticlă sau o cutie peste alta şi se potrivesc deplin, acelaşi înțeles al deplinei înfăptuiri, al cărei rezultat este unirea, îl are şi verbul ἀραρίσκω. Prin urmare, cuvântul ἀρετή – virtute, arată rezultatul părtăşiei şi al colaborării noastre cu Dumnezeu, al altoirii noastre şi al rămânerii noastre într-o singură viță-de-vie.

Singur nu pot să ajung la virtute, ci mi-o dă numai apropierea şi unirea mea cu Dumnezeu. După cum un vagon nu poate să se mişte fără locomotivă, tot aşa este şi cu virtutea. Prin urmare, virtutea este ceva care mi se întâmplă, este o îmbrăcare cu însuşi Dumnezeu.

Virtutea arată în acelaşi timp participarea umană la lupta pentru dobândirea şi păzirea deplinei comuniuni cu

Dumnezeu. Virtutea este singura mea întoarcere către Dumnezeu, Care mă face vrednic să trăiesc într-un asemenea fel, încât să-L pot vedea, să mă satur de El, să mă bucur de El, să-L dobândesc şi, prin urmare, să-L asimilez. Este o viaţă făurită pentru mine, iar eu sunt făcut pentru Dumnezeu.

După toate acestea, să ne amintim că şi verbele ἀρέσκω – a plăcea şi ἁρμόζω – a se cuveni, a adapta provin din rădăcina αρ. Câtă vreme trăiesc într-un fel care se potriveşte cu Dumnezeu, câtă vreme Îi plac lui Dumnezeu şi Dumnezeu îmi place mie, adică este odihna mea, iar eu odihna Lui, atunci pot vorbi despre virtute.

Această legătură cu Dumnezeu îmi aduce un şir de lucrări (energii) dumnezeieşti, care mă inundă şi, ieşind din mine, mă păzesc. După cum ies gloanţele din puşcă şi-l izgonesc pe vrăjmaş, exact aşa ies dinlăuntrul meu şi energiile dumnezeieşti, obligând orice săgeată vrăjmaşă să se îndepărteze.

Iubeşte-L, aşadar, pe Dumnezeu, uneşte-te cu El şi El îţi va dărui panoplia virtuţilor care te va păzi, te va îngriji, precum tatăl pe copilaşul său.

Prin urmare, panoplia virtuţilor, adică energiile dumnezeieşti, viaţa dumnezeiască, întâlnirea vie cu Dumnezeu devin hrana mea, îmbrăcămintea mea, măreţia mea, care nu îngăduie să mă mai tulbure gândurile. De aceea, nu războí tu gândurile tale, nu te mânia, nu te întrista, nu te întreba de ce ai gânduri, ci încredinţează-te lui Dumnezeu. Cine se ocupă de gânduri, de cele mai multe ori găseşte un pretext ca să stea împreună cu ele şi cine deschide discuţii cu gândurile înseamnă că le iubeşte. Cine cade, se pocăieşte şi iarăşi cade, arată cât de mult este linguşit de către gânduri, cât de mult îi place necurăţia gândurilor.

Dimpotrivă, cine are dispoziţia de a se izbăvi de ele şi a fi îmbrăcat cu Dumnezeu *rămâne cu vederea în*

deosebirea celor două căi, de una să fugă, iar pe cealaltă să o iubească. Aceasta înseamnă că nu se luptă, nu-şi face probleme, nu acţionează, nu are nici o grijă. Este pasiv, am zice, rămâne liniştit şi paşnic, nu se teme de nimic ce i s-ar întâmpla fără voia lui.

Această linişte, seninătate, pace a sa, are ca scop dobândirea cunoştinţei personale, trăite şi a simţirii lui Dumnezeu, încât să poată să deosebească cele două căi şi *de una să fugă, iar pe cealaltă să o iubească.* Ajungând omul la această linişte, la acest interes numai pentru Dumnezeu, fără alt scop sau grijă, dobândeşte propriul său ipostas, propria sa putere, şi poate singur să se ferească de păcat. Dobândeşte încet-încet putinţa de a rămâne nepătimaş.

Dar se naşte întrebarea: trebuie să păcătuiesc pentru a afla milă, cum zice Apostolul Pavel, sau cunoştinţa, cum zice Sfântul Isaia? Când vreau să cunosc păcatul păcătuind, deja m-am îndepărtat cu voia de Dumnezeu. Ce trebuie deci să fac? Răspunsul ni-l dă avva Isaia.

Dacă nu mănânci din ele (din virtuţi), nu vei cunoaşte amărăciunea lor.

Trebuie să mănânci din dulceaţa virtuţilor ca să-ţi dai seama de amărăciunea păcatului. Nu poţi să dobândeşti cunoştinţa păcatului păcătuind, şi pocăindu-te, să te depărtezi de păcat. Adică nu dobândeşti simţământul grozăviei şi al răzvrătirii faţă de Dumnezeu, pe care o reprezintă şi cel

mai mic păcat pentru că, cu cât faci păcatul, cu atât ești mai absorbit de el.

Când păcătuiește cineva, nu numai că nu este condus la pocăință, dar cu atât mai mult se unește cu păcatul și devine el însuși un păcat. Trebuie să încerce dulceața virtuților, cunoștința lui Dumnezeu ca să-și poată da seama ce este păcatul.

Cum cunoaște cineva ce este iubirea de arginți dacă nu s-a lepădat de ea și nu rămâne într-o mare sărăcie pentru Dumnezeu.

Nimeni nu înțelege ce este iubirea de arginți, oricât ar pătimi din cauza acestei patimi.

Iată, de exemplu, un zgârcit chinuit, nefericit, părăsit de soție, ajuns până aproape de moarte din cauza zgârceniei. El nu va putea spune niciodată ce înseamnă iubirea de arginți, încât să spună: „Am greșit, trebuie să-mi schimb viața". Cu cât mai mult devine iubitor de arginți, cu atât mai mult va pofti banii. Vrei să știi ce este zgârcenia? Sărăcește pentru Dumnezeu. Dacă sărăcești, vei cunoaște dulceața sărăciei și ea te va face să simți groaza iubirii de arginți.

Cum cunoaște amărăciunea pizmei, dacă nu a dobândit blândețea?

Când cineva este invidios, cu cât mai mult pizmuiește, cu atât se istovește lăuntric, se frământă, plânge, se chinuie. Un om invidios e cu neputință să fie fericit, chiar și pentru o secundă. Devine tot mai nefericit pentru că cel pe care îl pizmuiește fie este fericit fie e nefericit, reușește nu reușește, el tot nu are liniște. În cazul în care celălalt este cuprins de necazuri, pizmașul se teme ca nu cumva să se

schimbe starea aceluia şi el să ajungă mai nefericit ca acela. Când cel pizmuit are reuşite, pe invidios îl chinuie reuşita aceluia şi continuă să fie nefericit. Numai dacă dobândeşte blândeţea, poate să înţeleagă amărăciunea invidiei. Prin cunoştinţa experimentală a blândeţii suntem conduşi la înţelegerea invidiei.

Cum cunoaşte tulburarea mâniei, dacă nu a dobândit îndelunga răbdare în toate?

Avva Isaia foloseşte cuvântul mânie deoarece exprimă împotrivirea faţă de aproapele, în timp ce îndelunga răbdare exprimă încăperea tuturor oamenilor în inimă. Dacă nu-i bagi pe toţi în inima ta, nu poţi să înţelegi ce lucru înfricoşat este mânia. Cum cunoaşte obrăznicia mândriei dacă n-a câştigat blândeţea smeritei cugetări?

Dacă eşti mândru şi faci ceva ca să te înjoseşti, s-ar putea să-ţi pară rău. Dar vei deveni „fiu al gheenei îndoit" (Mt. 23,15), de două ori mai mândru decât erai mai înainte. Nimeni nu se pocăieşte prin mândrie, dimpotrivă alunecă şi mai mult şi cade în ea. Dar când simte *blândeţea smereniei*, dulceaţa, pacea, frumuseţea, căldura şi frumuseţea ei, atunci va înţelege cât de grozavă este cu adevărat mândria.

Cum cunoaşte ruşinea vorbirii împotriva altora, dacă n-a cunoscut scăderile proprii?

Cum îşi va închide cineva gura, dacă nu înţelege că este cu totul o scădere, „că nu este vindecare în trupul lui"? Zi cuiva să nu mai vorbească de rău. Oricât i-ai spune, dacă nu se va vedea pe sine cu totul păcat, nu-şi va închide gura. Având impresia că este ceva, se deosebeşte de celălalt şi este normal să se întoarcă împotriva lui. Dacă însă are cunoş-

tința că zace cu totul în păcat, nu poate să mai judece pe aproapele lui ca păcătos, ci împreună-pătimește cu el.

De ce oamenii neîncetat vorbesc de rău, chiar dacă se hotărăsc de mii de ori să oprească această grăire de rău? Pentru că niciodată nu au crezut că ei se află în păcat. Cel condamnat și tâlharii au dragoste între ei și colaborează, pentru că știu că se află în aceeași osândă (Lc. 23, 40). Eu lovesc pe celălalt, nu colaborez cu el, îl ponegresc cu vorbirea de rău, îl îngrop, pentru că nu simt că sunt una cu el. Mă pun pe mine însumi mai presus de el. Ca să-mi închid, așadar, gura trebuie să cred că și eu sunt păcătos.

Cum cunoaște necuviința luării în râs a altora, dacă n-a cunoscut plânsul pentru păcate?

Se referă la virtuți și la păcate capitale. Dacă nu înțelegi că ești păcătos, dacă nu cunoști plânsul, adică dacă nu trăiești plânsul pentru păcatul tău, este cu putință să te oprești din batjocoriri?

Din punct de vedere omenesc s-ar părea că sunt alăturate păcate mari și mici. Alături de mânie, echivalată cu uciderea, precum zice Domnul (Mt. 5, 21-22), așează grăirea de rău, pe care noi o considerăm ca nimic – mi-a scăpat, zicem, și adaug și luarea în râs. Dar nu este așa, pentru că nu există păcat mic sau mare, ci toate sunt de căpătâi.

Mulți oameni au obiceiul să-i facă pe alții să râdă. Produc râs în jur cu mutra pe care o fac, cu mersul lor, cu tachinările, cu ironiile și cu întrebările lor. Se poate să râdă ei înșiși sau să stârnească râsul chiar și în biserică. Aceasta dovedește că e un om needucat, pentru că luarea în râs este lipsă de educație, dar noi câteodată o considerăm deșteptăciune. Cum vei înțelege ce lipsă de educație reprezintă râ-

sul, sau a face pe altul să râdă, dacă nu ai cunoscut *plânsul pentru păcate*?

Când celălalt produce cu uşurinţă o atmosferă de haz, simţi că niciodată nu s-a pocăit, niciodată nu a gustat din fericitul plâns. Acest om este purtat de patimile lui şi de demoni, iar în această furtună şi ameţeală cum va putea înţelege adevărul? Când cineva este ameţit, are impresia că pământul se învârte şi nu ştie ce să facă, de ce să se ţină. Exact aşa este şi cel care ia în râs.

Desigur că avva Isaia nu se gândeşte aici la actori şi mimi, ci la cei care nu au harisma dumnezeiască a plânsului. Aceştia, oriunde s-ar afla, produc o atmosferă de destindere, dar sunt atât de naivi, atât de needucaţi şi neşlefuiţi, şi nevrednici de orice respect – deşi ei cred că fac ceva serios – încât numai ce-l văd pe celălalt că râde, îl fac să râdă şi mai tare.

Cum cunoaşte frământarea akidiei, dacă nu s-au liniştit simţurile lui şi nu înţelege lumina lui Dumnezeu?

Vedeţi că se referă la fapte din viaţa noastră zilnică. De câte ori nu ne cuprinde akidia! Îl vezi pe altul că doarme în biserică, îl întrebi de ce şi-ţi spune că este obosit, adică n-are nici un chef să privegheze şi să se roage. Altul poate chiar să-ţi trântească o glumă, ca să se îndreptăţească, iar al treilea s-ar putea să vrea să se roage, dar îl ia moţăiala, aude cuvântul lui Dumnezeu şi se îngreuiază acolo unde stă, se imboldeşte neîncetat. Toate acestea, zice avva Isaia, exprimă tulburarea akidiei. Când cineva se îngreuiază de locul în care trăieşte, când îi e greu să mai lupte, să privegheze, să se roage, să liturghisească, când simte înlăuntrul lui o indispoziţie, o dezarticulare lăuntrică, acest om, akidizatul, este întotdeauna tulburat. Când vedeţi pe cineva tulburat, se

pot întâmpla două lucruri: fie a ajuns la contradicţie cu celălalt şi, prin urmare, s-a separat de trupul lui Hristos, fie este un akidizat, adică un leneş, un fleşcăit, atât de gros la suflet şi la duh încât, până să-ţi răspundă, a şi uitat ce l-ai întrebat sau unde l-ai trimis.

Akidizatul, deci, suferă de ceva şi nu poate să facă nimic, îi lipseşte ceva. Îl pui în strana de acolo, îl ameţeşte flacăra candelei. Îl muţi, i se pare că-i întuneric şi-l ia somnul. Îl pui altundeva, i se pare că e cald. Are o tulburare, o neaşezare, nu se linişteşte niciunde. Îi vorbeşti cu dulceaţă, frumos, cu dragoste, strigi, dar orice i-ai face, nu poţi să simţi dulceaţă împreună cu el. Este omul cel lipsit de reuşită, amărâtul care nu cunoaşte simţământul siguranţei pentru că nu-şi face munca sa. Este akidizat. Cum vei înţelege însă că tulburarea ta, căderea ta de la Dumnezeu se datorează akidiei? Cum vei simţi ce este akidia?

Mergi în biserică şi te aşezi cât mai comod. Mai poţi să te rogi? Oricât ai spune că te rogi, şi înger să fii, nu poţi să te rogi. Îngerii se înfricoşează şi stau cu trezvie, nu cumva ei înşişi să cadă în akidie, iar tu, care eşti om cu carne şi oase care se împotrivesc duhului, ai impresia că poţi să te rogi astfel lui Dumnezeu? Şi totuşi o facem, pentru că simţurile noastre nu s-au liniştit, nu au dobândit statornicie şi stabilitate. Încă suntem cei ce se luptă între viaţă şi stricăciune. Suntem cei care ne zvârcolim ca furtunile, ca frunzele în copaci bătute de vânt, ca marea răscolită de curenţi. Nu suntem oamenii care am luat o poziţie statornică faţă de Dumnezeu, pe Care ori L-am iubit ori L-am urât, încât să putem şti că simţurile noastre Îl urăsc sau Îl iubesc constant.

Simţurile noastre, mintea noastră, inima noastră, sunt ca o mână dezarticulată pe care dacă o laşi nu stă, ci cade. Gura noastră astăzi îl slăveşte pe Dumnezeu şi mâine îl blestemă. Mintea noastră astăzi gustă clipe de înălţare

cerească și mâine cade în duhorile iadului. Dacă, zice, omul nu se îndulcește de echilibrul, de liniștea și statornicia simțurilor sale, dacă nu se întoarce către lumina lui Dumnezeu cu statornicie, nu va putea niciodată să înțeleagă akidia.

Așadar, singura liniștire a simțurilor noastre, singura noastră intrare în netulburare, în nepătimirea lui Dumnezeu, depind de privirea statornică spre Părintele ceresc.

Căpetenia tuturor relelor este una, numită răutatea vrăjmășiei.

Dacă vrei să le biruiești pe toate cele de mai sus, trebuie să învingi în mod constant vrăjmășia. Aici merită să fim atenți mai ales la înțelepciunea Sfântului. Punctul de plecare al păcatului nu este nici egoismul, nici mândria, nici lipsa de dragoste, nici apostazia, nici nepocăința, nici altceva, ci răutatea vrăjmășiei, opusul virtuții.

Să luăm un alt cuvânt înrudit cu cuvântul virtute, cuvântul viclenie – πανουργία. Vine de la adjectivul πανούργος – viclean, care provine de la adjectivul παν – tot și substantivul ἔργον – lucrare, și exprimă un înțeles opus față de cuvântul πανοπλία. Amândouă cuvintele au ca particulă comună adjectivul παν. Πανουργία se opune lucrărilor (energiilor) lui Dumnezeu care ne înveșmântează, se opune slavei dumnezeiești care se află în inima noastră și ni le dăruiește pe toate.

Prin urmare, preocuparea, strădania, grija de a urmări reușita, de a mă zbate pentru ea vine în opoziție cu pacea, cu netulburarea pe care le dăruiește părtășia la slava dumnezeiască, viața dumnezeiască, Dumnezeirea. Viclean îl numim pe satana. Virtutea este rezultatul lucrării lui Dumnezeu. Vrăjmășia este însușirea vrăjmașului, a vicleanului demon. Îl numim pe satana viclean, pe singurul adevărat vrăj-

maş al omului, pentru că ne îmboldeşte la diferite preocupări, căutări, dorinţe, care sunt o lucrare fie a minţii, fie a inimii noastre, fie a părţii noastre irascibile, fie a voinţei noastre. Astfel vrăjmaşul este viclean, iar cel preocupat şi care se osteneşte, adică omul, nu are virtute pentru că nu are linişte, pentru că nu-L vede pe Dumnezeu.

De ce nu zice vrăjmăşie, ci răutatea vrăjmăşiei? Înainte a vorbit de panoplia virtuţilor, iar acum de răutatea vrăjmăşiei, care este însuşirea vrăjmaşului de a ne lansa neîncetat în preocupări, gânduri, dorinţe. Îmi strecoară vrăjmaşul un gând de hulă, sau de destrăbălare, sau de necredinţă în vremea rugăciunii. Acest gând nu este o energie care izvorăşte din mine, pentru că nu l-am vrut, ci în timp ce mă rugam mi-a venit ca un glonţ. Dar dacă nu am hulit înseamnă că nu am păcătuit. Dar satana ce a reuşit?

Doar cu gândul nu poate să mă întineze, pentru că gândul este străin, nu este al meu. Sunt răspunzător pentru propriile mele păcate şi nu pentru păcatele vrăjmaşului. Totuşi cel viclean reuşeşte aceasta: să dea de lucru minţii mele şi apoi voinţei mele. Cu mintea acum mă rog: „Hristoase, iartă-mă". Zicând aceasta, voinţa îndată mi se îndreaptă spre gând şi părăseşte rugăciunea, îndeletnicindu-se cum să izgonească gândul de hulă sau de destrăbălare, moment în care îmi schimb starea, energia, părăsesc nepătimirea şi în întregime mă aprind de patimă împotriva acestui gând. Rezultatul: a învins vicleanul, mi-a dat de lucru.

Aşa cum dacă îi dai o minge unui copilaş, acesta o ia şi se joacă lăsându-te în pace, exact aşa şi cel viclean a aruncat gândul, nu pentru gândul în sine, ci ca să ne dea de lucru, ca să ne pună pe treabă. În acelaşi fel putem să înţelegem toate vicleniile, toate pe care ni le aruncă satana. Aşadar, răutatea vrăjmăşiei este opusul virtuţii. Virtutea este rezultatul împărtăşirii noastre de Dumnezeu, în timp ce

împărtăşirea noastră cu vicleanul demon este rezultatul păcatelor noastre. Prin urmare, omul păcătuind se face părtaş vrăjmăşiilor, însuşirilor vrăjmaşului celui viclean, în timp ce împărtăşindu-se de Hristos, dobândeşte harisme dumnezeieşti, se face părtaş însuşirilor dumnezeieşti. Adică, atunci când ne îndeletnicim cu păcatul nostru, devenim părtaşi vieţii vicleanului demon şi obligatoriu aruncăm vina pe alţii, considerându-i cauza şi motivul păcatului nostru. Dar chiar dacă aş spune că eu greşesc, nu fac nimic altceva decât Îl uit pe Dumnezeu şi să mă îndeletnicesc cu egoul meu. Semănăm vânt şi culegem furtună. În viaţa noastră există o urâţenie deoarece avem împărtăşire cu întunericul. De aceea, Domnul spune: „Nu puteţi să slujiţi şi lui Dumnezeu şi lui mamona". Prezenţa patimilor este un element care dovedeşte că iubim să fim părtaşi demonului, şi nu lui Dumnezeu.

Iar maica virtuţilor una este, numită frica lui Dumnezeu.

Frica lui Dumnezeu este virtutea de început care ne uneşte cu Dumnezeu. Când auzi un zgomot, te înspăimânţi. Îţi mai ţii şi respiraţia, te opreşti din muncă şi stai încremenit ca să-ţi dai seama ce se întâmplă. Frica te face să te întorci cu totul spre ceva. În timp ce părtăşia cu demonul este pricina păcatelor, începutul tuturor virtuţilor este frica lui Dumnezeu, care înseamnă că mă opresc din orice lucru şi privesc spre Dumnezeu cu atâta concentrare, încât nu îndrăznesc să mă mai mişc.

Cel ce-o dobândeşte pe ea întru curăţie, naşte virtuţile şi taie ramurile răutăţii de care am vorbit.

Cine dobândeşte frica lui Dumnezeu întru curăţie, adică dintr-un imbold curat şi cu adevărată dragoste, în acesta frica lui Dumnezeu naşte virtuţile şi taie ramurile răutăţii.

Aşadar, dacă vrei să tai păcatele nu zice, cum fac unii: „De azi nu mă mai mânii sau promit să nu mai mint" – fiindcă iar o să cazi de îndată ce pleci de la mine, ci dobândeşte frica lui Dumnezeu.

Dobândeşte, deci, frica aceasta, iubitule, şi-ţi vei trăi tot timpul tău în odihnă, căci frica lui Dumnezeu este maica virtuţilor. [22, 2]

Dobândeşte frica lui Dumnezeu, această dispoziţie de împărtăşire cu Dumnezeu, şi-ţi făgăduiesc eu, Stareţul tău, Părintele tău, că toată vremea vieţii tale te vei afla în odihnă. Nu te va mai tulbura nici patimă, nici gând, nici păcat, nici mândrie. De constaţi cea mai mică clătinare în mintea ta, în gândul tău, în inima ta, în viaţa ta, dacă te încredinţezi de cel mai mic păcat, adu-ţi aminte că aceasta se întâmplă pentru că nu-L iubeşti pe Dumnezeu, deoarece nu te împărtăşeşti din Dumnezeire. Dobândeşte frica şi aceasta îţi va dărui toate virtuţile. Fii plăcut lui Dumnezeu, înveşmântează-te cu privirea lui Dumnezeu asupra ta – sau cum zice poporul, ochii tăi m-au făcut să mă îndrăgostesc – încât Dumnezeu să te iubească, să te vrea, să-ţi fie bineplăcut şi atunci vei constata că nu mai există război, „căci Dumnezeu este Cel ce se luptă pentru noi" (Neemia. 4, 14). Şezi, ne va zice Dumnezeu, şi Eu voi lupta pentru tine, duşmanii tăi sunt ai Mei.

Iarăşi a fost întrebat: Ce înseamnă a te linişti în chilie. [21, 3]

S-ar putea ca cineva să întrebe: de ce schimbă subiectul după ce a vorbit despre pocăință? O face pentru că pocăința este o liniștire constantă, încetare a lucrărilor, lipire de Dumnezeu, sfințire neîncetată, neîncetată apropiere de lumină, de sfințenia lui Dumnezeu. Ce înseamnă sfânt? Dumnezeu Tatăl a lucrat șase zile, iar în cea de-a șaptea S-a odihnit de toate lucrurile Lui și a sfințit-o pe ea (Fc. 2, 2-3). „A sfințit-o" înseamnă a încetat a mai lucra – de aceea și duminica este zi de nelucrare – și a rămas cu El Însuși. Întoarcerea omului la Dumnezeu și lepădarea sinelui său înaintea lui Dumnezeu este sfințirea sa. O lumânare poate să ne lumineze, dar când o punem pe Sfânta Masă, înaintea lui Dumnezeu, nu mai e îngăduit s-o folosim altundeva, pentru că s-a sfințit. Astfel și omul, pentru a se sfinți, trebuie să-și părăsească toate îndeletnicirile și să se liniștească. Liniștirea lui este pocăința lui. Așadar, bine se referă avva Isaia la isihie. Nu e în afara subiectului.

Iarăși a fost întrebat: Ce este lumea? Și a răspuns, zicând: lumea este împrăștierea păcatului.

Împrăștiere înseamnă treabă, îndeletnicire, răspândire a sinelui meu. Chiar și studiul Părinților Bisericii sau al Sfintei Scripturi poate să devină împrăștiere, pentru că este cu putință să ne despartă de Dumnezeu. Împrăștiere sunt și gândurile și ideea de a tăia gândurile sau de a sta de vorbă cu ele. Fac, de exemplu, ceva, și mă socotesc: am păcătuit sau n-am păcătuit? Dacă văd că am păcătuit, continui: greșesc sau nu greșesc? Dacă greșesc, trebuie să mă spovedesc, să fiu cinstit cu Dumnezeu. Toată această discuție cu mine însumi este o împrăștiere, împrăștierea păcatului, deoarece nu stau înaintea lui Dumnezeu, ci mă îndeletnicesc cu mine însumi.

Evanghelistul Ioan spune că lumea este păcatul (1 In. 5, 19; 2, 16-17). Iar aici ni se spune că lumea este împrăştierea păcatului, nu păcatul. După avva Isaia împrăştierea pe care o produce păcatul este mai rea decât păcatul însuşi. Din păcat poţi ajunge la pocăinţă, dar din împrăştierea păcatului cazi într-o groază de probleme, de treburi, de ocupaţii, de cuvinte, explicaţii peste explicaţii. Împrăştierea păcatului, în cele din urmă este lucrarea demonului. Ceea ce înseamnă că la tine nu ajunge luminarea lui Dumnezeu, energia (lucrarea) lui Dumnezeu, lumina lui Dumnezeu.

Lumea înseamnă a-ţi împlini voile tale cele după trup. Voia este întotdeauna după trup. *Lumea este a te îngriji de trup mai mult decât de suflet.* Lumea este a te lăuda cu cele pe care le părăseşti. Domnul însă ne spune să nu iubim lumea, nici cele din lume (1 In. 2, 15). Nu vă preocupaţi, nu vă băgaţi inima şi mintea în nimic. „Copilaşilor, nimeni să nu vă amăgească" (1 In. 3, 7). Staţi înaintea lui Dumnezeu şi toate celelalte vi le va da Însuşi Dumnezeu. De aceea ne-am făcut monahi.

Cum vom putea să reuşim aceasta? Numai prin închiderea, în liniştea chiliei noastre, în noi înşine. Acolo este viaţa noastră. De aceea trebuie să-ţi organizezi programul, viaţa, sufletul, toate, ca să poţi avea mai multe ore de linişire, desigur mai cu seamă noaptea. De acolo începe viaţa noastră. Viaţa noastră depinde de cât de mult ne liniştim. Cu cât mai mult munceşte cineva, cu atât mai mult câştigă. Cu cât mai treaz este cineva la munca sa, cu atât mai intens trăieşte. Cu cât mai puţin munceşte, cu atât mai mort este, cu atât mai puţin trăieşte. Aşa şi noi, cu cât mai mult priveghem, cu atât mai mult Dumnezeu avem. Socotiţi cât timp ne gândim la Dumnezeu. Unirea noastră cu Dumnezeu însă se realizează prin pomenirea Lui. Aceasta nu înseamnă că monahul nu va mai lucra, nu va mai osteni,

nu va mai asuda, nu va obosi. Pe toate le va face. Şi Dumnezeu le-a făcut pe toate, a lucrat şase zile. Noi, oare cât suntem înconjuraţi de atmosfera dumnezeiască a liniştii şi a isihiei?

Când şezi în isihie, Îl găseşti pe Dumnezeu, Îl simţi că te vizitează. Vă amintiţi de soacra lui Petru cea aprinsă de friguri. În timp ce ardea de febră şi nu mai simţea nimic, atenţia îi era întoarsă numai spre Hristos. Nimic altceva nu mai putea face, aşa că Apostolii L-au rugat pe Domnul să o vindece. „Şi s-a atins de mâna ei şi a lăsat-o frigurile şi s-a sculat" (Mt. 8, 15). Nu ar fi putut Domnul s-o vindece numai cu cuvântul, El care a spus mării: „Taci, linişteşte-te" şi marea s-a liniştit pe dată? Ar putea să spună şi demonului care acţionează înlăuntrul nostru: „Taci şi ieşi din omul acesta". Ar putea să stranguleze patima noastră. Ar putea să facă orice ar vrea, însă nu vrea. Vrea să vină şi să ne prindă de mână. „Şi S-a atins de mâna ei". Câtă dragoste, câtă iubire, câtă tandreţe se ascund în această frază! Este apropierea personală pe care o face Domnul deasupra capului nostru.

Un oarecare bolnav, care bolea de ani de zile, l-a simţit într-o noapte pe Sfântul pe care-l iubea că îl mângâie pe partea bolnavă a trupului. I-a rămas întipărită dulceaţa prezenţei Sfântului şi, când s-a trezit, era sănătos cu desăvârşire!

Dumnezeu nu se poartă cu noi ca şi cu marea sau cu smochinul. Vine şi cu palma Lui ne mângâie şi ne îndulceş-te fruntea, mâna, inima. Simţiţi această aplecare a Preapă-rintescului Dumnezeu asupra fiinţei noastre?

Dacă trăim fără această simţire, fără această cunoş-tinţă, înseamnă că nu stăm să-L privim pe Dumnezeu. Dacă vreţi, nu ne-a prins febra dragostei pentru Dumnezeu, nu ne-au ieşit ochii din cap de fierbinţeala privirii după Dum-

nezeu, Care să vină şi să ne dea dulcea Lui mângâiere. Rămânem reci, fără trăire, fără viaţă, deoarece nu avem simţirea vieţii Aceluia. Dar se apropie de noi atunci când Îl aşteptăm, când Îl strigăm, pentru că vine la tot trupul. Şi pe tine te mângâie, şi pe mine mă îndulceşte, şi pe altul odihneşte. Dar dacă suntem ocupaţi, cum să ne mai găsească Dumnezeu? Şi chiar de L-am vedea vreodată, o să-I spunem: „Aşteaptă un pic, să-mi termin treaba!”

De aceea, pe cât putem, să cădem la picioarele Dumnezeului nostru! Vă rog, copiii mei, să ne iubim chiliile. Toţi sfinţii au făcut şanţuri în chiliile lor cu metaniile. La alţii le-au putrezit podelele din chilie din cauza lacrimilor vărsate înaintea nevăzutului Dumnezeu. Nu ne vom asemăna şi noi cu aceşti oameni? Dacă nu ne vom asemăna cu ei, atunci cu cine ne vom asemăna? Dacă nu-i vom iubi pe ei, atunci pe cine vom iubi? Dacă ei sunt oamenii împreună cu care am ieşit în pustie, atunci cu cine să călătorim? Cum vom simţi că suntem părtaşi sfinţilor, „împreună cetăţeni cu sfinţii” (Efes. 2, 19)? Să trăim astfel în chiliile noastre.

Dacă însă îţi dau de făcut un lucru, atunci varsă-ţi sudoarea, dar în programul de muncă şi nu când ai tu chef, nu când te apucă hărnicia şi devii drac pentru tine însuţi. Pentru că drac este cine vrea să-şi facă de lucru. În afară de situaţia în care munca este pentru tine o nevoie duhovnicească, aducându-ţi echilibru şi ajutându-te să te rogi fie şi cinci minute. În situaţia aceasta munceşte, dar ia mai întâi binecuvântare, astfel încât munca să fie îmbrăţişarea lui Dumnezeu, şi nu un blestem.

Prin urmare, vei lucra, te vei vedea cu fraţii, vei comunica cu ei, dar ceea ce îţi va da valoare şi măreţie, ceea ce te va face înger în locul îngerului căzut este chilia. Asta este meseria noastră, aceasta este învăţătura noastră, aceasta

este apostolia noastră. Pentru aceasta ne-a născut Dumnezeu, pentru aceasta ne-a renăscut şi ceea ce aşteaptă de la noi este pătimirea noastră, lacrimile noastre care să înmoaie pământul de sub picioare de-a lungul privegherilor de noapte. Să ne rânduim viaţa noastră zilnică încât să putem găsi locul şi timpul pentru aceasta. Mii de demoni dacă s-ar zbate în jurul nostru sau ar face hărmălaie nu vor putea să ne facă atâta rău cât ne face plecarea urechii la un gând de-al nostru. Să fiţi siguri de aceasta. „Opriţi-vă şi cunoaşteţi că Eu sunt" (Ps. 45, 11). Nu există altă cale de a cunoaşte pe Dumnezeu.

Acestea le-a spus celor ce au fugit din lume, fiindcă au lăsat toate ale veacului acestuia şi s-au pregătit pe ei să urmeze Mântuitorului. De aceea, iubindu-i pe ei cu dragoste desăvârşită, Mântuitorul le-a spus: „Sculaţi-vă, să mergem de aici" (In. 14, 31). [21, 4]

Acestea le-a zis cuviosul ucenicilor săi care părăsiseră lumea. E ca şi cum le-ar fi spus că nu ajunge separaţia fizică, ci e nevoie şi de ceva esenţial. Adică lumea pe care sunteţi chemaţi să o lăsaţi este împrăştierea, preocuparea cu ceva, orice poate să vă fure sau să vă atragă în clipa aceasta sau în alta.

Sfântul Isaia foloseşte cu mare libertate citate din Sfânta Scriptură. Nu tâlcuieşte nici tipologic, nici alego-

ric[64]. Cuvintele Sfintei Scripturi sunt oarecum parte din glasul şi suflarea Sfântului Duh, pe care le foloseşte potrivit cu trebuinţele. Aşa cum voi vă întrebaţi acum ce este lumea, lepădarea lumii, pocăinţa şi eu vă spun că nu ajung acestea, ci trebuie să le lăsăm şi să înaintăm, la fel spunea şi Domnul ucenicilor Săi: „Sculaţi-vă, să mergem de aici" acolo unde vrea Tatăl Meu.

Copiii mei, trebuie să ne ridicăm, pentru că ceea ce facem acum în chilia noastră, în mănăstirea noastră, dac-o cercetăm bine, prin prisma lui Dumnezeu, în ce fel adică o simte şi o vrea şi o cere Dumnezeu, ne vom convinge că e un somn adânc. Şi pentru noi sună cuvântul că sufletul nostru trebuie să se scoale, să se trezească din somn pentru a se putea înălţa.

Unde îi ia pe ei când le-a spus: „Sculaţi-vă, să mergem de aici", dacă nu le ia mintea de la lucrarea veacului acesta, ca să-i odihnească în Împărăţia Lui?

Unde vrea Domnul să-Şi ducă ucenicii? Nu cumva în cealaltă viaţă? Nu. Sensul nu este: fugi din casa tatălui tău şi du-te la mănăstire, nici acela de a nu te odihni în viaţa de aici, ci las-o şi du-te în cealaltă. Ci chemarea este o chemare a minţii, pentru că mintea stăpâneşte şi se uneşte cu Dumnezeu. Mintea ucenicilor încearcă avva Isaia să o atragă, să nu se împrăştie cu diferitele chestiuni ale vieţii, să nu se odihnească nicăieri, să nu semene cu cel care şi-a

---

[64] Tâlcuirea tipologică a Scripturii se bazează pe existenţa aşa-ziselor tipuri în Vechiul Legământ, care sunt preînchipuiri ale unor evenimente sau persoane din Noul Legământ, astfel încât tâlcuirea Vechiului Legământ se face în lumina celui Nou. Tâlcuirea alegorică acceptă sensul literal, dar nu se mărgineşte la acestea, ci caută înţelesurile duhovniceşti mai înalte şi mai profunde ale textului.

pierdut direcţia şi se învârte zi şi noapte să-şi găsească drumul spre casă. Mintea trebuie să se odihnească numai în împărăţia lui Dumnezeu.

Când mintea intră în tainele împărăţiei şi începe să-L întrezărească de departe pe Dumnezeu, să-i descopere pe îngeri şi pe sfinţi, pe cele pe care „ochiul nu le-a văzut", atunci abia să spună: „Aici voi locui, că am ales" împărăţia lui Dumnezeu (Ps. 131, 14). Prin urmare, nu putem să auzim un cuvânt mai dulce, mai adevărat decât „sculaţi-vă, să mergem de aici", până ce mintea noastră nu s-a odihnit şi nu s-a aşezat în tronul ei din împărăţia cerurilor.

Dacă nu va avea loc această înscăunare, atunci ce este sigur pentru noi? Dacă nu se va face înscăunarea solemnă a egumenului, sau a împăratului, sau a episcopului, vor fi aceştia liniştiţi vreodată? Cum poţi tu să rămâi liniştit şi să nu-ţi privegheze ochii şi inima să nu-ţi verse sânge câtă vreme mintea nu ţi s-a aşezat în ceruri?

De aceea, întărindu-i, a spus „... nu vă voi lăsa orfani, ci voi veni la voi".

Mă duc, a zis Domnul ucenicilor, dar nu vă tulburaţi pentru că mă voi întoarce. Sunt Tatăl vostru, Învăţătorul vostru, Fratele vostru. Mă vor răstigni, dar nu vă voi uita, voi veni şi vă voi asigura cele trebuincioase reuşitei, înscăunării voastre în ceruri. Numai să nu uitaţi că nu mai există alt drum pentru ca voi şi mintea voastră să urce la cer, decât crucea.

„Cel ce nu poartă crucea sa ca să-Mi urmeze Mie, nu poate să-Mi fie ucenic" (Lc. 14, 27). Despre care cruce spune să o purtăm, dacă nu ca mintea să privegheze totdeauna şi să stăruie în virtuţi, ca să nu coboare de pe cruce, adică din înfrânarea de patimi, până nu le taie (desfiinţează) pe ele şi învie nebiruită?

După cum se joacă cineva cu bastonul în mână, tot astfel şi Sfântul se joacă întru adevăr cu Sfânta Scriptură, pentru că i-a pătruns înţelesurile şi-a botezat inima în ele, le-a trăit, le-a însuşit.

Când Domnul spune că cine nu-şi ia crucea pentru a-I urma nu poate să-I fie ucenic, despre ce cruce vorbeşte? Se referă la faptul că mintea omului nu trebuie să se oprească din priveghere până va stărui în virtuţi, se va întări deplin în ele şi va rămâne pe cruce. Când vreau să pecetluiesc un înscris, îl pun pe o suprafaţă tare, deoarece voi apăsa cu putere pecetea. Tot astfel trebuie să se întărească şi mintea, încât să poată neîncetat să fie pecetluită de Duhul cel Sfânt Care să-i lase întipăritura Sa, virtuţile, revărsarea razelor dumnezeieşti.

A nu coborî de pe cruce înseamnă înfrânare de la patimi. Mintea nu trebuie să coboare de pe cruce până ce va dezrădăcina patimile şi va deveni nebiruită, înfloritoare şi cu bună statornicie.

Cunoscând Stăpânul nostru, iubitul Iisus, că de nu va părăsi omul grija de toate, mintea lui nu poate să urce pe cruce, a poruncit să se părăsească toate cele ale căror legătură şi prilej coboară mintea de pe cruce. [21, 5]

Nu vă poruncesc – zice avva Isaia ucenicilor săi – să părăsiţi păcatele, pentru că aceasta se presupune de la început. Dacă însă faceţi numai aceasta, veţi cădea iarăşi în păcat. Chiar dacă vă veţi spovedi de mii de ori, veţi cădea în aceleaşi păcate cu şi mai mare împătimire. Şi într-adevăr pe cât se spovedeşte cineva, cu cât mai mult har primeşte, cu atât mai adânc cade în păcat, dacă nu ia hotărârea să fie ca un răstignit ce nu se mai dă jos de pe cruce. Pe cât mai multe binecuvântări primeşte, cu atât mai rău se face chiar şi

decât dobitoacele necuvântătoare. Şi dacă ia tunderea în schima mică va fi şi mai rău, iar dacă primeşte tunderea în schima mare se va demoniza. Dacă primeşte şi preoţia, atunci va deveni mai înfricoşător şi decât demonii. Va deveni el însuşi demon pentru alţii. Dacă va deveni episcop, va ajunge încă şi mai rău. Iar dacă întâmplător va avea şi experienţe dumnezeieşti, atunci pecetea vieţii sale va fi păcatul. Numai cine are o adevărată cunoaştere a păcatului poate să stea înaintea lui Dumnezeu.

Aşadar, pentru ca mintea să poată să se suie pe cruce şi să stea acolo, Domnul a hotărât *să se părăsească toate prilejurile care coboară mintea de pe cruce.*

Te fac, de exemplu, portar. Dar pentru că unii îţi tulbură inima, slujirea pe care ţi-am dat-o este pentru tine mai rea decât toţi demonii. Demonii nu pot să-ţi facă atâta rău cât îţi face poarta. Te pun la arhondaric, la bucătărie sau la bolniţă. Slujirea îţi va crea legături cu diferiţi oameni. Ce altceva este simpatia, prietenia pentru un om, scrisoarea ce o trimiţi sau interesul care îl arăţi pentru cineva care se pierde în oceanul păcatului? Legătură este. În clipa aceea mintea îţi pleacă din cer şi aleargă la om, azi la acela, mâine la celălalt şi, în cele din urmă, trăieşti fără Dumnezeu.

Omul, munca ta, cartea ta, haina ta, orice există în mintea sau înaintea ta e cu putinţă să devină prilej pentru a coborî mintea de pe cruce. Aşadar, în cel mai frumos rai dacă te afli, nu-ţi este de folos cât timp accepţi chiar şi o singură legătură sau un prilej care îţi coboară mintea şi nu-i îngăduie să rămână neîmprăştiată în cele cereşti.

Astfel, se spune în Evanghelie despre unul care a venit la El şi I-a zis: „Îţi voi urma Ţie, Doamne, dar îngăduie-mi mai întâi ca, plecând, să rânduiesc cele din casa mea" (Lc. 9, 61) Dar cunoscându-l iubitul nostru

Iisus, că de va vedea iarăşi acelea, inima lui se va apleca iarăşi spre ele şi prilejurile lor îl vor îndepărta de la ceea ce se cuvine, de aceea l-a împiedicat pe acela să plece, zicând: „Nimenea, punând mâna pe plug şi întorcându-se spre cele dinapoi, nu este potrivit pentru împărăţia cerurilor" (Lc. 9, 62).

Domnul a spus celui care voia să-L urmeze dar voia mai întâi să rânduiască cele din casa sa: Vezi-ţi de treaba ta, nu eşti potrivit pentru Mine, pentru că zici că vrei să-Mi urmezi, dar mintea ta îndată ţi-a zburat acasă ca să-ţi aranjezi socotelile. Ai femeie? Lasă femeia. Ai copii? Lasă copiii. Ai tată? Lasă pe tata. Ai casă? Lasă casa. Ai probleme? Lasă problemele. Orice ai, lasă-le. Tot ce îţi mişcă inima este o legătură şi un prilej care te va arunca afară, nimeni nu pune mâna pe plug şi se uită înapoi ca tine. Noi însă de câte ori ne uităm îndărăt!

Acestea ne spune, învăţându-ne că cel ce voieşte să intre în împărăţia Lui, dacă nu se va pregăti mai întâi în sine să urască toate cele ce atrag inima sa spre lume, nu poate să intre în împărăţia pe care a dorit-o.

Chiar şi în mănăstirea în care ai intrat, dacă se va afla cel mai mic lucru care să-ţi atragă inima, vreo persoană, o întâmplare, vreo nedumerire, vreo promisiune care nu valorează mai mult de două parale, vreo problemă, dacă n-o urăşti şi nu o părăseşti, nici nu se pune problema să vezi împărăţia cerurilor. De ce? Pentru că acest lucru foarte mic, din cauză că este pământesc, are greutate şi cade şi te aruncă şi pe tine acolo unde te gândeşti. Aceasta este o lege a vieţii duhovniceşti, iar altă lege nu e cu putinţă să aibă aici vreo putere.

Să ne cercetăm pe noi, fraților, de suntem sau nu din lume și dacă nu suntem ne va păzi pe noi de cel viclean. [21, 6]

Să ne cercetăm, copiii mei, și să vedem de ce iubim atât de mult lumea aceasta, de ce ne potrivim cu ea, de ce ne lipim cu atâta lipsă de discernământ de ea, de ce devenim una cu dorința noastră, cu necazul nostru, cu foamea noastră, cu pretenția, cu așteptarea, cu speranța noastră. Dacă mi se face aceasta – zicem –, viața mea va deveni mult mai ușoară, dacă mi se dă deșteptătorul, mă voi trezi mai ușor. Ceasul la care te-ai gândit, te-a atras, s-a lipit de tine. Nu ți-ai dat seama, dar ți-a plăcut de el. Așa cum ceara care se lipește de veșmintele vechi, și nu mai știi exact ce este și trebuie să te uiți cu microscopul, tot așa trebuie să iei microscopul ca să te cercetezi pe tine în adâncime, pentru că dorințele tale și cele ce te atrag au devenit una cu sinele tău.

Să ne cercetăm pe noi, fraților, de suntem sau nu din lume. Să vedem, în cele din urmă, suntem ai lumii sau ai lui Dumnezeu? Dacă suntem din lume, de ce să mai vorbim acum despre pocăință, spovedanie și celelalte. Toate acestea sunt minciuni. Le spunem numai ca să ne satisfacem conștiința care ne acuză. Nu facem nimic altceva decât să mergem de pe o scenă pe alta, după cum se închide sau se deschide cortina. Totul însă are un sfârșit, iar sfârșitul nostru va fi îngrozitor dacă nu ne vom pocăi, dacă nu le vom lăsa pe toate.

Să ne cercetăm deci fraților dacă ne-am îmbrăcat în Hristos sau nu. [21, 8]

Să nu vă imaginaţi că, dacă am venit la mănăstire, am reuşit aceasta. Chiar şi noi trebuie să ne cercetăm dacă ne-am îmbrăcat în Hristos. Dar nu ne-am botezat, nu ne-am făcut monahi, nu ne-am uns cu Sfântul Mir? Toate acestea au fost nişte pecetluiri, dar vin obişnuitele noastre pecetluiri zilnice pe care le facem noi cu gândurile noastre, cu nădejdile noastre, cu reuşitele şi cu nereuşitele noastre, cu strădaniile după virtute, cu viziunile noastre, cu dorurile noastre duhovniceşti care, toate, Îl acoperă pe Hristos şi-L dezbracă de pe noi.

Iar Hristos se cunoaşte prin curăţie. Căci este curat şi locuieşte întru cei curaţi.

Poţi să te încredinţezi că locuieşte cu adevărat Hristos în tine dacă eşti curat, neprihănit. Ieri se poate să fi fost îmbrăcat în Hristos, azi însă se poate să fi lepădat haina.

Şi în cei neprihăniţi locuieşte Dumnezeu. Neprihănit, curat, este cel neîntinat. Nu este cu putinţă să păcătuiesc cu gândul, cu inima, cu voinţa, prin lipsă, cu ştiinţă sau fără de ştiinţă şi să spun că sunt îmbrăcat în Hristos. Dacă însă păcătuiesc fără ştirea mea, fără să înţeleg şi fără să vreau, atunci păcatul a fost şi este o ucidere a lui Hristos, o răstignire a lui Hristos, existând însă elementul atenuant al neştiinţei şi al fără-de-voii. Desigur că am şi eu partea mea de răspundere, dacă neştiinţa mea şi lipsa de voinţă se datorează propriei mele neputinţe sau neatenţiei mele anterioare. Un om beat nu-şi dă seama că omoară şi de aceea are circumstanţe atenuante. Dar are şi răspundere pentru că ştie că, îmbătându-se, mintea lui îşi pierde limpezimea.

Tot astfel se poate ca şi eu, din neatenţia mea, din neascultarea mea de azi, din tulburarea de azi, din nepocăinţa de azi, din nemeditarea cuvântului lui Dumnezeu, din

lipsa de rugăciune să cad într-o îngroşare a minţii şi o nesimţire a inimii şi să nu mai înţeleg ce este păcat. Să păcătuiesc şi să nu înţeleg. Această neştiinţă şi neînţelegere a mea nu mă îndreptăţesc, iar lipsa de voie nu mă face nevinovat.

Adjectivul „neprihănit" (ἁγνὸς), se înrudeşte cu verbul „cinstesc, mă sfinţesc" (ἅζομαι) şi cu adjectivul „sfânt" (ἅγιος). După cum o gospodină curăţă casa aşteptând un musafir şi, după ce-şi rânduieşte treburile în tihnă şi netulburare, se aşează şi-l aşteaptă, tot astfel şi cel neprihănit îşi pregăteşte casa, adică sufletul său, şi acum este neîmprăştiat, nu mai are nici o problemă, nici o patimă, nici o necurăţie. Este omul care nu aşteaptă nimic altceva decât pe Dumnezeu. Casa lui, sufletul lui, aparţin Celui pe care îl aşteaptă, lui Hristos după care tânjeşte. De aceea, adjectivul neprihănit are şi înţelesul de sfânt, care înseamnă că nimeni nu poate să intre înlăuntrul meu. Când aştepţi un episcop nu mai dai nimănui voie să intre în biserică pentru a nu o murdări. Tot astfel nici în tine nu mai poate să intre nimic, decât Cel pe care Îl aşteaptă inima ta.

Curăţia, prin urmare, este starea neîmprăştiată a minţii şi trăirea prin minte a lui Hristos, care pururi vine, iar nu o curăţie tipiconală a trupului, a minţii sau a inimii. Vedeţi cât de adânci sunt învăţăturile credinţei noastre? Dar noi, ce facem? Se poate să-i vină cuiva un gând necurat şi îndată să alerge ca să-l spovedească. Dacă-i vine noaptea în timp ce dormea, cu atât mai uşor va veni să-l mărturisească, pentru că nici n-o să-l coste prea mult. Noaptea am păţit-o, va zice, sau era numai un gând, n-am făcut nici o faptă. În esenţă, se simte nevinovat şi de aceea aleargă să se spovedească. Dar când doreşte ceva, când se împotriveşte, când se revoltă, când are interes pentru ceva, atunci nu se spovedeşte niciodată.

Altul se poate să primească o scrisoare sau o ştire despre fratele său că vine peste două luni la mănăstire. Îl aşteaptă două luni pe fratele său şi nu vine să se spovedească cu lacrimi pentru aceasta. Dacă însă îi vine un gând, chipurile, viclean, va spune: „Părinte, am păcătuit Domnului". Ai păcătuit Domnului? Vei cădea în lucruri mult mai rele, pentru că asta arată cum conştiinţa ta încearcă să evite realitatea.

Cum se vor curăţa altfel decât nemaifăcând relele pe care le-au făcut?

Cum e cu putinţă să devii curat, să rămâi liniştit, dacă nu te vei curăţa de toate câte ai făcut şi dacă nu le vei mai săvârşi, dacă nu vei păcătui iarăşi, dacă nu le vei mai gândi din nou, dacă nu le vei dori? Numai aşa poţi să spui că te pocăieşti.

Aceasta este bunătatea lui Dumnezeu că în clipa în care se întoarce omul de la păcatele lui, îl primeşte cu bucurie şi nu-i mai socoteşte acele păcate, precum s-a scris în Evanghelia despre fiul mai tânăr.

Cât de bun este Dumnezeu! Ce Dumnezeu avem şi ce facem noi! Îndată ce se pocăieşte cineva, Dumnezeu îi uită păcatele, îl primeşte, îl îmbrăţişează cu bucurie şi *nu-i mai socoteşte acele păcate*, nu-l judecă şi nu-l întreabă despre păcatele pe care le-a făcut.

Vin unii să se spovedească şi dă-i, şi dă-i... cu detaliile: am făcut asta, alta, să vă mai zic şi cealaltă ca să-mi iasă din cap. Desigur îi ascultăm, pentru că, dacă nu-l asculţi pe vreunul şi îi spui: Bine, ştiam asta, vei vedea că i se întunecă sufletul. Adică nu-l interesează cu adevărat ce

vrea Dumnezeu, ci să-şi facă treaba lui, să le spună pe toate, să simtă că s-a lămurit subiectul, să-L înşele pe Dumnezeu.

Dumnezeu însă nu întreabă despre trecutul tău. Te primeşte. Când? Când te vei pocăi. Vedeţi ce frumos spune: „Aceasta este bunătatea lui Dumnezeu că în clipa în care s-a întors omul de la păcatele lui”. Nu spune când încetează să păcătuiască, ci când se întoarce. Ai vizitat o casă străină şi te-ai întors la casa ta. Ai lăsat-o pe cea străină. Omul adică simte că nu mai are nici o legătură cu ceea ce a făcut înainte. Atunci începe adevărata viaţă. Atunci încep drepturile noastre înaintea lui Dumnezeu. Dar în măsura în care nu ne-am întors, ci încă mai cădem în gânduri, dorinţe, voiri, înseamnă că bunătatea lui Dumnezeu, dragostea Lui este ceva nefolositor pentru noi, pentru că nu poate să ajungă până la inima noastră.

Dar când a bătut la uşa lui pocăinţa, n-a amânat primirea ei, ci s-a întors la tatăl său cu smerenie, lăsând toate voile sale cele trupeşti. Căci a crezut tatălui său că este milostiv şi nu-i socoteşte cele ce le-a făcut. Şi, de fapt, tatăl său a poruncit îndată să i se dea veşmântul curăţiei şi arvuna înfierii (Lc. 13, 11-12).

Îndată ce fiul risipitor şi-a dat seama de păcatul său, a zis: „Le las pe toate şi mă întorc la tatăl meu”. Cum a ajuns, tatăl l-a îmbrăţişat şi i-a dat haina luminoasă a curăţiei şi inelul ca arvună a înfierii. Nu înseamnă că l-a făcut neprihănit, deşi se întorsese din mocirlă unde petrecuse cu desfrânatele, ci i-a spus: „Şezi aici, copilul meu, altcineva o să înjunghie viţelul cel îngrăşat, altcineva va aprinde luminile, tu şezi liniştit aici, tu eşti copilul meu, nu eşti un străin”. Adică i-a dăruit viaţa păcii, a netulburării şi a înfierii.

Acestea le-a spus Stăpânul nostru Iisus Hristos, învăţându-ne că, dacă ne întoarcem spre El, trebuie să părăsim întâi hrana porcilor şi atunci ne primeşte ca pe unii ce ne-am făcut curaţi. Şi le-a spus acestea ca să nu zăbovească sufletul, zicând: „Când mă va auzi Dumnezeu pe mine?" Căci ştie Dumnezeu timpul când e vrednic cel care cere să se bucure de mântuire, şi atunci îl ascultă pe el degrabă. Să ne întoarcem, deci, cu toată inima şi să nu ne descurajăm în a-L ruga. Şi El ne va auzi în grabă.

Dumnezeu a spus toate acestea, zice avva Isaia, ca să pricepeţi cât de plin este de iubire. Dumnezeu te aşteaptă la răscruce, poate, şi după ani, te vei întoarce. Un astfel de Părinte avem, iar tu stărui în propriile tale visuri, socoteli, idei, pretenţii, preocupări? Atât de naiv Îl întâmpini pe Preabunul Dumnezeu? E de neînţeles ...

Când omul nu are încredere că Dumnezeu îl va primi îndată, ci crede că îl vor împovăra pe mai departe mari poveri, îl ia akidia, melancolia, şi continuă viaţa sa păcătoasă. Nu, zice avva Isaia, scoală-te, nu te teme şi vei primi imediat ce doreşti. Auzi-te-va Domnul, dacă sufletul nu ţi se va umple de akidie. Dar atenţie, nu aştepta roadele pe moment. După inima ta, după pocăinţa ta, după curăţia ta, va fi şi răsplata lui Dumnezeu. Nu spune: „Unde eşti, Dumnezeul meu? Îţi slujesc de zece ani şi nu mi-ai dat nimic!" „Ce importanţă are că-Mi slujeşti – răspunde Dumnezeu – „ţi-am cerut Eu să Mă slujeşti? Eu nu ţi-am cerut să Mă slujeşti. Ţi-am cerut să fii neprihănit, neîmprăştiat, minte văzătoare de Dumnezeu".

Nu protesta, zicând: „Unde eşti Dumnezeul meu? Mă rog şi nu mi Te-ai descoperit niciodată, nu mi-ai dat nici o bucurie, nu mi-ai împlinit nici unul din visele mele. Ţi-am cerut sănătate. Mi-ai dat boală. Ţi-am cerut ajutor.

Mi-ai dat moarte. Îți cer virtute. Îmi dai durere. Ce Dumnezeu ești Tu?"

Nu, nu gândi niciodată așa. Știe Dumnezeu când inima ta va fi încăpătoare. Dacă încă n-ai primit ceva, înseamnă că inima ta încă nu încape. Inima ta este astupată, așa cum pui multe lucruri la un loc și le îndeși într-un sac ca să nu mai fie nici un loc gol. Nici aer nu poate să încapă în inima ta și vrei să încapă Dumnezeu, pe Care nu-L încap cerurile?

„Îndată ce voi vedea, copilul Meu, că a sosit clipa potrivită, te asigur că nu voi întârzia nici un minut ca să-ți împlinesc dorințele, așteptările, visele tale dumnezeiești. Îndată le voi face".

Dentistul îți face o injecție și așteaptă să-ți poată face operația. Dacă ți-o face imediat, te vei zbate de durere și-ți poate sparge dinții. Așa și Dumnezeu așteaptă clipa potrivită ca să vină să-ți lumineze cugetul, ca să-ți dea întreg raiul. Cele după care ai tânjit unu, doi, trei, cinci, douăzeci, cincizeci de ani, le vei primi într-o clipă.

Dacă cerem sau căutăm sau batem, să învățăm, fraților, ce căutăm sau ce cerem de la El. Căci cel ce a venit la prietenul său la miezul nopții, l-a silit pe el zicând: „Împrumută-mă cu trei pâini, fiindcă a venit la mine un prieten de pe drum" (Lc. 11, 5).

Dacă deci te înfățișezi Domnului și ceri sau bați, trebuie să bați cu răbdare, să nu te grăbești. Cine se grăbește, nu-L iubește pe Dumnezeu, ci doar voiește să-și satisfacă curiozitatea, scliviseala, îngâmfarea, bunele dispoziții. Vrea să-L ispitească pe Dumnezeu. Am o problemă și vreau ca Dumnezeu să-mi dea răspunsul printr-un semn. De nu mi-l dă, pun eu un semn. Mă uit încolo și dacă zboară o

păsăruică înseamnă că Dumnezeu a trimis-o, şi îndată primesc răspunsul de la Dumnezeu. Aşa suntem noi oamenii. În realitate urmărim să ne satisfacem sinele propriu.

Nu, zice avva Isaia, nu te grăbi, dar să ştii ce ceri. Să ceri Duhul Sfânt. Să ceri netulburarea duhului tău, curăţia inimii, neîmprăştierea privirii. Atunci Hristos întreg te va îmbrăţişa şi pe tine ca pe fiul cel risipitor. Când te îmbrăţişează cineva, să nu-mi spui că nu-ţi dai seama. Hristos te va îmbrăţişa când o vei cere cu adevărat. Copilul meu, ne spune Dumnezeu, dacă nu te-am îmbrăţişat încă, este pentru că nu ai vrut.

Să aruncăm deci, fraţilor, de la noi lenevia şi să ne pregătim spre această îndrăzneală. Şi de va vedea Dumnezeu răbdarea noastră, ne va împlini cererile noastre. [21, 9]

Să lepădăm deci lenevia şi să dobândim neruşinarea celui care a mers în miez de noapte la prietenul său şi i-a zis: dă-mi trei pâini (Lc. 11, 5-6). Ştia el ce caută. Aşa şi tu, să ştii ce cauţi şi de ce cauţi. Motivul pentru care ceri ceva să aibă legătură cu Dumnezeu şi cele pe care le ceri să fie din cele pe care le dă Dumnezeu.

Vii, de exemplu, indignat pentru că nu ţi-au dat vasul potrivit ca să găteşti. Ai fi putut să rămâi liniştit, să iei altul sau să-ţi spui că nu îl ai, şi să mergi la egumen sau la epitrop şi să-i spui că nu poţi găti astăzi, fiindcă nu ai oale. Cel puţin zi: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă". Dar când înlăuntrul tău fierbi şi te întrebi de ce nu ţi-au dat oala, atunci pe care Hristos îl chemi? Aşadar, tot ce ceri să fie pentru Dumnezeu. De asemenea, să fie din cele pe care le dă Dumnezeu. Lucrul acesta are importanţă pentru propria noastră viaţă.

Să luptăm deci, fraților, împotriva leneviei și să rupem de la noi linţoliul întunericului, care este uitarea. Şi vom vedea lumina pocăinţei. Să câştigăm în noi pe Marta şi Maria, care sunt suferirea răului şi plânsul. [21, 10]

Cu linţoliu se învelea mortul. Să rupem, aşadar, linţoliul şi, dacă suntem liberi, să dobândim nu o femeie, ci două, pe Marta şi Maria, care sunt reaua pătimire şi plânsul. Avva Isaia ne dă aici o interpretare alegorică. Marta se îngrijea să-I slujească lui Hristos şi cerea ajutorul surorii ei. Maria însă şedea şi asculta cele tainice, duhovniceşti şi pline de străpungere cuvinte ale lui Hristos. Grija Martei pentru Hristos era o osteneală a trupului, care este reaua pătimire, iar Maria, care şi-a ales partea cea bună, este plânsul. Reaua pătimire înseamnă să se considere cineva pe sine ca ceva netrebuitor şi să îngenuncheze, să facă adâncituri în podea cu metaniile lui. Plânsul sunt lacrimile, schimbarea culorii ochilor din pricina multelor lacrimi.

Care plâng înaintea Mântuitorului ca să învie pe Lazăr, adică mintea legată cu multele fâşii ale voilor proprii.

Fâşiile sunt benzile de pânză cu care înfăşurau morţii. Ia, zice, reaua pătimire şi plânsul, ca să-l ridici, precum Marta şi Maria, pe Lazărul tău, mintea ta, care este legată cu multele cordele ale voilor tale. Voile noastre sunt cordelele cu care ne legăm pe noi înşine.

Şi astfel El îşi face milă şi le învie pe Lazăr, căci este propriu lor să facă să fie legat Lazăr. Dar când Lazăr este eliberat, se face văzută râvna Mariei şi a Martei.

Hristos Își arată mila, îl învie pe Lazăr, dar le lasă pe Marta și Maria să-l dezlege, adică reaua pătimire și plânsul. Care este sensul? Dacă vrei să-ți eliberezi mintea de legături și să-L simți pe Hristos ca eliberator, atunci ostenește-te cu reaua pătimire și plângi. Dacă încă zaci în păcat, în patimi și-n nepocăință, dacă mai cazi în cele pentru care de mii de ori te-ai pocăit și ai plâns înseamnă că nu vrei să te slobozești. Când vrei, ai grijă iarăși să nu-L ispitești pe Domnul.

Să ne luptăm deci, fraților, după puterea noastră și Dumnezeu ne va ajuta după mulțimea milei Lui.

Să ne luptăm, frații mei, potrivit cu puterile noastre și Dumnezeu ne va ajuta. Numai să știți că nu răspunde în același timp și-n același fel tuturor. Altceva îți dă ție Dumnezeu, altceva mie. Mie îmi răspunde după un an, ție după trei, altuia după douăzeci.

Căci alta este strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și stea de stea se deosebește în strălucire (1 Cor. 15, 41), *dar sunt într-o unică sfântă tărie.*

Nu voi să fii ca celălalt, nu-l invidia, nu dori să ai roadele lui pentru că Dumnezeu dă fiecăruia o sfințenie diferită, o reușită diferită, desfătări diferite, alte trăiri, în funcție de cât de încăpători suntem și cât de mult voim aceasta. Într-adevăr, tu nu ești ca celălalt – el este mai mare, pare sfânt, tu pari mai mic, el are trăiri, tu mai puțin – dar nimeni nu este lipsit de slavă. Într-adevăr, *alta este strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și stea de stea se deosebește în strălucire*, dar toți au parte de slavă. Slava, strălucirea, este împărtășirea energiilor dumnezeiești către om.

Dumnezeu lucrează în toți, nimeni din cei care caută și cer nu va rămâne sărac. Douăzeci de ani să rămâi sărac, douăzeci de ani să fii fără o lețcaie duhovnicească, dar la sfârșit vei lua slava dumnezeiască și vei străluci. Modul în care Sfântul Isaia le leagă pe toate este uimitor. Toate într-o singură propoziție!

Pe mine Dumnezeu m-a auzit și mi-a dat desfătări duhovnicești. Pe tine încă nu te-a auzit, deși plângi, pe celălalt care nu plânge – și poate că nu va plânge niciodată – tot nu l-a auzit. Altul se luptă douăzeci de ani ca să lepede mânia și tot nu scapă de ea, în timp ce altul și-a lepădat-o într-o clipă. Toți însă sunt stele care au o diferită strălucire, *dar sunt într-o unică sfântă tărie*. Cu toții suntem pe cerul lui Iisus, în cerul pe care ni l-a deschis Iisus, în sânul Bisericii, în raiul lui Dumnezeu. Cât de frumos îndepărtează și scăderile și mândria și dezamăgirile, obrăznicia în care poate să cadă cel credincios.

Și slava lor și cinstea lor este a Lui, de acum și până în veac.

Strălucirea mai mică sau mai mare, a mea sau a ta, sunt cinstea lui Dumnezeu, pentru că fiecare dintre noi adaugă propria sa lumină și astfel se slăvește Dumnezeul nostru. Când pui oglinda în soare, oglinda reflectă raza soarelui. Dacă pui o haină o absoarbe, iar dacă pui alte obiecte absorb căldura, și încălzești acolo unde vrei să încălzești. Exact așa se întâmplă și cu noi în ce privește părtășia noastră cu Dumnezeu.

Câtă liniște răspândește avva Isaia în inima omului, câtă odihnă!

Nu am văzut nici un om în viaţa mea care să fi cerut ceva de la Dumnezeu şi să nu ia. Numai dacă n-ar exista Dumnezeu, s-ar putea întâmpla aşa ceva. Ba încă e mai uşor să spunem că nu există Dumnezeu, decât să spunem că Dumnezeu n-o să-mi dea trăirea duhovnicească pe care o cer. Dumnezeu nu ne-a chemat la nimic altceva decât la împărăţia Lui. Dar dacă nu-L simţim şi nu-L trăim pe Hristos, care este împărăţia, cum vom fi nişte îndrăgostiţi? Este cu putinţă să iubeşti ceva când nu-l cunoşti şi nu-l vezi? Ceea ce prinzi în mâinile tale, ceea ce văd ochii tăi şi ce plămădeşte inima ta, aceea iubeşti. Dacă până acum Dumnezeu nu ne-a dat părtăşie cu cele ale împărăţiei Lui, dacă nu ne-a dat bucurii duhovniceşti, este pentru că nu le-am dorit, nu ne-am luptat, nu ne-am zbătut pentru împărăţia Lui. Să o urmărim.

Acest lucru însă se reuşeşte cu trudă, care înseamnează viaţă în tăcere înlăuntrul chiliei. Am devenit monahi ca să ne îndestulăm în chilia noastră de priveghere, de rugăciune, de plâns, care e cel mai dulce lucru din lume. Iarna, noaptea noastră ţine nouă ore! Nu putem să-i dăm lui Dumnezeu cele două, trei, patru, cinci ore şi să ne odihnim puţin dimineaţa? Am putea şi şase ore să priveghem şi, dacă ar exista mai multă râvnă în mănăstirea noastră, am putea să iconomisim încă şi mai multe ore în noapte, să găsim modalităţi prin care întreaga noapte să i-o afierosim lui Dumnezeu, deoarece într-adevăr Lui îi şi aparţine.

În psalmul 103 se spune că omul ziua lucrează iar noaptea se odihneşte. Dumnezeu a făcut ziua pentru muncă, iar noaptea pentru odihnă. Dumnezeu îl odihneşte pe om, îi

odihnește nervii, trupul, sufletul. Fiarele sălbatice dorm ziua și ies noaptea și-L strigă pe Dumnezeu, cerându-și pâinea lor, Îl slăvesc, comunică cu El (Ps. 103, 20-23). Cererea noastră este noaptea. Și dacă nu strigăm astfel, dacă nu plângem și nu ne îndurerăm, ce mai putem face?

Când cineva hotărăște o astfel de viață, la început va întâmpina o anume dezamăgire, deznădăjduire, pentru că inima noastră este închisă, astupată, așa cum bagi multă mâncare în gură și ți se pare că te sufoci. Tot astfel pățesc și sufletele noastre și nu-L mai încap deloc pe Dumnezeu. Inimile noastre sunt închise pentru Dumnezeu, fiind legate de alte lucruri. Închiderea inimii este o rupere și o înghețare. Inima noastră este spartă, împărțită, dezbinată între o mie de nevoi, probleme, căutări, interese. Este fărâmițată și, când vrei să aduni bucățile acestea, nu poți. E ca și cum ai aduna bucăți de gheață fără să poți să le unești ca să faci bucata inițială. Inima noastră e înghețată bocnă pentru Dumnezeu. Dar când omul face începutul și nu se îndreptățește și rabdă, stăruie, atunci, în ciuda fărâmițării și înghețării ei, inima i se va deschide și-L va găsi pe Dumnezeu.

Cei mai mulți, când văd cât de înghețată și fărâmițată le este inima, întreabă: „Ce să fac, Părinte, inima nu-mi spune nimic, nu simt nimic". Și răspund: „Dacă inima ta nu simte nimic, acesta nu-i un motiv să te oprești, dimpotrivă este un motiv ca să stărui, să îndesești bătăile inimii tale, să-ți sporești îngenuncherile și lacrimile". Când faci așa, simți încet-încet că inima ți se deschide. Pământul uscat pe care cade ploicica își deschide încet-încet porii și absoarbe ploaia. Tot astfel și harul lui Dumnezeu, ca o altă ploaie, coboară din cer în inimă și-i deschide porii.

Toate le face Dumnezeu, numai să stărui în osteneala mea, în plânsul meu, în căutarea lui Dumnezeu. Pământul care primește ploaia începe să rodească încet-încet. Tot așa

se întâmplă şi cu sufletul nostru care primeşte harul ca pe o ploaie şi încep să rodească seminţele pe care ni le-a semănat satul nostru, mama, tata, vârsta copilăriei, visele noastre, Stareţul nostru. Seminţele încolţesc, cresc, înfloresc, rodesc.

Prin urmare, toate câte ni le-a dat Dumnezeu, dacă nu ne luptăm, rămân în noi şi nu încolţesc. Adică nu mă unesc nici cu Stareţul meu, nici cu cărţile mele, nici cu Dumnezeu, care m-a cultivat. Nici cu tata, nici cu mama. S-ar putea să-i pomenesc, să le fac parastase, dar totuşi nu iese nimic, rămân o simplă sământă aşa cum am căzut odinioară în pământ. Voi putrezi, dar nu voi rodi. De aceea toate mi se par străine, îngheţate.

Dacă nu te închizi în chilioara ta până ce ţi se va deschide inima, chiar şi după ani de zile – va veni însă şi ceasul acela – n-o să-l simţi nici pe Stareţul tău ca pe Stareţul tău, nici pe tatăl tău ca pe tatăl tău, nici pe Dumnezeu ca pe Dumnezeul tău. Va fi Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac, al lui Iacov, adevăratul Dumnezeu al Bisericii, Mirele miresei, dar nu va fi niciodată Mirele tău.

Aşadar, ne-am predat inima lui Dumnezeu, ca s-o deschidă El şi-o va deschide celui care stăruie, luptă, nu se răzvrăteşte, nu se împotriveşte, nu este nerăbdător, ci ascultă. Celui care aşteaptă răbdător şi zice: va veni şi ceasul acela. Şi într-adevăr, ceasul va veni! Cu neputinţă să nu vină! Altfel, Dumnezeu nu există. Dacă există, atunci există şi această clipă în care Dumnezeu va deveni Dumnezeul meu.

Cum este cu putinţă ca tu să tăgăduieşti existenţa şi lucrarea lui Dumnezeu, necrezând în lucrarea şi venirea Lui? Pur şi simplu eşti puţin credincios şi leneş şi nu vrei să suferi, să te închizi în chilie. Eşti unul care adoră să stea picior peste picior, iubeşti beţia vieţii celei mincinoase şi nu iubeşti osteneala pentru Dumnezeu.

Când aştepţi această clipă vei vedea că nu s-au deschis încă cele cereşti ca să-L vezi pe Dumnezeu, dar a început să cadă ploaia. Vezi norii, vezi cerul întunecat care-ţi aduce ploaia. Încă nu-L vezi Dumnezeu. Îţi vezi patimile, furtunile, nevederea lui Dumnezeu, miile de dorinţe nesatisfăcute. În realitate începe deschiderea inimii tale şi începi să absorbi. Această deschidere şi această absorbţie este un inel de logodnă care va aduce deschiderea cerului şi sărutul Mirelui în sufletul tău. Se va deschide cerul şi va cădea peste tine Sfânta Treime.

Încă eşti nesatisfăcut, ceea ce înseamnă că aştepţi satisfacţia ce vine din credinţa în Dumnezeu. Începi, aşadar, să iubeşti noaptea, să doreşti ca privegherea ta de trei ore să fie de patru, cea de patru să fie de cinci, cea de cinci să fie de toată noaptea. Ajungi de nesăturat şi neobosit noaptea. Nu mai vrei nimic altceva decât pe Cel pe care nu-L ai, adică pe Dumnezeul tău. Pe Dumnezeul tău Îl cauţi, Îl iubeşte inima ta. Acum începi să simţi că ai pe cineva de care eşti îndrăgostit şi ţi se răspunde cu dragoste.

E ca şi cum ai auzi nişte paşi. Te înşeli, e adevărat? Încă nu ştii. E parcă ar fi umblat o păsărică sau ar fi fulgerat pe undeva. Vrei să mergi, să tragi perdeaua şi să vezi dacă este adevărat. N-o fă însă. N-a venit ceasul. Trebuie încă să te mai osteneşti mult, trebuie încă să mai plângi mult. Încă mai trebuie să simţi absenţa lui Hristos ca să-L iubeşti pe Hristos şi ca să-L primeşti. Încă mai trebuie să rămâi orfan ca să înţelegi ce înseamnă tată. Încă mai trebuie să rămâi gol ca să înţelegi ce însemnă căldura şi ce înseamnă frigul iernii şi că îţi trebuie haină. Încă trebuie să rămâi urât, să fii dispreţuit de îngeri, de demoni şi de oameni ca să înţelegi importanţa frumuseţii şi să tânjeşti după frumuseţea neprihănirii, a Maicii Domnului, a Bisericii, ca să devină acestea propriul tău veşmânt.

Încă mai trebuie, copilul meu, să rămâi în beznă. Şi când va începe să răsară steaua de dimineaţă, luceafărul, de oboseală tu vei dormi şi nu te vei bucura de răsăritul ei. Dar aceasta te va face să tânjeşti şi mai mult după frumuseţea răsăritului. Şi va veni, cum am spus şi ceasul acela...

Să stăm în întunericul vieţii noastre. Să stăm în durerea noastră, în osteneala noastră, în boala noastră, în nostalgia noastră, în dorinţa noastră arzătoare, în visul nostru încă neîmplinit, ca să continuăm şi să ajungem mai apoi la împlinirea visului.

Cineva, deoarece urma să călătorească, şi-a chemat lucrătorii, le-a dat bani ca să lucreze şi le-a spus că le va cere socoteală la întoarcere. Până în acea clipă a fost împreună cu ei, i-a urmărit, i-a îndemnat, i-a ajutat să rodească, să-şi câştige mina, împărăţia cerurilor (Lc. 19, 11-27).

Îngăduiţi-mi, fraţii mei, să vă spun că tot aşa face şi cu noi Dumnezeu. Pildele nu sunt pilde, ci taine ale împărăţiei, care au şi nişte elemente vizibile. Dumnezeu face aceasta în mănăstire la slujba noastră din biserică, la studiul nostru duhovnicesc, cu Stareţul nostru.

Când sunt între voi, mă aflu numai şi numai pentru a vă urmări zi şi noapte ce faceţi: încotro cumpăniţi, cum vă lucraţi sau vă îngropaţi talantul. Vă asigur că pe cât văd că privegheaţi şi vă osteniţi, pe atât vă găsesc înlăuntrul meu. Dar când voi nu faceţi aşa, când nu sunteţi preocupaţi de mina, de talantul Domnului, nu pot să vă întâlnesc. Oricât aş vrea, oricât v-aş iubi, nu e cu putinţă să existe iubire şi adevărată părtăşie între fiu şi tată, dacă nu există această osteneală şi această lacrimă înaintea lui Dumnezeu.

Şi când plec din mănăstire, plec cu simţământul că am dat fiecăruia dintre voi o ţarină s-o lucreze sau un talant şi v-am spus: „Când mă voi întoarce, voi veni şi voi face socoteală cu voi" (cf. Mt. 25, 19). Vă daţi seama cât de

mare îmi este bucuria când văd că v-ați înmulțit talanții și cât de mult mă doare când câte unul îmi spune: ia-ți înapoi ce este al tău. Ce simte omul pe care-l treci de la căldură la ger, simt și eu când vă întâlnesc atât de străini, crezând pe deasupra că mă iubiți și că ați venit pentru mine. Nu pot să vă întâlnesc inima, durerea, privirea. Toate sunt înghețate, toate sunt reci. Și pe cât mai înghețat este cineva, pe atât mai mult dorește căldura, pe atât mai mult mă caută și o cere de la mine, pe atât mai mult cere. Însă nu se întâmplă nimic. Dumnezeu, în împărăția Lui, a rânduit legi. Mănăstirea este împărăția lui Dumnezeu și, prin urmare, sunt lucrătoare legile duhovnicești.

Când sunt în afara mănăstirii, încerc să vă întâlnesc cu rugăciunea pe fiecare dintre voi ca să văd ce faceți. Când mă întorc, deja știu cum v-ați cheltuit timpul. Dar și de la prima privire ce v-o arunc îmi dau seama ce o să-mi spuneți și ce aveți să-mi dați din lupta voastră când o să mă cercetați unul câte unul la mine la chilie. Bucuria voastră, rodirea voastră, umplerea voastră de Dumnezeu, sunt corespunzătoare cu ce ați făcut. Nu pot să vă dau nimic altceva decât ceea ce ați câștigat cu truda voastră.

Viața noastră pe pământ este o noapte, dar chiar și această noapte a noastră, chiar și această necunoaștere a noastră de Dumnezeu, se numește zi, „până ce este zi, când vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze" (In. 9, 4-5). Această noapte a noastră, această zi a noastră, această etapă, această viață pe care o trăim în sărăcie duhovnicească, în lipsă de înțelegere, în beznă, în păcat, este ziua pe care ne-a dat-o Dumnezeu pentru ca, ostenindu-ne și trudindu-ne, să-L dobândim pe El. Altfel, nu va veni pentru noi acea noapte care este ziua cea veșnică, ziua a opta (Apoc. 21, 23-25). Să ne luptăm, așadar, în mijlocul întunericului. Să ne folosim truda, lupta, inima pentru această zi.

Când vă gândiţi la Dumnezeu, amintiţi-vă că ne va cere socoteală. Când îl vedeţi pe Stareţ cu voi sau departe de voi, să ştiţi că vă urmăreşte şi că va cere şi el socoteală. De aceea e nevoie de teamă. Cu teamă și cutremur să lucrăm la a noastră mântuire.

Dumnezeu a făgăduit că nu va lipsi pe nimeni de Duhul Său cel Sfânt. Va veni, zice, ceasul, clipa, în care întregul popor al lui Israil se va umple de Duhul, şi „vor fi Mie fii şi fiice", şi vor fi proroci şi proorociţe care vor scoate vechi şi noi din inima lor, şi nu vor putea să oprească valurile Duhului Sfânt. Va veni şi ziua de care vorbeşte prorocul (Ioil. 3, 1-2; 2 Cor. 6, 16-18). Pentru această zi ne-a chemat şi pe noi Dumnezeu.

Să lepădăm lenevia noastră şi să tresărim și noi ca cerbii. Duhul poate să tresalte în inima noastră precum izvorul apei (In. 7, 38-39). Să ne amintim de asta atunci când ieşim din chilie. Să ne amintim, când umblăm încolo şi încoace, că am ieşit din mediul firesc al vieţii noastre care este chilia.

Ne aşteaptă un Tată, un Dumnezeu care vrea să Se ascundă în inima noastră. Solomon a zidit templul, dar tatăl lui, David, le-a pregătit pe toate o viaţă întreagă. N-a lăsat colţ de ţară sau om pe care să nu le folosească. Cu trudă şi cu osteneală s-au făcut pregătirile (1 Paral. 22, 2-19). Şi nouă altcineva ne-a zidit Biserica în inima noastră, fără ca noi să ne ostenim.

Dar când Solomon a terminat templul, a înălţat mâinile, a îngenuncheat, s-a închinat lui Dumnezeu şi, cu ochii înlăcrimaţi, a spus: oare vei încăpea Dumnezeul meu aici? Nu te încap cerurile cerurilor şi vei încăpea în această zidire pământească? Vei încăpea însă, pentru că nu eşti închinat în temple de lemn sau de piatră, ci în inimile oamenilor.

Dumnezeu va încăpea şi în propria noastră biserică, dacă ne luptăm şi dacă vărsăm lacrimi. Dacă încă nu încape, să spunem şi noi profetic: oare vei încăpea Dumnezeule în inima mea, în biserica mea? Şi Dumnezeu va încăpea cu siguranţă.

Avva Isaia avea dreptate când spunea că Dumnezeu l-a aşezat pe om în rai nu ca să se lupte, ci să se desfăteze de dulceaţa paradisului, de vederea lui Dumnezeu. Dumnezeu l-a făcut pe om fericit. Osteneala, lupta, războiul vicleanului demon sunt rezultatul păcatului. Prin urmare, Dumnezeu nu ne-a făcut pentru durere, ci pentru frumuseţe, pentru pace, pentru siguranţă, pentru desfătarea care-o gustăm lângă El. Dar din clipa în care păcătuim, L-am părăsit pe Dumnezeu şi-am început să ne împletim viaţa cu tot ceea ce este în jurul nostru: plante, animale, mare, munţi, oameni, păcat. Ochii noştri privesc chiorâş şi nu mai au puterea să privească drept la Dumnezeu. De aceea, Dumnezeu ne porunceşte să ne întoarcem privirea spre El şi îndată le vom avea pe toate. Noi însă ne iubim uscăciunea, păcatele, lumea, pe care o simţim înrădăcinată în noi şi, de aceea, nu privim spre Dumnezeu. Nevrând să facem voia Lui, moştenim veşnica despărţenie de El.

Dar Dumnezeu, pentru că este iubire şi milă, nu ne lasă să cădem în desăvârşita pierzanie. Face ce poate pentru ca noi să biruim. Ne dă la îndemână durerea. Iubindu-se pe sine, omul nu vrea durerea, ci tihnă şi odihnă. Deci pentru a ne îndepărta de ceea ce voim şi iubim, ne dă durere, boală, moarte şi îngăduie ispită. Desigur că niciodată Dumnezeu

nu ispiteşte. Dacă îngăduie demonului să intre în noi sau să ne arunce în destrăbălare – căci o iubim –, face aceasta ca să înţelegem unde ne duce poziţia noastră, părtăşia noastră la viaţa lumească, la viaţa demonului şi pentru a-L dori pe Dumnezeu şi frica Lui. Dar pentru că noi nu înţelegem puterea fricii lui Dumnezeu, Dumnezeu îngăduie ispitele care sunt un mijloc pedagogic. Îţi poruncesc, de exemplu, să vii la biserică, iar tu, pentru că moţăi, nu vii. Atunci îţi zic: nimic altceva n-o să mănânci trei zile decât pâine. Tu, slăbeşti, nu mai poţi să umbli, în ziua următoare vii la biserică. Vii, pleci, viaţa ţi se îndulceşte şi vrei să mergi la biserică în fiecare zi.

Prin urmare, durerea este mijlocul pedagogic al lui Dumnezeu, plasa pe care Dumnezeu o aruncă pentru a ne prinde şi a ne trage spre Sine, aşa cum pescuim peştii. Durerea este pescuitul făcut de Dumnezeu pentru a ne aduce lângă Sine, încât să ne temem puţin şi să-L iubim.

Avva Isaia insistă asupra Crucii lui Dumnezeu. Dar oare această frică nu este proprie începătorilor spre a fi povăţuiţi spre iubire? Deoarece iubirea scoate afară frica.

Frica lui Dumnezeu este, desigur, o stare de început, pentru că, zice şi Solomon Înţeleptul: „Începutul înţelepciunii este frica Domnului" (Pild. 1, 7). Dar asta nu înseamnă că ea încetează vreodată. Sfânta Scriptură spune că iubirea desăvârşită scoate afară frica (1 In. 4, 18), dar nu se referă la frica începătură a înţelepciunii, ci la cea care decurge din vrăjmăşia, din lipsa îndrăznelii şi a bunei conşti-

ințe. Când iubesc pe Dumnezeu atunci îmi plec capul, mă robesc Lui și dobândesc îndrăzneală.

Prin urmare, frica lui Dumnezeu are o felurime de înțelesuri. Frica înseamnă tremuratul inimii mele înaintea înfricoșătorului Dumnezeu, pe care-L simt ca periculos, ca pe un călău, ca pe tatăl iadului și nu știu ce să fac. Tremur cum tremura Adam și Eva și s-au înfricoșat și s-au ascuns (Fc. 3, 8, 10). Această frică o face să se sfârșească iubirea.

Așadar, iubirea este îndrăzneală și alungă frica celui lipsit de îndrăzneală. Frica de care vorbește avva Isaia este întoarcerea omului spre Dumnezeu, simțirea măreției și sfințeniei lui Dumnezeu, dorirea lui Dumnezeu Însuși, Cel mare și sfânt care să fie al meu. Această frică este începutul înțelepciunii.

„Începutul înțelepciunii este frica Domnului" nu înseamnă că pentru a dobândi înțelepciunea dobândești mai întâi frica. Începutul înseamnă „capul", principiul, lucrul fără de care nu există nimic și de care ai nevoie în mod obligatoriu. Elementul neîncetat al vieții duhovnicești este frica lui Dumnezeu. De îndată ce o pierzi, legătura ta cu Dumnezeu se va strica. Principiul Dumnezeirii este Tatăl. Puteți să vă imaginați pe Fiul fără Tatăl? Este cu neputință. Principiul zidirii este Iisus Hristos. Puteți să vă imaginați zidirea fără Iisus Hristos? Este cu neputință să ne imaginăm vreodată viața duhovnicească fără frica de care ne vorbește aici avva Isaia, sau cărțile de înțelepciune ale Vechiului Legământ și Părinții Bisericii.

Prin urmare, cuvântul „iubirea scoate afară frica" are alt înțeles și semnifică încetarea tulburării. De aceea, zice avva Isaia, să dobândești mai întâi frica și tot timpul tău ți-l vei petrece întru odihnă. Adică făgăduiește că nu vei mai avea spaima produsă de conștiința tulburată, nu vei mai avea tulburarea gândurilor, a ispitelor, a clătinărilor. Vei fi

în siguranţă, vei umbla întru înţelepciune, care este Însuşi Dumnezeu. Aşadar, „începutul înţelepciunii este frica lui Dumnezeu", şi început al existenţei lui Dumnezeu în viaţa ta, început al legăturii tale cu Dumnezeu, element unificator cu Dumnezeu. Te uneşti cu Dumnezeu dacă te temi de Dumnezeu, dacă te gândeşti la Dumnezeu, dacă te întorci la Dumnezeu. Dobândeşte deci frica lui Dumnezeu, hotărăşte-te să o vrei.

Desigur, există multe modalităţi ca să dobândească cineva frica lui Dumnezeu, cum ar fi: isihia, fuga de tulburare, privegherea, alegerea împărăţiei în locul întunericului, a faptelor de dragoste, a spovedaniei, fie şi în lipsa pocăinţei. Toate aduc frica lui Dumnezeu. Dar mai cu seamă viaţa cu plâns, cu seriozitate, cu echilibru, cu simţirea prezenţei lui Dumnezeu. Aşa cum ai sta în faţa lui Dumnezeu dacă L-ai vedea, tot aşa să stai în fiece clipă. Aşezarea ta înaintea Lui să fie statornică, nu felurită, nu schimbătoare, nu prefăcută. Când faci aşa, voinţa ţi se întăreşte încet-încet, se cultivă, iar frica lui Dumnezeu devine proprietatea ta permanentă, o constantă dispoziţie şi lucrare a voinţei.

Care este legătura între pilda lucrătorilor (Mt. 20, 1-16) cu textul Sfântului Pavel, care spune: „Alta este slava soarelui, alta slava lunii" (1 Cor. 15, 41)?

Potrivit pildei lucrătorilor, şi cel din ceasul întâi şi cel din ceasul al unsprezecelea a primit aceeaşi simbrie. Adică noi toţi, mici şi mari, pocăiţi mai devreme sau mai târziu, odată ce ne dăm lui Dumnezeu, ne aflăm întru una şi aceeaşi sfântă tărie, adică primim aceeaşi plată, împărăţia

cerurilor. Fiecare însă, potrivit cu ce a făcut și cât a slujit lui Hristos, dobândește înlăuntrul său daruri duhovnicești care alcătuiesc propria sa slavă.

Să luăm un exemplu. Sunt doi frați, din care unul este atras spre viața lumii, iar celălalt merge de mic la mănăstire, se încredințează Starețului și are creștere duhovnicească. După douăzeci de ani vine și celălalt la mănăstire, cu barba albă, îmbătrânit în păcat, în lume, în răutatea oamenilor și zice: „Părinte, te rog, lasă-mă doar să rămân în casa lui Dumnezeu”. Îl îmbrățișez, îl sărut, îl primesc și pe el.

Amândoi trăiesc în mănăstire. Dar primul a primit o educație, a fost cultivat, a căpătat de la Dumnezeu harisme, descoperiri, slavă multă, tot ce îi trebuie, și drumul lui este ușor. Merge să se roage și se roagă cu ușurință, fața îi strălucește. Celălalt nu are aceeași slavă. Se roagă, și în loc să scoată lacrimi, îi vin gânduri din vechea lui viață. Își pierde credința cu ușurință, lesne ezită, lesne se dezumflă, lesne îi vin gânduri: Mă iubește sau nu mă iubește Starețul? O să pot sau nu să mă rog? Mă va ierta Dumnezeu? Plata este una, dar fiecare a dobândit altă adâncime, altă bogăție. Puțin unul, mult celălalt.

Cu cât mai repede ne predăm lacrimilor și relei pătimiri – însă întru cunoștință, pentru că lupta fără cunoștință nu este o adevărată luptă – cu atât mai multe harisme luăm, cu atât mai mult ni se umplu sufletele de Dumnezeu și devenim strălucitori. Așa cum ne arată pilda talanților, unul a primit doi talanți și i-a făcut patru, altul a primit cinci și i-a făcut zece. Asta înseamnă că Dumnezeu a dat unuia un talant și altuia cinci, în funcție de osteneala omului și de pregătirea inimii sale, și nu la întâmplare sau la alegere. Atât a putut unul, atât a putut celălalt, atât încăpea acesta, atât încăpea acela. Cele două pilde, a lucrătorilor și a

talanţilor se potrivesc minunat. Arată acelaşi rod final, acelaşi rai, aceeaşi tărie, dar slava şi strălucirea sunt pe măsura dragostei noastre de Dumnezeu

Ce înseamnează însă dragoste de Dumnezeu? Dragoste înseamnă că ne-am uitat pe noi înşine. Poţi să uiţi cine eşti? Eşti de şaizeci de ani la mănăstire. Mergi undeva şi auzi că-l vorbesc de rău pe tatăl tău sau satul tău, neştiind cine eşti. Îndată ceva izbucneşte înlăuntrul tău şi te burzuluieşti: „să-mi spui tu mie aşa ceva de satul meu şi de tata?" Cum tu, care de şaizeci de ani te-ai nevoit cu rele pătimiri, asceză şi osteneli la mănăstire îţi mai aduci aminte că eşti fiul lui cutare şi că te tragi din nu ştiu ce sat?

Adevărata iubire de Dumnezeu înseamnă o desăvârşită uitare a noastră înşine şi amintire de Dumnezeu. Mă interesez numai de Cel pe care-L iubesc. Pot să spun: „Hristoase, cât de mult te iubesc!" Dar oare, cu Hristos mă îndeletnicesc, sau cu alte lucruri? Inima noastră se îndreaptă spontan spre cel pe care-l iubeşte. Dar oare, încotro merge şi ce caută în fiecare zi?

Uneori semănăm cu oamenii care s-au însurat cu o fată ca s-o aibă acasă pentru gospodărie, iar ei ţin pe alta pentru desfătări. Aşa şi noi avem Biserica, pe Hristos, dar ne desfătăm când cu una, când cu alta.

Nu este cu putinţă, iubiţii mei fraţi, ca inima noastră să mai trăiască astfel. Să spunem adevărul: omul nu poate trăi fără simţirea lui Dumnezeu. Dar simţirea lui Dumnezeu cere luptă, care înseamnă pocăinţă.

Trebuie să mărturisim că păcatele noastre, schimbările noastre, hotărârile noastre, încercările noastre, ba chiar şi spovedaniile noastre şi lacrimile noastre sunt de cele mai multe ori elemente exemplificatoare pentru cât Îl iubim sau nu pe Dumnezeu. Încearcă să spui unuia care-şi plânge păcatul sau se laudă că vrea să moară pentru Dumnezeu, ceva

potrivnic părerii sau dorinței lui. Va uita de toate câte ți-a spus și va începe să-și susțină propria părere. Nu vei mai putea să te înțelegi cu el, pentru că i-ai lovit cel mai adânc punct al ființei sale, pe celălalt dumnezeu al lui.

Pocăința înseamnă: mintea mea Îl încape pe Dumnezeu și înaintează tot mai mult spre Dumnezeu, iar părtășia mea cu Dumnezeu este tot mai strânsă, unirea mea cu El sporește. După cum Hristos, ca om, a sporit întru înțelepciune și cunoștință, tot așa și noi sporim în cunoașterea și părtășia cu Dumnezeu, în dobândirea a tot mai mult din Dumnezeu, în absorbirea minții și inimii noastre tot mai mult în Dumnezeu, în izbăvirea de toată grija, în uitarea oricărui lucru străin și în înfățișarea noastră doar înaintea lui Dumnezeu. Când vezi un fulger în noapte, de îndată ești surprins. Uiți ce căutai, îți cade ce ai în mână, te îneci dacă bei apă. Ceva asemănător trebuie să pățești și să dorești. Trebuie să rămână omul ca trăznit înaintea lui Dumnezeu și atunci s-a pocăit, atunci L-a iubit pe Dumnezeu..

CUPRINS

În seria:

„TÂLCUIRI LA FILOCALIE”

la Editura **„Sfântul Nectarie”** se află în pregătire:

3. Arhim. Emilianos Simonopetritul,

Tâlcuire la Avva Isihie Prezviterul, Despre trezvie

4. Arhim. Evsevios Vittis,

Tâlcuire la Avva Nil Ascetul, Despre rugăciune

Alte traduceri aflate în pregătire:

Monah Damaschin Grigoriatul,

Părinți Athoniți pe care i-am cunoscut, vol. 2

Monah Iosif Vatopedinul,

Trăiri ale dumnezeiescului har: *O epistolă despre viața lui Gheron Iosif Isihastul, Epistole inedite*

Sfântul Grigorie de Nyssa

Omilii la Praznice Împărătești

Editura „SFÂNTUL NECTARIE”
Arad, str. Tudor Vladimirescu nr. 5
Tel: 0723 681 263; 0746 258 077
Fax: 0257 255 894

Distribuţie:

S.C. **Egumeniţa** S.R.L. O.P. 3
C.P. 301
800730 Galaţi
tel./fax: 0236-326.730
e-mail: editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro

Tiparul executat la:
ALFÖLDI NYOMDA AG.
Seit 1561 dientder Kultur
Böszörményi Str. 6. 4027 DEBRECEN, UNGARN
Post: H-4001. Pf 15.Debrecen, Ungarn
Telefon: (36)52 515715 (36)52 415686
Telefax: (36)52 325227 E-mail: info@anyrt.hu

„...așadar, ne-am predat inima lui Dumnezeu ca s-o deschidă El, și-o va deschide celui care stăruie, luptă, nu se răzvrătește, nu se împotrivește, nu este nerăbdător, ci ascultă. Celui care așteaptă răbdător și zice: va veni și ceasul acela. Și într-adevăr, ceasul va veni! Cu neputință să nu vină! Altfel, Dumnezeu nu există. Dacă există, atunci există și această clipă în care Dumnezeu va deveni Dumnezeul meu.“

Arhimandritul Emilianos

